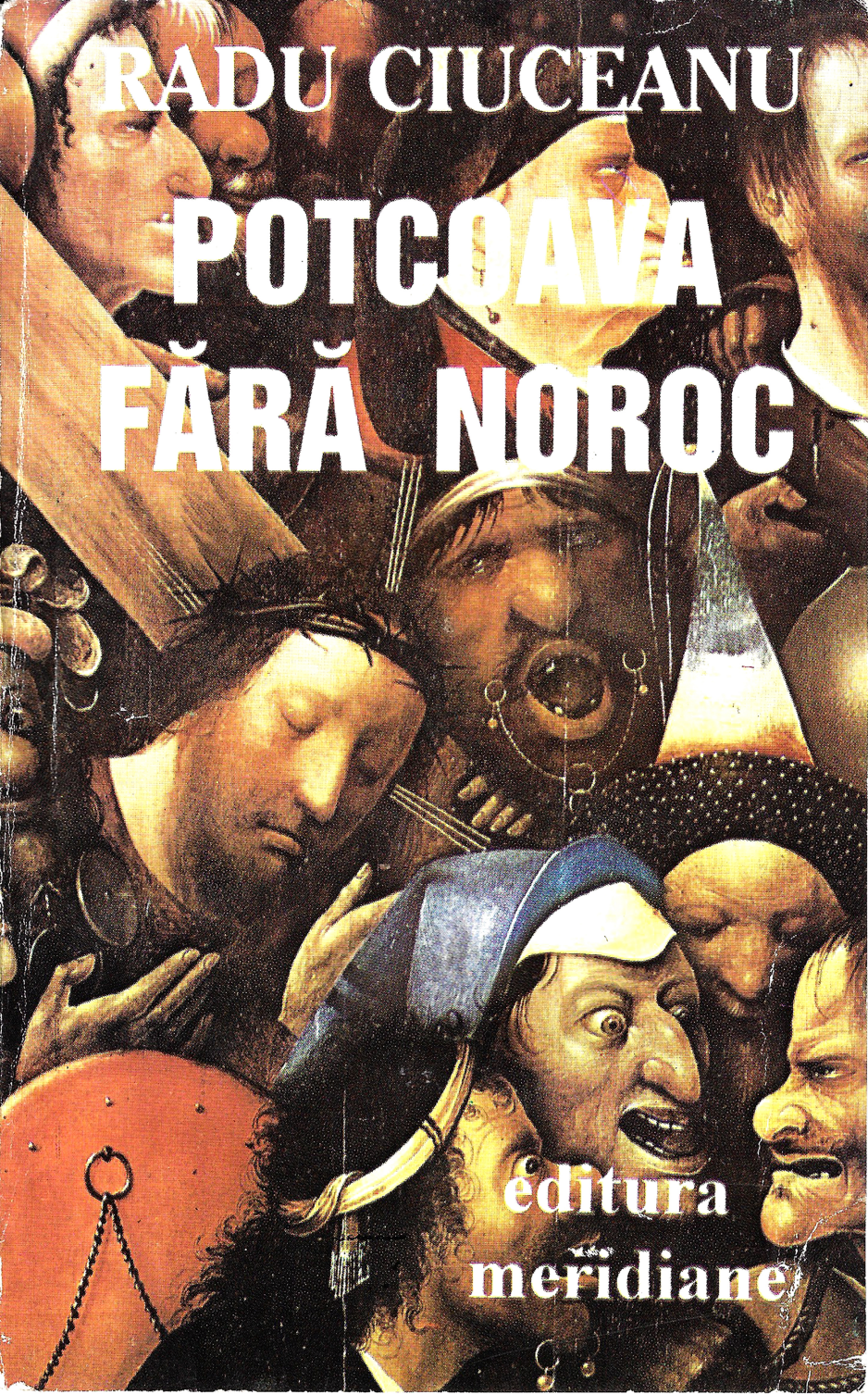

RADU CIUCEANU
POTCOAVA
FĂRĂ NOROC

editura
meridiane

De
Informații
te rog
Din
20/10

Rm
20/10

POTCOAVA FĂRĂ NOROC

În seria "Document" a EDITURII MERIDIANE
au apărut:

RADU CIUCEANU, *Memorii I. Intrarea în tunel*, 1991

MARCEL PETRIȘOR, *Memorii I. Fortul 13.*
Convorbiri din detenție, 1991

ROY MEDVEDEV, *Oamenii lui Stalin*, 1993

În pregătire:

RADU CIUCEANU, *Memorii III. Pecetea diavolului*

RADU CIUCEANU

Memorii II

**POTCOAVA
FĂRĂ NOROC**

Introducere și note de
OCTAVIAN ROSKE

EDITURA MERIDIANE

București - 1994

*Părinților mei,
care mi-au dat
cerul și pământul*

Volumul *Potcoava fără noroc* face parte din colecția
MEMORII
publicată sub patronajul științific al
Institutului Național pentru Studiul Totalitarismului

RADU CIUCEANU, *Memorii II. Potcoava fără noroc*
© RADU CIUCEANU, 1994
© INSTITUTUL NAȚIONAL PENTRU STUDIUL TOTALITARISMULUI, 1994

ISBN 973-33-0181-7
ISBN 973-33-0174-4

INTRODUCERE

Volumul de față continuă seria *Memoriilor* inaugurată de Radu Ciuceanu prin publicarea în 1991, la Editura Meridiane, a volumului *Intrarea în tunel*. De atunci numeroase alte mărturii despre spațiul concentraționar sau lupta de rezistență au îmbogățit zestrea editorială a acestui sfârșit de mileniu. Fiecare autor și-a formulat confesiunea în funcție de accentele care i-au influențat biografia, subiectivitatea discursului impunând cititorului un înalt grad de toleranță și flexibilitate. Scrise într-o cheie moralizantă, volumele "Îngenuncherii neamului românesc" transcriu tragedii personale în polifonia unei catastrofe istorice, ale cărei efecte asupra mentalului colectiv sunt încă greu de măsurat.

Cartea de față nu putea să încalce rețeta genului. Și totuși ea se deosebește întrucâtva de producțiile memorialistice în discuție. Mai întâi, prin *oralitate*, textul fiind dictat, de-a lungul unui deceniu, și nu scris, de însuși autorul, așa cum îndeobște se întâmplă cu mai toate *Memoriile*, axul principal regăsindu-se în septeles unui jurnal sau în rețeaua unor note zilnice. Dictarea a avut loc în fața unui interlocutor care, la vremea aceea, nu întrebuința instrumente moderne de înregistrare, ci obișnuite mijloace de scris. Mărturia, colectată cu minuție, nu se întorcea la autor, cum printr-un raționament logic, cineva ar putea să creadă, ci, după fiecare confesiune, se alătura manuscrisului, depozitat cu infinite precauții, în locuri numai de *scrib* știute. Mi-am

asumat acest risc, deși, față de primejdia ce s-ar fi putut abate asupra mărturisorului, de două ori vinovat, *corupător al fragedei generații* și denunțator al Răului Bolșevic, nenorocirea ce m-ar fi pândit atunci ar fi fost de mii de ori mai mică.

Redactarea propriu-zisă a *Memoriilor* a început însă după 1990, când, scos la lumină, materialul adunat pe ascuns și-a dezvăluit amploarea și, nu mai puțin, inconsecvențele. Eliberată de rigoarea paginii scrise, vocea naratorului cutreierase zone întinse, ignorând, pe alocuri, cronologia, evenimentele dimensionându-se în puzderia de portrete, schițe fugare, frânturi de conversație, ochiul zăvorât receptând în dilatația secunde, pasional și definitiv, metafizica degradării sau labilitatea eroicului. Din această încâlcită succesiune care își refuza, din principiu, orice reglaj formal, editorul era pus să extragă substanța istorică și mesajul etic, fără a periclita intriga întreșută în jurul a câtorva sute de personaje, verosimilul confruntării asigurând lecturii fluiditatea pe care, din exces, anecdotica memorialistică ar fi fost capabilă s-o pericliteze, fie și numai pentru a lăsa confesiunea să triumfe. Fără a schimba esența mărturiei, operațiunile de editare au încercat să reducă riscul incoerenței la care o narație captivată de oralitate s-ar fi putut expune. Acolo unde a fost posibil s-au operat tăieturi în text, iar, când economia cărții a cerut-o, pasaje de legătură au fost adăugate. Întotdeauna s-a urmărit același obiectiv: situarea povestirii într-o ramă verosimilă, pe un ax cronologic de care să poată fi conectate atât intervențiile eseistice, cât și *șarjele* dramatice, nenumăratele personaje care dau năvală în viața autorului, nutrinđ, fără știință sau cu premeditare, sensibila substanță a rememorării.

Am spus-o, am și scris-o în 1991 în ceea ce s-a numit atunci *O prefață neobișnuită*, o repet acum: n-am uzurpat cu nimic rolul autorului și nu revendic altceva

decât meritul pe care un editor atent și scupulos și l-ar însuși, după ce truda-i neștiută i-ar da în pârg. Supus rigorilor narative, adus într-o formă finală, textul a fost recitit și consacrat de autor, încheindu-se astfel un ciclu început în 1981.

Mai există o trăsătură care scoate această carte din tipicul memorialisticii concentraționare publicate în România după 1990: dubla focalizare a discursului asupra istoriei. Cititorul are la îndemână viața autorului, amprenta experienței personale, închisă în paranteza totalitară. Glasul povestitorului este însă însoțit de un fundal de voci, din care cititorului i se oferă, spre alegere, expresii nuanțate sau accente grotești. Se regăsesc aici supraviețuitorii aceleiași închisori, zvonuri și speculații, interpretări publicate în epocă, apologii sau demitizări, extrase de arhive, fragmente biografice, tipologii sau portrete, interviuri și confesiuni, poezii, lozinci, legi, sentințe, statistici și analize, vignete și caricaturi, incursiuni eseistice, crochiuri enciclopedice, toate, în pasta neconținut agitată a epocii din care autorul și-a construit solida tândăție a propriei povestiri. Lectura celor două paliere se poate face în paralel, deși nici o parcurgere succesivă n-ar fi dezagreabilă. Aranjarea în pagină a țină cont de convențiile folosite la primul volum, citatele adunate fiind reproduse integral în secțiunea finală a cărții, după semnalarea lor printr-un asterisc în textul memoriilor. Sursele au fost indicate la sfârșitul fiecărei note, pentru a nu fragmenta lectura prin trimiteri repetate.

Pentru informațiile și sugestiile primite pe parcursul redactării notelor, datorez recunoștința mea unor martori și analiști ai fenomenelor sau evenimentelor prezentate în carte. Din lista persoanelor cărora li se cuvin mulțumiri nu pot lipsi gen (r) Ioan Georgescu, Gheorghe Penciu, Ion Săceanu, Virgil Tălpășanu, Florian Tănăsescu și Tiberius Tolescu.

Toate trimiterile la volumul *Intrarea în tunel* folosesc abrevierea *Memorii*, I. În cazul personajelor prezentate în notele din primul volum, am recurs, de regulă, la această trimitere.

Îndepărtându-se oarecum de regulile genului, cartea de față își răscumpără îndrăznelile prin flexibilitatea demersului, lăsând cititorul să descopere discursul asupra istoriei, între subiectivitatea creatoare și prestigiul distanței în actul reconstituirii.

OCTAVIAN ROSKE

Capitolul I

POTCOAVA FĂRĂ NOROC

La pușcărie predarea s-a făcut cu forme în regulă, ca la internat. Vasilescu a scos tacticos câteva foi dintr-un dosar. Le-a înmănat apoi unui găligan, îmbrăcat într-o uniformă pământie, cu un chipiu încărcat de trese. Arăta atât de caraghios, încât l-ai fi putut asemăna cu un sergent din armata colonială engleză. Înainte de a pleca, maiorul s-a învârtit pe tocuri și mi-a azvârlit un *rămas bun* amenințător:

- Băiatule, uită-te bine la casa asta. De tine depinde dacă o să rămâi sau nu în ea.

Mi-am aruncat ochii în jur. Încadrat de cei doi gardieni, și condus de arătarea care mă luase în primire, parcurgeam acum curțile succesive ale clădirii. Sub cerul vântat străbăteam curți întunecoase, mă prelingeam printre ziduri cenușii, defilam prin fața unor uși prinse în fier, cu vizetele plasate în centru. Pe lângă noi, am observat făpturi îmbrăcate în haine vărgate. Treceau respectos pe lângă conducătorul convoiului nostru, răcnind un *să trăiți*, percutant în ecoul coridoarelor. Nu știu câte curți am străbătut sau prin câte posturi de control am trecut. Penitenciarul mi se părea uriaș. Semăna cu un hambar imens unde se aflau ținute, sub cheie, semințe de tot felul, acum prefăcute în tot atâtea ființe cu soroc de moarte sau viață.

Călătoria noastră a luat sfârșit o dată cu intrarea în potcoava penitenciarului. Am urcat până la etajul al III-lea. Ne-am angajat pe coridorul în semicerc și, în fața celei 75, ne-am oprit. Am observat că în capătul fiecărui coridor, la fiecare etaj, se afla câte un gardian cu o sfoară pe umăr, de care erau agățate cheile celulelor, precum căpățânile de usturoi pe funie. Am bănuir că ajunsesem la viitoarea mea locuință. Gardianul, un individ solid, cu chipiul pus pe o parte, cu figură de bețiv sadea, deschise ușa cetluită în partea interioară cu plăci de fier și mă împinse înăuntru fără menajamente. Ușa a pocnit iarăși, într-un zornăit infernal de ivăre. De acum încolo pașii mei se vor opri la o distanță egală cu lungimea celei.

Înăuntru era frig. Camera avea o geometrie derivată din construcție, imensa potcoavă fiind împărțită radial și circular pe trei niveluri în nouăzeci de celule, adevărate septe care transformau clădirea într-un soi de stup mort, dar bine organizat.

Știam ceva, ca dintr-o legendă, despre penitenciarul din Craiova. Nici nu era prea departe de locuința părinților mei, la vreo cinci sute de metri. Fusese ridicat la începutul veacului nostru, deci în plin regim burghez, în paralel cu marile clădiri administrative care au făcut faima spiritului nemțesc al lui Carol I de Hohenzollern. Durat din cărămidă și piatră, ca și prefectura de Dolj, părea făcut pentru veșnicie. De altfel, mi-aduceam aminte de o zicală veche românească care glăsuia că dacă vrei să ai oameni cinstiți și buni trebuie să faci legi de fier și pușcării de piatră*.

Celula avea o formă trapezoidală, cu laturile de circa 2,40 m/1,40 m și o lungime de circa 2,75 m. Înălțimea era de aproximativ doi metri și jumătate. Pe jos, dușumea găurită, mâncată, roasă. Pereții cenușii și coșcoviți. Opus ușii, un dreptunghi deschis spre cer, prins în gratii duble, masive cât un antebraț de om. Am rămas un timp nemișcat, cu ochii pironiți pe crâmpeii acela de cer, de văzduh. De el aninasem ultimul fir al speranței și tot de la el, în ziua când va străluci albastru, îmi așteptam eliberarea și mântuirea neamului meu.

Pe urmă am încercat să mă fac comod. Operația a ținut tot atât cât mi-a trebuit pentru a-mi trage peste gât puloverul dat de mama. M-am hotărât să-mi fac antrenamentul zilnic, măsurând și numărând pașii, până când o căldură ușoară mi s-a strecurat în trup. La prânz, căci venise deja ora prânzului, am simțit mirosul fierturii. Am auzit apoi hărdăul oprindu-se în fața celulei. Iluzia a fost repede spulberată de glasul necruțător al gardianului.

- Planton, nu deschide vizeta! Țsta-i nou. Nu e trecut în porție.

Așa că am rămas flămând, bătând în continuare kilometri de câte patru pași și jumătate. Mai târziu, făcând o socoteală, mi-am dat seama că, parcurgând aceste distanțe, aș fi înconjurat de câteva ori orașul.

În ziua aceea am avut două vizite, una mai simandicoasă decât cealaltă. Prima a fost a *Primului*, căci așa se numea per-

sonajul important care mă luase în primire de la Securitate. Primul, *primus inter pares*, cel mai mare peste cei mai mici, omul care conducea de fapt pușcăria, după vechea rețetă a administrației burgheze. Am aflat mai târziu că era oltean, dintr-un sat din Romanați. Nu era un om rău și asta mi-a dovedit-o chiar în după-amiaza aceea. A venit imediat după masă, deschizând ușa larg și, spre uimirea mea, mi-a tras un salut, pocrind din călcâie, de parcă aș fi fost cel puțin directorul general al penitenciarelor.

- Să trăiți. Aici cât timp voi fi eu veți avea de toate. Atât cât se poate. Știți, ca la noi, mai pe sub mână, mai pe față.

A făcut o pauză. Parcă își căuta cuvintele. A continuat cu mezzo-voce:

- Știți, acum s-au schimbat multe lucruri pe aici. Nu mai suntem numai noi. Mai vin și cei cu jipul, și știți cum e, că dumneavoastră sunteți *dat la ei*. Că, dac-ați fi fost *la noi* și dac-ați fi venit acum un an, vă țineam ca-n palme, iar sâmbăta și duminica vă duceam și acasă.

S-a oprit zâmbind. Avea niște dinți lătareți, de cal.

- Eu am avut și comuniști. Păi să vă spună ei cum au dus-o la mine. Împărătește! Numai muieri nu le-am dat, că-i interzis de regulament. Da' când plecau sâmbăta acasă aveau de toate. Ia să-l întrebați pe tovarășu' Oancă, că era puști când a intrat aici, pe poartă, să spuie el câte zile a stat în celule și câte la soare.

Pe urmă, autoritar, s-a întors către gardianul cu pete roșii în obraz. Acesta sprijinea ușa, cu cheile spânzurate de mână.

- Naidine, a mâncat domnu' Radu?

Uimirea se transformă în încremenire. Unul mă lasă nemâncat, altul îmi vorbește de trai bun și omenie. Naidin, încurcat, a mormăit din ușa ceva ininteligibil. *Primul* s-a întors, cu cei peste 190 de centimetri ai săi, și a ordonat scurt:

- În cinci minute să aduci aici pat, saltea, geam la fereastră și mâncare caldă. Ai înțeles?

- N'țeles! a mormăit Naidin, fără însă să se miște din ușa.

Pesemne că mai era o completare în program. Vlăjganul, revenind spre mine cu privirea, m-a asigurat încă o dată că nu trebuie să disper, că a văzut el lucruri și mai rele, și că aici în pușcărie și-a dat el seama cum este cu soarta omului.

- Acum ești mare, acum ești mic, s-a confesat *Primul*, iar

măine, nimic în groapă. Acolo ajungem cu toții.

Pesemne că primul gardian avea filozofia lui desprinsă dintr-o viață de păzitori de oameni și nu pierdea prilejul s-o mărturisească. Pe urmă, m-a întrebat iscoditor:

- Am auzit că sunteți student.

Fără să aștepte răspunsul meu, a trecut la întrebarea care-l preocupa cel mai mult:

- Ce sunt părinții dumitale? Profesori? Aveți casa dumneavoastră?

- Nu?!

Dezamăgirea i s-a așternut pe chip.

- Stăm cu chirie.

Pricepeam unde bate.

- Nu-i vorba de bani. De cheltuieli o să se ocupe unchiul meu, doctorul Daniel, om avut. E cunoscut în oraș, l-am asigurat eu.

Primul s-a luminat pe loc la față, iar o dată cu el și gardianul din prag.

- Dacă aveți vreo nemulțumire, mi-a spus în final, mi-o comunicați, fie prin el, și îl arată pe gardian, fie la deșteptare sau la închidere când fac numărul.

"Ce dracu' o mai fi și asta?" m-am întrebat atunci. Aveam să mă dumiresc chiar în aceeași seară. *Primul* a pocnit apoi din călcâie și a ieșit val-vârtej, nu înainte de a-i aminti lui *Pete Roșii*, gardianul din prag, să-mi aducă o tinetă. Denumirea mi-a sunat straniu. "Asta-i hârdăul pentru murdărie. Dar de când ne-am franțuzit? Nu cumva or avea pretenția să le dau raportul în franceză?" Am rămas singur continuându-mi marșul de patru pași și jumătate.

Spre seară, promisiunile au început să capete contur. Întâi, a fost adus un schelet de fier cu picioare care abia se țineau. Acesta era patul. Pe urmă, un soi de saltea. Adică un dos de sac, cu câțiva pumni de paie tocite în el. Un hârdău puțin îngrozitor mi-a completat mobilierul, iar două ferestre cu ochiurile pe jumătate sparte mi-au închis odaia. Ce era însă mai important n-a sosit, așa că mațele mi-au ghiorțait a foame până seara, când, o dată cu talanga ce bătea departe, am înțeles că voi fi din nou candidat, cu sau fără noroc, la o gamelă cu ceva cald și la o felie de pâine neagră.

Am mâncat totuși în seara aceea. Ba încă am mai căpătat

o gamelă cu ciorbă de fasole. Mi s-a părut excelentă. Avea mici insulițe de grăsime la suprafață și era însoțită de o bucată de mămăligă coaptă la cuptor. În lumea penitenciarelor, produsul era nominalizat printr-o terminologie curat modovenească: *turtoi*. Nu știu ce zi a săptămânii era, dar mai târziu m-am dumirit, cărămida aceea de mălai vânată se distribuia luna, miercurea și vinerea parcă după un tipic mănăstiresc, fiindcă se postea după tipic, ca la mănăstire. Seara, după zgomotul de fiare lovite, am auzit ușile deschizându-se pe culoar. Era faimosul număr, când, primul gardian, ca un gospodar chibzuit își număra inventarul, având grijă să nu lasă vreo încurcătură, vreo lipsă. Ținea o listă în mână. M-a bifat repede și, urmat de o liotă de gardieni, în zornăit de chei, a trecut mai departe, de parcă nici nu m-ar fi cunoscut.

În noaptea aceea mi-am băgat genunchiul în gură. Era frig. Pătura ciuruită, o zdreanță, provenea din reformele regimentelor de cavalerie. Frigul sau poate grătarele de sub mine m-au trezit spre dimineață și atunci, pentru o fracțiune de secundă, am crezut că realitatea este vis. Eram singur. Afară, santinelele de pe ziduri băteau sferturile de oră. Mă ghemuisem covrig, sub pătura cât o coajă de ceapă. Zorile au venit greu, cețos, anunțate de chimvalul asurzitor al deșteptării.

A doua zi am încercat să mă gospodăresc, dichisindu-mi salteaua și patul schilod. Pe urmă, a venit *numărul*. S-a rezumat numai la o bătaie în ușă. Am răspuns scurt. Am încercat apoi să măsoar cu privirea toată curtea potcoavei.

În fața mea se ridica un zid alb-cenușiu. Pe coama sa străjuia o platformă cu gheretă. Înăuntru se afla un brav ostaș al M.A.I. Zidul, înalt de 7-8 metri, era dublat pe partea exterioară de încă unul, de aceeași înălțime și cu aceleași dimensiuni, formând parcă împreună meterezele unei fortificații, un adevărat ring avar. Între cele două ziduri înalte, pe suprafața inelară ce cuprindea tot penitenciarul, treceau patrule de zi și de noapte. Și tot acolo se operau și schimburile pentru cordonul de pază.

Masa de seară a fost tot atât de mizerabilă ca și cea de la prânz. Ciorbă de cartofi numai cu vorba, de fapt, o zoaie neagră cu o singură calitate: îți încălzea puțin stomacul. Pâinea era oribilă: pâine-calup cu care ne blagoslovisc Răsăritul. Era

clisoasă și grea. Îți venea să plângi de milă când o vedeai cât era de mică. Simțeam foamea din plin și mă tot gândeam cum s-o astâmpăr.

Citisem sau poate îmi șoptise cineva că, cel mai mare dușman al ocnașului este el însuși, cu sentimentele sale, cu slăbiciunile, cu gândurile pe care și le face, pe care și le desface, cu tot ce-a împrumutat el de la viață, cu toate dorințele sale nesăbuite, cu idealurile sale irealizabile, într-un cuvânt, cu tot ce nu-i mai este de nici un folos într-o lume în care speranțele se numără pe metri pătrați, în care lumina este redusă la ochiul de geam, cerul la un crâmpei de albastru, iar viața la o secundă ce-ți stă în față și care te duce atât cât îți este sorocul.

Se făcuse miezul nopții. Încă nu coborâsem de la postul meu de veghe. Picioarele îmi întepeniseră. Nu mă hotăram totuși să abandonez unicul fir de legătură cu exteriorul. Am auzit apoi ușile deschizându-se și niște pași grei trecând din celulă în celulă. Am coborât repede și mi-am lipit urechea de fierul rece al vizetei. Șoapte, zornăit de chei, ivăre date deoparte, uși care se deschideau. "Ancheta?! Nu s-a terminat încă?" Pașii se apropiau. Prudența m-a împins către pat. Atunci mi-am auzit numele șoptit. În câteva minute coboram scările însoțit de un gardian subțirel și oacheș, recoltă proaspătă de prin mahalalele de țigani din Craiova.

Pe scări, înaintea mea, am zărit silueta lui Sergiu Mandinescu și, vrând-nevrând, mi-am vârât din nou gândurile în centrifugă. "Deci, l-au prins? Când l-au prins? Unde l-au prins?" Aceste întrebări de coșmar începeau să mă obsedeze. Ca să mă eliberez de ele aș fi fost în stare să-i trântesc lui Vasilescu în față: "Cum am picat noi? Spune! Cine ne-a vândut?" Dacă l-aș fi prins într-unul din momentele lui bune - e drept că acelea erau foarte rare - poate că aș fi aflat ceva din adevăr. Din păcate, nu mai puteam îndrepta nimic. Loviturile veniseră năucitor peste noi. Ceea ce mă chinuia era ideea că toate nenorocirile noastre fuseseră declanșate de un singur om. Acum, când se afla în fața mea *de visu*, clocoteam de mânie, fără nici o mustrare, ca dreaptă judecată pentru trufașa sa neascultare.

Capitolul II

COLONELUL VISTIG

Drumul meu s-a încheiat lângă poarta I. Am intrat într-o cameră mare, încălzită. Acolo, la o masă lungă, ședea nervos Vasilescu. Alături de el, ajutorul, Oancă. De cum am intrat, m-a și pocnit:

- Ce crucea mă-tii, mă? Ce, crezi că te-am adus aici la pension? Să te umfli de somn? Ia să-mi stai treaz! Și noaptea, și ziua! Așa cum facem noi, cruciulița mă-tii!

Oancă mă flancase și nu-mi era teamă decât de labelle lui uriașe. Când Vasilescu era nervos trebuia să ghicesc în primul rând dacă nu cumva simula; apoi, dacă subiectul eram eu; și, în sfârșit, ce manevre trebuia să fac pentru a-l domoli. De data asta nu părea, ci era de-a dreptul nervos. După o înjurătură în prolog, îmi ținu o dizertație asupra nenorocirilor ce se vor abate asupra noastră, a tuturor celor arestați, dacă generalul nu va fi arestat.

- Înțelegi, bă? Bucureștiul îl cere viu sau mort. Țsta este ordinul ministrului. Și tu, un căcat cu ochi, îți închipui că-i faci un serviciu, dacă îi tăinuiești ascunzătoarea. Bă! și-i făcu semn lui Oancă să-mi întindă un scaun. Ia loc și gândește-te. Vorbim acum ca frații. E și interesul tău, și, de ce să mint, e și al meu. Dacă generalului îi trece prin cap să se tragă la munte, cum văd că se poartă acum, și să mai facă vreun grup de *bandiți*, și dacă mai și împușcă câțiva din ai noștri, atunci glonțul vă paște pe toți. Vă curăță, unul câte unul, în frunte cu tine, că tu ai rămas șef după el.

Mă uitam și mă minunam. Înainte de a mă bucura de libertatea generalului, mă îngrijorau concluziile lui Vasilescu. Pesemne că Hălălău și Grigorescu, netrăgând pe nimeni după ei, au pomenit de mine. Era de altfel și prima regulă după cădere "Dacă nu există morți, făptașii sunt numai cei deja căzuți". Acest adevăr ni-l spunea Hălălău, nebănuind că soarta îi va hărăzi să aplice chiar el regula, câteva luni mai târziu. "Ce n-aș da să-l văd pe general plătind polița pe care noi n-am mai apucat s-o plătim." Cât despre ce s-ar fi petrecut cu noi, mai ales cu mine, căci doar eram singurul susceptibil de pluton, puțin îmi păsa.

Vasilescu continua să creadă că i-aș putea da vreun indiciu. Toată noaptea n-a făcut altceva decât să mă pistoneze, în nădejdea că va prinde o codiță care să-l ducă la vizuina generalului. Când l-am auzit vorbind de strădaniile Securității din Constanța de a-l captura pe general, mi-am recăpătat echilibrul. Vasilescu, mai șiret însă și cu o intuiție pe care nu i-o puteam nega, îl credea pe general exact acolo unde era: la munte sau în preajma muntelui, printre oamenii săi, în locurile pe care le cunoștea cel mai bine. Maiorul avea o hartă detaliată a celor două județe, Mehedinți și Gorj, și urmărea acum localitățile cu degetul, într-o cascadă de înjurături.

- Înțelegi, bă ?! Eu pe general îl vreau, nu pe tine. Tu ești un nimic pentru ăia de la Interne. Generalul a fost capul vostru și trebuie să-l punem la loc, să fie totul întreg.

Pe urmă, maiorul întoarse foaia, recurgând la metode pedagogice.

- Ascultă, bă! Tâmpit, tâmpit, dar ceva tot mai trebuie să-ți meargă prin minte. Adică, e drept ca tu să stai aici la o gamelă cu zoaie, că am văzut-o și eu cum arată, tocmai tu care n-ai făcut decât să-ți pleci urechea la prostiile ăstora bătrâni? Iar el? Ditamai generalul de corp de armată, după ce-a ordonat la zeci de mii de oameni, să se ascundă acuma, să stea frumușel lângă curul nevestei, la must și pastramă? Asta-i drept, bă? Dă-l, bă, încoace pe mâna mea. Ți-au mai zis-o și alții, ți-o zic și eu. Scapi cu doi, trei ani, că eu nu-ți promit marea cu sarea. Ți-o spun verde-n față. Dacă-i trece bătrânului prin minte să se ascundă la munte și să tragă în popor, va fi vai și amar de capul vostru. Vrei tu ca pentru unul să plățiți toți cu viața? Nu-i mai bine să cadă el și să scăpați voi, ăștia care sunteți tineri? Că partidul o să vă ajute să vă reeducați, să vă băgați mințile în cap. O să vă trimitem pe șantierelor țării să munciți.

Maiorul mințea, iar minciuna duhnea a prostie. În primul rând, dacă generalul era prins, am fi atins cu toții fundul prăpastiei. Cu el ar fi pierit ultimul om din Comitetul Militar care mai putea pune în aplicare planul de acțiune și colaborare în caz de război. Ar fi căzut ultimul om de prestigiu care mai putea să declanșeze o mișcare de partizani capabilă să zdruncine, în ciuda pierderilor mari, regimul comunist, trimițând în acest fel un semnal disperat spre Occidentul adormit. În afară de asta, plasarea generalului Carlaonț în fruntea

organizației noastre ar fi conferit mișcării, *ipso facto*, un șef, cu consecințe grave pentru procesul care ne aștepta. Mai exista o întrebare tot atât de gravă. Cum va reacționa generalul la presiunile Securității? Vârsta și rezistența fizică limitată puteau să-l împingă spre compromis, destăinuirile garantându-i supraviețuirea.

Vasilescu mințea grosolan. Generalul nu se afla alături de soție sau în sânul familiei. Dimpotrivă, așa cum aveam să aflăm mai târziu. Securitatea luase ostateci, iar soția și rudele sale apropiate zăceau deja în beciurile M.A.I. de la Târgu-Jiu și Craiova. Vasilescu mințea grosolan atunci când îmi promitea câțiva anișori de pedeapsă și căință pentru fapte care m-ar fi târât ani lungi în fundul temniței. Ca și la prima anchetă despre general, aveam un atu irefutabil: orice mi-ar fi promis, cu orice m-ar fi amenințat, nu-i puteam ajuta cu nimic. Nu știu dacă Vasilescu își dăduse și el seama, fiindcă în noaptea aceea, cu excepția primei lovituri, nu m-a *mângâiat* cu nimic. Înțelesese probabil că eram sincer și că nu-i ascundeam nimic. Spre sfârșitul partidei îl bântuiau alte îndoieli.

- Bine, bă, să zicem că tu nu știi, că nu ți-a spus ție ditamai generalul unde-și are bârlogul. Da' poate i-o fi șoptit ceva lui Hălălaș sau ăluia de la București sau lui Grigorescu.

M-am simțit obligat să-i arunc speranțele în mare.

- Vă spun eu, nici vorbă de așa ceva. Generalul era un om tăcut, retras.

Vasilescu oftă printre înjurături și începu din nou să înșire comunele din Gorj și Mehedinți, în ordine alfabetică. La un moment dat i s-a făcut foame. I-a ordonat lui Oancă să-i aducă de-ale gurii. De unde le-o fi luat la ora aceea, unde s-o fi dus în miez de noapte, că Oancă a și apărut cu o farfurie plină cu brânză și struguri. Au mâncat ei, și mi-au dat și mie. N-aș zice că n-am înfulecat în fața lor cu poftă. Vasilescu nu s-a putut abține și m-a blagoslovit cu o înjurătură. A urmat o observație judicioasă.

- Mănânci ca să ne ții nouă piept, parastasul mamei tale de bandit!

Adevărul ăsta era! Vasilescu pusese degetul pe rană.

Ancheta a luat sfârșit pe la două, trei noaptea. Înăuntru se făcuse cald de-a binelea. Mâncasem binișor, vânătăile păliseră, iar tălpile nu mă mai dureau. Numai ochiul drept mă mai

supăra. La plecare, Vasilescu, cu ochii cârpiți de somn, m-a supus unei salve de atenții *paterne*.

- Ascultă, bă! Cum stai tu acolo? Ai căldură? Pătură ți-au dat? Pat ai?

Am dat din cap.

- În stare mizerabilă. Amândouă.

- I-am spus *Primului* să aibă grijă de voi, să vă dea pături bune și căldură la calorifer.

Pentru o secundă am fost înclinat să-l cred, ba chiar să-i mulțumesc. Mi-am vânturat apoi amintirile, punându-l pe maior la locul său.

- Dar de ce ne înfometati și ne omorâți înainte de proces, domnule maior?

Maiorul a făcut ochii mari și m-a întrebat, picat parcă din cer.

- Cum, bă? Tu nu primești pachet de acasă? Că, *Vlădescu* are, și toți ceilalți. Oancă, ia să vezi tu mine de ce băiatul ăsta nu primește pachet?

Gorila era în spatele meu, moțâind pe scaunul de lângă sobă. Cum avea să-mi declare mai târziu, pentru el cele mai grele nopți erau cele în care nu-și punea în funcție pumnii. De aceea, în semn de protest, Oancă adormise. Că prea fusese neglijat și dat deoparte. A mârâit totuși ceva, aprobativ.

Maiorul a zădăugat:

- Se va a tovarășul locotenent Oancă de tine. Îi dai o scrisoare să-ți trimită *măta* de mâncare, că noi n-avem bani de aruncat ca să-i hrănim pe bandiți.

Nu-mi venea a crede. Fie Vasilescu era un mincinos fără pereche, fie americanii dăduseră rușilor un ultimatum să părăsească țările ocupate.

Pe urmă, maiorul a sunat. În ușă a apărut un gardian burtos, cu o figură blajină, care poza a vigilență și severitate.

- Să-l duci îndărăt pe banditul ăsta! a zis el aruncându-mi în final o ultimă promisiune. Bă, dacă o să fii cuminte, te scot și la plimbare, că te-ai înverzit tot.

Am plecat cântărind parcimonios cele două promisiuni ale maiorului. "Care dracu' e mai mare s-o arunc la coș? Aceea de a scrie alor mei? Sau cealaltă?" Pentru Securitate era mult mai periculos să te scoată la lumină, într-o curte, sub zeci de perechi de ochi decât să te lase să trimiți o carte poștală tip și

să primești apoi câteva kilograme de alimente.

Gardianul, după ce m-a scos din camera luminată, m-a vârat sub o boltă, ordonându-mi:

- Ia-o cu un pas înaintea mea! M-am întors către el și-am dat din umeri.

- Un pas înaintea dumatăle pot să fac, dar încotro s-o iau?

- Înainte, pe coridorul pe care-l vezi, spuse el luminându-mi drumul cu o lampă cu feștila tremurândă.

Am trecut iarăși prin porțile și curțile intermediare. Când ne-am înscris în potcoavă, de-a lungul celulelor, am căscat ochii mari. Mai toate ușile celulelor dobândiseră între timp, pe partea de lemn, exterioară, câte un dreptunghi mic, de carton, pe care erau înscrise niște inițiale. Primul care m-a izbit a fost V.P.. Au urmat altele, fără semnificație imediată pentru mine. Printre ultimele etichete am zărit-o și pe cea care purta inițialele G.P.. O emoție m-a cuprins brusc. Treceam la câțiva pași de el, de omul care-și pusese viața în palmele noastre, fără murmur și obiecțiuni. Ajunsesse aici, victimă, alături, la câțiva pași, de denunțatorul său. Gardianul a tras ivărele cu zgomot și m-a poftit pe un ton răstit înăuntru.

- Ai mâncat acolo, bă, așa că poți să te culci liniștit, crucea mă-tii de bandit!

M-am uitat la el drept în ochi și n-am putut citi nimic.

Dis-de-dimineață m-au luat din nou. De data asta echipa era completă. Nu lipsea colonelul țigănos de la București, Patriciu, și nici omologul său, comandantul regionalei Oltenia, colonelul Vistig*. Ședeau așezați la masă, în semicerc. Încăperea era aceeași, ba chiar, amănunt cu haz înregistrat de mine pe corzi sensibile, pe masa neagră și lungă din centrul camerei se găsea o vază plină cu flori. Camera avea reza solemn. Portretele conducătorilor stăteau agățate pe carpe roșii, ca într-o sală de ședințe.

Întâi a grăit colonelul de la București. Avea o mină plictisită. Părea că se uită pe lângă mine la cine știe ce imagine depărtată.

- Băiete, te-am chemat fiindcă de acum încolo, cu ajutorul nostru ("Halal ajutor!") vei trece pe hârtie tot ce ne-ai spus în timpul anchetei. Te îndemn să fii sincer și să nu ne faci greutăți. Noi am mai discutat și te-am îndemnat mereu să accepți mâna pe care noi ți-o întindem, noi care păzim poporul

și cuceririle revoluționare ale clasei muncitoare.

Pe urmă, a făcut un gest evaziv, pironindu-și ochii pe mine.

- Să ai grijă ce scrii. Justiția populară va hotărî în funcție de declarațiile tale. Și nu-i totuna să iei un an sau zece. Închisoare tot o să faci, mai mult sau mai puțin. Americanii ăia ai tăi or veni aici când mi-oi vedea eu ceafa.

A tăcut apoi uitându-se la comandantul Securității Oltenia. Colonelul Vistig s-a simțit obligat să ia cuvântul. Vorbea cu un accent străin. Cred că era evreu.

- Noi îți vrem binele, băiete! Ce scrii, aia o să ai. Să dai în ăia bătrâni care te-au zăpăcit de minte.

A vorbit mult bătând câmpii. Nu-l ascultam. Îmi roteam ochii prin cameră, încercând să identific portretele zeilor. "Asta cu părul tăiat scurt, cu mutră de Dolores Ibarruri, trebuie să fie *Ana noastră*, importată din U.R.S.S." Căutam să văd dacă-i lipsește în poză o ureche, așa după cum se zvonea. Dar, o buclă îi acoperea bine temporalul. "Noul nostru ministru de externe, femeia geniu, șefa diplomației românești, și-a pus fundul pe scaunul ocupat cândva de Take Ionescu și Nicolae Titulescu. Ambasadoarea lui Stalin prin îndepărtatele lagăre ale Uniunii Sovietice, unde ofițerii români prizonieri au primit-o cu huiduieli și fluierături." Numai văzându-i poza și tăietura buzelor crispate în zâmbet și te-ai fi cutremurat. În stânga ei, László Luka, zis Vasile Luca, ungur-evreu, venit și el pe aripile crivățului de la Răsărit*, și ajuns peste noapte în Olimpul conducerii de Partid, specialist, zice-se, în finanțe. Gurile rele îl acuzau că nici măcar tabla înmulțirii n-o stăpânea. A treia figură, marcată și ea de semnele zeilor era Teodor Burăh, zis Teohari Georgescu, cu state vechi de plată în penitenciare și lagăre. Era un *autohton*, cum s-ar spune, și suferise pentru cauza Partidului, care îl promovase în postul cheie al oricărei dictaturi: Ministerul de Interne. Avea buze subțiri și ochii mici, privirea vicleană și rece. Îl văzusem pe Teohari Georgescu din întâmplare, la București, în vara lui 1947, la câțiva pași, păzit cu strășnicie, ca și toți ceilalți corifei, de dragostea poporului.

Pe alt perete, tot pe o pânză roșie întinsă, se odihneau, moțâind în posturile lor confortabile, membrii prezidiului R.P.R., în frunte cu uscățivul Parhon, umflatul Sadoveanu, ștersul Stere și imbecilul Niculi*. Vizavi de ei, într-o dulce îmbrățișare

de priviri și trai bun, se lăfăiau două portrete de dimensiuni majore: basileul de la Deva, bancherul moșier Petru Groza, președintele celui mai ales consiliu de miniștri din istoria României, omul care suferise în timpul regimului antonescian timp de două săptămâni într-un apartament al Siguranței, mâncând orez cu lapte, după cum declarase chiar el în *epocala* lucrare memorialistică *În umbra celulei**, omul care văzuse soarele, adică pe Stalin, chiar înainte de a se ivi la răsăritul României. Omul acela, Petru Groza, cu o față jovială și cu părul dat pe-o parte, întruchipa viitorul luminos al regimului de democrație populară. Alături de el, într-o îmbrățișare mută, trona portretul lui Gheorghe Gheorghiu-Dej*, muncitor de origine română, care își luase porecla Dej din depourile unui oraș din nordul Transilvaniei. El reprezenta în Partid aripa autohtonă. După celebra fugă de la Târgu-Jiu, în preajma lui 23 august, după ce poposisese la preotul Marina, răsplătit mai târziu pentru ospitalitatea sa cu o cârjă patriarhală, după un stagiul la Moscova, Dej se întorsese cu numirea în postul de secretar general al Partidului Comunist din România.

Parcursesem toată galeria monștrilor, în timp ce Vistig continua să bată câmpii, pomenindu-mi de ticăloșiile mele, de bunătatea lor, de mila partidului, de drepturile poporului etc. Mai la obiect a fost Vasilescu. După ce în prolog mi-a tras câteva cruci și parastase, mi-a spus-o pe șleau:

- Bă, eu nu-ți cer să spui nici mai mult, nici mai puțin. Nici ce vrem noi, nici ce vrei tu. Să ne spui numai ce-a fost, adevărul gol-goluț.

- Păi, atunci, am sărit eu, ar trebui să-mi dați drumul imediat, că știți și dumneavoastră că mare lucru n-am făcut. O nimica toată.

Pusesem la încercare răbdarea maiorului. Dacă masa n-ar fi fost între noi, cred că lovitura ar fi căzut necrutător.

- Cum, bă, o nimica toată? Cu Mausere, cu trotil și grenade? Cu generali și colonei de stat major? Cu activitate prin munți? Cu om infiltrat printre noi? Ce, asta-i glumă? Să scrii tot, banditule, tot ce s-a petrecut, că altfel n-o să ieși viu de-aici. Să scrii acolo: Ce-ai căutat la munte? Ce-ai făcut pe-acolo? Ce gânduri aveți cu anglo-americanii? Dacă nu scrii, nu mai vezi tu lumina soarelui. Te ținem la iarnă fără ferestre pân-or îngheța bojocii în tine.

Pe urmă, își aruncă privirile în lături spre un tinerel brunet, înalt, cu păr ondulat, pe care nu-l mai văzusem niciodată.

- Tu îl ai în grijă de-acum încolo!

M-am uitat la noul meu *jupân*. Ochii săi albaștri contrastau cu tenul măsliniu. Fost adjutant în aviația regală română, el făcea parte, după cât aveam să aflu mai târziu, din prima promoție de ofițeri de Securitate. Cu noi se va purta blând. Când lipsa sa de zel a fost observată, l-au schimbat imediat. Nu l-am mai revăzut niciodată, iar numele lui s-a șters o dată cu anii.

Capitolul III

FIGARO

Mâncasem. Nu prea mult, adică atât cât trebuia să conțină o masă. Gardianul, după ce făcu un ocol celularului, se întoarse la noi oferindu-ne câte un polonic de apă. Trebuia să-l bem din aceeași gamelă cu miros de mâncare. Era scârbos, dar am reușit să mă obișnuiesc. În timp ce plantonul îmi turna apa, gardianul îmi făcu semn cu ochiul.

- Astăzi te facem frumos, să te placă fetele.

Pocnetul ușilor și zornăitul lanțurilor mi-au furat întrebarea de pe buze. Mă așteptam la cine știe ce invitație, după vreo rețetă de anchetă proaspăt introdusă, când ușa s-a deschis și l-am auzit pe îngerul nostru păzitor ordonând:

- Stai jos pe marginea patului. Dă jos cămașa și să fii gata.

- Gata pentru ce?!

N-a catadicsit să-mi răspundă și a trecut la altă ușă. Mi-am scos cămașa și mi-am pus-o pe umăr. Era curent. Ușa rămăsese deschisă, iar ochiurile sparte de la geam nu fuseseră încă înlocuite. Am așteptat o vreme cu urechile ciulite spre culoar. Cineva trecea din celulă în celulă, zăbovind un timp la fiecare. Când, în fine, m-am dumirit, în pragul camerei a apărut gardianul. A mai controlat o dată ordinul dat.

- Dă-ți jos cămașa! Hai, că nu-ngeți câteva minute! O să vină frizerul nostru să te tundă o țără. O să-ți radă părul și tuleiele de pe obraji, și făcu șmecherește un gest imitând traiectoria briciului pe maxilare.

Văzându-mi mutra nedumerită, Naidin, gardianul, îmi dădu câteva deslușiri.

- Să vezi ce frizer avem noi! Pe cinstel! Ce mână ușoară are, nici nu simți briciul pe față, parcă te unge.

Și, scoțând capul pe culoar, răcni:

- Ai terminat, Mielule?!

Am auzit un găjăit ca un urlat de fiară. Omul, cine știe, prins de meserie, mai și răcnește. Pe urmă toate s-au lămurit. Când l-am văzut mi-a înghețat spinarea. O arătare se ivise în pragul ușii. Mielul, o dihanie de om, umpluse tot cadrul. Cu o față lătăreață, cu ochii obosiți și pleoapele pe jumătate lăsate, cu arcul sprâncenelor frânt, cu buze mari întoarse ce se unduiau ca niște omizi, cu maxilare de vită, avea, cred, peste o sută de kilograme. În mâinile sale uriașe se pierdeau câteva pământufuri și un lighenuș cu buza tătiată. Am înlemnit pe loc. Uriașul, într-o secundă, a fost lângă mine și, cu o voce ce ieșea parcă dintr-un abis sau dintr-o peșteră, m-a întrebat cum vreau să mă tund. N-aveam ce să-i răspund. Nu vedeam decât o mașină micuță cu dinții știrbi care și ea devenise minusculă în podul palmei lui.

- Să te tund la unu, bă, sau să te iau boierește, așa, mai sus?

Nu știam cum e mai bine, să fac pe proletarul sau să-mi dau aere de domn. Mielu m-a scos din încurcătură. Și-a înfipt mașina în clăia de păr. Am țipat, am urlat, spre marele amuzament al *blândului Figaro*. Tunsul a fost un chin. Asta era numai prima parte. A urmat un adevărat ceremonial.

- Tu știi cine sunt eu, puștiule? m-a pregătit huiduma.

- Știu că vă cheamă Mielu.

A clipit din ochi a încuviințare.

- Ai auzit bine, continuă el. Da' tu știi de ce mi se spune mie Mielu, știi ce-am făcut eu?

Vocea i se umpluse de autoadmirație. Îmi pândea ochii să afle dacă auzisem sau nu de isprăvile sale.

- Bă, eu sunt ăla care acum un an jumate m-am supărat pe unii rău de tot. Știi tu..., și a făcut un semn spre gâtlee. I-am potolit pe toți, ca să se învețe minte, că eu nu suport să-și bată cineva joc de mine. Ei, ce zici?!

Începuse să mă șfichiuiască cu un rest de pământuf pe față, întinzându-mi un fel de spumă ce-ar fi vrut să semene cu

săpunul. Pe umăr avea un brâu lat în care stăteau înfipite, ca niște stilete, cinci, șase brice cu plăsele frumos colorate.

- Ei, a insistat el. Am făcut bine sau rău?

Scosese un brici și mi-l coborâse la nivelul gâtului. Momentul eclipsa chiar și o întrevvedere cu pumnii lui Oancă. "Ce să-i spun? Că a fost o bestie și un ucigaș sau, dimpotrivă, să-l felicit, să-i strâng mâna, bine ai făcut domnule, așa aș fi făcut și eu, ba chiar aș fi omorât mai mulți..." Briciul poposise deja pe epidermă. Am dat ușor din cap, ceea ce ar fi însemnat un gest de aprobare.

- Nu mișca, mi-a zis el, proptindu-mi capul în peretele celei. Te tai singur.

Rânji larg, din toți dinții stricați. M-au trecut sudorile. Barba, crescută de cel puțin o săptămână, a căzut cu piele cu tot din câteva mișcări descendente și într-un răspăr groaznic. Am urlat de s-a zguduit celularul. Mielu mi-a zis, cu bânđețe, că data viitoare își va ascuți bricele și că, dacă îi fac comandă boierească, va fi desigur altfel.

În aceeași seară, am reușit să descifrez vocile de la nivelul II. L-am recunoscut pe Victor Andreevici și lângă el, pe Pescaru.

Lângă mine, în stânga, sărind peste o celulă goală, se afla un grup de tineri. Prin ei am aflat că Hălălău se găsea la etajul al II-lea și că fusese crunt bătut. În dreapta mea, la nivelul inferior, l-am identificat pe cel pe care îl lăsasem la Securitate, zdrobit de tortură. Era Iancu Robu*.

În dimineața următoare mi-am petrecut pașii către o cămăruță unde mă aștepta noul *oficiant* al anchetei. Era îmbrăcat în uniformă, cu o singură stelută. Nu părea încurcat, dar nici fericit de ceea ce urma să execute. Mi-a vorbit sincer.

- Începând de azi, vei da declarații scrise de față cu mine. Eu sunt pus aici ca să te ajut, iar dumneata va trebui să scrii tot ce s-a petrecut. Te avertizez că nu poți scrie tot ce-ți trece prin cap. Mă interesează când a luat ființă organizația voastră, cine a alcătuit-o, ce ați făcut, ce aveți de gând să faceți, care erau membrii ei și, pe urmă, să-i iei pe fiecare în parte, să-i întorci pe toate fețele, să-mi spui ce știi despre ei, fără ocolișuri. N-o să te bat. Și asta nu pentru că n-am ordin, ci fiindcă nu îmi stă în obicei. Ai grijă! Dacă nu scrii ce trebuie, ai să mă pierzi, o să vină altul și n-o să fie ușor. Eu nu lucrez de mult în Securitate.

Dar, din cât am văzut, să știi că mai devreme sau mai târziu ajungi să scrii oricât și iscălești orice, chiar și propria dumitale condamnare la moarte.

M-a trimis înapoi în celulă, zicându-mi:

- Nu pierde ocazia să găsești aici la Securitate și oameni mai puțini răi.

Capitolul IV

BILANȚ FUNEST

Valurile s-au destrămat, iar misterul, cât o fi fost, s-a risipit precum ceara la para focului. Toate câte erau năclăite în negură s-au luminat dintr-odată. Agățat de grile, aproape suspendat în aer, lăsat pe un picior al patului, am înnodat un adevărat fir de comunicație pe verticală și orizontală. După-amiază circulația fusese intensă pe celulare. Noi contingente de arestați își luaseră în primire locuințele personale. Printre ei vocile sau numele camarazilor noi deveniseră distincte. Chiar sub mine, hazardul sau mâna Creatorului îl așezaseră pe Lucian Popescu *, un tânăr din lotul lui Mandinescu. Folosindu-mă de el ca *centrală telefonică*, mi-am întins urechile spre celelalte etaje. Voiam să fac un apel general, o verificare de la persoană la persoană, pentru a estima amploarea anchetei și perspectivele imediate. Cadența ploii servea drept surdină, cuvintele pierzându-se în brâul de apă ce curgea năvalnic de pe acoperiș.

Se topiseră câteva ceasuri bune până când numele celor ce-au răspuns la apel mi s-au adunat în țeastă. Bilanț funebru. Numai absenții erau nevătămați și liberi. Cei prezenți, dimpotrivă, erau legați și sortiți morții. Se găseau alături de mine oameni de toate vârstele și de toate categoriile: de la țărani, ca Gheorghe Baloșin, octogenarul din Padeș, până la colonei de stat major, de la călugări, ca starețul Gherasim Iscu, până la elevi de liceu, ca Silviu Cărașu, Adrian Gutuescu*, Dumitru Trancă.

Aduși de o șoptă, vânduți pentru o slăbiciune de o clipă, prefăcută într-un dosar greu și acuzator, se buluciseră toți, mânați din spate de rețevii noilor arendași ai pământului și destinilor românești.

Mi-am rezervat pentru a doua zi plăcerea durerii de a calcula pierderile organizației M.N.R.O. Deocamdată voiam să aflu altceva. Voiam pur și simplu să știu, să pricep cine a fost cel care a adus focul în mijlocul nostru. Răspunsul mi se părea important pe ambele fețe. Fixând startul, el oferea atât traiectoria trădării, cât și punctele de inserție, contactele funeste. Lucică, puștiul de sub mine, nu știa prea multe, dar la insistențele mele, a intrat în priză și, până în crucea nopții, răspunsul mi-a venit îndărăt. Era atât de absurd, încât râsul m-a cuprins înainte de-a fi copleșit de furie.

Într-o organizație, fie ea și de binefacere, statutul trebuie să respecte convingerile și conștiința individuală. Declarat sau tacit, angajamentul personal supune fiecare membru la un regim liber consimțit. Într-o organizație subversivă regula este aceeași. Angajamentele participanților sunt identice cu efortul unanim. Ceea ce diferă însă substanțial este peisajul, construcția organizatorică, dușmanul întrunind în el atât trăsăturile părților adverse, cât și posibilitățile de atac și distrugere. De aceea mijloacele de ripostă se adaptează în funcție de intensitatea acțiunii pe unitatea de timp. Crezusem toți în aceste legi și se părea că ni le însușisem tocmai pentru a lupta și supraviețui.

N-am scontat niciodată că am să rămân teafăr, pe de-a-ntregul teafăr, după o trântă cu un dușman care se reproducea la infinit. Rândurile noastre erau rărite. Eram lăsați de izbeliște, cu flancurile risipite, cu steagurile frânte. Făcându-mi socoteala în miez de noapte, cu haina strânsă la piept, mă gândeam dacă cineva dintre noi avusese cumva în minte ideea unui triumf sosit, așa peste noapte, a unei victorii căzute din cer, aduse pe aripi de heruvimi și pusă generos la picioarele noastre. Noi cel puțin nu aveam voie să mergem cu ochii legați pe drumul speranței, prea era proaspătă hecatomba din Răsărit, prea era apropiată zădărnicia celei din Apus. Sute de mii de oameni dispăruseră ca niște năluci, lăsând în urma lor câte o amintire sau umbra unei căști atâmate pe brațul unei cruci. După ce sădisem în noi convingerea că războiul continuă, în ciuda conferințelor de pace și a declarațiilor înflăcărâte de prietenie, groapa sau temnița ne deveniseră tot atât de apropiate ca familia sau văzduhul.

Moartea colonelului Că răușu ne-a obligat să luăm măsuri severe de camuflaj, convertite într-o grijă aproape paralizantă. Vorbisem, insistasem, țipasem, încercând să-i conving și pe ceilalți să adoptăm tactica luptei subterane. Ea ne-ar fi oferit, cu minimum de riscuri, șansa recuperării formației lui Că răușu și posibilitatea extinderii în toată Oltenia. Dacă îl rezezisem pe Sergiu, o făcusem cu inima îndoită, ca prieten. Intuisem pericolul potențial chiar din clipa când l-am văzut trecându-mi pragul alături de Pascaru, așa-zisul agent trimis de americani. Pe urmă, procedasem așa cum ar fi trebuit. L-am scos pe Sergiu din zonă, tăindu-i legăturile, expediindu-l la rudele din Moldova. Urma să-l plasăm din nou pe traiectorie, după ce Pascaru, ostenit, va fi abandonat misiunea. După plecarea lui Sergiu temperatura coborâse până în limitele normale. Chiar dacă Pascaru ar fi adus Securitatea la mine acasă, portretul meu tot nu le-ar fi fost complet, fiindcă le lipsea activitatea din trecut, îndeosebi cea din august și septembrie 1948. În privința aceasta confirmarea îmi venise chiar de la Vasilescu: "Tovarășe colonel, de ăsta n-am știut până în ultima clipă. Cât pe-aci să ne scape printre degete". O spuse cu ciudă și din rărunchi. Așadar, firul nu se înnodase în juru-mi, ci mersese spre alte gîtlejuri, pîndite sau poate chiar oferite pe tavă.

Stăteam agățat cu mâinile pe zăbrele. Corpul atârna într-un echilibru instabil. Atingeam ușor numai cu tălpile piciorul patului. Mărgelele de apă îmi aruncau în continuare o perdea fluidă înaintea ochilor. După o vreme, am primit și explicațiile așteptate. Ele îngropau destinul unei organizații, cu sorocul de bine sau de rău al oamenilor care o alcătuiau.

Capul de serie fusese Sergiu Mandinescu. Mi se părea incredibil. Absurdul gol se prefăcu în frison. Era oare cu puțință ca zeci de oameni să-și piardă libertatea din cauza unui tânăr nesocotit?

Ultima întrevvedere cu Sergiu fusese furtunoasă. Răcnise el, am urlat și eu. Mă amenințase el, l-am înfruntat și eu. Am sperat totuși că înțelesese ceva din ce i-am spus, dar, după cele aflate acum, Sergiu acționase împotriva mea, împotriva organizației noastre și, firește, împotriva propriilor interese. Am încercat să-i reconstitui raționamentul, să-i dau o formă plauzibilă.

"Suntem în pragul unor mari evenimente", zicea el atunci.

înfierbântat. "Americani trimit oameni de legătură pentru a stabili baze informative. Am reușit să dăm peste unul din acești emisari. De ce să-l tratăm cu neîncredere? Sau chiar cu dispreț? Să-l ajutăm pe Pascaru, numai așa ne putem ajuta pe noi." Frazele îi ieșeau ca un șuvoi din gură, punctate de priviri scăpărătoare. Reacția mea, desigur, îl dusesese la marginea disperării. Expediindu-l în Moldova, îl aruncam, bineînțeles, pe o linie moartă, tocmai pe el, care făcuse legătura cu *mesagerul* americanilor, și asta într-un moment când evenimentele, după spusele sale, urmau să se precipite și să ne antreneze în luptă, până la ultimul om. De la început, Sergiu considerase plecarea sa o nemerită sancțiune. Refuzând însă pedeapsa, el a preferat să ia o hotărâre pripită pentru el, fatală pentru noi.

Întorcând acele busolei, Mandinescu a poposit la Turnu-Severin în loc să ajungă la Huși sau la Dorohoi. Un singur gând avea: să treacă frontiera la sârbi. În timp ce eu băteam munții, știindu-l pe Pascaru blocat, iar pe Mandinescu, trimis tocmai în nord, el nesocotea ordinele, ajungând cu Toma Calotescu, pe malul Dunării*. Încercarea a sfârșit lamentabil la prima somație a grănicerilor. Mai grav este ce-a urmat. Surprinși în miez de noapte, cei doi s-au predat cu arma la cingătoare. Arestarea a trecut aproape neobservată în torentul fugarilor către țara unde Tito își permisesese să miște în front în fața părintelui popoarelor. Cei doi au stat câteva zile în beciurile Siguranței din Severin. O așteptare chinuitoare. Fapta nu era socotită prea gravă. Cei doi riscau o condamnare de la trei la douăsprezece luni. Un telefon dat la Securitatea din Craiova a hotărât însă soarta organizației noastre. *Și zarurile au căzut pe Matias*. Sergiu Mandinescu figura deja pe lista de suspecti a Securității din Craiova. În mai puțin de câteva ceasuri, amândoi au fost umflați și purtați pe spinarea jepului direct la Craiova. O pradă neașteptată pentru Vasilescu & Company. Ce a urmat, e lesne de închipuit: interogatorii, băți, tortură. Primul căzut după Sergiu a fost *Paul Vlădescu*. Auzisem despre el numai lucruri bune: că se purtase curajos, încercând să se sustragă arestării, că fugise, cu urmăritorii după el, până a fost prins. Din păcate, pentru noi, numai debutul a fost îndrăzneț. Acum stătea singur într-o celulă refuzând să vorbească cu ceilalți camarazi căzuți, și, după informațiile care ajunseseră la mine, se bucura de un tratament privilegiat.

Am aflat apoi amănunte și despre arestarea mea. Deși se dăduse alarma, printr-un teribil ghinion sau dintr-o mare neglijență, la întoarcere în Craiova am fost arestat. Generalul ordonase să fiu așteptat la gară, la toate trenurile, permanent. Mai mult decât atât. Se hotărâse să fiu interceptat și scos din zona periculoasă. Toate măsurile s-au aplicat defectuos sau parțial. Oamenii care mă așteptau la gară au plecat înainte cu o jumătate de oră de sosirea trenului meu de noapte. Picasem stupid, inadmisibil de ușor.

După mine fusese arestat colonelul Hălălău. Aflam acum, de la ceilalți camarazi, că Securitatea exercitase asupra lui Hălălău toate mijloacele de convingere. Deși fusese bătut crunt la tălpi, în mai multe ședințe, nu dăduse nimic de la el, nici măcar un nume. Nu știu dacă, din tărie, din convingere sau din ură, își construise suportul rezistenței. Un lucru era sigur. Pentru a treia oară în viața sa, Hălălău se afla în război, combatant și totodată erou.

Petre Grigorescu fusese vândut, cine știe, pentru o masă bogată sau pentru o saltea călduroasă. Colonelul îmi transmitea acum îmbrățișări, dar și regrete. Pe primele le acceptam; pe celelalte le-am înțeles abia mai târziu. Datorită sărăciei și lipsei de bani, Grigorescu fusese nevoit să se refugieze la o rudă mai îndepărtată din București care figura pe listele Securității din Capitală. L-am întrebat apoi, prin intermediari, dacă fusese schingiuit. Am căpătat un răspuns negativ. Mai târziu, în preajma procesului, când am stat cu unul dintre colocatarii celei sale, Virgil Tălpășanu*, am descifrat enigma comportării neașteptate a Siguranței din Craiova. Despre colonelul Grigorescu, spre deosebire de ceilalți, Vlădescu nu declarase decât un singur lucru: că acesta era omul căruia urma să se adreseze, în caz de pericol. În consecință, Securitatea îl tratase ca pe un simplu contact al Comitetului Militar. Pe de altă parte, Grigorescu s-a comportat dibaci, lăsându-le anchetatorilor impresia că el nu fusese decât un pasager în cadrul organizației M.N.R.O. Se arătase apoi interesat să aibă o atitudine *sinceră* de colaborare. Un fapt îl făcea aproape invulnerabil: ca și Hălălău, era singurul posesor al oamenilor lui. În felul acesta s-au salvat viețile a sute de oameni din Oltenia, dar și din restul țării, inclusiv grupul Slatina de la depozitul de armament și muniții.

Cei care au căzut după arestarea lui Grigorescu, erau preluați după listele date de Sergiu sau vânduți după indicațiile lui *Paul Vlădescu*. Apăreau și unii care nu aveau legături cu Comitetul Militar, cum era, de exemplu, Ion Mihăescu, profesor de română la "Colegiul Carol I". Securitatea hotărâse să aresteze în masă toți suspectii. Pe urmă ar fi trebuit să treacă la cernerea vinovaților. Câți dintre ei vor ajunge la proces? Și ce amployare va căpăta acesta? Va fi cu *scandal* și *zarvă* sau, dimpotrivă, va trece neobservat? După procesele partidelor istorice, ca și ale organizațiilor de rezistență capturate, ne puteam aștepta la loturi numeroase și condamnări mari.

Târziu, am încheiat socoteala celor căzuți. Treceau de patruzeci. Pentru orgoliul unui tânăr poet și pentru slăbiciunile ascunse ale unui fecior de boier, bilanțul era totuși prea apăsător.

Capitolul V

"PĂCAT DE TINEREȚEA VOASTRĂ"

Zilele următoare mi-am mângălit degetele cu cerneală și-am scris cum am putut și cât mi s-a îngăduit. Fostul adjutant de aviație mă lăsa singur ceasuri întregi. Aveam de ales între a scrie ceva care să mulțumească eșaloanele superioare ale Securității și a nu scrie nimic din ceea ce părea compromițător pentru cei pe care îi mai credeam în libertate. Făcusem o ordine riguroasă în minte, împărțindu-mi camarazii de suferință în trei categorii.

Prima, despre care Securitatea avea doar informații vagi, era formată din oameni care căzuseră, cum s-ar spune, ca musca-n lapte. A doua categorie, mai numeroasă, forma *plinul* din M.N.R.O. Fiecare dintre ei, cu câte un naș delator, își avea dosarul *închegat* pentru activitatea subversivă descoperită. A treia categorie, cea mai periculoasă, conținea nucleul de conducere, Comitetul Militar al M.N.R.O., cu conexiunile sale. Pentru fiecare din aceste categorii trebuia să adopt un stil aparte.

Primii îmi impuneau câteva mișcări facile, mai ales că asu-

pra lor ochii Securității încă nu alunecaseră. Aveam datoria să-i scot basma curată de la bun început. Operația nu părea dificilă și-am săvârșit-o răspunzând inimii, dar și interesului meu, sperând că acești oameni vor duce mai departe ștafeta pierdută de noi. Grosul acestei categorii îl formau elevii și câțiva țărani din jurul Craiovei. Presiunea asupra lor a fost minimă. *Strânsura* a doua era mai bogată, mai variată. Prostovolul având ochii mai mici, victimele s-au îndesit. Fiecare dăduse deja câte o declarație incriminatorie, amintindu-și faptele și recunoscându-și vina. Seria studenților alimentată de *crizele de sinceritate* ale lui *Paul Vlădescu* includea nume după nume: Florin Demetriu, Marin Dondoe, Valeriu Ionescu, Eugen Ciobanu*, Matei Tălpășanu. Tot aici se înscriau ofițerii, profesorii, călugării.

După primele declarații, mișcările noastre aveau un culisaj redus. Nu puteam nega evidențele puse sub semnătura făptașului. Puteam însă ocoli gropile care aveau la fund pari înfipti. Iar cele mai periculoase afirmații vizau armamentul, recrutarea și codul conspirativ. Lăsat ceasuri de-a rândul în fața foilor albe, mi-am agățat ochii de cerul opalin. Gândurile despre camarazii mei le puneau acum în cumpănă viața sau moartea, libertatea sau temnița.

A treia categorie era alcătuită din oamenii grei. Aici țesătura se îndesea, iar pericolele se agravau. Securitatea dorea să facă din câțiva ofițeri și din mine un for de conducere. Chiar dacă unele detalii legate de discuții și ședințe erau cunoscute, nu trebuia să deconspirăm statutul și rețeaua organizației. Căci, acestea ne-ar fi împins pe toți spre un final tragic și la ani grei de temniță. Trăgeam de timp, scriam încet. Cu grafia mea dificilă îi dădeam de furcă tânărului ofițer. Ședințele se întindeau în două reprize. Prima începea, după ce soarele se ridica de o suliță și când fercheșul sublocotenent, proaspăt bărbierit și duhnind a sănătate, mă poftea politicos la o măsută cu un vraf de foi albe. Cealaltă debuta după masă, când împărțeam oboseala și plictisul. Nu scriam mai mult de cinci, șase pagini pe zi. Și pe acestea le îndopam bine cu umplutură, spre marea nemulțumire a supraveghetorului meu. Seara, la orele asfințitului, când forfota din jur se ostoia, tovarășul sublocotenent făcea ultima comandă de cafea, marcând sfârșitul ședinței. Atunci, învăluindu-se în perdele de

fum, ofițerul îmi lua foile și le parcurgea în tăcere, împiedicându-se doar la vreun cuvânt indescifrabil. La început, obișnuit să mă întreb, îmi solicita imediat traducerea. Pe urmă, sublinia ușor cu creionul litera, acoperind-o cu un semn mare de întrebare. Își făcuse un obicei, după ce parcurgea integral textul declarației, sorbea cafeaua. Încet, cu ochii aduimecători pândindu-mi poate gândurile, intențiile. Dialogul se înfiripa o dată cu căderea nopții.

- Mâncarea de astăzi a fost mai rea ca cea de ieri. Bănuiesc însă că este oricum mai bună decât cea de mâine. Asta înseamnă, domnule ofițer, că regimul de democrație populară nu numai că îi termină pe arestați, dar îi și extermină.

În nouă din zece cazuri ofițerul râdea, afișându-și dantura superbă.

- Taică-meu a fost prizonier în Rusia. S-a întors cu Divizia "Horia, Cloșca și Crișan". De la el știu că la tinerețe se moare greu de foame.

Pe urmă, mă examina atent, scuturându-mă ca pe un spic.

- E drept că ai slăbit. Te-ai tras rău la față.

În general, aprecierea aceasta era însoțită de un semn discret spre sertarul biroului. Acolo îmi lăsa bucăți de pâine, capete de salam și ciorchini mari de struguri. Înfundându-le în buzunare sau înfulecându-le pe loc, mulțumeam lui Dumnezeu și mă legam să nu topesc niciodată din memorie imaginea acestui tânăr cu haine kaki și petlițe albastre.

Partea a doua a programului de seară era presărată cu invective, evident către mine, dar și cu acuze discrete din partea mea. Eram de aproape două săptămâni împreună și îi cunoșteam repertoriul până la epuizare. Nu era mobilat intelectual, deși poseda în schimb *pogoane* întregi de bun simț. Raționamentul său era logic. Țara noastră a pierdut războiul. Rușii, dimpotrivă, l-au câștigat și ne-au ocupat țara. Noi am mai pierdut războaie și am mai fost ocupați. La capătul raționamentului, se uita la mine cu aceiași ochi liniștiți, aproape plictisiți:

- Și totuși, noi am trăit atunci. De ce vrei dumneata să nu mai supraviețuim acum?

Perora, minute în șir, arătându-mi ce mare prostie am fi făcut noi, dacă am fi pus mâna pe armă și ne-am fi răsculat împotriva regimului și, implicit, împotriva rușilor.

- Recunoaște, zicea el, înghesuindu-mă în argumentația sa, că Securitatea are mai mult simț patriotic decât voi. A arestat cincizeci, șaiszeci de nebuni, dar a salvat zeci de mii de oameni... Eu sunt de la țară și știu care e spiritul acolo. Nu sunt Vasilescu, de la coada ciocanului, să-ți vorbesc de frăția dintre clasa muncitoare și țărani. Eu știu ce-i ăla țăran. Cât amar și sărăcie s-au adunat și cum se gândesc toți cu groază că, după ce le-au dat o bucată de pământ, cu o mână, au să vină să le ia totul cu amândouă.

Vorbea monoton, fără să se înflăcăreze, trăgând din țigară, imperturbabil.

- Eu, personal, n-am ce pierde. Cât m-or ține aici, m-or ține, dar, fii sigur că și prin căpățâna mea au trecut fel și fel de gânduri. Unele chiar apropiate de ale voastre. Dar, le-am stins repede, cum stingi tăciunii în apă, dintr-o mișcare, să nu iasă fir de fum. M-am orientat așa cum ar fi trebuit să vă dumiriți și voi. Bă, când vezi că în mijlocul drumului stă un taur furios, trebuie să fii prost ca să nu-l ocolești.

Încheia întotdeauna pe aceeași coardă, ciupită discret.

- Păcat de voi! Păcat de tinerețea voastră!

Îi răspundeam sec, înțepat, făcând apologia tineretului, spunându-i că, dintotdeauna, tinerii au fost avangarda celor mai nobile simțăminte, purtătorii de progres, motorul revoluțiilor și că nu puteam sta cu mâinile în sân când istoria părea că ne cheamă. Spre epilogul ședinței, îi plasam câteva poante, mici șopârle înveninate.

- Noi, domnule, nu suntem sinucigași și nici inconștienți sau criminali. Acțiunea noastră, dacă urma să se împlinească cândva, era numai sub un soroc de cumpănă europeană, dacă nu chiar mondială. Iar dacă acest conflict între Est și Vest ar fi izbucnit, noi am fi ajuns iarăși în rândurile învingătorilor. Sau poate credeți că omenirea s-a obișnuit cu obrăznicile ursului?

Fostul adjutant reacționează nelămurit:

- Și ce, în situația asta, voi ați fi reprezentat țara românească?

- Noi, și alții. Noi și mulți ca noi. Și, până la urmă, toată suflarea românească s-ar fi înșirat în spatele nostru.

Fuma țigara până la muștiuc, înghesuind-o apoi alene în scrumieră.

- Ați făcut totuși o greșeală. Mică, dar fatală pentru voi.

Trebuia să lăsați pe alții înaintea voastră. Nu se cuvenea să fiți voi primii.

Dialogul se încheia pe același registru sumbru al realității.

- Dar, acum suntem dușmani. Eu te anchetez pe dumneata, iar dumneata ești silit să răspunzi la toate întrebările.

În celular, o dată cu toamna ce devora nesățios căldura, umbrele se alungeau. În cele două curți străjuite de pereții înalți ai zidurilor ieșeau, pentru câteva clipe, la plimbare deținuții *agățați* de organizația noastră. Palizi, slabi, temători și îngroziți, un cerc de trupuri, se mișcau la soare în poziții caraghioase, neîndrăznind să ridice capul către zidul sumbru al celularului.

Celulele s-au populat rapid, ajungând, după numărul inițialelor de pe ușă, să fie locuite de trei, patru deținuți. Noul val, am aflat într-o după-amiază, îl forma captura unei organizații de tineri de coloratură legionară. Șeful lor Gheorghe Ionescu îl cunoscuse pe același Pascaru Ciprian, cu care intrase în legătură. A fost prins la o săptămână după căderea noastră.

Foametea devenise hădă. În ciuda rezervelor din sertar, slăbisem până la epuizare. Când mă ridicam din pat, celula intra în vârtej, iar de sus, de la fereastră, culorile toamnei îmi săgetau privirile. Într-o bună zi, după o bărbiereală rapidă - ritualul, puțin ameliorat, era înfăptuit de aceeași făptură a cavernelor - și un tuns la piele, am fost poftit la grefă unde *am cântat la pian*, lăsându-mi amprente și chipul - față și profil - în fotografie.

Fotograful, om în vârstă, profitând de o clipă de neatenție a cerberilor, mi-a șoptit:

- Fiți tare, domnule Ciuceanu!

Închizându-și tacticos aparatul, a adăugat printre dinți:

- Afară lucrurile merg bine. Americanii sunt gata să sară pe ruși la Berlin.

Mă zguduise această încurajare, primul îndemn de a-mi păstra demnitatea aici, în ghearele Securității. Apelul venea din partea unui om căruia nu-i văzusem niciodată fața. Poate să fi fost unul dintre colaboratorii unui mare atelier artistic al Craiovei, patronat de un fost camarad de excursii, Cănovici. Acest om curajos își depusese libertatea în mâinile mele, în plină temniță, ca un simbol al participării celor încă neînlanțuiți

de afară la destinul nostru tragic. N-am aflat cum îl chema pe acest om. Păstrez încă speranța că istoria îi va restitui numele, punându-l în rândul celor care, măcar o clipă, și-au riscat viața.

În privința știrilor belicoase mă obișnuisem să le iau ușor, să le pipăi, decantându-le ca pe o licoare. Efectul era imediat, stenic și reconfortant, subțind gratiile de la fereastră, dilatând celula și dezăvorând ușa. Lăsasem afară o adevărată febră belicoasă. În fiecare noapte ne ascuteam urechile pentru a prinde mai bine mugetul lugubru, dar și salvator al primelor sirene, anunțând începutul sfârșitului, declanșarea unui război care, în ochii noștri, se confunda cu ceasul socotelilor. Aici, sub cerul bariolat al celulei, nădejtile susținute de dorința eliberării își întinseseră aripi artificiale, lipsite de nervuri, fără substanță. Știrile oraculare pătrundeau pe hornul temniței până în sufletele noastre, zăbovind ca un medicament cu efect limitat și aruncându-ne, mai târziu, pe pantele veșnic stâncoase ale disperării. Și așa, zi după zi, noapte după noapte, sub torentul optimist al știrilor fabuloase, ne culcam în zornăitul lanțurilor, cu gândul tivit de bruma speranței. Așa, peste noapte, se eliberase și Sfântul Petru din temnița sa. Frigul ne trezea însă repede, răpăitul ploii și şuieratul ascuțit al vântului, străpungând vâlul somnului.

Capitolul VI

METASTAZA

Începusem să mă obișnuiesc cu detenția. Nu era obișnuința resemnării. Îmi creasem mai degrabă un sistem de apărare, cu mișcări precise, majoritatea supuse reflexelor condiționate. Rezistasem asaltului primei anchete, iar acum mă simțeam ca un învingător după o bătălie istovitoare. Tălpile nu mă mai dureau, iar vînătăile de pe față îmi dispăruseră. Aveam o poftă de mâncare teribilă, semn că organismul reluase comanda asupra neurovegetativului, iar funcțiile vitale reîntraseră în normal.

Treptat mă obișnuisem și cu mutrele gardienilor, oameni de la țară, îmbrăcați în uniforme M.A.I. Păreau stînjeniți, iar

cîteodată de-a dreptul caraghioși, arătându-se față de noi nemiloși și foarte partinici.

Gardianul Naidin era din Coșoveni. Părea cel mai interesant dintre ei. Intuia că are în față ~~să~~ oameni care nu înfăptuiseră nimic din ceea ce știa el că formează universul temniței: crimă, tâlhărie, viol, jaf. Avea grijă să-și camufleze simțămintele, dacă nu chiar convingerile, sub o rumoare continuă, străpunsă uneori chiar de țipete indignate, mai ales când găsea mizerie sau dezordine în celule. Cu o șapcă pusă pe ureche, veșnic prost bărbierit, cu lanțul cheilor pe umăr, semăna cu un personaj din *Liliacul*. Când îl vedeam însă grav, cu rictusul său stins pe buze, mergând prin fața celulelor în zornăit de chei și de potcoave, bănuiam că se apropie ora vizitelor *simandicoase*. Și, într-adevăr, așa și era. Din spatele ferestrei căptușite cu fier, auzeam hămăitul maiorului Vasilescu sau vocea baritonă a lui Oancă. Încolo, Naidin, dacă l-ai fi dezbrăcat de uniformă, s-ar fi dus negreșit în dosul unei tejghele dintr-o prăvălie, ștergând vesela sau înșelând la cântar, cu ochii lui mici și aprigi, cu aceeași ușurință cu care ar fi putut sustrage o gamelă cu carne din rația noastră, dacă aceasta ar fi conținut bineînțeles așa ceva.

Celelalte schimburi de gardieni erau alcătuite din oameni șterși, abrutizați profesional. Cîteodată însă, în special noaptea, schimburile pierdeau din monotonia ștafetei și mă pomeneam cu acel personaj mic, bondoc, care mă luase în primire la început, strecurându-mi cîteva cuvinte cu dublu înțeles. Străjuind noaptea, agățat de zăbrele, la postul meu de pândă și transmisie, am surprins un fapt care ieșea din *cutuma* penitenciarului. Omul nostru, cu pași domoli, dacă nu ferți, trecea de la o celulă la alta, zăbovind în fața fiecărei uși de parcă și-ar fi propus să-și imprime în minte inițialele de pe etichete, tot atîtea nume și victime. La început mi-am închipuit că operația de vizualizare și control intră în atribuțiile sale de serviciu. Pe urmă, când am perforat orbia celulei, săpînd cu o sîrmă un mic vizor ce mătura arcul celularului pe cel puțin patru, cinci metri, am constatat că lucrurile nu stăteau chiar așa. Gardianul bondoc, Călin era numele său, în timp ce proiecta lanterna pe dreptunghiul cartonului, nota pe un carnet semnele identității noastre. Explicația am găsit-o pe loc. Ea era facilă și risipea aura de mister din jurul acestui personaj.

Noaptea, când anchetele erau în toi, *nea Călin*, cum îl botezaseră deținuții, își scotea clienții sau era obligat să-i scoată, neavând alte semnalmente decât inițialele de pe ușile ferecate ale celulelor. Viitorul avea să-l tragă pe gardianul Călin spre o fâșie de lumină ce-i va dezvălui adevăratu-i chip. Ca o călăuză apărută la buza prăpastiei, sfatul învățătorului basarabean se arată fără greș: "În temniță Dumnezeu se poate ascunde sub orice uniformă de milițian, iar dracul în hainele vărgate ale oricărui deținut".

Spre sfârșitul lui octombrie militarizarea penitenciarului Craiova a luat sfârșit. O dată cu noua uniformă, de aceeași culoare cu prima, cu petlițe inițial mov, iar mai târziu albastre, Ministerul Afacerilor Interne a înghițit și Direcția penitenciarelor, instituție aflată odinioară sub controlul Ministerului de Justiție. Era firesc ca cel mai important minister al țării, departamentul care își însușise cadrele, organul de represiune ideologic care patrona conflictul dintre clase să devină acum copilul teribil al epocii. Pentru a făuri revoluția, după cum suna sloganul vremii, fără vărsare de sânge, Ministerul de Interne trebuia să aducă la putere mult chinuita și mult ignorata clasă muncitoare*, e drept nu în întregime, fiindcă nu s-ar fi găsit fotolii confortabile și vile spațioase pentru toți, ci doar avangarda sa, partidul comunist. Iar dacă burghezia *infectă* și *putredă* până la măduvă nu ar fi consimțit *de bună voie* și *nesilită de nimeni* să îngenunche și să-și pună capul pe butucul revoluției, și dacă aceeași burghezie s-ar fi împotrivit înnoirilor, atunci cu adâncă mâhnire și cu nespus regret, călcându-și principiile umaniste și trecând peste dorința permanentă de pace și respect, clasa muncitoare, cu avangarda sa, partidul comunist, s-ar fi simțit datoră să smulgă burgheziei încăpățănate, răuvoitoare și meschine, o dată cu sacul de bani, și buzdușul puterii. Având în față o burghezie muribundă, prea puțin periculoasă în ultimele sale zvârcoliri și care târa cu sine, în mormântul proaspăt săpat, și pe cei mai *odioși* aliați ai săi, moșierimea, *scârnăv* mădular istoric, exploatator feroce, partidul comunist, luându-și peste noapte cetățenia română, legatar zgomotos al tuturor *împilărilor* de aiurea și de la noi, trecea acum, cu lacrimi în ochi și nespusă părere de rău, la ofensivă. Pădurea era mare, plină de uscături și hățisuri. Unele trebuiau curățate, altele retezate. Și

cine ar fi putut s-o facă mai autoritar și competent dacă nu eternul braț secular al oricărui regim tiranic.

Într-o explozie malignă, Ministerul de Interne crescuse, făcând metastaze la toate nivelurile organizației statale. Cu o filiație cirotică încă de pe timpul dictaturii regale, instituția căzuse, după invazia bolșevică din august 1944, pe mâini abile și ferme: N.K.V.D.-ul sovietic, școală înaltă, cu tradiție și reputație, cu cadre ultraselecționate și cu succese adunate în cursul ultimului război mondial*. Și, fiindcă procesul revoluționar nu suferea amânare, s-a renunțat la instituirea sistematică a cadrelor de conducere din Securitatea românească.

Puțini erau aceia care să beneficieze în anii 1945-1946 de o ședere îndelungată pe teritoriul Uniunii Sovietice. Majoritatea își obțineau calificarea din mers, pe nicovala practicii, sub îndrumarea directă a *nacialnicilor* sosiți din Rusia bolșevică și instalați la etajul VI al Ministerului de Interne. Atunci s-a așternut peste țară, ca o pânză fină și otrăvitoare, privirea iscoditoare a Moscovei, prezentă prin sutele de organizații P.C.R., prin nervurile regionalele de partid și securitate. Tot atunci a început să se pomenească, cu glas scăzut și ochi temători, de eminențele cenușii ale noului minister: generalul Nicolschi, generalul Pantiușa, colonelul Dulberger-Dulgheru, colonelul Sepeanu și alții*. Cu funcții multiple, mergând până la controlarea avortonului din țară, P.C.R., cu pârgii la toate eșaloanele, în special la cele superioare, generalii Securității formau *oculta* României îngenunchiate. Miriapod crescut pe carnea ideologiei, controlând societatea până la ultima sa celulă, supraveghind fără oprire pulsul populației, Ministerul de Interne prăvălea întreaga țară în cea mai adâncă noapte a istoriei sale.

Împrumutând modelul sovietic, Securitatea română - cât era ea de română și națională aveam s-o descopăr abia mai târziu, când evantaiul temnițelor se va întinde în fața mea - a pășit glorios încă de la primele sale mișcări. Lauri negri ai crimei umbreau adesea chiar și cele mai optimiste așteptări ale Răsăritului bolșevizat. Multă vreme am considerat fenomenul drept o inflație generală a răului dospit inevitabil din magma fiecărui popor. Aici se vor aduna, la ultimul nivel, tot ce-au strâns mai rău veacurile și evenimentele, o scursură latentă,

pândind precum jarul sub spuză, așteptând o răsuflare puternică sau un vânt răscolitor pentru a ieși din adâncuri, pentru a umple cu miazme și venin trupul unei națiuni. E drept, îmi spuneam eu, că mai toate revoluțiile clasice au spart, în drumul lor, canale de unde au țîșnit din belșug murdăriile epocii. Începusem să deslușesc chiar mai mult. După pactizarea Partidului Comunist cu ocupantul și jefuitorul țării, urma distrugerea societății. Revoluția afișată nu-și propunea în fond decît să proiecteze vîrfurile partidului acolo unde odinioară sălășluiseră alții. Nu puteam atunci să-mi imaginez, oricât de bogată mi-ar fi fost informația culeasă din modelele anterioare, cât de mare va fi prețul acestei răscoliri sociale. Deocamdată, în lumina ce mai pâlpaia peste țară, asistam la eliminarea inamicilor. Avea să vină pe urmă și rîndul amicilor. Cu eliminarea lui Pătrășcanu, Partidul Comunist începea răfuiala cu proprii săi oameni*.

După acapararea Ministerului de Interne și subordonarea sa consilierilor sovietici, Partidul Comunist și-a concentrat atenția asupra armatei române. Aici cancerul ideologic a proliferat prin aparatul de propagandă supranumit Educație, Cultură, Propagandă, recrutat îndeosebi din rîndurile faimoasei divizii de trădători. Formată pe teritoriul sovietic, Divizia *Tudor Vladimirescu* adusese cu sine, la întoarcerea în țară, o scursură umană*. Propagandiștii înfocați alcătuiau dosare, cântăreau fapte, pronunțau sentințe: armata regală trebuia să devină, în cel mai scurt timp, o *armată a poporului**. Pentru activiștii cu grade, nimic nu avea valoare, nici o decorație pe piept, nici o rană sfredelită în trup, nici o tradiție de muncă și sacrificiu. Ei nu se arătau sensibili decît la delațiune și slugărmicie. O dată cu ședințele de învățămînt politic, armata română moștenise de la sovietici și primii comisari. Dialogul între vechea generație și cea nouă era, practic, întrerupt, iar cele câteva cadre superioare ce mai rămăseseră în armată erau supravegheate și controlate permanent.

De fapt, după eliberare, armata regală trecuse prin două mari rășluiuri, dincolo de cea operată de cavalerii apocalipsului, pierderile în ofițeri fiind în război tot atît de severe ca și cele ale ostașilor. După demobilizare, armata regală română intrase direct sub supravegherea Comisiei Aliate de Control, respectiv cea sovietică. Prima măsură a fost dezarmarea sa. Au urmat

apoi schimbări succesive pe un repertoriu variat. Eliminarea imediată și fără proces a ofițerilor care luptaseră cu vitejie în Răsărit și cărora nu li se puteau pune în cărcă acțiuni criminale împotriva populației din Rusia. Trimiterea în judecată a ofițerilor care, dintr-un motiv sau altul, avuseseră de-a face cu spatele frontului. Lansarea proceselor așa-zisilor criminali de război. Bineînțeles, epurarea ofițerilor superiori, punerea lor în cadrul disponibil, unde îi aștepta o viață mizeră, fără salariu, atârând de bunul plac al activiștilor de partid. Racolarea celorlalți ofițeri ce alcătuiau o ultimă categorie, foarte firavă, a cărei existență era considerată pe cât de necesară, pe atât de trecătoare, ofițeri șterși, fără opinie și demnitate care, în majoritate, își depuseseră onoarea pe declarațiile de fidelitate față de Partidul Comunist. După ce purtaseră coroana regală pe uniformă, acum o schimbau repede cu secera și ciocanul. Pentru a nu se desființa cu totul o armată, ei erau toleranți, o perioadă, până la formarea noilor promovați sub steagul *armatei populare*.

Dar, virusul bolșevismului cuprinsese nu numai Ministerul de Inteme și armata. Cancerul comunismului amenința să atingă întreaga societate. După alegerile mistificate de la 19 noiembrie 1946 și nimicirea partidelor de opoziție din 1947, a început, cu brutalitate, îndoctrinarea satelor. Aici vor năvăli cu furie echipele de așa-zisi muncitori, lepădături patente, adunate din zgura orașelor, sau din canalele colectoare ale fabricilor, ucigași de meserie, slugile plécate ale Partidului Comunist. După proclamarea Republicii, în noua eră, acești comisari ai revoluției înlocuiesc treptat vechea conducere locală chiar și acolo unde se încercase prin compromisul unor dizidențe, cum a fost cea a lui Gheorghe Tătărescu sau Anton Alexandrescu păstrarea unor formule cât de cât democratice.

Numiți la început primari, apoi președinți de sfat, acești venetici vor transplanta pe pământul Țării Românești, la scară mai mică, dar cu aceeași violență și cu aceleași tragice consecințe, marea dramă a spațiului rusesc și a țărănimii de la Nistru până la Marea Japoniei. Peste lumea statului va coborâ teroarea. Partidul Comunist va declanșa masiva operațiune a deschiaburizării urmată de o rapidă și vizibilă pauperizare la scară națională. Erau etapele prevăzute în proiectul de preluare a întregii proprietăți țărănești, de eliminare a oricărei forme de

proprietate privată rămasă după reforma agrară din 1945. Atunci, pentru a salva aparențele, dar mai ales pentru atragerea țărănimii de partea sa, partidul oferise loturi de pământ celor proaspăt înscriși în Partidul Comunist sau foștilor luptători pe frontul de apus. Patru ani mai târziu partidul a înhățat toate pământurile dăruite în scopuri propagandistice. Dorința de dominație și putere absolută nu cunoștea limite, iar în alegerea mijloacelor Partidul Comunist știa să recurgă, după caz, la bunăvoință perfidă sau grosolanie nerușinată. Cu temeliile surpate, cu fibrele îmbolnăvite, societatea românească părea atinsă de un cancer generalizat.

Capitolul VII

CĂDEREA GENERALULUI

Lovitura a venit ca un trăsnet. N-am avut nici un semn, n-am visat nimic, nici ochiul nu mi s-a zbătut, nici palma nu m-a zgândărit. Ca din senin vestea a căzut peste mine, peste noi toți, arestați și chinuiți în temnița de la Craiova.

Nu știu ce m-a trezit mai întâi, lanterna lui Călin sau zornăitul greu al lacătelor.

- Ești chemat la poartă!

Era spre dimineață. Auzeam deja punându-se în mișcare regia cazanelor din bucătăria dreptului comun. La poartă, în camera mare de anchetă din stânga, soborul era complet, în frunte cu arhiereul cu stea - comandantul regionalei Oltenia, colonelul Vistig. În jurul său mișunau cei cunoscuți, de la hăitași până la ciomăgași, de la limbrici până la gorile. Parcă dăduse strechea în ei. Se mișcau, se agitau, într-o veselie crescândă, cu luciri de satisfacție, de triumf în ochi și pe fețe. Vasilescu se afla lângă colonel. Mi s-a părut pentru o clipă că-și strânge mâinile a mulțumire, ca după o faptă glorioasă. Ochii săi de șobolan jucau peste toată încăperea, răspunzând scurt la cuvinte care până la mine se stingeau. Mă întrebam dacă veselia lor nu se datorează vreunei aniversări sau comemorări, partidul introducând vreun calendar nou, cu alți sfinți și alte praznice, pe care, în ciuda silințelor mele, nu-l asimilasem. M-am gândit pe loc la 7 Noiembrie, aniversarea

revoluției, ziua zămisirii, a facerii, a aducerii pe lume a celui mai spectaculos monstru scornit de speța umană. Pierdusem șirul zilelor și, buimac, m-am agățat cu toate puterile de această presupunere. "Ce dracu? La penitenciar s-au găsit ăștia să sărbătorească 7 Noiembrie? Doar nu m-au chemat să ciocnim o cupă de șampanie?" Adevărul se ascundea sub altă mască.

Primul acroșaj vizual l-a făcut Vasilescu. Pândea ușa, iar eu eram omul său, prada sa. Nu se lăudase el de atâtea ori că va face din mine un monument pentru burghezia care va reveni peste două mii de ani la putere?

Vasilescu m-a lăsat să fac câțiva pași. Pe urmă, m-a blocat, aruncându-mi în față cea mai cumplită veste.

- Ei, băiete, și buzele i s-au deschis larg, într-un efort de a mă face una cu pământul, să știi și tu că cel în care îți puneai toată nădejdea a fost prins.

M-am oprit în mijlocul camerei. Parcă împietrisem. O tăcere de moarte se așternuse peste capetele lor, iar zeci de priviri se îndreptau acum spre mine.

- Cu câteva ore în urmă generalul Carlaonț, șeful organizației voastre, a fost prins și legat de Securitatea noastră.

Încercam să mă dedublez, să mă rup în două imagini controlabile și, în parte, pe moment, am reușit să mă văd în mijlocul haitei, rămas pironit, încremenit sub povara unei știri, păstrând însă fața cabrată, nerăvășită. Căderea generalului, am mai spus-o, consfințea înfrângerea noastră, deschizând și perspectiva altor anchete și suferințe. Nu l-am crezut pe Vasilescu, fiindcă n-am vrut să-l cred. Îmi tot suceam gândurile uitându-mă la *strânsura* din jurul meu. Aș fi vrut să aflu adevăratul scop al scoaterii mele din penitenciar în miez de noapte. Vasilescu, care nu o dată îmi dovedise că știe să se uite în oglinda ochilor, mi-a confirmat bățându-și capul.

- Da, băiete, e adevărat. Din când în când, mai spunem și noi adevărul. Atunci când ne folosește numai nouă. Am pus laba pe el. Iar mâine, puișor, ne vom confrunta cu el. De ce crezi tu că suntem noi aici, toți, adunați? Nu-i ușor, bă, să pui mâna pe ditamai generalul. Îl urmăresc încă din 1946. Vulpoiul își găsisese o vizuină pe cînste. Dar nici noi n-am fost mai prejos. Până la urmă, cum ți-am zis eu, a trebuit să aleagă: ori în mormânt, ori la noi !

Vasilescu, chicoti uitându-se cocoșește peste capetele celorlalți. Încrederea începu să se clatine în mine ca o punte lovită de coamele apelor. Mai aveam o speranță, ca generalul să nu se fi dat prins, să fi pierit cu arma în mână. Privirea lui Vasilescu îmi scotoci subconștientul, ucigând și ultima nădejde.

- E în viață, bă! Am avut noi grijă să prindem vânatul viu și nevătămat. Tu știi cum e la Securitate: *viii au preț, iar morții număr!* Să vezi acum, grăi el apucat parcă de o veselie bolnavă, cum o să mai umplem celularul de bandiți! Generalul o să vorbească ca pe măsura lui.

Bucuria, entuziasmul lor de turmă jubilând după capturarea unui general din fosta Armată Regală română, poate singurul acum, din fruntariile unei provincii, mi-a prins inima ca într-un sloi de gheață. Oricât de cumplită a fost cadența loviturilor, oricât de neașteptate și mari au fost surprizele, păstrasem pentru ultima confruntare o rezervă. Nădălduisem că omul căruia libertatea nu-i fusese smulsă pe loc, își va păstra opțiunea între o moarte demnă și o întemnițare rușinoasă. Mi-am plimbat ochii peste fețele securiștilor. Toți păreau veseli, unii chiar exultau. Oancă, cu buzele sale de vițel întărcat, sporovăia zgomotos cu un vlăjgan pe care acum îl vedeam pentru prima oară. Ionescu se alăturase maiorului și mă privea sfidător. Mi-am simțit ochii arși de privirile lor murdare. Am tăcut, pironindu-mi ochii spre fereastră, de unde, încet, pe nesimțite, dimineața se revărsa ca o blană argintie, întinsă peste trupul unui luptător răpus.

Peste noapte m-au închis într-un birou la etaj. Am pipăit zăbrelele. Nu erau prea groase și nici bine prinse. Din spate îmi bătea un bec de 100 W. Dacă l-aș fi stins s-ar fi dat alarma. Nu puteam încerca nimic.

Disperarea avea colți de fiară. Nu mai puneam la îndoială căderea generalului. Cu atât mai puțin împrejurările care îl aduseseră aici. Trădat sau nu, sfârșitul era același. Rămâneau însă consecințele care erau chiar mai grave decât căderea în sine. Ce va destăinui generalul? Și mai ales cât? De unde va apuca firul mărturisirilor? Va rezista probelor, presiunilor, torturilor?

Lumina era puternică. Îmi protejau capul cu brațul întins pe birou. Era imposibil să închid ochii. Bilanțul părea mai mult decât simplu, cel puțin pentru generalul Carlaonț. După ce

fusese trișat nu-i mai rămâneau decât două soluții: să spună tot ce știe de când l-a cunoscut pe Căraușu, ori să nu spună nimic, absolut nimic. În prima variantă pierdea atât de mult, încât ceea ce ar fi câștigat ar fi fost aproape ridicol de puțin. Oricâte urme ar fi denunțat generalul, oricâte rețele ar fi deconspirat, tot în jurul persoanei și autorității sale s-ar fi conturat organizația de rezistență, în fruntea căreia nu putea figura decât el, *capitaneus principalis*. Rămânea deci speranța că va suporta presiunile anchetei. De inteligența sa nu mă îndoiam, iar de conștiință cu atât mai puțin. Dar trupul său? Va rezista asaltului concentric și general? Era de prevăzut că acest atac să fie declanșat împotriva celei mai importante piese din organizația noastră. Hârjonit și ciumpăvit, generalului Carlaonț i-ar mai fi rămas o șansă, privilegiul ultimului arestat, să recunoască numai ceea ce au declarat alții înaintea sa. Or, din cele declarate de mine, din firul anchetei, din buchetul celorlalte declarații, și în ciuda insistențelor maiorului, nimeni nu-l recunoscuse pe general ca șef. Îl și vedeam pe Vasilescu schelălăind ca un coiot înfuriat în fața masivului artilerist. "De ciudă o să-l apuce gălbina", mi-am zis atunci aproape încântat.

A doua zi, spre prânz, după ce-am avut prilejul să cuprind pe-ndelete, de la înălțimea ferestrei, pastelul toamnei aruncat peste grădina boierilor Poenaru, m-am pomenit scos afară pe coridor. L-am zărit din nou pe maior. Era în aceeași stare de efervescentă ca în noaptea precedentă. În loc de *bună dimineața*, mi-a plesnit o înjurătură. Apoi m-a întrebat stupid.

- Bă, tu îl cunoști pe general?

N-avea sens să-i răspund. Îi pândeam doar mișcările, așteptând descărcarea.

- Bă, banditule, acum ai să-ți vezi șeful. Să nu scoți o vorbă! Cum încerci să spui ceva, cum te pocnește la mir Oancă.

Un găjâit aprobativ mi-a semnalat prezența cizmarului în spatele meu.

- Noi vrem să știm un singur lucru: dacă e el sau dacă a venit altul în locul lui. Atât. Nici o vorbă, nici un să trăiți, oricum nu mai e șef.

Am sărit ca mușcat de șarpe.

- Nici nu mi-a fost vreodată.

- Lasă, bă, placa asta! Am mai auzit-o!

M-au purtat apoi pe coridor. Brusc s-a deschis o ușă și l-am zărit pe Carlaonț în mijlocul unei camere, în haina sa de piele, masiv și țeapăn, așa cum îl știam. Nu m-a zărit și cred că nici nu-l interesau persoanele care intrau sau ieșeau. N-avea sens să-mi ascund simțămintele. Chipul meu oglindea exact disperarea din mine. Vasilescu ceruse o confirmare și o căpătase imediat. Copoiul din el o prevăzuse. M-a înjurat încă o dată și pe urmă i-a făcut semn lui Oancă să mă ia de acolo.

Peste o jumătate de oră eram din nou în celular, drumul făcându-l de data aceasta cu un sac slinos pe cap.

Pe seară încerc să comunic trista veste, dar mi se răspunde că ea făcuse deja înconjurul temniței. Cer amănunte și mi se promet. Urmează o așteptare grea, sufocantă. Insist după ce fusesem amânat pentru a doua zi. Capăt, în sfârșit, detalii. Generalul căzuse în mâinile Securității nu în urma unei trădări, ci din propria sa voință. Mă cuprinde amețeala. Totul în mine se cascadează pentru a prinde mai bine *comunicatul*. Într-adevăr, generalul se predase cu o zi înainte, intrând cu pași hotărâți în sediul Securității din Târgu-Jiu. Spre marea groază a ofițerului de serviciu, generalul declarase că el este lancu Carlaonț, personajul mult căutat. Ofițerul, auzind că e vorba de un general, ar fi lipit călcâiele strigând un aprig, *Să trăiți!* Ce s-a întâmplat după aceea, este imposibil de verificat. Ofițerul, se pare, înțelegând că are în fața sa pe faimosul șef de organizație vânat de săptămâni, s-a speriat. Unii susțineau că l-ar fi rugat pe Carlaonț să nu fugă, să nu-l nenorocească. Nu mai pricepeam nimic. Generalul se predase singur, el, care rămăsese ultimul, el care îi reprezenta pe toți, el, pentru care noi, cei arestați, acceptasem să ni se frământa mâțele, el care era ultima licărire de unde se mai putea aprinde vâlvătaia, cândva. Era atât de absurd. Parcă aș fi vrut să urc o scară fără trepte.

I-am mulțumit *telefonistului* de sub mine. Apoi am coborât de pe marginea patului. Cu capul prins în menghina degetelor încercam să pricep ceva. "Hai, ia-o școlărește acum, metodic. Cum ai fi procedat tu în locul său? Da, ușor de zis! Dar câte diferențe, ce obstacole de netrecut! Altă pregătire, altă vârstă, altă experiență! Să încerc măcar, totuși aceleași interese, aceleași obiective. Ceea ce nu știu este ce s-a întâmplat cu

generalul în această ultimă lună de libertate." Mi-am dat seama că personalitatea generalului rămâne insondabilă. Afară era o vreme amestecată. Purați de vânt, picuri rari de ploaie cădeau pieziș, prin geamul spart, pe pătura mea de cal.

Aș fi vrut totuși să înțeleg ceva. Presupuneriile mă cufundau parcă mai adânc în necunoscut. Generalul nu se predase fiindcă Securitatea i-ar fi arestat familia, rudele sau camarazii. Generalul, care numai de puținătatea minții nu putea fi bănuț, ieșise din bezna libertății spre lumina pierzaniei, pentru un motiv anume. Carlaonț aflate, așadar, de căderea noastră. Dimensiunile catastrofei poate că îi apăruseră exagerate. Făcându-și socotelile, numărând rândurile sparte, el a tras probabil concluzia că nu se mai poate face nimic cu cei rămași afară. Socotind că orice fugă își are sfârșitul în plasa vânătorului, el a gândit că este preferabil să se predea singur și imediat, decât mai târziu, antrenând după sine pe același drum al temniței nenumărate victime. Am tot sucit și răsucit raționamentul său. Pica, într-adevăr, mereu în picioare. Îi puteam lipi încă un argument care pleda în favoarea generalului. Cunoscându-ne pe toți din Comitet, oameni de ispravă, iar el neavând nici o activitate reperabilă, putea spera că, în urma tăcerii noastre, degajarea sa de organizație va fi lesnicioasă. Existau însă și contraargumente care cădeau ca grindina dezlăntuită: mulțimea arestărilor, prăbușirea Comitetului Militar, arestarea lui Iancu Robu despre care generalul știa mai multe decât noi, extinderea anchetei.

Mă învârteam prin celulă fără să mai număr pașii. Îl ascultasem pe general. Acum aveam chef să mă audă și el, să-i spun ce cred eu despre gestul său, ce gând ne bate nouă sub tâmplă, ce simțim noi care am scrâșnit din dinți și ne-am întins măduarele sub răngi. Voiam să aflu cât am ținut noi la el, ca om liber, neînrobit lanțului sau cuvântului veninos. Ce-ar fi însemnat făptura lui, numele său în ceasul pe care-l așteptam cu toții să vină, la o trezire a poporului înșelat. Sigur, generalul nu putea fi un Cărbăușu! Sigur, la cei șazeci și șase de ani ai săi, nu-i puteam cere să urce crestele munților ori să coboare treptele Carpaților. Avea însă un nume, reprezenta un simbol pentru noi și nu-și putea îngădui să piară decât cu fața spre dușman. Generalul din pușcărie nu se mai putea încununa de glorie. Nu poți face din butucul călăului un altar. Dacă ar fi

dispărut în munți, poporul român l-ar fi ținut în sufletul său viu și invulnerabil, în lupta împotriva comunismului. Cu ochii voalați de lacrimi, i-am dat generalului o sentință aspră. Aveam douăzeci și unu de ani și băteam cu pumnii strânși la porțile veșniciei.

A doua zi îndoielile m-au invadat din nou. Cu cât discul soarelui se ridica mai sus pe cerul limpede, cu atât disperarea mea devenea mai atroce. Pândeam mișcările de pe coridor în nădejdea că voi da ochii cu fostul adjutant de aviație. Spre prânz începusem să-i duc dorul chiar lui Vasilescu. După-amiază aș fi fost în stare să ies și la anchetă pentru a sta de vorbă cu cineva. M-aș fi prefăcut și într-un abur sau într-o pasăre ca să aflu, ca să știu ce s-a petrecut cu adevărat, să mă dumiresc, să transform imposibilul în probabil și verosimil. Ușa a trosnit, desfăcându-se din coastele ei de fier. Chipul lui Naidin s-a ivit în prag. Gardianul mi-a făcut semnul său obișnuit care se traducea prin *Hai cu mine*. După câteva clipe parcurgeam cu pași mari și grăbiți, de parcă mi-ar fi sunat ceasul eliberării, drumul spre poartă.

Bucuria mi-a sporit când, la Poarta 1, am luat-o spre dreapta, spre cămăruțele de anchetă. L-am zărit imediat și pe fostul adjutant de aviație discutând cu noul șef de gardieni. Piesa a reînceput ca de obicei, fiecare luându-și locul pe scenă. Decorul, același; artiștii, de asemeni; publicul, la fel de absent; doar textul parcă se schimbasesc. Mai întâi m-a privit lung și cercetător, ceea ce nu mai făcuse niciodată. Parcă mă redimensiona după o lungă absență, cântărindu-mi șansele atent. Pe urmă și-a scos țigările și a început să tragă din ele, una după alta. Privirea îi pendula între ciobul de cer și chipul meu. N-a mai scos nimic din sertar. Nu mi-a mai dat nimic, nici toc, nici foaie albă. Într-un târziu, mi-a vorbit cu glas blajin:

- Să știi, băiete, că de acum încolo, pe fruntea ta văd temniță grea și lungă.

N-a apucat să-și curme fraza, când am tășnit către el. Trupul s-a luat după cuvinte și m-am pomenit în picioare, în spatele măsuței de anchetă.

- De ce o vedeți tocmai acum? Ce, până ieri vedeți pe ea numai lauri și cununi?

Am virat apoi, coborând tonul, încercându-l de dispreț.

- Cred că n-ați lipsit de la banchetul de alaltăseară.

Nu v-am văzut, e drept, am adăugat eu, entuziasmul era general, iar participarea, bănuiesc, obligatorie.

Adjutantul a continuat să mă studieze. Sau poate așa credeam eu. Pe urmă, ca și cum nu m-ar fi auzit, m-a invitat cu degetul să iau loc.

- Am două știri pentru dumneata! Ca oile popii din povestea lui Păcală: una tare, una moale. Prima, o știi deja. Este predarea generalului, omul pe care noi îl căutam de peste două luni și de care ne temeam că va face o boroboacă.

Vorbea, prelungindu-și cuvintele, cu privirile ațintite pe smălțul cerului.

- Dacă ar fi fost așa, să știi că polița o plăteau cei dinăutru. În frunte cu tine. Deveneai organizație teroristă și cu mortăciuni în spate. Nu-ți ascund că pentru astfel de fărădelegi justiția poporului este neîndurătoare*. A știut el, bătrânul, pentru ce a venit la noi. A doua veste e neplăcută pentru amândoi. Șeful meu a rășfoit declarațiile tale. Știi ce mi-a spus? Să mă șterg cu ele la cur! E drept că mi-a spus asta azi dimineață, după ce a pus gheara pe șeful vostru.

Eram încă năucit după șocul primei lovituri. Mai târziu, și nu mult mai târziu, aveam să pricep, dar mai ales să simt pe propria-mi piele, *schimbarea la față* a anchetatorului. I-am mulțumit repede pentru cele două săptămâni cât stătusem sub umbrela sa protectoare. Apoi m-am înapoiat la subiectul meu preferat.

- Am totuși câteva dubii, i-am zis eu cu o voce precipitată. Veștile sunt pe cât de proaste, pe atât de neașteptate. În privința lui Carlaonț, eu cred cu totul altceva. Un general e ca și un preot. Și unuia și altuia, dacă le scapă crucea sau sabia, își pierde identitatea. Generalul Carlaonț, de acum deținutul Carlaonț, nu mai e nimic pentru noi și nici pentru dumneavoastră. Iar dacă totuși îi conferiți acest titlu asta o faceți fiindcă pe temelia lui vreți să însăilați un dosar; să urziți un proces. Carlaonț era ultima piesă care vă lipsea. Bucuria voastră de alaltăieri noapte e pe măsura disperării noastre.

Adjutantul bătea darabana pe muchia biroului. Mi-a răspuns cu o oboseală vădită.

- Poate că ai dreptate. Te apropii nițeluș de adevăr. Numai la asta nu ne așteptasem. Să vină așa, ca un miel la înjunghiere. Și dă-l încolo, că doar nu era călugăr! Doar fusese

comandantul diviziilor din Oltenia. Eu unul să fi fost în pielea lui, n-aș fi luat drumul ăsta. Și ce aștepta de la noi? Să-l primim ca la 10 mai? Cu fanfară și șampanie?

Mă uitam atent la el. Îi urmăream vorbele. Păreau niște trasoare scăpate în noapte. Oare ce era în mintea lui? Pe chipul său interior? Pe cel adevărat? Orice, dar numai respect nu! Pe urmă, și-a răcit glasul împrumutând limbajul oficial.

- Mai devreme sau mai târziu noi tot îl prindeam, viu sau mort. Și mai bine acum, pentru el, și chiar și pentru voi, că n-are blestemății la dosar.

Se ridică în picioare, lucru pe care nu-l mai făcuse niciodată în timpul anchetei. Măsură cu pași mărunți camera dintr-o parte în alta.

- Ascultă, mă, eroule! Ție dacă ți-ar fi luat-o pe maică-ta și pe frate-tu, tu ce-ai fi făcut? Ai fi stat așa ca o momâie înnodându-ți lacrimile sub bărbie? Ce voiai să faci omul? Când ești singur poți să faci orice. Dar, când e vorba de alții, nu.

M-a privit fix.

- Tu ce-ai fi făcut?

Nu știu ce i-au răspuns ochii mei, dar l-am auzit murmurând:

- Ești cam scrântit, mă! Ăștia de categoria ta se duc repede!

Și, pe urmă, șoptindu-și ca pentru sine:

- Noroc că sunt puțini!

M-am întrebat pe loc. "De partea cui este norocul? Al celor care sfârșesc repede sau al lașilor cu viață lungă?"

Discuția a alunecat apoi spre zone periferice. Avea obiceiul să-mi spună rezultatele meciurilor de fotbal. Uneori îmi povestea ultimele filme de pe ecranele Craiovei. L-am oprit.

Voiam să știu cine va veni după el. Mi-a răspuns franc:

- Nu știu, și n-are importanță. Firele sunt la Carlaonț, iar urzeala la Vasilescu.

"Cât despre țesătură, m-am gândit eu, o să vedem când o să se îmbibe de roșu."

În ziua aceea turuise mai mult ca niciodată, fumând întruna. Pachetul de țigări aproape se golise. Mi-a oferit și o cafea, prima de la arestare. Înainte de despărțire, m-a încurajat:

- Ești tânăr. Ai toate șansele să rămâi în viață. Anii vor trece ușor, băiete.

Pe urmă se ridică și, fără să-mi întindă mâna, cu toate că aveam o dorință nebună să i-o strâng, se îndreaptă spre ușă. În prag, când trupul i se arcui puțin, stelutele de pe umăr îi mai sclipiră odată în ultimele raze de soare.

- Ascultă, băiete, mă întrebă el, crezi că la sârbi a existat vreun general, vreun șef de partizani care să-și lege singur mâinile, predându-se nemților?

Apoi a trântit ușa, lăsându-mă singur. Întrebarea mi-a sfichiuit obrazii. Aș fi vrut să urlu după el. "Dar noi, noi nu suntem sârbi, iar generalul Carlaonț n-a fost un luptător, înțelegi?!"

Capitolul VIII

VÂNĂTOAREA

Ultimele evenimente operaseră asupra mea o ablație completă. Nu era vorba de o desprindere făcută cu grijă și pricepere, ci de o eliminare a realului, de zvârlirea mea într-o trezie halucinantă. Pierdusem, în fond, capacitatea de adaptare, anticamera obișnuinței, posibilitatea de a redimensiona noul univers în care mă aflam. Simțeam că o iau la vale cu întregul munte clădit fantezist în mintea mea. Arestarea lui Sergiu Mandinescu, prinderea lui *Paul Vlădescu*, urmate de celelalte capturi într-o suită precipitată mai mult de neghiobia noastră decât prin dibăcia lor, culminând cu căderea generalului, îmi deformaseră percepția, în așa fel încât ajunsesem să judec de-a-ndoaselea fapte și oameni care până mai ieri mi se păruseră că aveau un comportament normal și o viață firească. Ancheta a reînceput brusc și în forță. Același Călin, gardianul, m-a condus la poartă, vârandu-mă în sala mare, cum îi ziceam noi, de festivități. Acolo se afla Vasilescu, cu ajutoarele sale nelipsite, Oancă și Ionescu. Văzându-mă buimac de somn, m-au luat repede, în stilul lor, cu obișnuita cascadă de injurături.

- Ascultă, bă, ce ne-ai turuit tu despre ăla de la Herculane. Nu-i așa că ți-a spus Dimitriu să iei legătura cu el? Cum zici că-l chema?

Am încercat să-mi amintesc despre cine era vorba. Cuvintele fostului meu profesor de matematică, Gheorghe Dimitriu, mi-au sunat în minte. Când chiuleam de la vreo oră, și încercam să ne motivăm absența cu o poveste ce duhnea a minciună de la o poștă, *tata Gică*, căci așa îi spuneam noi, ne dojenea: "Băieți, ca să lungiți picioarele minciunii, care sunt din naștere prea scurte, trebuie să îndepliniți două condiții. Prima: s-o pudrați cu ceva adevăr pentru a fi crezută. A doua: să aveți ținare de minte și să n-o ticluiți decât într-un singur fel". Să mă fi bătut Vasilescu și tot nu reușeam să-mi amintesc când anume și ce versiune dădusem afacerii de la Herculane. Zadarnic scuturam desagile amintirilor! Să fie iarăși o diversiune a maiorului? Mă pregătește oare pentru o întrebare despre general și legăturile noastre de la munte? Pe fondul încins al ultimelor zile totul părea posibil. Am răspuns din reflex:

- Nu știu cum îl cheamă.

- Și ce meserie zici că avea?

Amănuntul acesta îl reținusem.

- Funcționar la poștă. Parcă așa mi-a spus maiorul Dimitriu.

Vasilescu nu-și luă ochii de pe mine. Era încordat. Îl simțeam cum stă la pândă. Soneriile de alarmă începuseră să zbârnăie în mine. Ce naiba s-o mai fi întâmplat? Să-i fi venit rezultatul negativ al verificării? Probabil și-o fi dat seama că mi-am bătut joc de el. Dar, n-ar fi fost pentru prima oară și nu înțelegeam de ce Vasilescu s-ar fi simțit mai ofuscat decât altă dată. Trebuia să par cât mai liniștit. Mă gândeam întruna la Carlaonț, la robinetul pe care îl putea deschide oricând, completând dezastrul, acoperind câmpul de bătaie cu mulți morți și răniți.

- Tu l-ai cunoscut? reluă maiorul.

- V-am spus că habar n-am cine e.

- Oancă, arată-i tu banditului ce înseamnă să fie sincer cu noi.

Cred că erau înțeleși, fiindcă lovitura lui Oancă a venit înainte ca maiorul să-și termine șirul vorbelor. A urmat un meci scurt, cu scor anticipat. Mi-a umplut fața de sânge și mi-a îngrămădit câțiva pumni zdraveni în stomac. Am auzit apoi vocea maiorului răcnind:

- Funcționar la poștă, ai? Dar că era proprietar de farmacie, de asta ce mai zici?

Am picat din înaltul cerului.

- Bă, tu-ți crucea mă-tii, de câte ori trebuie să-ți spun că noi suntem mai deștepți decât tine? Crezi că nu-ți știam tertipurile?

Vasilescu purta o șapcă de borfaș și un raglan cărămiziu în carouri. Vorbea ca o moară hodorogită, adunând neîncetat lauri pe seama Securității. Gândul meu se concentra pe altceva. "Cine a putut să-i dea numele legăturii lui Dimitriu?" Nimeni din Comitetul Militar nu-l cunoștea. Doar o dată pomenisem în treacăt de o conexiune la Băile Herculane. Prin poziția sa geografică, orașul reprezenta un punct tactic cheie pentru Valea Cernei și Carpații de sud-vest. Singurul om care știa numele și adresa legăturii era maiorul Dimitriu. Or el, slavă Domnului, după avertismentul nostru de la începutul lui septembrie, avusese tot timpul să-și ia tălpășița.

Mă ridicasem de jos așezându-mă pe o bancă. Mi-am șters fața cu mâneca cămășii. Vasilescu s-a apropiat de mine. Acum părea afabil și bine dispus.

- Știi, mie îmi pare rău când văd sânge. Mai ales la tineri. Înțeleg, să tragă hoăștele bătrâne, care au trăit din sudoarea poporului, da' voi, ăștia, duși de vânt dintr-o parte în alta, n-aveți nici o vină. Ce zici, Oancă? Dacă ar fi după noi, le-am da ăștora mai tineri o bătaie bună și apoi i-am lăsa să plece acasă.

După meciul cu mine, Oancă era preocupat să-și netezească uniforma. Se mulțumi să dea din cap. Vasilescu se apropie de mine și îmi puse mâna pe umăr.

- Bă, eu am crezut că ești prost. Da' acum m-am lămurit. Tu n-ai ce căuta printre oamenii normali. Ești nebun! Ești nebun de legat. N-o să-ți spun eu acum de ce cred asta. O să afli tu foarte curând cât de țicnit ai fost.

Se întoarse către Ionescu.

- Bă, căpitane, tu ce zici? Dacă nebunu' ăsta de Ciuceanu se ducea prin munți și punea mâna pe armă? Păi ăsta era în stare să ne facă ciur oriunde ne-ar fi prins.

Căpitanul moțăia. Poanta lui Vasilescu îi scăpă. Se mulțumi să-l aprobe printr-un zâmbet de bulldog. Vasilescu făcuse însă un sondaj, iar reacția fusese exact pe dos.

- Bă, Ionescule, te-ai ramolit de tot! Dormi în cisme ca un porc, se stropși maiorul, și mai ai și leafă grasă. Păi de ce crezi tu că vă plătim pe voi, ăștia cu state în Siguranța aia veche, burghezo-moșierească, aia care bătea muncitorii?* Ca să dați din cap ca proștii?

Maiorul vărsa foc pe nări. Din păcate, tirul se mută asupra mea.

- Bă, tâmpitule, când o să-ți vină mintea la cap? Te batem, te călcăm în picioare, te luăm în șuturi și tu nimic? Nu ți-e rușine?! Dacă nu de tine, cel puțin de noi! Nu vezi cât transpirăm pentru tine? Până la urmă tot de un cartuș o să crăpi. Tu și boaita asta bătrână, ăsta care-și zice general.

Gândurile îmi pocneau ca niște castane puse pe plită. "Cine a mai căzut? Cine mai știa de farmacist? Ce s-o fi întâmplat cu bietul om?" Vasilescu mergea iute pe urmele gândurilor mele.

- O să te lămurești tu foarte repede cum e cu țicneala asta.

Rânji lung, descoperindu-și dinții cariați. Apoi îi făcu semn lui Oancă să mă scoată.

Călin, gardianul, m-a luat în primire. Pe drum, la lumina unui bec din curțile interioare, mi-am văzut pieptul plin de sânge. Era sângele împrăștiat din nări.

A doua zi, somnul a fost atât de adânc, încât n-am mai auzit deșteptarea. Am refuzat să iau ceaiul cald. Contrar primelor impresii, runda cu Oancă fusese mai aspră decât i-ar fi îngăduit un minut de pugilistică. Mă simțeam extenuat. Durerile din abdomen se întetiseră, dându-mi o stare de greață continuă. Nici la prânz nu m-am ridicat pentru masă, deși gamela îmi fusese lăsată pe marginea patului.

Spre asfințit, durerile s-au mai potolit. Am început să fac pași mărunți prin celulă, însă mâncarea am refuzat-o din nou. Am auzit trăgându-se zăvoarele. Naidin, milițianul de serviciu, apărui în prag. Surprinzător, vocea își pierduse din asprime, ca și din batjocură.

- Ce faci, măi băiete? Ești bolnav?

Întrebarea a vibrat în aer. N-aveam chef să-i răspund. A făcut un pas înăuntru și m-a apostrofat:

- Ce, ai declarat greva foamei? Păi dacă-i așa, îți dăm cu furtunu' mâncare pe gât!

Stăteam culcat pe salteaua mucegăită și mă uitam la el. Cu un gest rapid al mâinii, scoase din buzunar un petic alb, licărind în penumbra celulei.

- Bă, poate-oi avea febră!

În clipa următoare, mâna lui se strecură în căușul palmei. Atunci am auzit ca prin vis câteva cuvinte rotunde al căror înțeles mi-au luminat celula.

- Ține biletul ăsta! E de la maică-ta. După ce-l citești, înghite-l!

Se întoarse apoi, și, bodogănind, mă certă în continuare:

- Îți băgăm mațu și pe gură, și pe cur! La noi nu merge cu din astea, cu greva foamei!

Nu mai auzeam nimic, nu mai vedeam pe nimeni. Simțeam doar în podul palmei hârtia împăturită și înăuntrul ei sufletul mamei.

Am așteptat să se aștearnă liniștea pe culoar. Dintr-un salt, am fost sus la geam și, încercând să prind lumina cernă a înserării, am citit rândurile de pe peticul de hârtie. Era scrisul mamei, frumos, cumpănit, înghesuit de data aceasta pentru a cuprinde în el cât mai mult din dorul ei. "Scumpul meu copil. A vrut Dumnezeu ca să ajung până la tine pe această cale. În tot ce spui, în tot ce faci, să ai încredere în El și să cinstești memoria tatălui tău." Avea și un post-scriptum încurajator: "Voi reveni de câte ori îmi va sta în putință". L-am citit de câteva ori, pe toate fețele, l-am prins în podul palmei, strângându-l puternic, pentru ca, pe urmă, să-l mărunțesc, aruncându-l pradă vântului ce-și pornise bidivii.

Am coborât de acolo, de sus, ca un adevărat învingător. Aveam senzația că trăisem un moment de o importanță covârșitoare, că luasem cu asalt o redută și că, în cucerirea ei, aveam merite incontestabile. Bucuria era atât de intensă, încât aș fi vrut să mă cațăr pe fereastră și să le strig camarazilor mei că noi suntem cei puternici, chiar dacă niște ticăloși ne-au zidit și ne-au ferecat și că noi vom fi mereu la lumină, orice ne-ar face, oricât ne-ar lega și oricât ne-ar condamna. Și le-aș mai fi strigat atunci să nu ne temem de ei, că dușmanii noștri sunt puțini și numărați, iar noi suntem mulți, ca acele pinului din pădurile noastre.

Poate exageram. Și sigur exageram. Dar bucuria îmi inundase sufletul, până la ultimul interstițiu. Dacă aș fi putut

atunci să-i arunc lui Vasilescu biletul în față și să-i spun că n-are el temnițe atât de adânci ca să ne despartă de milioanele de oameni de afară! Gândurile, pe urmă, s-au mai limpezit. "Cum de-a reușit maică-mea să ajungă până la mine? Cum de l-a convins pe milițian, pe Naidin, om ruginit în meserie, să-și riște slujba, mai mult, chiar libertatea, pentru un *bandit*, pentru un *contrarevoluționar*? Pe ce cale o fi mers? Oare cât o fi costat biletul acesta? Oricum pe gratis n-a făcut-o." Important era un singur lucru. Legătura cu exteriorul se realizase, iar la capătul ei auzeam răsuflarea mamei.

În ziua următoare totul a reintrat în normal, *comme ci rien était*. De astă dată, fără adjutant de aviație, fără teancurile de foi cu scrisul meu ilizibil. Scurta mea vacanță în bârlogul lupilor se terminase. La poartă mă așteptau Oancă și pupilul său, locotenentul Jianu. Oancă mi-a ținut un discurs memorabil. A început cu *bă*, și a sfârșit cu *crucea mă-tii*. Conținutul era scurt, clar și precis.

- Bă, pe declarațiile astea ale tale poți să te piși. Tovarășu maior vrea altele. Să zici așa cum a fost! Să-i iei la rând, în ordine. Începi cu *ă!* mai mare al vostru, cu *generalu*, și ajungi până la *ultimu*. Ai scris pagina, o dai repede tovarășului locotenent de aici. Să nu te apuci să scrii ca *nebunu* ce-ți trece prin cap. Puțin, da bun.

Și fiindcă Oancă era sensibil la glume, completă râzând:

- Și s-atârne greu la dosar. Te-apuci chiar acum de lucru.

Odată plecată gorila, nepotul generalului Jianu mă luă în primire, pomenindu-mi de toate crucile posibile. Îmi preciză că el nu-i ca celălalt și că, dacă nu scriu ce trebuie, o să mă caftească zdravăn. După cum arăta, ar fi fost în stare să se țină de cuvânt. Mi-a împins un toc în mână și m-a prăvălit pe scaun.

- Ia-o de la început și scrie tot.

Câteva ceasuri am consumat povestindu-mi pe îndelete copilăria și adolescența. Seara am avut *onoarea* să-l văd din nou pe Vasilescu. Acum era în uniformă. Îi venea ca șaua pe vacă, însă el era fudul și nu mai putea de bucurie.

- Ce face? a azvârlit el întrebarea către Jianu.

- Tovarășe maior, nu am plecat de lângă el. E mare ticălos!

Vasilescu a luat foile, răsfirându-le nervos pe birou.

- Să ai grijă, Jiene, să nu bată câmpii! Să scrie ce vrem noi, nu ce-i trece lui prin cap!

Vasilescu m-a lăsat după aceea. Părea încins și cred că se ducea la un duet cu alt nefericit. Mai târziu m-am întors în celulă. Așteptam cu înfrigurare să primesc din nou un petic cu câteva rânduri de acasă. Stăteam cățarat la postul meu de ascultare de la geam, împungând cu ochii pânzele serii. La acea oră mă obișnuisem să văd o tânără fată strecurându-se printre copacii grădinii din fața penitenciarului. Era înăltuță, șatenă, cu mișcări vioaie. Încearca, printr-un alfabet aproape caraghios, să se facă înțeleasă de un client al *pensionului*. Comunicarea dura până într-o jumătate de oră, după care fata, bucuroasă că și-a zărit fratele sau iubitul, se retrăgea discret pierzându-se după un zid de verdeață. Ne obișnuisem atât de mult cu făptura sa fantomatică printre rotocoalele de fum ale vreascurilor aprinse, încât absența ei ștergea parcă o zi din viața noastră. În seara aceea, o seară liniștită de toamnă, cu umbre lungi și culori agonice, s-a petrecut însă ceva îngrozitor. Nu știu nici astăzi cât a fost socotoaleală potrivită, cursă întinsă cu șiretenie și sârg sau capriciul unei întâmplări. Când fata și-a făcut, ca de obicei, apariția în grădină, cu aurul asfințitului în bucle și a început dansul mâinilor, securistul din turelă, cocoțat la opt metri pe coama zidului, a făcut stânga împrejur, ca la comandă, și-a proptit liniștit carabina de balustradă și, ca în poligon, a tras. Stupoarea a fost generală. Înainte ca celularul să răsunе de huiduieli, vigilantul ostaș din trupele Ministerului de Interne a mănuit încărcătorul, expediind încă un cartuș spre ținta mobilă. Fata, după ce primise cartușul la câțiva centimetri de ea, chiar în copacul de care se sprijinea, a luat-o la fugă. În câteva clipe, s-a dat alarma generală și, imediat, patrulele au înconjurat penitenciarul, intrând și în casa unde se adăpostise tânăra fată. Am văzut-o ieșind de acolo înconjurată de soldați. Era nevătămată. N-am aflat niciodată cum se numea acea ființă, dispărută, ca atâția alții, în bezna temnițelor.

Capitolul IX

ANCHETA DE NOAPTE

Deșteptarea a fost brutală. La început am zărit un milițian, cu mutră de mexican. Venise să mă ia. Avea ochi răi, iscoditori și buze vineții. Mai târziu l-am botezat *Țiganul*, ceea ce și era. Intrase în celulă și mă trezise din somn, lovindu-mă cu cisma. Am sărit în sus buimac. Nu m-am putut abține și i-am zis ceva de dulce. Aflasem de la Naidin că milițienii primiseră dispoziții speciale: nu aveau voie să se atingă de noi.

- De ce dai, mă, în mine?, i-am răcnit.

Cioara s-a tras îndărăt, scuzându-se.

- Păi, să vedeți, dumneavoastră, care sunteți *bandiți*, exploataatori ai clasei muncitoare....

- Ei, și ce are a face una cu alta? Doar nu suntem animale, să dați în noi fără milă, i-am spus eu cu parapon.

Țiganul o ținea sus și tare că așa i-au spus *tovarășii* la ședință, că dacă n-am fi fost noi, el și cu ai săi ar fi dus-o bine. M-am îmbrăcat degrabă și am luat-o înaintea lui cu un pas, conform regulamentului. Pe drum, țiganul a tăcut mâlc.

În camera mare de anchetă, mă aștepta un conclav întreg. Vasilescu trepida. Oancă, afișând o mutră imbecilă, fredona o melodie*. Ionescu, debordând în grăsimi, cu ochi apoși și privirea dusă, moțăia. Al patrulea personaj era Patriciu, subțirelul de la București. Echipa se încheia cu Jianu, tânăr mărunțel, nervos în mișcări, brunet, cu ochii mici, ca piperul. Nepotul generalului Marin Jianu, stea în ascensiune pe firmamentul Ministerului de Interne*.

- Bă, Ciucene, să ne scuzi că te deranjăm la ora asta, mă luă Vasilescu râzând. Tu care-ai fost ajutorul generalului. Sau nu cumva, și, uitându-se chiorâș la mine, nu cumva oi fi fost chiar tu șef?

Își trase sufletul și continuă:

- Că el așa zice, că nu vă știe pe nici unul dintre voi, și că n-a făcut nimic.

Întorcându-se către acoliții săi, adăugă:

- L-ați auzit și voi. Zice că habar n-are, că a venit la noi doar așa, ca să vadă de ce-l urmărim.

Ionescu și Oancă se grăbiră să dea din cap. În plus, ulti-

mul, amintindu-și că omul se trage din maimuță, scoase câteva sunete guturale, semn de completă adeziune la spusele șefului.

Vasilescu, fără voia sa, îmi servise pe tavă cea mai prețioasă informație. Carlaonț, deși capturat, nu era câtuși de puțin dispus să vorbească. Pentru el începuse *cursa cea mare* pe care, bănuiam, generalul o va câștiga, Vasilescu fiind prea puțin antrenat în mișcări de flanc și învăluire. Rămânea să vedem ce preț va avea biruința: viața generalului sau numai degradarea fizică. În filigranul afacerii apăream însă și noi, cei din organizație. Cât va accepta generalul să recunoască din cele deja descoperite de Securitate? Jocul era foarte strâns. Nu se putea plasa pe nici o carte. Îl știam pe Vasilescu hăitaș feroce și nu-l vedeam întorcându-se fără să fi ciuruit și ultimul vânat ce-i venise în bătaia puștii. Un *pressing* la valori maxime, obișnuit pentru echipa lui Vasilescu, l-ar fi trimis pe general în câteva minute, pe alte tărâmurii. Bucureștiul ținea însă morțiș ca peste grămada noastră, destul de informă ca vârstă, profesie și pregătire, să așeze un șef, o personalitate, indiferent dacă acesta ar fi fost lider politic, profesor universitar sau general. Tăcerea lui Carlaonț era, în orice caz, de rău augur pentru Vasilescu care ar fi vrut să umple cât mai mult rândurile celor arestați. Generalul rămânea, așadar, piesa cea mai grea a dosarului. El trebuia ținut în viață cu orice preț și arătat la momentul potrivit, ca cea mai palpabilă expresie a actului de acuzare. Un general mort ar fi însemnat ruina lui Vasilescu și decesul organizației. Gândurile mi se așezau unele peste altele, încet, ordonat, precum cărămidile unui zid. Generalul trebuia să trăiască, cel puțin până la pronunțarea sentinței. Mărturisirile sale se înscriau într-un plan secund. Importantă era apariția sa pe scenă, în fața unui public care n-ar mai fi avut ochi decât pentru el.

În noaptea aceea Vasilescu avea chef de cozerii.

- Auzi, bă, ce zice Carlaonț ăsta al vostru? Că nu știe cine-i Cărașu și Hălălău. Pe tine cică te-a văzut o dată sau de două ori, când te-ai dus la el după niște cărți.

Îmi dădu un brânci fixându-mă pe o bancă. Ionescu căsca lung, convulsiv. Oancă își pusese ostentativ labele pe masă.

- Bă, ăsta a fost general sau ce mă-sa a fost? Am impresia că voi suferiți de aceeași boală. Cum ajungeți aici, nu mai știți nimic, nu mai cunoașteți pe nimeni.

Oancă mârâi scurt ca un buldog ținut în lesă. Vasilescu continuă:

- Pe tine te-am întors pe toate fețele. Dar cu boșorogul ăsta ce să facem? Dacă-l las pe mâna lui Oancă, se răcește într-o clipă.

Pe chipul lui Oancă înflori un surâs de mulțumire. Urmă un monolog cum numai Vasilescu știa să susțină, atunci când nu se hotăra pe ce potecă s-o apuce. Înăuntru nu mirosea a praf de pușcă și nici a sânge. Lupii nu păreau puși pe sfâșiat. După un ceas, depășind faza amenințărilor voalate, Vasilescu mă pocni.

- Bă, Ciucene, tu ești singur la mă-ta acasă?

M-am uitat la el cu neîncredere. Știam unde bate.

- Cum îl cheamă, bă, pe frate-tu? Are nume oltenesc? Mitică, Costică?

- Constantin, am zis eu, pe un ton scăzut.

- Constandin, tovarășe maior, sări Ionescu, ca oltean sadea ce era, că așa se zice pe la noi.

Izbucniră toți trei într-un râs zgomotos.

- Și el ce face? Cu ce se ocupă?

- E student, am răspuns eu.

- Aha, a completat el atotștiutor.

- Și cu altceva nu se mai ocupă?

- Nu, i-am zis eu simțind cărceii pe coardele vocale.

- Bă, deșteptule, da' cu el n-ai vorbit nimic, nici o vorbă, nu l-ai făcut și pe el colonel în organizația voastră, nu i-ai dat și lui vreo misiune, cât de cât, că doar ți-era frate, erați ca-n familie! Da' așa vreun fier nu i-ai dat și lui?

Vasilescu întindea gropile în fața mea, iar eu mă străduiam din răsputeri să nu mă prăbușesc în ele. I-am răspuns iute:

- M-am gândit să-i spun câte ceva. Dar, după câte știți și dumneavoastră, frate-meu are altă fire. E vorbăreț, ba chiar palavragiu. Și, pe urmă, mai are o meteahnă. E îndrăgostit până peste urechi.

- Și, ce vrei bă,... trebuie și omu' să... Doar n-o s-o ia la labă? Și chiar nu i-ai șoptit nimic despre generalul tău?

Mă mătura cu privirile.

- Ce zici?

Am primit apoi o palmă. M-am pomenit proiectat, ca un balot la câțiva metri.

- Scoală-te bă, de acolo! Eu zic una, tu faci alta, zâmbi Vasilescu.

Nu mă mai uitam la el. Încercam să-mi așez maxilarele la loc. Vasilescu făcuse o pauză, așteptând pesemne efectul loviturii. S-a uitat lung la gorile și a continuat malițios:

- Când oi ajunge în celulă să te urci pe marginea patului, să ajungi cu căpățâna ta idioată la fereastră și să te uiți jos, să vezi tu, puîșor, pe cine am scos noi la plimbare.

Cred că privirea mi s-a împăienjenit atunci de fiere. Vasilescu știa, aflase de legăturile noastre între celule. Ochii i se făcură mici și șerpuitori.

- Așa, dacă ți-aș spune un nume, sau dacă ai vedea o mutră, nu ți-ai aduce aminte? Să te ajut eu, și a făcut cu ochiul către Oancă, sau să te ia în primire tovarășul locotenent, să-ți înmoaie puțin oasele?

Părea că se amuză. Mă uitam cu teamă la palmele ce se unduiau înaintea ochilor mei.

- Hai s-o luăm pe litere, chicoti maiorul, că-i mai ușor. N-ai vorbit tu cu nimeni dintre colegii lui frate-tău? Nu, nu e vorba de tine, e vorba de el. N-are el un coleg de liceu și de facultate?

Își așeză brațul după gâtul meu.

- Hai, puîșor, gândește-te puțin! Nu începe cu A...?

Ocolisem eu gropile, dar acumă mă aștepta una cu parul ascuțit în ea. Urma să încasez o porție bună și asta pe *de-a moaca*. Habar n-aveam cine era colegul despre care vorbea Vasilescu. În tot ce plănuisem și făcusem mă ferisem de primul născut al familiei Ciuceanu. Din două motive, *Tuți*, așa-i spuneam fratelui meu, avea stofă de luptător de cursă lungă și rămas afară ar fi preluat firele rupte ale organizației de studenți din cadrul M.N.R.O. În afară de asta, cum nu mă știam nemuritor, trebuia să mă gândesc la cel care va rămâne acasă să aibă grijă de mama. Până la un punct mă puteam simți liniștit, deși auzisem de atâtea înscenări meticuloș ticluite, încât nu m-ar fi mirat să-l văd pe frate-meu adus lângă mine sau folosit împotriva mea, cu un dosar plăsmuit și agățat de gât. Dar, ce interes ar avea Vasilescu? "Nenumărate", mi-am zis pe loc. Prin el, maiorul ar încerca să mă convingă, fluturându-mi în fața ochilor arestarea sa, șantajându-mă fără scrupule. Deși ar trebui să fie un bou ca să-și închipuie una ca asta. Între timp,

Vasilescu se opri se la litera B, cu chestionarul.

- Hai să zicem că nu-i cu B, poate-i cu C. Hai, fă o efortare, băietel! Să te ajut eu? Cu... Cu...

Îmi venea să-i zic cucu maiorului și să-i dau una peste bot. Dar aveam lațul pe gât și îi simțeam strânsoarea. Maiorul se juca mai departe cu mine.

- Hai, băietel! Îți zic eu prima parte. E așa de simplu.

Și, întorcându-se cu o mină în ciudată către ceilalți, adăugă:

- Țștia cum dau ochii cu noi, cum se prostesc de tot. Ionescule, tu care ești cel mai învățat dintre noi, că doar ai lucrat la poștă, ia spune-mi, ai vreo explicație? Chiar dacă nu e dialectică...

Luat prin suprin dere, Ionescu 22, încercă o eschivă:

- Păi ăștia sunt proști, tovarășe maior. Dacă așa s-au născut, așa sunt.

- Bă, asta e dialectică mecanicistă, simplistă, răspunse maiorul în zeflema. Mai ai de învățat, căpitane. Nu vezi că greșești? Țștia dinainte erau oameni deștepți. Hălălău a fost comandant de școală de artilerie. Tu știi ce-nseamnă asta? Țălălalt a fost comandantul armatei, în Oltenia. Nu te lua după mutra lui, că-i coțcar mare. Iar ăsta de aici din fața ta, știi ce-i mergea mintea? Te-ai dus la vreunul din profesorii lui să întreb i câte parale făcea?

Vasilescu o luase bine la vale și mie îmi convenea de minune. Maiorul încercă să-l vâre în discuție și pe Oancă. Acesta se făcea că n-aude. Mă fixa de parcă ar fi vrut să-mi întoarcă și sufletul pe dos. Vorbele lui Vasilescu îmi apăruseră iarăși la suprafață și n-a lipsit mult să-mi scape un zâmbet.

- Păi, e foarte simplu. Dacă ăștia de o lună și jumătate fac pe proștii, aici în fața noastră, iar înainte au fost deștepți, nu există decât o singură explicație. Că toți se ascund. Ca să ducă de nas clasa muncitoare, și mai ales pe noi, pe tine Ionescule, pe namila asta de Oancă, și, cu modestie disimulată, maiorul adăugă, și poate și pe mine.

Pe urmă, făcu un unghi de 90°, luându-mă în primire.

- Spune, bă, nu-i așa că am dreptate? Tu ai fost cel mai mare șmecher. Ai vrut să ne duci de nas, dar până la urmă tot ți-am venit de hac. Și acum i-am adus pe toți lângă tine. Să faceți aici organizație, în pușcărie.

Vasilescu se înveseli subit:

- O să vă dăm și niște pușcoace, din alea de soc, așa, ca arme.

Apoi, concluzionă sec:

- Bă, după faptă și răsplată. Ai vrut să ne tragi de gâlci, noi o să te tragem de picioare. Știi ce-nseamnă asta, nu?

Maiorul rânji mulțumit. Se părea că uitase de jocul cu alfabetul. Îmi prinse maxilarele între palme și începu să-mi rotească capul.

- Bă, dacă-ți rotesc eu căpățâna, n-o să iasă din ea păsărica aia care te tot chinuie? Și atunci ai să-ți aduci aminte și de Cunescu.

Făcu o pauză, încercând să-mi fixeze ochii. Numele nu-mi spunea nimic. Era ca și cum ar fi încercat să scoată dintr-un clopot un sunet fără să-l fi atins. La prima vedere, numele nu-mi vibra deloc în memorie. I-am răspuns cu un aer de serafim:

- Dacă vreți să vă răfuiți cu mine în noaptea asta, măcar găsiți un nume cunoscut.

Maiorul sări ca ars.

- Câți ai zis tu, bă, că-i știi? Spune-mi și mie unu pe care să-l fi cunoscut, unu bă, și te scot basma curată! Auzi, bă? Unu măcar. Și pe ăla de la Herculanee l-ai pocit. Dacă nu era Dimitriu, nu l-am fi dibuit. Cum să nu-l cunoști tu pe Cunescu ăsta?

Rămăsesem mască ca la apariția unei fantome: maiorul Dimitriu. "Joci tare, Vasilescu", mi-am zis. "Dar acum n-ai nimic în mână. Ce bine ar fi să stau eu în locul maiorului Dimitriu!" Prins de bulboana evenimentelor, pe Lucian Dimitriu nu-l pusesem printre morții vii, îngrămadit sub gratii. Trecut pe listă, dintr-un început, din zelul lui Sergiu Mandinescu sau indiscreția lui *Paul Vlădescu*, maiorul Dimitriu se plasa încă, după calculele mele, în zona intangibilului, acolo unde Securitatea oricât de lung i-ar fi fost brațul, tot n-ar fi ajuns. Am refăcut socoteala zilelor. De la avertismentul transmis prin nevastă-sa, Dimitriu avusese un avans de cel puțin trei săptămâni. Mi-aduceam aminte cu precizie de gravitatea semnalului emis. Era exclus ca maiorul să se lase pe tânjală și să aștepte Securitatea să-l ia din pat. Lucian Dimitriu era un tip hotărât, om de front, bun cunoscător al infernului sovietic, cu toate fețele sale. Auzindu-i numele acum, mai puteam clădi o

ipoteză destul de șubredă și neîncăpătoare. "Dacă s-a retras cu oamenii săi la munte și acum îi hărțuiește pe băieți?" Vasilescu nu-mi dăduse nici măcar o silabă legată de locul unde și-ar fi aflat sălașul Dimitriu și grupul său. "Nu, nici vorbă, Dimitriu a trecut de mult frontiera, a traversat Dunărea și acum își face tranzitul printr-un lagăr sârbesc sau bate străzile Vienei." De fapt pe Vasilescu nu-l interesa Dimitriu. Atacul concentric asupra mea se întetii:

- Bă, eu am să te pun față în față cu omul ăsta. Să știi că nu ne-am atins nici măcar de un fir de păr din capul lui. El ne-a spus totul, de bunăvoie. Cât despre frate-tău, o să stau eu de vorbă cu el, să văd ce-i în capul său. Dar de Costică Iliescu ce știi?

M-am făcut că bâlbâi, ba chiar că-l confund.

- Care? Iliescu Croitoru?!

Vasilescu s-a uitat la mine muștrător:

- Nici pe ăsta nu-l știi? Și doar ți-a fost director la Colegiu ani de zile.

- Da, profesorul de fizică și chimie. Aveți dreptate. A fost director la noi. Un om deștept și cuminte, am confirmat eu.

- Fără minte, bă, dobitocule! mi-a întors-o Vasilescu. Am declarații împotriva lui.

A sărit pe urmă la o altă figură, nu mai puțin ilustră a colegiului, profesorul Constantin Papastrate, care își luase de curând doctoratul.

- Dar ăsta cum era? Șmecher, șopârlar, nu se dădea în stambă?

Continuă iscoditor:

- Dar nevastă-sa? Știi ce era? Fiică de moșier, bă!

Ionescu dădea semne de oboseală, iar Oancă, uitându-se la mine, înțepenisise în poziția scribului analfabet.

În noaptea aceea, Vasilescu a făcut cu mine o repetiție generală. Mi-a trecut prin fața ochilor tot inventarul uman vinovat sau susceptibil de a fi fost părtaș la organizația noastră. Cât de ușor mi-ar fi fost să aduc pe cineva în temniță, la întuneric, născocindu-i vreo vină, inventând vreo minciună, iar acesta, rupt de poarta casei sale, băgat în roțile mereu flămânde ale *morii*, ar fi cedat cu aceeași resemnare a celor osândiți fără vină. Trecuseră câteva ceasuri bune. Nu pricepeam de ce mă chemase Vasilescu la o conversație de

noapte. Povestea cu frate-meu fusese însăilată prost, se vedea de la o poștă, deși sforile prinse în degetele dibace ale maiorului, ar fi putut să-mi tragă fratele la fund. În privința celorlalți, foarte mulți, înșirați ostentativ în fața mea, fiecare cu ceva atârnat de picior, nu-mi făceam griji. Nu implicau organizația. Dacă Vasilescu ar fi vrut să arunce năvodul, ar fi făcut-o doar pentru a impresiona o populație deja cuprinsă de spaimă și teroare. Alte arestări? Alți deținuți? Unde să-i mai înghesuie? Celularul era stup, iar la Securitate beciul dospea de oameni. Doar să-i fi azvârlit printr-o cazarmă evacuată sau pe stadion. Pentru Vasilescu nu existau limite. Nici orașul, nici locuitorii, nu contau. Pentru el existau numai contra-revoluționari periculoși și organizații teroriste. Pe unii trebuia să-i aresteze, pe celelalte să le distrugă. Și o făcea cât se pricepea el mai bine.

Capitolul X

SĂPTĂMÂNA FIARELOR

Fiarele noastre nu se aflau în pădure. Să fi fost și acolo câteva, tot ce se poate. Ascunse, dosite, camuflate. Fiarele noastre nu hălăduiau prin munți, prin văi, cu atât mai puțin prin orașe. Fiarele noastre nu răgeau, nu urlau, nu vorbeau decât atunci când le făceam noi să vorbească. Fiarele noastre n-aveau blană, n-aveau colți, mustăți sau ghiare. Aveau în schimb o singură însușire. Pentru asta le și țineam, le mângâiam, le apropiam de noi, exista chiar un loc numit cătare, pe care-l așezam pe fruntea sau pe pieptul dușmanului. Fiarele noastre erau ARMELE. Datorită lor ne detașasem de milioanele de români sugrumați de regimul comunist. Nu aveam multe. Tocmai de aceea valoarea lor creștea până la infinit.

Într-o zi, când cerul se făcuse de cenușă, iar ploaia de toamnă mărunță și deasă acoperea imaginea gării, a portului terestru de unde veneau și plecau pierzându-se în depărtare trenurile, ca niște nave în convoi, Vasilescu s-a luminat de un gând: că o organizație condusă de un general, secondat de

cinci colonei și cu alți ofițeri în subordine, nu poate fi o societate de binefacere sau un cin monahicesc. Vasilescu, chiar dacă mai ținea în el multe lucruri nelămurite, avea și superiori, care nu așteptau de la arestați mătânii sau bilete de tombolă, ci pistoale, mitraliere, grenade și depozite de armament. Așa a început Vasilescu o nouă ofensivă.

Vasilescu nu era prost. În absența culturii sau a pregătirii intelectuale, intuiția și flerul său luminau ca putregaiul noaptea. Dibuia uluitor de repede punctele nevralgice. Când începea să caute urme, trecea într-adevăr în rândul polițiștilor adevărați. Un simț înăscut îl făcea să descopere dimensiunile exacte sau aproape exacte ale făpturilor prinse sub reflector. Avea în el de toate: mobilitate de acrobat, elasticitate de șarpe, ipocrizie de fariseu. Dozele se schimbau ușor, iar măștile se aplicau într-o succesiune rapidă. Dacă Vasilescu, fost muncitor din București, ar fi avut și o brumă de cultură, Securitatea ar fi dobândit un Javert desăvârșit.

În săptămâna *fiarelor*, Vasilescu și-a slobozit toți dulăii, toată haita pe urmele a ceea ce credea el că stă ascuns sau tănuit. Aici nu se înșela prea mult. Armamentul fusese pentru noi o constantă, un subiect fierbinte dezbătut, mai ales la ședințele organizației M.N.R.O.* E adevărat, nu aveam aceeași situație ca în Moldova unde, pe zone întinse se purtasera lupte îndârjite și unde unități întregi fuseseră distruse sau silite să capituleze. La bursa anilor 1946-1948, prețul unei *balalăici* sovietice era de cinci ori mai ridicat în Oltenia decât pe Valea Prutului sau Siretului. Aceleași diferențe erau și pe piața armamentului semigreu, puști mitralieră, mitraliere, aruncătoare de grenade. Prețul lor era foarte ridicat, iar aria de răspândire pe teritoriul Olteniei extrem de redusă. Comitetul Militar al M.N.R.O. încercase să penetreze în depozitele, câte mai rămăseseră, ale armatei române. Conduse încă de ofițeri din vechea armată regală sau de *ecepiști*, mai mult sau mai puțin devotați regimului comunist, depozitele constituiau primul obiectiv în declanșarea unei insurecții regionale. Pe planul doi treceau depozitele noastre de serviciu, arsenale mici, cu armament pestriț, ca tipuri și calibre. Nu aveam multe, iar majoritatea le dețineau Cărbăușu și Hălălașu: Pădurea Sarului, Ișalnița și Slatina. În vara anului 1948, Grigorescu a încopciat și el un depozit de mici proporții, până în cca. 10-15 arme,

muniție și grenade, la Mănăstirea Tismana. Câteva surse aveam și eu: una folosită *in condominium* cu alte grupuri din județul Mehedinți; alte două, în apropiere de Craiova, în comuna Argetoaia și Valea Amaradiei. După arestarea mea, șansele depistării primului depozit scăzuseră către zero. Celelalte două puncte erau însă vulnerabile, mai ales după arestarea tăinuitorilor, provocată de mărturiile lui *Paul Vlădescu*. Omul nostru, după ce suportase tirul lui Vasilescu, zăcea acum într-o celulă, la un etaj inferior. Reușise să-mi transmită salutări și cele mai inocente gânduri asupra mobilului arestării sale. Mai târziu, când plimbările s-au îndesit în curte, l-am zărit, ce-i drept, șchiopătând, dar cu fața senină și hotărâtă. Fusese bătut groaznic. Ulterior am aflat că Vasilescu suferise o înfrângere totală. Nu numai că omul nostru n-a recunoscut nimic, dar acasă la el nu se găsisese nici măcar un cartuș. Reușise să curețe locul înainte de sosirea năvrăpilor. Haita lui Vasilescu a lătrat în gol. Înfrângerea lor o simțeam pe pielea mea. Vasilescu, personal, îmi administra zilnic o porție bună de *medicament pentru sinceritate*, după cum îi plăcea să-l numească. Doza nu era prea mare, întrucât medicul dorea *îndreptarea* pacientului, și nu suprimarea sa. Pierdusem însă obstinația sau poate obișnuința bății. După o partidă pe care odinioară aș fi numit-o *aperitiv*, m-am clătinat atât de rău pe picioare, încât Vasilescu nu și-a putut opri remarca:

- Te-ai șontorogit, bă! Acum o lună băteam la tine cât trei și nimic. Acum îți dau câțiva pumni și cazii lat la podea!

Rezistența îmi scăzuse. Pierdusem mult în greutate. Ajunsesem o arătare, cu ochii mari, cu obrajii supti, cu niște straie ce curgeau pe mine, luate parcă de împrumut.

Vasilescu, după a treia sau a patra zi de anchetă, reușise, zicea el, să mă bage în colț.

- Bă, de unde știe *Paul Vlădescu* de armele de la Popa Stăncescu?

- Nu știu, îi răspundeam eu, știind precis de la cine.

Oricum aș fi scăldat-o, oriunde aș fi aruncat pisica, lucrurile s-ar fi complicat, sporind pericolul, implicând alte persoane, alte arestări. Nu m-am clintit un centimetru din negație. Am înțeles atunci că este mult mai ușor să scapi dintr-o anchetă, cramponându-te pe negație totală decât dera-

pând spre eschive sau răspunsuri evazive care nu fac altceva decât să mărească bănuielile, să amplifice presiunile.

Depozitul de la Breasta, comuna de obârșie a omului politic Constantin Argetoianu, conținea câteva zeci de arme amestecate ca tipuri și o ladă de grenade, cu *Faust Patrone*, ascunse dibaci în șopronul unui țăran. Împreună cu tăinuitorul depozitului recomandat de soții Muntean, amândoi farmaciști din Craiova, participasem direct la rânduirea lor într-un mic arsenal pentru cazuri de urgență. N-am scăpat nimic la anchetă. Zeii fuseseră blânzi și buni cu mine și îmi cetluiseră gura. Cât despre *Paul Vlădescu*, acesta aflase cu totul întâmplător de existența unui țăran mai răsărit din preajma Craiovei. Informația era vagă și nu-mi făceam griji. Vasilescu n-avea cum să dibuiască ascunzătoarea. Încă o dată se verifică principiul sănătos după care compartimentarea etanșă rămâne singurul mijloc prin care o organizație, ca și o navă lovită în linia de plutire, mai poate supraviețui. Lucrurile păreau însă cusute cu ață albă și nu era nevoie ca anchetatorul să fie Vasilescu, versat și imaginativ, ca cineva să-și dea seama că o serie de organizații de rezistență nu se puteau limita la un inventar atât de sărac într-o epocă când până și ultimul țăran își avea carabina lui cu țevă retezată. Vasilescu știa bine că în materie de anchetat subiectul nu trebuie ținut prea mult încins, fiindcă există riscul de a-l pierde, fie prin dispariție fizică, fie prin dezechilibru psihic, însoțit de ștergerea totală a memoriei. Presiunea nu cădea doar peste mine. În același timp, erau supuși anchetei și ceilalți membri ai organizației, îndeosebi ofițerii. Atât Hălălău, cât și Sorin Nicolaescu rezistaseră la tot felul de presiuni. Primul, somat să predea *fiarele*, s-a închis într-o muțenie încăpățânată, spartă doar de gemetele de durere din timpul anchetei. Celălalt, bănuiră că ar fi fost unchiul lui Sergiu Mandinescu, suportase *con brio* anchetele de noapte ținute, ca de obicei, cu becurile focalizate pe el. Colonelul, cu experiența sa de la Statul Major și de la Biroul 2 Informații, știa că Vasilescu n-are împotriva sa nici o dovadă.

Spre sfârșitul săptămânii, bombardamentul lui Vasilescu a ajuns la paroxism. Datorită bătăii non-stop mă cufundasem chiar într-un fel de ataraxie, vecină cu nesimțirea.

Maiorul se mânia, își mușca pumnii, ciocotea ca un vulcan, se arunca asupra mea, folosind tot ce-i mai rămăsese

după epuizarea raționamentelor. Mă trântea la podea și mă năclăia de sânge, în potop de amenințări și înjurături. Voia să-mi prindă punctele slabe. Evident că ele se centrau în jurul familiei mele. În fiecare zi sau noapte îmi declara victorios că a pus mâna pe banditul de frate-meu și că vrea să facă un *târg cinstit* cu mine.

- Bă, am pus laba pe el. În sfârșit, un om deștept. Vrea să ajungă inginer. Îți dau cuvântul meu de onoare, de comunist.

Onoarea lui fusese de atâtea ori pomenită și oferită, încât numai vânățiile de pe față mă țineau să nu zâmbesc la auzul ei!

- Îl scap chiar acum. Doar să-mi aduci și mie câteva pistoale și o lădiță, din alea cu *ouă*.

Râdeam pe înfundate. Știam că *seniorul* familiei mele se dăduse bine la fund în *oceanul* Bucureștiului. Iar din târgul propus de Vasilescu rețineam doar accentul pus pe depozitele de armament. Maiorul pregătea deja regia procesului: o organizație paramilitară, teroristă, de proporții uriașe cu tot aparatul conspirativ, de la ședințe scurte până la parole, de la manifeste până la planuri de lupte. Un singur element lipsea: armamentul.

Pistoalele găsite la câțiva dintre noi și câteva chile de trotil nu-i puteau furniza argumente pentru o insurecție armată. Vasilescu ar fi vrut să obțină maximum de pedeapsă. În ciuda eforturilor și a priceperii sale, n-a reușit să-și atingă ținta.

Depistarea unui depozit, oricât de modest ar fi fost, însemna pentru noi trecerea din zona pregătirilor în aceea a faptelor. Cu statutul de grup înarmat, paramilitar, am fi alunecat spre pedepse maxime, iar unii dintre noi chiar spre cele capitale. Nu numai că am ghicit amenințarea, dar, asemenea colonelului Hălălău, am trăit-o aievea. Rezistența, în asemenea condiții, nu putea fi decât totală. Dacă ne-am fi lăsat antrenati pe fâgașul fiarelor, cu sau fără justificări, dacă am fi recunoscut măsluirile maiorului, soarta organizației noastre, dar mai ales aceea a Comitetului Militar ar fi fost împinsă în câteva zile spre o inflație de pedepse. De data aceasta victoria ne-a aparținut în întregime.

Capitolul XI

NĂLUCI CURTENITOARE

Nu există o gradație a absurdului, după cum nu există nici una a expierii. Te scalzi în absurd, așa cum te scufuși în moarte, total, fără puncte de sprijin sau ajutor. Deosebirea este că, uneori, din absurd mai poți ieși teafăr.

După săptămâna *fiarelor* am intrat într-o altă perioadă mai puțin dureroasă, dar plină de neprevăzut, bântuită de fantome care aveau glas și trup, de năluci neverosimile care, în loc să vagabondeze în crucea nopții, pe culoare întunecoase și sumbre, au poposit blajin într-o celulă. Apariția lor ne-a tulburat somnul, ne-a înnegurat zilele, ne-a spulberat liniștea.

Prima nălucă a fost auditivă. Și a rămas așa, o bună bucată de timp. Maiorul Dimitriu, căci a lui a fost vocea, a apărut subit și demonstrativ la numai două celule depărtare de mine. Avea glasul puțin șifonat. Trecuse probabil prin probe dificile. Niciodată nu vom putea căpăta obișnuința răului și a suferinței. Niciodată nu ne vom putea acomoda cu ranga, pumnul, sudalma sau scuipatul. Cel mult, ne vom obișnui cu frecvența lor pentru a le atenua șocul.

Trecusem de mult de pragul a patruzeci de zile de anchetă, iar bilanțul îmi arăta deja un sold încărcat. Nu prea obținusem mare lucru. Le dibuisem metodele, le pipăisem mijloacele, le vânasem scopurile. În rest, nu câștigasem nici o imunitate, de nici un fel. Orice schimbare putea răsturna calculele făcute minuțios. De aceea, apariția lui Dimitriu alături de noi conținea atâta firesc în ea pe cât ar fi avut și căderea unui parașutist pe homul unui castel.

Dimitriu nu trebuia să fie acolo. El, șeful unui grup de ofițeri, și-ar fi avut mai degrabă locul într-un sălaș de munte, pregătind lupta de partizani. Nenorocirile noastre veniseră în lanț, ca într-o cursă a răului. Îl anunțasem, prin soția sa, de pericolul în care se afla el, împreună cu oamenii săi. Îl avertizasem atunci, în septembrie 1948, cu riscul de a fi interceptat de echipajele Securității. Ar fi avut destul timp să scape și suficiente canale de retragere spre munte sau spre frontiera sârbească.

Dimitriu nu era ofițer de bulevard sau de cazino. Totul în el

respira energie, de la privire până la zvâcnetul mușchilor. Făcuse toată campania din Răsărit*. Se bătuse ca un viteaz și știa mai bine decât noi toți câtă milă și îndurare poți căpăta de la vecinii noștri de peste Prut. Dimitriu mai știa în plus că, dacă stăpânul e crud, vechilul său e ticălos. În nici un caz nu se putea amăgi cu gândul că Securitatea română va fi mai prejos decât muma ei, N.K.V.D.-ul. Și totuși... Alertat, avertizat, maiorul Dimitriu, deși era liber în mișcări, deși avea în spatele său un mănunchi de oameni curajoși și fermi, a zăbovit, a amânat, pregătindu-și parcă pieirea. Și asta a venit atunci când Vasilescu a hotărât.

Pe culoar am schimbat câteva cuvinte cu el. Vocea mi se alterase de atâta ciudă și silă. Maiorul a ezitat la început să-mi răspundă. Pe urmă, m-am retras în întunericul celulei și am rămas ceasuri întregi pe marginea patului, cu ochii larg deschiși, încrâncenat în nevolnicia mea de a găsi o explicație. De ce au căzut? Nu le-a lipsit nimic pentru a se salva ei și familiile lor. Semnalul venise. Porțile erau încă deschise. Și toate acestea dobândite gratuit, luate peșcheș de la câțiva tineri care își primejduseră viața pentru a strânge și transmite informația, pentru a-i pune în gardă pe cei în primejdie. Poate că generalul se dăduse prins, dar măcar încercase să se desprindă, să iasă din cerc. Dimitriu? El nu încercase nici atât. Avea suficientă experiență pentru a lua o decizie rapidă. Echipa sa era intactă. Armamentul îi stătea la dispoziție. Dacă nu voia să fugă peste graniță, așa cum îi sugerasem noi, și cum, la început, promisese și el, fără împotrivire, să se fi retras măcar spre munte, să-și caute un adăpost, deși, cavaleristul din el nu s-ar fi obișnuit prea repede cu cățărutul pe stânci. Iar dacă aceste soluții nu i-au convenit, s-o fi ales pe a treia, cea mai facilă, și, pe termen scurt, cu mari avantaje: să disperseze grupul, să-l împrăstie în locuri numai de el știute. Am discutat cu maiorul zile întregi, încercând să descifrez, să prind în inflexiunile vocii sale o deviere, un simptom patologic. Părea mai lucid ca oricând. Memoria îi funcționa perfect. Mi-a fumizat prompt numele legăturii noastre de la Băile Herculane. Au urmat alte detalii și conexiuni. Un singur fapt rămânea în umbră. De ce se lăsase prins? Să-l fi șantajat Securitatea cu arestarea soției? Lucian Dimitriu nu era omul care să accepte vreun târg în schimbul libertății sale. Și totuși a căzut. Atât de

stupid, încât toate calitățile sale nu mai contau acum. Din păcate, organizația noastră a avut, în afară de viteji, și mulți diletanți. Dimitriu, spre nenorocul subordonaților săi, întrunea în sine ambele tipuri.

A doua nălucă, la fel de fulguranță nu a picat din cer, ci a ieșit din... pământ. Într-o dimineață, noua *centrală telefonică* stabilită sub mine, în celula unui tânăr legionar, îmi comunică precipitat să arunc *măgăreața* până la parter. Când am desfășurat firul am constatat că mai îmi trebuiau vreo trei, patru metri pentru a atinge solul. Uitându-mă afară, am zărit un grup pेत्री, făcând rotocoale regulamentare în curtea interioară. *Aerisirea* de treizeci de minute. Printre ei n-am surprins nici o mutră cunoscută.

Am rămas la postul meu de observație până când grupul s-a întors în celule. Un mesaj îmi sosește din celula de desupt.

- Mi s-a comunicat de jos, de la unu, transmite centralistul, că cineva dorește să vă transmită un mic pachet cu alimente. Mâine, la aceeași oră, să aveți sfoara pregătită.

Am rămas surprins. Era o bucurie neașteptată. Foamea revenise ca un flux crescând pe o faleză pustie. A doua zi, operația s-a simplificat. *Măgăreața* a ajuns repede jos. Am simțit că se agată ceva de extremitatea ei. Nu era greu, dar nici derizoriu. Să fi avut vreo jumătate de kilogram. Am tras-o repede, cu grijă să nu se agate. Am văzut în clipa aceea un tânăr înalt, *uscățiv*, cu o *șapcă* germană de la *vânători* de munte, *salutându-mă* conspirativ. M-am holbat la el. Memoria *parcă* se voalase. ~~Pe~~ ecranul ei nu mai apărea nimic.

În pachet, minune mare: *șuncă*, unt, *cârnați* și o bucată de pâine. Am avut tăria să nu le înfulec pe toate și dintr-o dată. Le-am compartimentat pe sorturi și porții pentru câteva zile. Printre bunătăți însă apăruse și o misivă: "Cunescu îți dorește sănătate și libertate". Am rămas paf. Nălucile invadaseră penitenciarul. Și, ca să fie *tacâm*ul complet, a doua zi am primit pe hârtia de sac, câteva zeci de versuri iscălite Sergiu Mandinescu*. Poezia se intitula *Și azi ca ieri*. Am aflat apoi că era prima sa poezie de închisore. Sergiu intrase sub presiune, transformând disperarea temniței în forță poetică. Măsura talentului său se va proiecta hăt-depart, ca o stea orbitoare, *sfărâmată* de o gigantică explozie.

Capitolul XII

MISTERUL CELOR CINCI

Dimineată de toamnă. Lumină de chihlimbar, cu umbre lungi și aer răcoros. Stau agățat de gratiile ferestrei. Peste ziduri, în depărtare, roșul acoperișurilor de casă se dizolvă în verdele ruginiu al grădinilor. Stau acolo sus, suspendat, cu ochii zburătăcind pretutindeni, lacomi, neastâmpărați. Spre gară, o perdea pâcloasă, cânepie: trenurile, depănând cocoloașe de fum; cerul e desenat cu stoluri de păsări, alunecând încet, după un ritm tainic, peste orașul nostru, peste destinele noastre, bune sau rele.

Curtea închisorii s-a populat. Zăresc un grup de ființe ciudate. Sunt cinci. Soarele bate în mijlocul curții. Mă fixează bine de fereastră și le fac portretul fiecăruia în parte. Întâi, bărbatul solid din față, mai în vârstă, cu un cojoc trei sferturi. E aproape chel. Alături, un personaj mai tânăr, și mai înalt, cu un veritabil mintean ce-i coboară până la glezne.

Lumina a inundat perimetrul curții. Disting acum și detaliile. Lângă prima pereche, alți doi. Unul, înalt, subțirel, cu un păr țepos, tuns scurt; chiar lângă el, un bărbat cam la treizeci și cinci de ani, scundac și bine legat. Ultima figură a cvintetului e un bătrânel. Profită de soarele cald al toamnei și își scoate haina. Îi văd pieptul costeliv. Personajul acesta face legătura între cele două grupuri, alipindu-se când unuia, când altuia, unii tolerându-l, ceilalți respingându-l. Ceea ce observ acum mă uimește. Au început să mănânce tot felul de bunătăți. Tacticos, ca la iarbă verde, fără griji, sub lumina calmă a dimineții. Scena mi se pare aproape ireală și mă uit la ei ca la niște arătări.

Cum stăteam agățat de grilele ferestrei, am auzit o voce de undeva de sub mine, vorbind în germană. Încerc să reperez direcția, locul precis. Venea din dreapta mea. Și era, sigur, germana. Am întrebat, am iscodit. Cine e, de unde vine, cum a fost arestat? Urmează o tăcere. Mai aud doar şuieratul îndepărtat al locomotivelor. Simt bătaia ușoară a vântului. Orașul, un spectacol. Cum va fi diseară? Cu lumini pâlpâind ici și colo. Mă gândesc la ai mei. Vocea n-a mai revenit. Parcă l-ar fi înghițit hăul. Postul meu de observație îmi permite să examinez curtea aproape în întregime. Sunt foarte atent la

mișcările de pe culoar. Oricând aş putea fi surprins. Grupul celor cinci îşi continuă rondul sub lumina moale a dimineţii. Bătrânelul uscăţiv şi şleampăt pendulează între cele două perechi. Să nu se fi terminat timpul regulamentar de plimbare? Pun *telefonul* în funcţiune. Cine sunt respectivii? Din ce lot? Când au venit? Observ că cele două perechi se distanţează. Măsură de precauţie? Pare un ceremonial marcat de o politete rece. Nu primesc nici un răspuns de la *centralistul* de sub mine. Îl luaseră la anchetă? Sau poate că îl mutaseră definitiv. Aştept o vreme, apoi, re au apelurile. Nu e prima oară când ceea ce văd nu pricep, iar ceea ce reuşesc să pricep nu mai e cu putinţă de văzut.

Când se va fi descifrat misterul celor cinci nu mai ştiu. L-am revăzut a doua zi, şi apoi, în alte dimineţi. Informaţia mi-a parvenit de la un etaj inferior. Bănuiesc că la capătul *firului* se afla Carlaonţ. Nu suna a decodificare neutrală, ci, mai jucăuş, chiar amuzantă, a cozerie de amurg de toamnă. Am luat-o ca atare, un comentariu adăugat la o lectură de tinereţe. Nici nu trecuseră câteva clipe şi o socoteam o amintire de care va fi imposibil să mă desprind.

Iată, primul, îl vezi, este şi cel mai important. Un nume de care ai auzit adesea: Nicolae Penescu, secretar general al Partidului Naţional Ţărănesc*. S-au făcut speculaţii despre atitudinea sa la procesul din 1947, nu numai în ţară, dar şi în străinătate. Lucrurile nu sunt încă bine lămurite, iar pentru ceea ce a publicat presa regimului comunist cine poate pune mâna în foc? S-ar părea că l-a denigrat pe Iuliu Maniu acuzându-l de lipsă de prudenţă şi obtuzitate politică!

Penescu a fost ministru de interne şi atunci s-a dovedit un om al legii, a păstrat ordinea în ţară şi a încercat să pună cu botul pe labe bandele de ciomăgaşi angajaţi de Partidul Comunist. Era o răspundere uriaşă, pentru sine şi pentru partidul reprezentat de el. Putea fi suprimat oricând, iar ameninţările împotriva sa curgeau necontenit. Alţii au dezertat. Au alcătuit fracţiuni, dizidenţe, partide aliate comuniştilor. Penescu a rezistat.

Mă uit în jos şi încerc să refac tabloul. Curtea e goală acum. Umbrele se preling pe ziduri. Aştept să aud din depărtare, din nou, şuiatul locomotivelor. În sfârşit, *centralistul* de sub mine a început să emită. Reintrăm în

normal. Cât poate fi de normal un limbaj înțeles doar de robii acestui stup încremenit!

Alături de Penescu, se află baronul Mocsony-Stârcea*. Fost mareșal al Palatului. Generalul Carlaonț mă dădăcește, parcă ar fi în fotoliul său din piele, în camera de pe Nicolae Bălcescu, la câteva case de noi. Stârcea a fost personajul principal al zilei fatale de 23 august. Absolvent de Oxford. Fiul adoptiv al baronului Mocsony. Proprietar de fabrici și moșii întinse. Cu mare influență asupra regelui Mihai. A avut o influență nefastă. Blestemata zi de august patruzeci și patru!

Ceilalți doi? Florin Roiu, director la Cifru, la Ministerul de Externe, omul care deținea cheia tuturor codurilor*, omul care știa toate secretele închise în valizele diplomatice sau trimise prin antene, pe calea undelor. Celălalt, mai scund și bine legat, este Emil Lăzărescu*. A jucat și el roiul de *double face*. A riscat totul.

Al cincilea, pendulând între celelalte două grupuri, pare un personaj care nu-și găsește locul. Generalul mă lasă să-l ghicesc. S-a făcut deja întuneric. O pânză cenușie a învăluit curtea interioară. Grădinile nu se mai zăresc, iar culorile stinse topesc conturul caselor. Un miros de găteje arse se împrăștie în văzduh. Și al cincilea?

Vasile Serdici, faimosul translator luat de Maniu la întâlnirile cu ofițerii americani*. Securitatea a obținut de la el declarații prețioase. Se pare că i-au aflat slăbiciunea, la anchetă, folosindu-se, ca stimulent, țuică autohtonă. Dacă ceea ce se spune despre el este în întregime adevărat, atunci rolul său în inculparea lotului Tămădău a fost considerabil.

Misterul s-a risipit. Cei cinci, veniți de la Galați, făceau un stagiul de câteva luni la penitenciarul din Craiova. Primeau un pachet pe lună, iar, în loc de arpacaș, li se dădea o fiertură de orez. Li s-a permis să-și păstreze îmbrăcămintea groasă, privilegiu după care ar fi tânjit fiecare din noi.

Simt că mi-au amortit brațele. Înainte de a coborî de la fereastră mai privesc o dată spre oraș. Șiraguri de puncte albe se pierd în întuneric. Totul s-a transformat într-un clișeu alb-negru, aproape static. Doar șuieratul prelung al locomotivelor mai tulbură singurătatea nopții.

Capitolul XIII

LUPTA CU UMBRA

Paul Vlădescu, fost camarad și luptător, mărturisise aproape totul. Declarațiile sale ample, minuțioase, constante ne îngustau poteca spre refugiu. Ba mai mult, ne blocau retragerea de pe creastă. Devenisem, printr-o confesiune singulară și extinsă, prizonierii unui singur om. Nu exista problemă despre care să nu fi fost întrebat, iar răspunsurile sale executau viraje periculoase tocmai spre zonele noastre de interes major. Cuvântul lui *Vlădescu* dobândise substanță, miez, greutate. De acum încolo, *Vasilescu*, într-un rapel executat cu acribie profesională, mă va dirija după plac: "Nu-ți bate tu gura degeaba banditul, că aflu eu de la *Vlădescu* tot ce s-a mai petrecut".

În problemele generale ale organizației mărturisirile lui *Vlădescu* descriau spirale largi, puțin amenințătoare. În cele de detaliu, cu referiri la persoane, intervențiile lui erau pe de-a-ntregul catastrofale. La sfârșitul lunii noiembrie 1948 orice nume pronunțat de el ducea la arestări, orice accent sugerat declanșa anchete și torturi. Pe *Vlădescu* am început să-l simt. Îl aud, îl văd, zi cu zi, ceas de ceas. Nu știu ce regim are, deși maiorul îmi reamintește că se bucură de condiții privilegiate, ca un om de încredere ce s-a arătat.

- Bă, ăsta o fi fost el fecior de boier, dar a înțeles cu un ceas mai devreme să vină de partea noastră. Ține minte! Tu o să înfunzi pușcăria, iar el o să-și facă studiile și o să primească și servicii*.

Încep să cred că maiorul spune adevărul. Cuvintele sale se lipesc perfid pe fața întoarsă a conștiinței mele. Pe *Vlădescu* îl bănuisem de mult timp. Nu de slăbiciuni, ci de opacități politice, spre un roșu intens. Odraslă de boier, cu întinse proprietăți, el trăia acum, o dată cu renegarea clasei din care țâșnise și conștiința slăbiciunii sale. De câțiva ani intrase în conflict cu tatăl său. De la polemici aprige ajunsese la frământări chinuitoare. Nu l-am întrebat niciodată de ce ajunsese aici. Era o dramă familială greu de limpezit. Însă nu bănuiam cât de mare va fi efectul ei mai târziu, cât de puternic și nociv va influența destinele organizației noastre. Tatăl său,

doctorul *Vlădescu* întemeiase Secția de boli infecțioase a "Spitalului Preda Buzescu" din Craiova. În 1916 se întorsese de la Paris ca să participe voluntar la războiul de reîntregire a țării. Soția doctorului, și ea boieroaică din familia Vălimărescu, îi adusese ca zestre peste o sută de hectare. Nu mi l-aș fi închipuit totuși pe tatăl lui *Vlădescu*, un savant al cărui nume era prețuit nu numai la Craiova, dar și peste hotare, mânuind gârbaciul peste spinările țăranilor truditori sau punându-le botnițe la culesul strugurilor!!

Revolta împotriva extracției sale socilae pregătise terenul pentru distrugerea tuturor. *Paul Vlădescu*, fostul meu camarad, omul căruia îi încredințasem o mare parte din *pachetul* acțiunilor noastre și care răspundea de viețile multora, din organizație trecuse, cu arme și bagaje, în tabăra inamicului. Și nu dintr-un moment de slăbiciune, nu dintr-o derută, din ameteală sau poticneală. Era pur și simplu un act de trădare. Declarațiile semnate de el smulgeau ființe nevinovate din mijlocul familiilor, trimițându-le direct în camerele de tortură.

În nopțile de veghe gândurile se macerau, după o răscolire continuă. Suferințele celorlalți arestați se prelingeau malefic pe căile afunde ale somnului, iscodind văgăuni de coșmar, deschizând galerii de monștri. Chinul mi-era sporit de prezența, foarte apropiată, a celui care ne vânduse. Îi simțeam respirația ca răsufierea unei fiare nesățioase ce-și adulmecă prada. De câte ori treceam prin fața ușii de fier, cu inițialele *P. V.* aș fi vrut să mă reped asupra ei, și cu o forță de uriaș, cu un dinte de viperă să-l mușc, să-l suprim cu un minut înainte de a mai pune pe hârtie vreun nume, vreo armă ascunsă, vreo legătură uitată. Îmi imaginam, absurdă și prostească îndeletnicire, la ce chinuri l-aș fi supus pe *Paul Vlădescu* dacă, printr-un miracol, trompetele Ierihonului ar fi dărâmat zidurile temniței noastre. Bilanțul arestărilor arăta ca o serie neagră, care se ridica la cifra de șaisprezece victime. Probabil că între timp își storcea memoria pentru a-i dibui și pe alții. Deși nu lovea în centri de comandă - prezența lui *Vlădescu* la ședințele Comitetului Militar M.N.R.O. nu a fost niciodată admisă -, el provoca pierderi grave organizației și legăturilor regionale. Atât de puternic a fost impactul denunțurilor sale, încât ecoul disperării s-a împrăștiat și peste coama zidurilor, în oraș. Naidin, care venea uneori seara, cu tainicul bilet de la mama, îmi șoptea

printre dinți, între două înjurături: "Vlădescu ăsta al vostru nu se mai oprește, c-a umplut închisoarea".

Am încercat să-i recompun portretul din amintirile anilor trecuți. Nu prea reușeam. Parcă aș fi rămas acum, după două luni de anchetă, doar cu pulbere și zgură, bronzul și piatra spulberându-se. Vânduse atâția oameni, cu atâta ușurință, cu atâta grabă, încât nu-i mai găseam trecutul, geana de lumină, privirile sincere, gesturile hotărâte. Aveam lângă mine, la câțiva pași, un alt *Paul Vlădescu*, iar cel de atunci nu semăna întru nimic cu cel de acum, așa după cum primii locuitori ai paradisului nu se regăsesc în locuitorii de astăzi ai pământului. Și acum stăteam pe marginea patului, hămesit și zgribulit, în așteptarea unei noi anchete, cu alte lovituri și chinuri. Stăteam doar la câțiva metri de acela cu care, timp de câteva secunde, împărțisem primejdia morții, îmbrățișați, pe creastă, cu balaurul vântului în față, cu cel de atunci. Se afla la câteva celule de mine. Pentru o mâncare mai bună și un somn mai tihnit, își vânduse camarazi de luptă. Dar poate că era altul, poate că mă înșelasem eu.

Un lucru era sigur: ancheta continua, Vasilescu și acoliții săi extrăgând din memoria lui *Paul Vlădescu* om după om, faptă după faptă, ca într-o reacție în lanț. Dacă fostul meu camarad îmi apărea de nerecunoscut, atunci portretul acestei ființe care depăna fără poticneli caierul tainelor noastre îmi apărea hidos și respingător. *Vlădescu* trecuse de partea cealaltă a râului. De fapt, în declarațiile sale, el nu mai dădea oameni, ci alcătuia dosare, în care fixa, ca pe o pânză de păianjen, victime neputincioase, cunoștințe de ieri, candidați siguri la temnița anilor viitori. Nici eu nu puteam să rămân pe aceeași poziție. Negația nu mă mai ajuta. Dimpotrivă ar fi constituit un semn al vinovăției repede înregistrat de ochiul și urechea exersate ale lui Vasilescu. Intram în a treia lună de anchetă, iar numele oamenilor începeau să formeze o rețea fermă, cu accente precise. Dispăruse hățișul, iar fiecare om căzut, înainte de a ajunge sub lupa maiorului, trecea prin *laboratorul* lui *Vlădescu*.

Era foarte aproape de mine și uneori aveam impresia că-l văd aieveja, aproape chircit, cufundat în gânduri, ca un om însetat, agățat de marginea unei fântâni, căutând febril să soarbă din luciul întunecat al apei încă o făptură, încă o

victimă. Era ca o fiară la pândă, iar loviturile sale, chiar dacă veneau mai rar, erau bine ticluite, deseori imparabile, câteodată incredibile. Oameni despre care nu vorbisem decât o singură dată cu Vlădescu, erau extrași din magma memoriei cu o ușurință diavolească. Scene aproape topite în rostogolirea anilor și suprapunerea zilelor erau acum măturate cu reflectorul, sub o ploaie de artificii. Memoria sa, ca un bolovan desprins la vale din grohotișul muntelui, prindea, împingea și strivea fără răgaz și milă tot ce întâlnea în drum.

Am vrut să știu dacă se poate lua legătura cu *Vlădescu*. Mi s-a răspuns - chiar Sergiu Mandinescu era la capătul firului - că este imposibil și că orice încercare l-ar pune în pericol pe temerar. *Vlădescu*, am aflat atunci, ieșea zilnic la anchetă și se întorcea seara, târziu; când se închidea într-un mutism total. Indiferent de riscuri, trebuia să opresc șirul denunțurilor, trebuia să ajung la el și să-i vorbesc. Am făcut un plan. Când se dădea masa, exista un scurt interval de timp, între împărțirea hranei și distribuirea apei, când ușile rămăneau închise doar cu drugul de fier. Mi-am calculat pașii până la celula lui *Vlădescu*. Aveam de parcurs o porțiune a culoarului, iar apoi returnul, ferit de ochii plantoanelor. Ca să-mi sporesc șansele de reușită, zilnic făceam repetiții, măsurând cu precizie distanța și timpul necesar. Naidin urma să-mi lase ușa întredeschisă. Găsisem și un pretext: aerul împuțit dinăuntru devenise, pasămite, de nesuportat. Naidin m-a privit cu suspiciune, însă la insistențele mele a cedat, nu înainte de a-mi rânji din prag:

- Îți las ușa deschisă, să nu dea dracu' să te apropii de ea!

Nu-mi venea să cred. Ușa rămăsese întredeschisă de câteva degete. Dacă acționam din primul moment, aveam toate șansele să-mi rup gâtul. Am amânat pentru a doua zi, dar Naidin a dispărut. Nu știam ce s-a întâmplat cu el. Planul se năruise mai repede decât mi-aș fi închipuit. Începusem să regret ezitățile din ziua aceea, când, Naidin a revenit pe culoar. Trecuse mai bine de o săptămână. Mi-a povestit că fusese la vie și că încinsese un chef cu vecinii din sat. Mi-a înmănat și ultimele mesaje de acasă. Planul meu putea fi reactualizat, cu mici amendamente. Naidin avea toane, și fie că lăsa ușa întredeschisă, de parcă ar fi comandat el penitenciarul, fie că uita complet de înțelegerea noastră. Am pândit prilejul și acesta a venit într-o seară, după o *partidă* încinsă cu Vasilescu și

glorioasa-i echipă. Era o seară tristă și umedă de noiembrie, cu un amurg căzut ca un obroc peste lumină. Mă hotărâsem să acționez și nimic în lume nu m-ar mai fi putut opri. Făceam, printr-un gest disperat, o ultimă încercare pentru a stopa mărturisirile lui *Paul Vlădescu*. Nu știu cât mai reținusem din judecata limpede a zilelor precedente și cât de mult mă invadase speranța unei reușite imediate. Eram în stare să mă arunc nebunește pe culoar, să mă reped la ușa celei lui Vlădescu, s-o deschid, să dau buzna peste el, și în câteva secunde să întorc ancheta în favoarea noastră, să-l recîștig de partea camarazilor alături de care, nu demult, își riscase și el viața, și pe care, acum, dintr-o inexplicabilă neputință sau lentoare, îi oferea cadou Securității. Nu mai era nimic de cumpănit, de pregătit, de calculat, aveam o șansă, trebuia s-o folosesc. Riscurile nici nu mai contau.

Temnicerul se îndepărtase. Plantoanele dispăruseră în curbura celularului. Venise clipa. M-am apropiat de ușă. Eram numai în ciorapi pentru a nu face nici cel mai mic zgomot. M-am strecurat pe culoar. Transpirasem și simțeam sudoarea în palme. Încet, am tras drugul de fier de la ușa lui Vlădescu. Am ezitat o secundă. S-ar fi putut afla atunci la anchetă sau în altă parte, discutând cu maiorul sau înfulecând o friptură. Să deschid ușa și să nu găsesc pe nimeni, oricum, era tot ceea ce se mai putea face, într-o seară urâtă de noiembrie, pe celularul din Craiova. Mișcarea a fost bruscă, iar imaginea sa a apărut instantaneu. Mânca. Avea o gamelă pe genunchi și mânca. Când m-a văzut, s-a ridicat de pe pat. Încremenise.

- Nu te mai oprești?

Buzele o luaseră înainte. Plănuisem ceva, însă acum cuvintele se rostogoleau spre alte direcții.

- N-ai băgat destui în pușcărie? Câți oameni ai nenorocit!

Vlădescu mă privea uluit. Chipul i se răvășise. Dacă nu reușeam să produc unda de șoc, eșecul se putea transforma în catastrofă.

- Oprește-te! Nu mai da pe nimeni. Nici un nume. Ai priceput?

Privirea îi devenise inertă. Nu mai era nimic de făcut. Pierdusem și trebuia să mă retrag, dacă era posibil, riscând cât mai puțin. Am ieșit, închizând ușa în urma mea. Ceasul anchetei reîncepuse să bată, și am simțit apropiatul soroc al

prăbușirii. Întors în celulă m-am trântit pe pat, înfundându-mi capul în pătură. Plângeam din ură, din dispreț și amar.

Și ce va urma acum? *Paul Vlădescu* va raporta maiorului despre vizita mea, reproducând cuvânt cu cuvânt tot ce auzise. Ce va spune Vasilescu? O ușă uitată este o ușă lăsată deschisă. Un șef de lot nu are cum să scape din regimul de izolare și siguranță decât cu acordul tacit al gardienilor. Asta îl interesa cel mai puțin pe anchetatorul nostru. De ce m-am dus la Vlădescu? Ce-am urmărit și ce-am obținut? Vasilescu știa că nu-mi risc pielea pentru o nimica toată. La mijloc erau interese mari și primejdii considerabile. "Banditul are încă multe pe suflet". Își va zice probabil maiorul râzând cu înțeles. "E cât se poate de logic. A vrut să-l lichideze pe *Vlădescu* și să rupă firul declarațiilor." De acum încolo maiorul își putea îmbunătăți metodele de investigație. "O să-l luăm într-o repriză bună pe banditul ăsta și chiar dacă dă ortul popii rămânem cu *Vlădescu*. Cu ăsta mergem mai departe. Îi promitem marea cu sarea, îi dăm pe la nas cu eliberarea, și când o să umplem dosarul cu nume, îi vom pune în cârcă toate blestemățiile. O să vadă atunci că l-am păcălit, dar pentru el, o să fie oricum prea târziu." Doamne, Tu care m-ai ferit de atâtea blestemății, de ce nu mi-ai uscat mâna înainte de a trage ivărul de la ușă?!!

Capitolul XIV

ZĂPADĂ FIERBINTÉ

A doua zi, cu capul stup și trupul vlăguit așteptam să fiu dus la camera de anchetă. Prostia săvârșită cu o seară înainte stăruia în mine ca un tăciune aprins, deși mă străduiam din răspuțeri să-l cufund în cele mai elucubrante speranțe. *Vlădescu* n-a avut martori. Logic, în celula lui nu putea intra nimeni. Cel mult, o stafie, de zi sau de noapte. Nu mă văzuse nimeni, nu mă auzise nimeni, doar *Vlădescu* ce-și sorbea mâncarea din gamelă. *Testis unus, testis nullus*. "O să-l iau pe nu în brațe până când s-or plictisi." Găsisem anestezicul, cel puțin pentru moment, iar groapa în care căzusem ca un prostănac mi se părea acum mai puțin afundă! Cam acestea îmi erau gândurile când am fost chemat la poartă. Camera era

încălzită. Jianu, prezent. Alături de el, cu un zâmbet porcin, Ionescu.

- Bă, ție îți place să faci pe domnu' și-n pușcărie? Umbli îmbrăcat subțire și te ții cu nasu pe sus.

Jianu purta uniformă. Celălalt avea un costum gri ce pâraia la tivuri sub revărsarea cămurilor.

- Ești cam vinețiu, bă Ciucene, mă luă Ionescu pe un ton patern.

- Să-i scrii lu' mă-ta să-ți trimită haine călduroase, că mâine-poimâine ne bate zăpada în geam.

- Am să mă grăbesc, domnule căpitan, am să-i trimit chiar acum o telegramă, am răspuns prompt, fără ostentație.

Li s-a îngemănat râsul zgomotos, pe față rămânându-le un rânjel de fiară sătulă și concesivă.

Pe urmă a urmat ritualul declarațiilor. Ajunsesem cu ei la un fel de târg. Dacă mi-ar fi sugerat cineva la începutul anchetei că voi accepta așa ceva, l-aș fi scuipat la rădăcina nasului.

Inițial pornisem de la un zero absolut al tăcerii marcat printr-o ignoranță afișată și susținut de o rezistență fizică primită probabil cadou de la strămoșii mei. Faza tăcerii constante m-a condus, preț de zeci de ceasuri, până la porțile eliberării. A venit pe urmă contraofensiva lor și retragerea mea, pas cu pas, pe măsură ce dovezile se traduceau în oameni, iar faptele se bazau pe mărturisiri peremptorii. După aceea m-am pomenit într-o nouă fază, una de huzur, în compania adjutantului de aviație, când mi-am permis să bat câmpii, lejer, fără șicane sau presiuni. Apoi, tonul s-a modificat, reducându-se la plăsmuirea dosarului. Ce voia maiorul Vasilescu nu doream eu. I-ar fi surâs, bineînțeles, să construiască prin mine o organizație paramilitară cu numeroase ramificații, și cu intense activități antistatale. Și i-ar mai fi surâs maiorului să apară un șef cu prestigiu, alături de membri marcanti. Codul penal ne aștepta cu pedepse grele, răsunătoare. Ce mișcări îmi mai rămâneau de făcut? Să minimalizez rolul organizației și să micșorez efectivele. Caracterul organizat părea, oricum, de ordinul evidenței și ar fi fost pe cât de inutil, pe atât de ridicol să-l neg cât timp existau împotriva mea zeci de declarații. Trebuia să mă feresc doar de numele generalului Carlaonț, să-l îndepărtiez cât mai mult de

vasul nostru ciuruit și încolțit. Prezența sa, chiar pe puntea corabiei, ar fi provocat alte arestări, anchete și condamnări. Dimpotrivă, dacă izbuteam să cobărâm pavilionul navei amiral, escadra noastră devenea o simplă adunătură de lotci rătăcite în mlaștinile Securității. Odată eliminat Generalul, se obținea o reducere generală, Comitetul Militar devenind o întrunire de pensionari care discutau vrute și nevrute, iar tinerii combatanți, o adunătură de puștani fără minte. Rămânea însă, activitatea colonelului Căraușu, în special acțiunile sale de sabotaj, coordonate cu informările căpitanului Iancu Robu. Existau și alte zone nevralgice: contactele cu mănăstirile din Oltenia, legăturile cu alte grupuri paramilitare din țară, amintirile lui *Paul Vlădescu* și, în fine, *șopârla* austriacă, Victor Andreievici.

Până la prânz a sosit și maiorul. Nu părea mai zelos sau mai aprig ca de obicei. Îl urmăream din ochi să prind vreo sclipire, vreun semnal. N-am zărit nimic deosebit. Vlădescu avusese probabil o zi de odihnă în celulă, sau poate că, printr-o revenire spectaculoasă, renunțase la denunțuri. Pe maior îl interesau acum numai declarațiile mele. Mi le-a dat să i le citesc, așa cum îi era obiceiul, exclamând preventiv:

- S-o crezi tu că înghițim noi gogoșile astea. Urmau apoi îndemnul la vigilență adresate acoliților săi:

- Bă, vedeți că ăsta vă trage de nas, și n-ar fi pentru prima oară!

Despărțindu-se de mine, mi-a expediat printre dinți o sudalmă.

M-am întors fericit în celulă. Parcă aș fi călcat pe nori. Treceam prin fața celei lui *Vlădescu*. Dacă, printr-o întâmplare, ușa s-ar fi deschis, l-aș fi strâns în brațe plin de recunoștință, ca pe-un frate reconvertit.

Seara, târziu, după ora zece, Vasilescu și Oancă, într-un duet inimitabil, și-au făcut reparația pe celular, trecând în revistă eșalonul arestaților. Pășeau prin fața celulelor-cuști unde zăceau animalele-oameni, în așteptarea sentinței pronunțate de *oracolul* cu vipușcă albastră. Ajuns la celula mea, Vasilescu se întunecă brusc.

- Îți iau cheile de pe umăr, se răsti el la Naidin.

Naidin nu s-a pierdut, cu toate că se simțea cu musca pe căciulă. A arborat o mutră parșivă de precupeț, prins cu ocaua mică, jumătate vinovat, jumătate inocent.

- De ce tovarășe maior?

- Fiindcă nu-l ții pe banditul ăsta bine închis. Știi că s-a dus prin vecini?

Naidin, spre norocul meu, a luat-o drept glumă. Și-a răsrânt buzele și a râs până la urechi.

- Că n-o fi strigoi să treacă prin ușă, tovarășe maior!

- A fost, bă, i-a întors-o maiorul, deloc pus pe glumă. Ai fost tu bleg când ai dat mâncarea aseară, iar nebunu' ăsta a luat-o pe coridor la prietenu' lui.

Naidin a văzut norul negru deasupra capului, dar, fiindcă o luase deja pe cărare, ca oltean șiret ce era, nu se mai putea întoarce.

- Zău, că doar n-o fi nălucă sau vreun moroi, tovarășe maior. Eu sunt cu ochii pe el. N-are cum să-mi scape.

Maiorul socoti de prisos să mai continue discuția cu Naidin și se întoarce către mine.

- Cruciulițele mă-tii, ce-ai căutat la ăla, bă? Stai tu de vorbă cu mine. Te învăț eu să faci pe moralistul.

Și, trăgându-mi încă o înjurătură, trânti ușa după el.

Noaptea a fost brăzdată de descărcări puternice. Un trăznet a atins centrala electrică, lăsând tot penitenciarul în întuneric. M-am gândit că aș putea evada. Gândul acesta, înfiripat de multă vreme, m-a urmărit mereu, mergând până la obsesie*. Chiar dacă aș fi trecut peste pavăza grațiilor, chiar dacă aș fi coborât în curte, aș fi rămas captiv în fața a două ziduri circulare înalte de opt metri, prinse de ochiul santinelor.

Dimineața a venit cu frig și ceață. De la postul meu de observație, m-am uitat spre curtea interioară. Un pâlcc de deținuți își roteau în cerc capetele plecate. Printre ei, spre marea mea uluire, am descoperit un milițian. Era îmbrăcat doar în uniformă, dar fără grade și cizme. Am pus imediat în funcțiune *telefonul*. Mi s-a transmis că gardianul, care ne fusese nouă de mare ajutor, căzuse în urma unei trădări. Vasilescu îl arestase pe loc, demonstrativ, scoțându-l la plimbare, să fie văzut nu numai de foștii săi tovarăși de meserie, dar și de noi, deținuții, ca exemplu de vigilență comunistă. Îl vedeam pe omul acela călcând în ciorapi, prin băltoace și noroi, cu fața descompusă de lovituri, îngrozit și pierdut, după ce o șoptă îi vânduse libertatea pentru câțiva arginți.

Seara, Naidin a intrat de serviciu. Îmi adusese încă un bilet de la mama și o sută de lei. L-am întrebat despre cel arestat. Mi-a răspuns cu un rânjet, dându-mi de înțeles că, în vremurile astea numai cei din Coșoveni, satul său natal, sunt deștepți.

Banii îmi rămăseseră în palmă, prilej pentru o reflexie amară. "La ce naiba mi-ar putea sluji amărății ăștia de bani!" l-am ascuns într-o cută a pantalonilor și abia mai târziu, când am avut nevoie de ei, i-am folosit, mulțumindu-i mamei, amintire neștersă.

Polița lui Vasilescu a fost foarte curând rescontată, deși nu așa cum m-aș fi așteptat. Dialogul a fost viu și precis, maiorul oferind ceva și cerând în schimb cu totul altceva.

- Bă, banditul, pentru ce-ai făcut tu cu *Vlădescu* ar trebui să te calc în picioare, să te pun la zid. Încercare de evadare, întâlnire pe ascuns cu alt bandit... Îți dai seama că te am la mână? Dar eu te iert, bă... Știi că am cunoscut-o pe mă-ta și n-aș vrea s-o las fără copil. Ți-am spus de atâtea ori că ești dobitoc, încât mi-e greu să-ți zic acum că ai putea să fii și tu o dată deștept. Nu-ți cunoști interesul.

De data aceasta maiorul avea dreptate.

- Așa ești tu, zăpăcit și diliu, continuă maiorul. Acum o să mergem la șeful tău. Și o să-l rogi frumos să fie de înțeles. Noi nu vă facem proces, dar măcar să știm cum au fost lucrurile.

Am căscat ochii mari.

- Care șef, domnule maior?

Pumnul lui Vasilescu a căzut prompt, întorcându-mi bărbia peste umăr.

- Mie să nu-mi faci pe prostul, bă! Nu te-am bătut pentru *Vlădescu*, dar te bat acum pentru general. O să te duc în fața lui, să văd și eu care din voi e mai mare. Tu, un puștan de *douășunu* de ani, sau el, ditamai generalul.

Începusem să înțeleg undă bătea Vasilescu. Mă ierta de o păruială care putea să-mi deterioreze câteva coaste, în schimbul unui dialog de convertire cu Carlaonț. Nu mi se părea prost maiorul, dar eu nu mai puteam înghiți un nou eșec.

- Știți, metodele astea nu duc nicăieri.

- Paștele mă-tii! Da' ce, bă, te-ai supărat dintr-o mângâiere?

Vasilescu, escortat de Oancă, m-a condus în sala de festivități a penitenciarului. Acolo, așezat pe un scaun, stătea

generalul Carlaonț. În jurul său, ca niște lupi atrași de pradă, se învârteau securiștii. M-am uitat la fața lui, din profil, și n-am zărit nici o contuzie. Pesemne că Bucureștiul dorea să-l păstreze viu și teafăr cel puțin până la banca acuzaților. Stătea acolo, masiv, spătos și imperturbabil, într-o muțenie ostentativă. Maiorul mă împinse spre el, recomandându-mă. Generalul n-a schițat nici o mișcare. Părea o statuie ce-și domină spectatorii.

- Spune-i, bă, a răcnit Vasilescu, că sunteți toți în mâna mea. Nu mai are ce să ascundă.

Tăcerea generalului semăna cu o muzică discretă. Nici nu îndrăzneam s-o tulbur. N-am zis nimic, și nici n-am clipit. Rotocoalele haitei din jurul bătrânului stejar încremeniseră. Vasilescu, singur, răcnea zadarnic. Oancă m-a scos în ghionturi, iar Vasilescu m-a umplut de sânge. Au fost singurele lovituri din anchetă pe care nu le-am simțit deloc, iar pe Carlaonț îl simțeam din nou șef.

Au urmat zile fără soare, cu un frig atotputernic apăsând peste scoica orașului. Vântul a adus primele roiuri de nea. Prin geamurile sparte, fulgii se lăsau pe podeaua murdară, topindu-se grăbiți, ca și iluziile noastre în așteptarea unor evenimente salvatoare.

Capitolul XV

PLATFORMA BORĂSCU

Se spune îndeobște că toate lucrurile au un început, chiar și facerea lumii, marea creație a Universului. Peste toate și tot a existat un moment zero. În această zestre care o datorăm startului cosmic nu timpul mi se pare cel mai interesant, ci Creatorul, așa după cum în sculptura greacă autorul rămâne totdeauna mai presus de operă.

De aceea, oricât mi-aș fi scociorât memoria n-aș fi putut să dau în crugul vremii peste o zi anume din care o oră sau o clipă să fi declanșat faptele ce-mi veneau acum în minte. Și asta nu pentru că mi s-ăr fi topit firul evenimentelor, ci pentru că nu l-am avut eu în mână, ci alții care au rostogolit ghemul.

Acțiunea promise de la *vârf*, din București. Totul, camuflat și adăpostit de o umbrelă larg deschisă: necesitatea de a amplasa noi cabane ale Touring Clubului României în zonele Carpatice, greu accesibile, lipsite de adăposturi. Încă din 1946, fuseseră amplasate tabere de studenți și elevi menite să se familiarizeze cu terenul, grupe care ulterior urmau să constituie viitoarele nuclee ale Rezistenței din zona alpină a Făgărașului și în Retezat-Godeanu-Cerna. Totodată, sub acest cadru camuflat, urma să se desfășoare o instrucție paramilitară pentru cei care, fie nu aveau livretul militar sau, chiar mai rău, nu bănuiau ce înseamnă lupta în munți.

Pe plan strategic, aceste centre de instrucție trebuiau completate cu cadre militare, de preferință vânători de munte, cu armament corespunzător regiunilor militare respective. Așa a luat ființă, în 1946, tabăra studențească organizată de Politehnica din București, condusă de Constantin Dimitriu, Constantin Ciuceanu, Maxim, căpitanul Paraschiv, Otto Dan și alții. Tabăra a funcționat la cabana Pietrele și a *măturat* timp de două luni și jumătate zonele de interes militar. Cu acest prilej s-a trecut la marcarea selectivă a unor trasee care trebuiau să faciliteze mișcările grupurilor de rezistență în masivul muntos unde orientarea părea imposibilă. *Închiderea stagiunii* a fost magnifică: s-a organizat marșul cel lung, un traseu de 12 zile pe crestele Carpaților Meridionali, la peste 2 200 m, spre cabana Pietrele, stațiune balneo-climaterică. Prospăt recomandat ca ghid al Parcului Național Retezat, mi-am onorat misiunea, învățând din experiența altora și adăugând la a mea ceea ce urma să fie inventarul general al combatantului din rezistență.

Întrucât se hotărâse ca *raidul* să aibă loc cât mai târziu în toamnă, când stânele erau deja părăsite, fără posibilități de aprovizionare, spinările și respectiv rucsacii noștri înghițiseră greutatea demne de faimoșii căărători șerpasi din Nepal. Precauția s-a dovedit judicioasă, căci, cu o singură excepție, la stâna din Soarbele, unde am mai prins pe ultimii ciobani, în rest n-am întâlnit pe nimeni și nimic. Senzația de *terra desserta et incognita* a fost fantastică. O dată, la sfârșitul unei zile, vârful echipei ne-a semnalat cu o vădită vinovăție: "Uitați-vă și voi la apă! Fuge în sens invers!" Adevărul era că ne angajasem de o zi întreagă pe o vale adiacentă, de aceleași proporții cu marele

uluc de 80 km al Cernei. De zile întregi săream ca niște saltimbanci pe frânturi de poteci, pe stânga sau pe dreapta văii, de multe ori traversând firul spumos al apei. Toate acestea se întâmplau într-un început de septembrie, cu cer opalin și cu o pădure de culoarea blânnii de jder, pe poduri suspendate, având fir-director neconținută trecere a Cernei în aval.

A fost prima încercare aspră. Depășisem zona literaturii care vorbește despre cum trebuie să te porți în luptă, împotriva unui inamic net superior. Învătasem în acest raid, precum grenadierii lui Napoleon, că deplasarea și viteza de marș sunt prima garanție a succesului, alături de elementul surpriză, de concentrarea puterii de foc și de o bună aprovizionare. Învătasem, de asemenea, că victoriile se obțin și prin acea nemăsurată dorință de a învinge, susținută de la ofițer până la ultimul combatant. A fost un drum greu, de peste 120 km, petrecut într-un sfârșit de toamnă, cu zile de un soare pal, așternut peste haina arămită a pădurii, cu perdelele de apă înfășurând pârâurile. Când am poposit, în sfârșit, la Herculan, după 12 zile de marș, căpătasem deja înfățișarea unor veterani de război. Atunci, în cor, am spart liniștea stațiunii cu un *La mulți ani!* închinat profesorului universitar Valeriu Pușcariu, vechi întemeietor al Touring Clubului și adevăratul conducător al echipei noastre. Acesta a fost numai începutul. Nu știu care a fost raportul trimis la București, dar pentru mine *tura* a însemnat prima probă de rezistență.

Un an mai târziu, în 1947, s-a primit aceeași dispoziție. De data aceasta grupul a fost mai restrâns și cu o misiune direct focalizată, plasată în cadrul aceluiași Parc Național, la cabana Gemenele, lângă lacurile cu aceleași nume, având ca misiune decelarea trecerilor pe versantele de nord ale masivului Retezat-Vârful Petrii. De data aceasta armamentul era obligatoriu, iar instructajul era legat de lupta în munți. A urmat tabăra din iulie-august 1947, tot în Parcul Național din Retezat, la cabana Gemenele, pentru depistarea căilor de acces spre *cetatea de piatră* a Retezatului, cu baza de plecare din Hațeg și Râul de Mori.

Atunci am trecut printr-un moment care nu poate fi uitat. Niciodată n-am fost atât de aproape de acel ultim milimetru al trăgaciului care poate aduce moartea unei ființe umane.

Urcasem cu greu panta abruptă de la punctul nostru de aprovizionare către cota finală a vârfului Retezat, străjuit de o construcție geodezică. Eram learcă de sudoare. Cu cât ne cățăram mai mult, cu atât vârful parcă se depărta de noi. În fine, când am escaladat mica platformă de piatră bătută de vânt, am rămas uimiți de panorama care se deschidea sub ochii noștri, la aproape 2 500 m înălțime. De aici, de pe versantul de nord al masivului, puteam zări cu ușurință punctele de interes pentru noi: valea Râului Alb, valea Lăpușnicului Mare, valea Lăpușnicului Mic cu falezele de piatră și smocurile de brazi agățați printre steiurile de calcar și, în ultimul plan, Râul Mare umflându-și apele din afluenții săi ce șiroiau de pe ambele versante ale munților.

Urmăream de acolo, cu degetul pe hartă, încercând să deslușim din hățişul văilor căile de acces spre *cetatea de piatră*. Întâi am auzit ceva nedeslușit. Şuietul vântului era atât de puternic, încât sunetele sparte s-au rostogolit în fundul genunei. Pe urmă, am auzit un: *Bistro! Bistro!* și apoi o frază limpede : *Is cio nujno nescolico metrov i mâ bugem no visace*. Am rămas înlemniți. Dacă aş fi văzut cu ochii mei marile mișcări orogenetice care au schimbat în era secundară catenele munților sau o turmă de plesiozauri și triceratopși zbenguindu-se pe iarba văii Stânișoara, cea din fața noastră, aş fi zis că vizualizez o secvență din facerea lumii. Da' s-aud rusește și pe urmă să văd un brav ostaș cu grad de căpitan al armatei sovietice, urcând pe platformă lângă noi, însoțit de alți doi pifani ai aceleiași *krasnaja armia*, ducând în mână un trepied asta mi s-a părut prea mult. Era tânăr, cam la 25 de ani, îmbrăcat într-o bumașcă de culoarea colbului cu un porthart spânzurat pe stânga și un pistol la centiron, pe dreapta! Și-a scos chipiul, ștergându-și cu mâneca sudoarea de pe frunte. Urcușul îl topise și pe el și răsufla ca o locomotivă Pacific în plină viteză. Ofițerul a murmurat un *zdraiite*. Oricum, surpriza trebuie să fi fost și pentru el, cel puțin egală cu a noastră. Nu ne-a fost greu, după ustensile și echipament, să ne dăm seama că avem în fața noastră o echipă de topometri care, deocamdată, nu prezentau nici un pericol. Pe urmă, *homo sovieticus* și-a aruncat ochii roată jur-împrejur și pesemne că oceanul verde al pădurii străpuns de piscurile ce-și mai păstrau încă pete de zăpadă argintie pe crestele lor i-au stămit

admirația, căci a scos un *crasivaia!* urmat de un *harașo*. M-am uitat mai bine la el. Tipul era măsliniu la față, cu nasul puțin coroiat: un armean get-beget. Nu știu ce-a mai sporovăit bravul ostaș al Armatei Roșii, dar ghinionul a făcut ca armeanul, ceilalți doi învârtteau între degete două papiroști, să-și arunce ochii peste harta noastră, întinsă generos pe strâmta platformă a Retezatului, și să exclame: *Harașo, Harașo!* Ochii i se făcuseră mici și scrutători. Pesemne că o hartă cu o scară atât de mică, în mâna unor civili, i se părea ofițerului sovietic, tot atât de bizară ca un tanc manevrat de un locuitor al Erevanului. Și ca tacâmul să fie complet, la centura camaradului meu Alexandru Duțulescu, își scotea capul o grenadă germană cu coadă. Alături se mai odihnea și un Z.B., luat de noi în dimineața aceea, pentru caprele negre. Ce-o fi înțeles rusul, nu știu. Cu siguranță că planurile judecății sale s-au învălmășit chiar de la prima întrebare: "Cine suntem noi și ce căutăm acolo?" Am rostit un *svinite*, am strâns harta degrabă și am luat-o din loc, nu înainte de a ne uita chiorâș la cei doi pifani, ce trăgeau netulburați și indiferenți din trabucele lor improvizate. Scena se terminase, cortina căzuse, dar, gândul că topografii sovietici începuseră să se intereseze de masivul Retezat, ne-a paralizat. Făceam cele mai abracadabrante ipoteze: că sovieticii au realizat deja pericolul unor formații de partizani români sau, mai rău, că ei sunt deja în posesia unor informații despre aceste formații. Iar noi, ca niște guguștiuci, le ofeream acum confirmarea! I-am lăsat acolo sus, pe acoperișul Retezatului, ca mărturie a unei amenințări care se ridică atunci când străinul îți măsoară țara. Oricum, întâlnirea ne-a zdruncinat încrederea în mitul izolării noastre. Undeva la nivelul unui Stat Major începuse un travaliu cu bătaie lungă. În aceeași noapte, întorși în tabără, îngândurați în jurul butucilor de brad ce plesneau, aruncând jerbe de scânteii, scrutam zidul întunericului misterios și tăcut. Nu știam însă cât ne va mai apăra.

A treia expediție am lansat-o de Anul nou în 1948. Atunci durată a fost mai scurtă, iar echipa restrânsă. Aveam misiunea să ne specializăm în tragerile cu carabina și să învățăm meșteșugul camuflajului de iarnă. Gazdă și instructor ne-a fost acea faimoasă Maria-Magdalena, vestit vânător al Retezatului.

Dar cea mai importantă expediție a avut loc în februarie 1948. *Premiera*, numele de cod al acțiunii noastre din 1948, se născuse pe alte meleaguri. După o toamnă lungă, iama se dovedise a fi foarte capricioasă, instalându-se bine în decembrie cu omăt peste toată țara. În ianuarie viscolul bătea cu furie, zgâlțâind cercevelele ferestrelor din Craiova. Într-o seară, mama îmi spune că m-a căutat colonelul Petre Grigorescu, care mă roagă să-i fac o vizită. L-am găsit acasă, pe Calea Bucureștilor, într-o încăpere încălzită, cu miros de gutui. Mi-a strâns mâna, cu oarecare autoritate. După ce soția sa a părăsit încăperea, mi-a spus:

- la loc și privește!

A așternut pe biroul lui câteva hărți de Stat Major cu regiunea de nord a Olteniei și de sud a Ardeaiului.

- Vreau să-ți spun dintr-un început că, în mod normal, ar trebui să fii lângă voi. Cine dă un ordin trebuie să fie primul în stare să-l execute. Niciodată nu le-am cerut subalternilor mei mai mult decât mi-am impus mie. Și dacă te trimit acum, în plină iarnă, într-o acțiune periculoasă în care puteți avea pierderi, este pentru că n-am încotro. N-am alți oameni, iar dumneata pur și simplu ești cel mai potrivit. Ai antrenament, ai curaj și, mai ales, cunoști bine terenul. Nu vreau să te laud, dar se pare că ești cea mai bună călăuză prin Carpații Estici Meridionali, dintre Jiu și Herculane.

Tonul său era politicos, deși inflexibil.

Obiectivul misiunii *Premiera* era recunoașterea pe teren a platformelor alpine situate în patruleterul strategic format de munții Retezat-Scărișoara-Godeanu-Țarcu, platforme care să permită executarea unor desanturi aeriene în condiții de iarnă.

- Veți pleca când va fi dat semnalul de la București. Ia câțiva camarazi. Ai grijă, veți avea peste 100 de km de mers pe jos la mare altitudine, înfruntând totul, de la zăpadă și viscol, până la patrulele pe care le puteți întâlni în zonele de acces. Trebuie să le evitați și să nu aveți nici un fel de incident. De altfel, veți pleca fără armament. Eventual, un pistol, două, ca să nu vă ronțăie lupii.

Am dat din cap afirmativ. N-aș zice că m-a cuprins entuziasmul. Traseul mi se părea lung și dificil. Dacă la Craiova străzile erau tălăzuite de perdelele viscolului, mă gândeam cu groază ce vom întâlni acolo sus. Colonelul Grigorescu mă

urmărise cu atenție și încerca să cântărească șansele reușitei noastre.

- Radule, regret că nu pot fi în fruntea voastră! Oricum, eu v-aș fi o greutate. Să trecem acum, la pregătirea raidului.

În noaptea aceea, împreună cu Petre Grigorescu, am pus la cale tot ceea ce urma să constituie inventarul general și special al expediției noastre. Curios mi s-a părut atunci grija, chiar teama, pe care o avea colonelul în alegerea oamenilor și în pregătirea lor psihologică.

- Nu-i nevoie să le spui care sunt obiectivele. Cel mult, lui *Paul Vlădescu*. Dă-le impresia unei excursii de iarnă, o premieră, în fond, unde sunt angajați cei mai buni cățărați.

Am fixat traseul și întâlnirile. Nu l-am uitat pe bătrânul Teodor Baloșin din Padeș și colonelul și-a exprimat regretul că nu-l putem vizita și pe Gherasim Iscu, starețul de la Mănăstirea Tismana, unde era baza noastră de aprovizionare din nordul Olteniei.

Se făcuse două noaptea, când colonelul mi-a făcut marea surpriză:

- Acolo, pe Platforma Borăscu, la 2 300 m, te vei întâlni cu o grupă pornită din București.

- De ce tocmai acolo?

Grigorescu mi-a replicat scurt:

- Fiindcă acolo e punctul de întâlnire.

Am ripostat:

- Șansele unei întâlniri la punct fix și la termen precizat în condiții de iarnă și de mare altitudine sunt foarte mici! Cine știe pe ce creastă sau văioagă putem fi blocați de viscol!

- Așa-i mânzule, ai dreptate. Șansele sunt mici, dar Dumnezeu e mare și o să vă netezească drumul!

Mă uitam atunci la colonel și parcă îmbătrânisem și eu. Sigur, am să iau cu mine încă doi, trei prieteni, să-i duc în plină iarnă pe țăncurile Carpaților, acolo unde și vara vântul te arunca în prăpastie, dar vor rezista ei oare la *excursia* asta?

La despărțire, când mi-a întins mâna, colonelul mi-a șoptit:

- Ești puțin emoționat, tinere! Mă așteptam să mă întrebi cu cine urmează să te întâlnești sus acolo, pe Platforma Borăscu, în creierul munților!

A făcut o pauză, ca efectul să fie lovitură de trăsnet.

- Cu fratele tău! Grupul A, cu care te vei întâlni acolo, și care va avea un traseu la fel de lung ca al vostru, dar orientat de la nord la sud, e condus de arhitectul Dimitriu și Constantin Ciuceanu. Ei, ce zici? Vă completați familia, sus!

M-a condus până la poartă și mi-a spus cu grijă părintească:

- Pune accentul pe pregătire, chiar mai mult decât pe execuție, fiindcă ultima e pe jumătate împlinită când ai săvârșit-o pe prima. Nu comunică camarazilor scopul real al misiunii decât acolo sus. Fotografați, dar nu luați note. În caz că sunteți capturați, distrugeți toate clișeele. Nu uitați că ați plecat ca sportivi care execută o *premieră*. Dumnezeu să vă ajute, precum și voi vreți să ajutați neamul ăsta oropsit de soartă!

M-a îmbrățișat și mi-a urat drum bun.

A doua zi am trecut la pregătirea echipamentului și la organizare. Ortacii trebuiau să aibă două calități. Prima era discreția; a doua, rezistența fizică. Adiacentele se subsumau: dârzenie, capacitate de sacrificiu, de coeziune, de pricepere și selecție, și multe altele pe care trebuia să le am în vedere la alcătuirea echipei. Mi se părea firesc ca primul să fie *Paul Vlădescu*, înverșunarea sa prevalând asupra unei condiții fizice medii și chiar a lipsei de antrenament. Celălalt, Florin Demetriu, mai puțin introdus în labirintul organizației, dar bine legat, urma să facă față *con brio* efortului. M-am ferit să le arăt camarazilor mei implicațiile expediției. Mai mult decât atât. Am vorbit de o altă echipă cu care, dacă ne va ajuta bunul Dumnezeu, ne vom da mâna în plină iarnă, sus pe crestele Carpaților. Ne-am confecționat imediat sacii de dormit care asigurau căldura și somnul la temperaturi sub -30° . Cortul a fost însă o problemă și în lipsă de foi termice, am ajuns la cel mai banal cort militar. În rest, echipamentul avea o varietate demnă de armata populară mexicană a lui Zappata.

Prin intermediul fratelui meu, am aflat de pregătirile grupului A. Avantajul era net de partea lor. În primul rând, organizatorul își luase rolul în serios: profesorul Valeriu Pușcariu era nu numai un om de munte, fost vicepreședinte al Touring Clubul României, dar și unul dintre apropiații amiralului Horia Măcelariu, amândoi ardeleni și oameni dintr-o bucată. Totul era trecut pe sub ochii *maestrului*. Mai târziu, când nimic

nu se mai putea îndrepta, mi-am dat seama cât de importantă este perioada de pregătire, când prevederea înțeleaptă trebuie să substituie improvizația și incompetența. Fixarea traseului presupunea și acea joncțiune mirabilă la 2 300 m pe platforma Borăscu. Perspectiva acestei întâlniri mi se părea atât de îndepărtată, încât credeam că mai degrabă vom găsi *floarea reginei* în plină iarnă decât să ne strângem mâinile pe imensa ciupercă de piatră, Borăscu.

La mijlocul lui februarie, încărcăți ca niște Moși Crăciuni, am plecat. Itinerarul presupunea apropierea de Culmea Cerneli, prin Turnu-Severin, Apa Neagră - Padeș. Am folosit linia îngustă a decovilului și, după ce i-am făcut o vizită bătrânului Baloșin din Padeș, am început să ne înșurubăm în munte, pe Valea Motrului, ocolind Piscul Cloșanului și trecând apoi prin cheile Motrului. După două zile, ne-am instalat cortul în valea superioară a Cerneli. Aici primăvara poposise mai devreme, totul era scăldat în soare, în verdeață și în undă de cleștar. Cu toate că pașii noștri mai bătuseră firul Cerneli, contrastul dintre ceea ce bănuiam că se ascunde sub căciula norilor din fața noastră și ceea ce zăream acum părea incredibil. Am petrecut o noapte cu ochii în spuzeala jăratecului. A doua zi, ca și a treia, am încercat să urcăm pe una din culmile ce duceau către creasta principală a Carpaților Meridionali. Nimic nu mi s-a părut mai epuizant ca acea încheștare de zeci de ore pe o potecă pe care o improvizam și care nu știam unde se curmă. Încetul cu încetul ne-am apropiat de creastă. Ne zbăteam acum în pădurea de jepi, urcându-ne pe ei și mergând deasupra lor, alunecând printre ei. Unii erau înalți, silindu-ne să-i luăm pe rând în brațe sau să-i apăsăm sub tălpile bocancilor. Eram convinși că numai o afurisenie a Creatorului a prefăcut falnica pădure de brazi în colcăiala telurică a jepilor. Ne-am despărțit fără regret de strânsoarea lor și, lăsând la dreapta Vârful Paltinul, am ieșit în șaua care ducea la vârful Gârdomanul. Pentru o clipă perdelele norilor s-au destrămat și, înainte ca întunericul să ne înfășoare, am cuprins cu ochii Valea Jiului românesc, barată de Muntele Oslea, imens miriapod așezat la cumpăna apelor cu râul Cerna. Spre nord și est, cazanul norilor fierbea risipind și ultimele noastre iluzii că dincolo de creastă ne-ar aștepta înseninarea și liniștea. Am lăsat contemplarea și am pus cap compas pe șaua dintre

Piscul Gârdomanului și Galbina. Înserarea se lăsa ca o cortină implacabilă, iar noi trebuia să ajungem, cu orice preț, pe platformă, înainte ca noaptea să se lase. Mai aveam câteva zeci de minute și ne buluceam deja în coborâre către puntea ce lega catena mare a Carpaților cu platforma Borăscu. În ultima clipă, când se părea că vom înnopta departe de deliciile unui adăpost, am zărit sub noi, stâna din Borăscu Mic. Nu mai știu cui i-a trecut atunci prin cap să scoată din rucsac binoclul de Kriegsmarine. Lentilele sale puternice ne-au spulberat pe loc imaginea idilică ce ne-o făcusem. Stâna zăcea ca o navă eșuată sub un munte de zăpadă. Am trecut șaua tăcuți, păstrându-ne în adâncul sufletului o fărâmă de nădejde.

Noaptea învăluisese totul într-o pâclă alb-cenușie. Eram în cazanul norilor, iar vizibilitatea se redusese la câțiva pași în jurul nostru. Călcam cu grijă, pipăind terenul, în căutarea unei denivelări până în buza prăpastiei. Ne-am oprit în cele din urmă, pe ultimii metri ai platformei. Vântul sufla cu putere din spate, obligându-ne să întărim foile cortului cu țărushi dubli. Cu chiu, cu vai, cu degetele înghețate, am reușit să întindem pânza cortului numai pe jumătate. Sub noi, la sute de metri depărtare, auzeam freamătul apelor din Valea Lăpușnicului Mare. Afară se pornise viscolul. Rafalele de zăpadă zguduiau pânza cortului, legănând îngrijorător cei doi stâlpi de susținere. Ne-am înghesuit înăuntru, claie peste grămadă, cu bagaje cu tot. În grabă, am organizat un mic festin. Eram pe jumătate înghețați. Ceaiul cald, cu biscuiți și conservă de carne în grăsime și o dușcă de țuică de prună, ne-au readus la linia de plutire. În fond, pericolul, gândeam noi, nu putea veni decât dacă vântul ne-ar fi aruncat în hăul prăpastiei de sub noi. Am adormit imediat, zdrobiți de oboseală.

Am fost primul care am simțit frigul așa cum este el, o arsură rece, ca un șarpe care te mușcă, încolăcindu-te. Îmi simțeam corpul străpuns de mii de ace. Durerea se prefăcea treptat într-o dulce torpoare. Nu mai auzeam nimic în jurul meu. O liniște perfectă se așternuse, iar vântul parcă își oprise aripa. I-am trezit pe ceilalți doi camarazi ai mei și ne-am pomenit toți trei afară, făcând mișcări disperate de încălzire. Aveam cu noi un termometru cu alcool pentru temperaturile joase. Coborâse sub - 30°. Noaptea era luminată de mii de diamante. Păreau că ne privesc cu ciudă: rupsesem somnul spre eternitate. Cu

prima paloare a astrelor am strâns cortul de pe *puntea de argint*.

Am făcut cale întoarsă, rugându-ne ca vremea frumoasă din ziua aceea, să ne permită să fotografiem zona, în special, Platforma Borăscu. Ne-am adus aminte, poate toți trei deodată, că *acolo* și *atunci*, urma să ne întâlnim cu grupul plecat din Hațeg. Ne apropiasem de șaua de legătură, când *Paul Vlădescu* ne-a semnalat un punct pe covorul alb al zăpezii. Pe urmă, a mai apărut încă unul, și pe urmă i-am zărit pe toți trei. Lansaseră o rachetă. Îi număram mereu, și nu păreau nici mai mulți, nici mai puțini decât trei. Joncțiunea s-a făcut ca în filme, cu îmbrățișări și bulgări de zăpadă. Eram, în sfârșit acolo, toți, pe umerii Carpaților, neștiuți de nimeni, necăutați de nimeni. Era prima victorie a noastră! Așa cum se întâmplă, vorbeam toți deodată, povestindu-ne micile întâmplări. Realizaseră și ei o premieră: cuceriseră în plină iarnă Vârful Peleaga, liderul munților între Olt și Dunăre. La asaltul Pelegii însă unul dintre ei, Solange, făcuse o mișcare greșită, alunecând pe un horn. A urmat o cădere de câteva zeci de secunde. A avut noroc cu carul când s-a trezit jos, în căldarea Bucurii, avea doar spatele puțin jupuit.

În dimineata aceea vântul se opri. Auzeam numai răsuflarea noastră. Câteva ore cerul a rămas albastru, pe urmă, încetul cu încetul norii și-au început atacul. Veneau pe două nivele, unii la aceeași înălțime în mare viteză, ceilalți sus, albi și nepăsători. Am fotografiat tot ce ni s-a părut mai important, arhitectul Dimitriu făcând în grabă câteva schițe. La prima vedere trei erau zonele de interes pentru noi: muntele Soarbele, plaiul Lănciți și platforma Borăscu. Spre amiază am mărșăluit în forță pe spinarea *stegozaurului*. Urcam și coboram în viteză vârfurile înșirate ca niște mătânii uriașe: Stâna Mare, Micușa, Rădochioasa, Scărișoara. Pe urmă, ne-a cuprins din nou vata norilor. Orbecăiam acum, ca într-o imensă găleată de vaporii reci, orientându-ne mai mult din instinct decât după acul busolei. Pentru a avea mereu la timonă un om *cu șanse*, ne schimbam din fruntea plutonului, din oră în oră. Vizibilitatea era redusă, iar multe comișe de zăpadă duceau în gol. După-amiază vântul se întetise, poleindu-ne obrajii cu o crustă de gheață. Vizibilitatea devenise zero, orientarea pe hartă imposibilă, iar întoarcerea fără sens. Trecerea prin

custura Morarului, o lamă ridicată către cer, nu se putea executa decat pe lumină. Poteca se reducea, în fond, la o bârnă de 40 cm pe care trebuia s-o ai mereu sub talpa bocancului. Dacă se mai pornea și o vifomiță, șansele noastre de salvare scădeau către zero. Ne străduiam totuși să ne orientăm către peretele de granit, înalt de peste 2 300 m, a trei giganți: Vârful Moraru, golaș ca un vultur pleșuv, Vârful Spălat, o piramidă numai în colțuri și lespezi, și Gugul, orientat către nord, ca o piramidă în trepte mexicane. Nu știu cine ne-a ajutat, ce sfinți, sau chiar bunul Dumnezeu, să prindem intrarea în curmătură. O bârnă de câteva palme lățime, suspendată deasupra unui doboș de nori, ce-și împlteau vertiginos fâșiile, ca firele dintr-o vârtelniță.

Ar fi fost o nenorocire ca, în cădere, unul sau mai mulți să-i tragă pe toți în prăbușire. De aceea, am făcut coarda colac în spatele rucsacului și am încercat să mergem strâns, să ne ajutăm unul pe altul, în măsura în care căderea unuia nu antrena și pe a altuia. Eram ultimul. În fața mea se înșurubase în perete *Paul Vlădescu*. Bârna se pierduse și ne agățam acuma de ceea ce mai rămăsese dintr-o potecă care și vara reprezenta o capcană. Din fericire, vântul se oprise, iar vizibilitatea împinsese orizontul alb la peste 2-300 m. Jos, curgea cascada din valea Branului. Îi auzeam pulsațiile prin ecranul mat al norilor de sub noi.

Nu cred că am făcut un pas greșit, mai degrabă, fiind încheietor de pluton, m-am străduit să țin pasul. Am accelerat, aruncându-mă, cu toată greutatea, mai departe decât îmi era permis. Saltul m-a dezechilibrat, iar rucsacul s-a desprins din poziția lui normală, înclinându-se către prăpastie. Există o moarte pe care o vezi și o alta ce-ți curmă existența, fără avertisment. Eu am văzut-o însă întinzându-mi parcă o mână albă. M-am zărit desprinzându-mă din perete în traiectoria unui salt de câteva sute de metri, în țapinele brazilor din valea Branului. Atunci am făcut un gest pe care nu l-am mai făcut niciodată în viața mea. Atunci, în acel moment, înainte de a cădea în gol, am întins un braț și m-am agățat de un rucsac. Nu știu cât l-am cuprins. Mi-a fost suficient însă să refac echilibrul pierdut. Am pendulat un veac sau o secundă? M-am trezit cu ghiarele și dinții înfipti în crusta de gheață. În cădere, am făcut o întoarcere către prăpastie. Cu câteva degete mă agățasem

de tivul stâncii. Am rămas acolo încremenit, în așteptare. Au venit pe urmă ceilalți și, cu infinite precauții, am fost extras din perete. Pe urmă, parcă n-a mai fost nimic. În două zile marșul ne-a adus pe toți la Poiana Mărului. În spatele nostru monștrii de piatră și gheață își trăgeau căciulile de nori, supărați că le călcasem hotarele, fără vamă!

La București, fotografiile cu materialul documentar au fost predate. Vor trece ani mulți din crugul vremii, până când voi înțelege de ce într-un război, fie el și rece, cei care sunt trimiși în cercetare vor fi întotdeauna sacrificați. Pesemne că în acel miez de iarnă, noi am fost hărăziți să avem aceeași soartă cu soldații canadieni debarcați pe plajele Dieppului în 1942.

Capitolul XVI

AL TREILEA RĂZBOI MONDIAL

Febra războiului face ravagii printre noi. Aflu, prin canalele noastre de informație racordate la conductele dreptului comun, că Turcia a fost atacată de sovietici. *Politicii* o primesc cu urale. Un astfel de conflict nu poate rămâne izolat, fiindcă Occidentul nu va lăsa Strâmtoarele în mâna rușilor. Dreptul comun nu pare entuziasmat de această veste. Îi văd în curte, tremurând de frig, înfășurați în păături peticite, sure. Ca niște pinguini se adună în mici grupuri, zgribuliți, cerșind, în zori de zi, după o noapte friguroasă, ceva căldură.

Împrăștiem vestea în tot celularul. Se fac comentarii cu voce tare, iar ochii scrutează cu nerăbdare pânza cenușie a cerului. Așteptăm ca, din clipă în clipă, avioanele aliate să se năpustească asupra noastră.

Am apucat să-l întreb pe Naidin, paznicul nostru, și mesagerul de seară, dacă este adevărată informația și care ar fi motivul atacului. Gardianul, puțin pilit, mi-a făcut semn cu ochiul, potolindu-mă.

- Nu fi prost, bă! Astea-s aruncate de Vasilescu ca să vă zăpăcească și să vă întoarcă cum vrea el.

L-am rugat să-mi aducă de urgență un ziar. La început s-a codit, ca, în cele din urmă, să-mi aducă unul. Am dezmințit în aceeași noapte zvonul, pomenind și sorgintea știrii bombă:

Lecția ne-a fost totuși de un real folos. Am înțeles că Vasilescu rămâne mereu în mijlocul nostru, chiar și atunci când nu-l vedem. Psihoza a rămas însă cuibărită în noi, ca un virus perfid, care nu pierde decât o dată cu cei care îl poartă. Năluca unui nou război mondial rămânea pentru deținutul politic realitatea cea mai constantă a pușcăriei.

A doua zi dimineată, Naidin m-a vizitat din nou.

- Eh, mi s-a adresat cu ochii pieziș de precupeț, l-ai citit? Dă-l încoace!

- Păi ce să vă dau?!

Și i-am făcut un gest cât se poate de explicit. L-am văzut cum se destinde ca un balon înțepat. A mai mormăit ceva neinteligibil și, cu iuteală, mi-a aruncat un pachetel. Erau două sandvișuri pregătite de mama. Le-am înfulecat în timp ce milițianul răcnea cu fața spre coridor.

- Asta-i tinetă, bă, să mi-o faci lună. Să-ți pui ceaiul în ea și să-l bei! Da? podeaua? Ce-i murdăria asta? Asta-i cocină?

Mestecam cu furie. Mi-era o foame cumplită. Voiam să-l văd odată plecat pe Naidin din celulă, dar gardianul își cunoștea bine meseria și nu voia să riște nimic. Până când n-am înghițit ultimul dumaticat nu s-a oprit din răcnete. Pe urmă, mi-a smuls ambalajul din mână, vârându-l în buzunarul pantalonilor. Când a trântit ușa de fier, mi-a urlat în loc de adio:

- Mie să-mi ții celula bec, că aici e militărie, bă! Altfel o să dai de dracu.

Nu știu cât o fi însemnat în calorii pachetul de la mama, dar după ce l-am hăpăit, m-am simțit precum Anteu atingând pământul.

Zidurile fuseseră perforate din nou, iar Vasilescu primise una peste mutră. Și de la cine? De la o femeie micuță, firavă, care a știut să umble de-a lungul vieții cu fruntea sus, neabătută și neobosită.

Ziua a trecut fără evenimente. Spre seară coridorul s-a umplut de pași, ușile au trosnit, iar în celula de lângă mine a fost vârat cineva. După stingere, am început să pendulez între cele două extreme ale celulei: ușa și zăbrelele. Din când în când mai băteam și în perete, doar-doar l-oi convinge pe noul client și vecin de alături să catadicsească să-mi răspundă. Jocul a ținut mult, până când, în sfârșit, aproape de miezul nopții, după ce șoptisem în chip și fel la polii auditivi ai celulei,

individul a binevoit să-mi răspundă. Era ceferist. Proaspăt arestat și înfricoșat la culme de tot ce-l înconjura. În zilele următoare, omul de alături s-a dat pe brazdă, căzând chiar în extrema cealaltă, devenind curajos peste granițele prudenței. Datorită lui am reușit să-mi refac tabloul evenimentelor de afară.

La Berlin frânghia continua să fie întinsă de ambele părți. Nici unul dintre adversari nu se hotărâse s-o taie. Mestecându-mi gândurile, mi-au revenit în minte vorbele lui Hălălău: "Domnilor, dacă cineva ar mai avea interes să facă război, apoi aceia ar fi fost sovieticii, și nu așa-zișii noștri aliați. Dar deocamdată ei își ling rănilor, își fac siesta după ce-au înghițit, o dată cu pacea, un milion de kilometri pătrați. O să așteptăm cam mult, domnilor, până când vor pomi din nou să hălăduiască spre vest". Continuam să refuz o versiune atât de funebră. "Să fie oare adevărat? Chiar toate speranțele noastre să fie deșarte? Oare stăpânii lumii au căzut la învoială, precum doi negustori de tarabă?" Mi-am adus aminte de butada lui Stalin, dacă o fi fost a lui: "Tot ce trece peste o sută de mii, devine o simplă chestiune de statistică". Se referea la victime, bătrânul mustăcios, el care dusesse la abator milioane de oameni. Printre ultimii, acolo unde stăpânise Imperiul roșu, ne număraserăm și noi câțiva zeci de mii de români, alături de alții, poate bulgari, sigur polonezi, probabil unguri și cehi. "Nimic nu se va schimba", îmi șoptea pasărea cu colți de fier, "numai fiindcă ești tu aici și alți câțiva". Nu-i vedeam fâlfâiala aripilor, și nu-i auzeam croncănitul sumbru decât noaptea, când mă cufundam în vis, în galeriile încețoșate ale subconștientului.

Ceferistul de alături fusese, înainte de arestare, șeful regulatorului de circulație de la Slatina, nod important de cale ferată. Acum își desfăcea sacul cu vești cu o nonșalanță uimitoare. L-am întrebat nerăbdător:

- O să fie război?

Era noapte, târziu, și vocile noastre sunau periculos de tare în curtea penitenciarului. Întrebarea probabil l-a șocat, răspunsul sosind cu o întârziere de o zi.

- Nu știu ce să vă spun. Nu mă pricep la politică. Cred că va fi război fiindcă rușii îl vor: sunt nesățioși ca lupii.

Răspunsul ceferistului m-a încălzit pe de o parte, dar m-a răcit pe alta. Cât timp mă aflasem în libertate, cu mijloace de

informare la dispoziție, mă feream de aprecieri pripite și nu acceptam rețete gata preparate. Acum însă, pe un spațiu de câțiva metri pătrați, zăbrelți și cetluiți în fier, nu mai conteneam să ridic tot felul de piramide, să construiesc cele mai năstrușnice supoziții, pomind de la știri incerte. Plăteam un tribut timpului scurs pe lângă mine, cenușiu și gol.

Am revenit, pentru verificarea datelor la canalul nostru obișnuit de informație: dreptul comun. Tovarășii noștri de suferință, dar nu și de culpă, puteau colecta mai ușor, în plimbările lor prin curțile interioare, zvonurile, frânturile de știri. Exista și un alt traseu al informațiilor, mai puțin cursiv, presărat de capcane și primejdii neașteptate: să tragi cu urechea la anchetă, să subtilizezi un ziar din biroul securistului de serviciu, să preiei noutățile de la arestații depuși pe celular. De oriunde ar fi venit, informația trebuia selectată, despărțită de zgură și praf, rotunjită, adusă la o formă inteligibilă.

Sursele, bineînțeles, nu concordau întotdeauna. Uneori o știre preluată de la dreptul comun era prompt contrazisă de veștile transmise prin noii arestați. Selecția, parcurgând filtre succesive, se încărca de intensitatea curajului și de încăpățănarea speranțelor celor ce transmiteau sau receptau informația. Maiorul Dimitriu mi-a transmis, parcă pentru a-mi mări confuzia, că povestea de la Berlin se apropie de sfârșit, dar nu de acel sfârșit pe care ni l-am fi dorit cu toții, americanii năvălind peste sovietici, și dându-le peste bot, ca să-i învețe minte. Crezusem că va fi un nou Sarajevo, cu declarații furioase, urmate de acțiuni militare de anvergură. Se pare că Șitalin nu a dorit să facă decât un test, cel puțin așa îmi sugerează maiorul, puțin înciudat pe ineptia occidentalilor. Convoaiele aeriene brăzdau la intervale regulate cerul Germaniei, iar insula Berlinului, prinsă în oceanul sovietic, rezista mai departe.

- E o rană deschisă, grăi maiorul. Dar nimeni nu va sări la arme din pricina sa. Momentul s-a pierdut. Iar acum, în loc să auzim bubuitul tunurilor, ne cade în timpane doar bâzâitul molcom al avioanelor cu lapte praf și vitamine. Berlinul putea schimba soarta lumii, și a noastră, desigur, dacă diviziile americane ar fi țâșnit la timp, fluturând stindardul libertății deasupra Europei.

Pe nesimțite, șarpele îndoielilor s-a cuibărit în inimile noastre. "Oare cât va mai dura întunericul nostru? Dar incertitudinea celor de afară? Cât se va mai putea întinde firul răbdării? Îl vedeam deja subțire, străveziu. Cât se va mai răspândi pecinginea minciunii?" Auzeam parcă în văzduh și vedeam parcă aievea cum se adună turmele nopții, cum se pregătesc să strivească sub copite catedralele Europei, vechile universități, burgurile tihnite, într-un ultim iureș care să străpungă inima continentului. Iar de dincolo, nici o tresărire: doar discursuri, planuri de pace, conferințe, vizite protocolare.

Am continuat totuși să colectăm zvonuri, să le selectăm, să le filtrăm, atât cât se putea. Din toate părțile ne veneau șuvițe de adevăr, dar și mănunchiuri de iluzii deșarte. Un banal comunicat transmis prin radio ajungea la noi, după repetate și insistente adăugiri, în chenarul ferm al unei declarații de război.

- Ce fac americanii în China?

Auzisem că trupele lui Chiang Kai-shek se retrag și că, în ciuda sprijinului american, în armament și muniții, Gomindangul pierde teren. Nu pricepeam de ce o armată regulată, cu generali și divizii bine înarmate, se retrage î. debandadă din fața unor trupe care, cu finanțare sovietică, voiau să impună o ideologie totalitară pe marginile Fluviului Galben. Nu asistam oare la o repetiție a evenimentelor din războiul civil din Rusia după 1917? Era vorba, din nou, de sute de milioane de oameni, de o mulțime flămândă, iar în China foamea căpăta întotdeauna aspecte terifiante? Între abstracțiunea unei ideologii și belșugul burții pline, gloata știe foarte bine ce are de ales. Mao le-a fluturat chinezilor, așa cum făcuse odinioară Lenin, aceeași demagogică promisiune a împrumutării, a egalității și a bunului trai. De partea cealaltă existau tancuri, tunuri, avioane, poate chiar și generali capabili, dar lipseau combatanții, suportul, ideea, pentru care se luptă și se moare. Oricât de neșcoliți i-am fi crezut noi pe chinezi, oricât de înghesuiți în mulțimi fără număr, sufletul lor era mai aproape de utopie decât sofisticatul armament american. "O imensă pată galbenă, cu oamenii săi ca nisipul mării, va fi cotropită de dragonul roșu, mi-am spus eu atunci cu spaimă în suflet. O nouă Axă se va forma: Moscova-Peking. Ea va schimba, foarte curând, rostul politic al lumii. Câți dintre americani întrevăd acest pericol?" Mă și vedeam schimbând

celula mea sinistră cu salonul oval al președintelui Statelor Unite, frământat de temeri, preocupat de viitorul omenirii.

- Dar, prietenii noștri, francezii, ce mai fac?

Sondele coboară degrabă pe coridorul plin de fisuri al zvonurilor și comentariilor zănatice. Se fac speculații, se completează fragmente de vești, se construiesc ipoteze. Unele, dezamăgitoare. Altele, înflorite și proaspete. Preiau toate *glosele*, întocmai cum mi se transmit. Renunț la rectificări și accept orice presupunere. Realitatea, pentru a-și face loc, desființează toate regulile cunoscute.

- Franța anului patruzeci și opt nu e prea departe de Franța anului patruzeci. E adevărat, în patruzeci au fost înlăturați deputații comuniști, ca un răspuns la pactul Ribbentrop-Molotov și la invazia rușilor în Finlanda. Acum Partidul Comunist e un partid la modă. Are o vitrină înțesată de intelectuali care se manifestă zgomotos în favoarea Uniunii Sovietice. Echipaje glorioase, Elsa Triolet și Louis Aragon glorifică paradisul comunist*, iar filozofi ca Jean Paul Sartre desfășoară faldurile marxismului în Place d'Etoile. Un asalt al ideologiei comuniste, bine acoperit de salvele finanței sovietice, cu lovituri reglate împotriva centrului, dreapta fiind, după căderea celui de-al treilea Reich, complet retezată, o amestecătură de platforme, programe și revendicări, într-o mișcare haotică, interminabilă. Iar peste sângele și oasele celor care au făcut cu adevărat rezistență în Franța s-a așternut nisipul uitării.

Vocea necunoscutului adusă pe firul invizibil răsucit pe zidurile închisorii, prin șoapte și susur, sfărâmând piatra și doborând fierul, s-a curmat, iar întrebările mele au rămas suspendate în aer.

Capitolul XVII.

RÂUL DE SÂNGE

Celularul gema de arestați. Ca un imens baraj, Securitatea adunase, prin galeriile sale de fugă, fire colaterale și cursuri adiacente, făptași și complici, victime ale denunțurilor, rude sau prieteni ale victimelor. Începutul terorii se făcuse simțit la 15 mai 1948*. Brusc, oamenii lui Teohari

Georgescu denunțaseră pactul cu Mișcarea Legionară, un pact de neagresiune semnat de secretarul general al Mișcării Legionare, Nicolae Petrașcu, cu Partidul Comunist, asistat de oficialități sovietice. Securitatea trecuse la masive arestări în capitală și în țară, pescuindu-i pe cei care mai scăpaseră din pușcărie sau din batalioanele disciplinare din timpul guvernării mareșalului Ion Antonescu. În Oltenia fuseseră arestați toți legionarii activi în 1940-1941 sub comanda lui Horia Sima. De asemenea, au fost arestați și cei care se desolidarizaseră de Horia Sima în 1940; aceștia, păstrându-și convingerile, și le făcuseră publice, ca un semn de dizidență față de tânărul profesor de filozofie, proiectat peste noapte, împotriva dispozițiilor testamentare ale Căpitanului, a rangului său și a meritelor celorlalți, comandant suprem al Mișcării Legionare, cu veleități de unică reprezentare.

La 15 mai 1948 s-au operat arestări în toată țara. Cu o intensitate de nebănuit, operația s-a transformat într-o vânătoare de oameni. În Moldova și Bucovina, leagănul Mișcării Legionare, tăișul a căzut cu precădere pe grumaze tinere. La Iași, eradicarea a luat proporții catastrofale. Căminul studentesc de la Râpa Galbenă, cu peste 150 de studenți, a fost luat cu asalt, iar tinerii, cu excepția câtorva evrei, au fost ridicați cu ducele și vârați până la refuz în celulele Ministerului de Interne. În aceeași noapte și a doua zi, la Suceava au fost arestați peste 300 de oameni. În toată Moldova și Bucovina, cifra arestărilor a urcat la peste 6 000. A fost prima răfuială a Partidului Comunist cu Mișcarea Legionară, formațiunea politică care îi dăduse regimului cel mai mult de furcă și pe care, printr-o abilă manevră, încercase s-o elimine în 1945 de pe teatrul de operații, concentrându-și atunci atenția asupra marilor partide democratice din România. La 15 mai 1948 a fost primul semnal de alarmă.

Arestările continuaseră toată vara, iar acum spre sfârșitul lui noiembrie, operațiunea își pierduse caracterul organizat, semănând tot mai mult cu o partidă de pescuit, unde năvodul cu ochii mici adună deopotrivă peștele de pradă, dar și caracuda mărunță. Acum, în toamna lui 1949, erau înghesuiți între zidurile penitenciarului Craiova, liberali și țărâniști, profesori universitari, studenți și elevi în ultimul an de liceu, ofițeri deblocați, dar și cadre active în Ministerul Forțelor

Armata, comercianți și avocați, meseriași și țărani înstăriți, oameni cu proprietăți funciare, socialiști, samsari și foști agenți de bursă, o lume pestriță, al cărui numitor comun devenise teama de ziua de mâine. Stăteau aici, laolaltă, oameni care se împotriviseră fățiș regimului comunist, organizându-se, punând mâna pe armă sau pregătindu-se pentru ziua cea mare a eliberării; oameni care protestaseră individual, necunoscuți, neștiuți, agățați în arcanalele Securității, izbiți de pereții beciurilor și lăsați acum în nesimțire; oameni care luptaseră, reușind apoi să se refugieze, și printr-un noroc, să-și asigure supraviețuirea pentru ca, apoi, hazardul sau nerozia unor prieteni sau rude să-i arunce în brațele anchetatorilor; oameni care nu apucaseră să ridice glasul împotriva ocupantului, care simțeau că răul îi copleșește și, în disperarea neputinței, își pregăteau protestul pentru un ceas anume, ales de Dumnezeu sau întâlnit întâmplător în cale; oameni care nu apucaseră să facă nimic, dar care, purtați de valul *luptei de clasă*, s-ar fi putut lăsa antrenați de o voce, de o șoaptă, greșind, păcătuind prin nesupunere față de regimul comunist. Dacă ar fi fost posibil, partidul ar fi strâns întreaga suflare românească, tineri și bătrâni, cu carte sau fără, din orașe sau din câtune, sub paza vigilentă a ostașilor M.A.I., între zidurile groase ale penitenciarelor*.

Oricât aș fi încercat să descopăr o schemă, un program, o ierarhizare a măsurilor comandate de organele Securității, nu ajungeam decât la aceeași concluzie: partidul dorea să aresteze cât mai mulți pe o suprafață socială cât mai întinsă. Despre criterii nici nu putea fi vorba. Îi vedeam venind printre noi pe țărani înstăriți, *bogătanii*, *exploatații* satelor, cum îi citezaseră documentele P.C.R., chiaburii sau culacii, cum li se spunea în Imperiul sovietic*. Te-ai împotrivit agenților agricoli? N-ai vrut să-ți verși ultimul bob în sacii colectorilor? Sabotorul, dușman al progresului, dușman al regimului, trebuia arestat, înfierat, înfățișat opiniei publice, fiindă odioasă și respingătoare, și apoi trimis la ocnă să-i putrezească oasele. Orașele erau, bineînțeles, pline de dușmani. Ai fost în conducerea ministerului? Sau la prefectură? Sub țărăniști? Sau sub liberali? Sau poate chiar sub legionari în scurta lor guvernare? Partidul avea grijă să te eticheteze, să te judece, să te pună la

stâlpul infamiei, și să arate că în regimul de democrație populară, *foștii* trebuie să piară.

Mai departe. Ai fost în Răsărit? Ai luptat împotriva Uniunii Sovietice, apărătoarea păcii și bunăstării universale? Cum, ai trecut Prutul? Ai trecut Nistrul? Te-ai bătut la Odessa? Ai tras la Stalingrad? Că unii dintre aceștia au luptat, mai târziu, și în pusta maghiară sau în Munții Tatra, cu atât mai rău pentru ei. Nici o faptă eroică, depusă pe frontul de Vest nu putea șterge vina de a fi ridicat mâna împotriva marelui nostru aliat și prieten, Uniunea Sovietică. Aveau de plătit pentru faptele lor și jandarmii care, respectând ordinea de stat, sub vechiul regim se împotriviseră bolșevismului, fie în anii '20, fie mai târziu, vânătoarea de oameni măturând cu meticulozitate până în cele mai îndepărtate hățișuri ale sistemului. A rămas celebru în istoria penitenciarului Craiova, apariția unui moșneag ce-și târa cu greu trupul și care primise o condamnare de 25 ani pentru că participase la înăbușirea faimoaselor mișcări organizate de Comintern, în sudul Basarabiei la Tatar Bunar. Atunci bolșevicii încercaseră, cu ajutorul unor detașamente aduse cu lotcile peste mare, să declanșeze o răscoală care urma să se propage pe tot cuprinsul Basarabiei și care, evident, ar fi atras de la sine intervenția tinerei armate sovietice. Complotul, însă, a fost stârpit, printr-o intervenție energetică a armatei române, iar locuitorii comunei nu s-au arătat deloc entuziasmați de noii stăpâni, care se și vedeau comisari și secretari. Alături de ei polițiștii, și ei amestecați în *odioasele* măsuri antimuncitorești, *instrumente oarbe* ale statului burghezo-moșieresc. Un regim aparte l-au avut cei din serviciul secret de informații al regatului român, S.S.I. După ce sosise în fruntea lui, Emil Bodnaraș, ce trecuse de altfel Nistrul furând banii regimentului său, S.S.I. este purecat și primele eliminări se fac la vârfuri. În împrejurări încă necunoscute, atunci dispare, împușcat aproape de Comarnic, unul dintre cei mai cunoscuți directori, C.Ștefănescu. Eliminarea s-a făcut, după cum am aflat mai târziu, din ordinul N.K.V.D-ului. După primul val de epurări, la vârf, a urmat al doilea, în 1946, iar în 1947, toamna, "toți" cei care au făcut parte din S.S.I. sunt arestați. S-a mers până acolo, în vânatoarea lor, încât, nu au fost iertați nici fotografii sau portarii acestei instituții. O altă categorie au reprezentat-o socialiștii. Bineînțeles, nu cei care dăduseră mâna cu Partidul

Comunist, mai întâi sub faldurile *Internaționalei a III-a* și, mai târziu, la Congresul de unificare din februarie 1948, ci ceilalți, cei care se împotriviseră, care își păstrasera demnitatea, preferând trădării, sărăcia, și de cele mai multe ori pușcăria.

Capitolul XVIII

BUMBEȘTI - LIVEZENI

Cu fiecare transport, se înmulțesc veștile. Condamnați sau în așteptarea procesului, politicii populează celularul, animând toate canalele de comunicație. Se corectează pronosticuri anterioare, se emit ipoteze, se construiesc eșafodaje, imaginația concurând activ alături de realitate. De pretutindeni, vești. Unele confirmă temerile noastre; altele spulberă fragilul postament pe care, neconținut și cu infinită răbdare, viitorul nostru instaura triumful justiției și al dreptății. Scepticii își îngăduiau un zâmbet. Entuziaștii treceau de la insomnie la profeții, răpunând balauri cu șapte capete, gonind molima din cetăți și spurcăciunea din adâncuri. Șoapte de aproape ne trăgeau ușor de mânecă, sau, cu un brânci deloc manierat, ne izbeau cu fruntea de peretele înghețat al celulei. Trebuia să vedem realitatea așa cum era și s-o acceptăm, fără iluzii.

Cineva, poate erau chiar mai mulți, din ce direcție nu mai știu, mă pune la curent. Ascult cu atenție, și încerc să cântăresc greutatea cuvintelor.

Așadar, partidul creează pepiniere, sub numele de șantiere, și sub lozinca muncii patriotice, atrage tinerii de pretutindeni cu promisiuni frumoase. Șantierele de muncă patriotică nu apăruseră întâmplător. Ideea fusese clocită la etajele superioare ale conducerii de partid. Mai întâi, ele trebuiau prezentate publicului ca o vitrină ademenitoare, un spațiu al *elanului tineresc*, al dăruirii *generoase* în slujba unor idealuri *înalte*, exploatarea tineretului apărând astfel sub un veșmânt patriotic, partidul experimentând un model care, foarte curînd, se va extinde spre coloniile de muncă patronate de Ministerul de Interne, adevărate cazane unde va fi topită împotrivirea poporului român.

Bumbești-Livezeni devenise un capital politic pentru Partidul Comunist. Lucrările fuseseră începute încă din timpul războiului, iar în 1947, când au fost subordonate lozincilor de partid, ele erau încheiate în proporție de 70 %. În plin război, mareșalul Ion Antonescu făcuse joncțiunea între Tirgu-Jiu și bazinul carbonifer al Văii Jiului. Nu era singura operă furată. La fel se întâmplase și cu calea ferată București - Craiova, realizată în proporție de 90% în timpul mareșalului, partidul declarându-se ulterior ca unic autor. Traseul Bumbești-Livezeni, avea o lungime de 33 km și număra 124 de viaducte și 37 de tuneluri, majoritatea fiind în stare finală de perforare, la data când partidul a declanșat ofensiva. Ulterior, volumul de lucrări a fost umflat, fiind folosit ca mijloc de propagandă, pentru a atrage voluntari din toate regiunile țării.

Apare acum o nouă specie de muncitori voluntari, născuți sub zodia comunistă, extrași din medii diferite, domicili să-și asigure, într-o epocă de criză, hrana și îmbrăcămintea și, în perspectivă, un certificat de bună purtare politică. Erau mai ales acei tineri care, scăpați din război, umpluseră satele, căutând un loc de muncă și o trambulină socială care să-i arunce cât mai sus, dar și cât mai repede. Mai erau și studenții, elevii constrânși, amenințați cu eliminarea din facultate sau liceu din motive politice, obligați să-și facă lunile de vacanță muncind în brigăzile de la Bumbești-Livezeni. Mai erau și dubioșii, împinși de foame, terorizați de mizerie, foști clienți ai penitenciarelor, amnistiați de curând, borfași de toate categoriile, domicili să-și șteargă urmele, într-un contingent protejat de însemnele partidului. Mai exista o categorie, marginalizații, oamenii cu dosar care, dorind să se integreze în societate, solicitau indulgență, negociindu-și prin muncă și atitudine tovarășească un nou statut sub soarele comunist. Pentru aceștia, indiferent de vârstă, șantierul național Bumbești-Livezeni funcționa ca un purgatoriu, ca un filtru pentru despovărarea de păcatele trecutului, pregătind viitorul luminos alături de partidul comunist. Prezența a peste 20 000 de voluntari urma să aibă o semnificație politică, simbolizând adeziunea întregului popor, prin cei mai buni fii ai săi, la cauza bolșevismului în România. Și tot la Bumbești-Livezeni se va profila conturul unui tip uman multiplicat în sute de exemplare

pe șantierelor-lagăre: brigadierul, micul Dumnezeu al celor mulți, stăpânul robilor de la piramidele viitorilor faraoni.

Ceea ce se bucura de o propagandă excesivă era tocmai aspectul formal al șantierului. Preluând modelul sovietic, propaganda arăta cum natura, bestie rebelă, fusese pusă în lanțuri, domesticită, *homo sovieticus* raportând o victorie răsunătoare, construcția socialismului însemnând nu numai eliberarea omului de exploatare, ci și înngenunchierea stihiiilor naturii, în slujba regimului de democrație populară. Astfel, șantierul Bumbești-Livezeni era prezentat ca prima victorie smulsă forțelor incontrollable ale naturii, cu sprijinul neprecupețit al tehnicii sovietice.

Șantierul urma să fie și un laborator. Aici, de-a lungul a 30 de kilometri, pe defileul Jiului, în condiții aspre impuse de o natură sălbatecă, se vor testa posibilitățile de concentrare a forței de muncă, pe un teritoriu redus și cu un inventar tehnic inferior. Tot aici, după modele răsăritene, munca se va organiza după un sistem paramilitar, companiile fiind înlocuite cu brigăzi, plutoanele cu echipe, iar ofițerii cu brigadieri. Odată ajuns pe șantier, *voluntarul* este încadrat într-o brigadă, îmbrăcat într-o uniformă tip, supus la un program de muncă istovitor, expus permanent accidentelor, care vor transforma Valea Jiului într-o vale a plângerii. Lipsa unui instructaj elementar, formarea brigăzilor în pripă, cu conducători aleși pe criterii politice, impunerea unui ritm de muncă accelerat, fără să se țină cont de dificultățile terenului, de particularitatea operațiunilor de excavare, vor costa viața a peste 150 de tineri. Evident că victimele vor fi trecute pe răbojul accidentelor normale, inerente pe orice șantier. Micile cimitire presărate de-a lungul întregului defileu vor rămâne ca martori muți ai primului șantier politic înființat de regimul comunist din România.

Capitolul XIX

DECRETUL 358

La sfârșitul lui noiembrie am căpătat primul semnal oficial din partea mamei, primul pachet cu îmbrăcăminte, pastă și periută de dinți. Totul era învelit cu grijă, mirosind a casă, purtând pecetea mâinilor aceleia care mă zămislise. Între timp Naidin îmi închisese definitiv ușa, fără reproșuri, dar cu o uitătură piezișă. Apoi brusc, la începutul lui decembrie, Vasilescu, maiorul nostru din mahalaua Giuleștilor, a dispărut. Știrea mi-a fost confirmată din prea multe guri, pentru a-i contesta veridicitatea. Unii, cu urechile mai lungi și mai fine, spuneau că ar fi fost înaintat colonel, după anchetarea grupului nostru și că ar fi rămas în centrala departamentului. Dar, tot din celular, alte surse susțineau insidios că maiorul, dimpotrivă, își pierduse steaua, fiind transformat în căpitan, deoarece nu izbutise să aresteze cât ar fi trebuit. Timpul, mare meșter și descoperitor a toate, avea să ne dea abia peste câteva luni măsura adevărată a știrilor.

Spre mijlocul lunii decembrie s-a petrecut un reviriment informațional. După obișnuitul prânz, transparent și sublim, mi-a parvenit, cu bani depuși în palma milițianului, o "Românie liberă", proaspăt și suav, ca un ziar ieșit din teascurile unei societăți de binefacere. Oficios al partidului, în tonalități de *mezzo-voce*, ziarul se voia un organ de informare a maselor, fără pretenții de luptă de clasă, dar cu aceleași lozinci dirijate și cu aceiași scribi jalnici, chemați la ordin în fiecare luni dimineată, la Direcția Presei sau la Secția de Propagandă a Comitetului Central, pentru noi ordine și dispoziții. De când dispăruse "Dreptatea", *fițuica*, cum o botezase presa comunistă, organul de informare al Partidului Național Țărănesc și o dată cu ea, celălalt cotidian, "Liberalul", publicație a Partidului Național Liberal, ziarele bolșevice, "Scânteia" și "România liberă", aveau drum deschis înainte, fără rival, concurenți sau opozanți.

Ca orice dictatură ce-și propune să țină puterea încheștată în mână și să impună în țară o singură voce, pe a sa, dominând peste un imperiu al tăcerii, regimul comunist a lichidat mai întâi opoziția, urmând să-și alcătuiască *post-quem* și pe îndelete

organe de informare, de publicitate și propagandă contopite sub titlul *presa de partid**. De acum încolo nimic nu va mai ieși de sub șpaltul unei tipografii fără ca ochii multipli ai Comitetului Central să nu observe, să nu verifice, să nu cerceteze. Nimeni nu va mai cuteza a se numi ziarist fără a fi stropit, ca printr-un nou botez, din aghiazmatarul roșu. Eliminarea brutală a adversarilor și amuțirea definitivă a vocilor opozante făceau din Partidul Comunist un singur dirijor peste o singură orchestră. În afară de melodia monocordă a luptei de clasă și a fericirii popoarelor mâunate spre lagărul socialist, oficioasele comuniste nu cunoșteau alt limbaj. De aceea, românii, după ce-au văzut "Dreptatea" spulberându-se, iar "Liberalul" spânzurat, vrând-nevrând, după luni de zile de grevă și parapon, simțind nevoia să citească obișnuitele reclame, anunțuri sau ferpape, au ajuns la ultimul ziar din care numai titlul mai aducea aminte de trecut: "Universul".

Era o zi de sâmbătă după-amiază, când masa se dădea mai devreme cu o oră, iar stingerea, de asemenea, pentru ca tot gradatul din cuprinsul temniței să fie liber și fericit. Pentru prima oară în viața mea am parcurs un ziar pe toate fețele, devorându-l și memorându-l cu atâta migală, încât mai târziu mă amuzam repetând zile întregi coloana de cereri în căsătorie sau vânzări de mobilă. Dar, ziarul nu era atât de nevinovat pe cât aș fi vrut eu să-l găsesc în acea sâmbătă.

După ce mi-am cântărit din ochi *vânatul*, am luat la bani mărunți titlurile, ordonându-le cuminte pe o coloană și alta: știri interne, știri externe. Ziarul, ca orice ziar comunist, avea mai multe scriituri, unele normale, ca acele ceasornicului, citindu-se de la stânga la dreapta, altele invers. Pe urmă, trebuia să știi să citești pe diagonală, pe cea mare, pe cea mică, ca, în cele din urmă, să-ți rezervi bucuria deslușirii unei șarade, descifrând fie printre rânduri, fie din doi în doi, sau pe alți multipli. *Știri interne*: mi-a sărit în ochi un articol care suna pe cât de pompos, pe atât de funebru *Solemnitățile religioase de la Alba Iulia*.

Îmi fluturase cândva Vasilescu pe la urechi o promisiune ce aducea mai curând a laudă de sine: *bolșevicii*, așa cum îi plăcea lui să se autonumească, îl vor pune cu botul pe labe pe Papă și pe toți popii ăia care nu sunt nici cai, nici măgari. Am înțeles că partidul, în plină ofensivă împotriva opoziției, urma să

doboare încă un adversar, folosind aceleași mijloace brutale. Era vorba de eliminarea Bisericii unite* și de stricta supraveghere a celei catolice, ca Biserică mamă și protectoare.

Inițial n-am dat prea mare importanță tăierii punților între noi și Roma. Acum, citind articolul din ziar și întorcând pe o parte și pe alta cuvintele, adeziunile, proclamațiile, liturgiile, ca și damnările, toate mi s-au limpezit. Îi și vedeam pe trăgătorii de sfori, mai mari sau mai mici, mai depărtați sau de alături. Am refăcut în minte actul unirii de la 1699: o măsură luată de un popor deznădăjduit, aruncat la periferia vieții politice, tolerat în propria sa țară, majoritar nu numai ca număr, dar și în rîecazuri și opreliști; obligat să se înconvoaie și să-l salute pe cel de-o limbă străină, atunci când îl întâlnea; refuzându-i-se dreptul de a avea un cal, pe care s-ar fi putut ridica; interzicându-i-se prezența umilă în vreun burg sau centru urban. Aici ajunsese acel *plebs Valahicum*, cei care nu făceau parte din *Unio Trium Nationum*, o strânsură, cum ziceau unii, o populație adusă de vântul istoriei, fără rădăcini, fără noroc și soartă. Și tot de aici, de la Actul Unirii de la 1699, peste capetele lor umile, peste genunchii lor încovoiați, răsărise raza unei speranțe infime, cât un ac. Viena aulică, la îndemnul Curiei papale, stăpâna cea mare peste stăpânii mai mici, era dispusă să ușureze greutatea jugului de fier, dacă iobagii români și-ar fi întors privirile de la Constantinopol spre Roma, făcându-și tot semnul crucii, dar invers, fără să-și mai prindă buricele degetelor în mănunchi. Pentru acest hatâr, Roma își oferea binecuvântarea sa, iar Viena avantajele. Românii, cei ce intrau sub ocrotirea Sfântului Nostru Părinte, Papa, urmau, de acum încolo, să învețe, să scrie și să citească, luminându-se la școli ridicate în câteva decenii, din fundul munților până la mijlocul orașelor. Urmău să devină și ei a patra națiune, intrând în drepturi ce-i făceau să-și ridice spinările încovoiate și ochii plânși.

Cam atât aflasem la ora aceea de pe băncile școlii. Restul auzisem pe ici pe colo, călătorind prin Ardeal și Maramureș. Văzusem acolo ruinele unor biserici și mănăstiri. Era încă vie memoria celor aproape 156 de lăcașuri de cult distruse cu tunul de vajnicul apărător al bisericii universale, generalul Bukow. Și tot în Ardeal, la Blaj, în cetatea unităților, văzusem portretul lui

Inochentie Micu-Klein, episcop al noii Biserici, una din cele mai dârze și mai luminate minți ale Bisericii catolice de rit ortodox.

Întorcându-mă la Actul Unirii de la 1699, am înțeles că, fără presiunile Vienei și intervențiile Romei, Biserica ortodoxă ardeleană nu s-ar fi rupt, iar o bună parte din populație n-ar fi intrat în Biserica universală. Existau firește interese puternice, mai ales în Trasilvania, unde catolicismul rămăsese cel mai slab, iar națiunile erau într-un procent covârșitor, protestante. Raportul de forțe trebuia frânt, iar Diploma Leopoldină care pusese religia catolică în rând cu celelalte religii își impunea amprenta. Imperiul, cu instrumentele sale de agregare națională - armata, administrația, dinastia -, sprijinea catolocismul ca religie de stat. Orice poziție câștigată de Roma ducea inevitabil la întărirea autorităților imperiale. Astfel, ceea ce oferea Viena era primit de Roma cu brațele deschise. Aducerea la dreapta credință a unei părți din români se făcea, pe plan spiritual, în paguba Bisericii ortodoxe, dar și a bisericilor protestante. Avantajele politice oferite românilor nu atingeau o cotă îngrijorătoare pentru națiunile privilegiate, acestea nefiind încă lezate în interesele lor vitale. Sub acest aspect, Unirea de la 1699 părea o afacere bună între doi negustori care urmau să-și împartă beneficiile, pagubele fiind aruncate pe seama celorlalte biserici și națiuni. Cele două capitale, cea temporală și cea spirituală, n-au întârziat să-și trimită reprezentanții lor cei mai zeloși, armata imperială și soldații în sutană neagră ai Ordinului lezuit.

La început, acțiunea trebuia să aibă înfățișarea unirii operate asupra rutenilor. Uniții români urmau să-și păstreze ritul, canoanele și calendarul după vechiul obicei ortodox. Totodată ei erau obligați să accepte cele patru puncte stabilite încă de la Conciliul de la Ferrara, care stipulau deosebirile capitale între Biserica apuseană și cea răsăriteană: Papa era capul întregii Biserici creștine; Filioque; Cuminecătura cu pâine nedospită; Purgatoriul.

De partea cealaltă a balanței erau puse în cântar avantajele directe: egalitatea cu preoțimea catolică, scutiri de impozite și venituri stabile. Preotul român ortodox, nerecunoscut până acum oficial, dobândea, prin adoptarea ritului greco-catolic, un nou statut, sub protecția Constituției și cu drepturi depline în viața publică a principatului. Dar, în

spiritul celei de-a doua diplome Leopoldine, din 19 martie 1701, nu numai el urma să se ridice în picioare, ci și mirenii, cei de stare plebee, care, intrând în *statul catolic*, se vor bucura de aceleași drepturi cu celelalte trei națiuni. Se mai vântura prin fața ochilor dispuși să accepte Roma și promovarea unei politici culturale de încurajare a elementului românesc. Astfel, se vor înființa școli în centre urbane importante: la Blaj, Alba Iulia, Hațeg, Făgăraș.

Dar, litera Diplomei Leopoldine *secunde* a fost repede știrbită, ba chiar îngropată. Nemeșii maghiari nu aveau interes să se pomenească cu o populație majoritară dând buzna și cerându-și drepturile. Asta ar fi însemnat, cum spuneau reprezentanții Dietei, "*batjocura, întristarea și prejudiciul celor trei națiuni*". Guvernul Transilvaniei s-a împotrivit Unirii, sfătuindu-l pe împărat să renunțe la ea, și argumentând că ea nu va fi de nici un folos, și că românii sunt doar un popor barbar și fără religie, iar Unirea țintește la răsturnarea legilor Transilvaniei. Viena însă nu se mai putea retrage din joc, iar avantajele Unirii păreau prea ispititoare pentru a nu risca fie și un conflict, ce ar fi fost degrabă înăbușit de brațul secular al generalului Rabutin. Dacă exista un pericol, acesta nu putea veni decât din partea majoritarilor, invitați acum să-și reocupe locul pierdut odinioară în favoarea celor trei națiuni privilegiate.

Viena a procedat în consecință, păstrând în mână ceea ce păruse a oferi la început cu generozitate. Diploma Leopoldină dispăre în mod misterios și pentru totdeauna. Vor trece decenii bune până când Roma, obligată de proprii săi fii spirituali, își va aduce aminte de promisiunile vânturate cândva în fața unui popor oprimat. Omul care se va ridica întru apărarea drepturilor îngropate prin vicleșug va fi episcopul ardelean Inochentie Micu-Klein. Școlit la iezuiți, fin cunoscător al diplomației duplicitare, el știa să vindece amnezia făgăduielilor și să recupereze avantajele unor reușite persuasive. Revendicările sale au fost rostite ferm, în spiritul legii. Românii, credea el, nu pot ieși din rândul de jos al națiunii tolerate și nu pot ajunge sus în tripleta celor favorizați decât pe calea legii, a literei scrise, a diplomelor acordate și respectate. Toată activitatea sa, de o perseverență uluitoare, riguroasă, a urmărit respectarea angajamentelor luate, a promisiunilor avansate. Este probabil prima personalitate din Transilvania care dobândește conștiința

și folosul legii. Pentru el, Roma n-a însemnat numai un loc de formare. Acolo a aflat și cum se interpretează, cum se folosește textul, cum se speculează subtextul. Ajungând sus, el își aruncă privirile către toți românii uniți și neuniți, anulând practic actul separării, sciziunii. Dibăcia sa extraordinară se manifestă în momentul când va inversa direcția loviturii, actul de la 1699 transformându-se într-un mijloc temut de afirmare și emancipare a națiunii române din Ardeal. În ciuda mizeriilor, a exilului la care a fost supus la Roma, episcopul român a continuat, până la sfârșitul vieții, să afirme neânduplecat recunoașterea poporului român ca a patra națiune politică.

Trecuseră de atunci două veacuri, timp în care Biserica unită nu numai că a participat la toate evenimentele majore din istoria Transilvaniei și, mai târziu, ale României întregite, dar ajunsese la peste un milion și jumătate de credincioși. Micul târg al Blajului devenise o cetate spirituală, *mica Romă* a Transilvaniei de unde ieșiseră Părinții Școlii ardelene, noii cronicari ai istoriei neamului românesc, propovăduitori ai latinității umilei națiuni tolerate. Sute de școli și-au dat roadele, dospind, încetul cu încetul, un aluat din care se va forma pătura intelectualității. Prezentă în anul revoluțiilor naționale și sociale, 1848, Biserica unită s-a confundat cu idealurile întregii suflări românești. Mai târziu, împărtășind sentimentele împotriva dualismului austro-ungar, Blajul și-a trimis reprezentanții în rândul răzvrătiților memorandiști, mesagerii noilor doleanțe, ce vor da multă bătaie de cap Imperiului multinațional. Iar în 1918, la Alba Iulia, la săvârșirea actului Unirii, când așa-zisul popor barbar și-a căpătat statutul de națiune majoritară, reprezentanții politici ai Ardealului au adus contribuția Blajului, chiar dacă unii dintre ei și-au manifestat unele rezerve. Din temnițele de la Vacz până la ședințele Parlamentului de la Budapesta, de la Iuliu Maniu la Al. Vaida-Voevod, reprezentanții partidei naționale au grăbit agonia Imperiului austro-ungar și desăvârșirea Unirii.

Aceasta fusese viața Bisericii catolice de rit ortodox: născută dintr-o necesitate, ridicată pe nevoile a milioane de români oprimați, participantă la toate evenimentele de peste Carpați. Bilanțul său pozitiv nu putea fi trecut sub tăcere, după cum, rosturile sale nu puteau fi ignorate. În sprijinul vieții spirituale românești, ea rămânea o punte solidă cu Roma, o

legătură cu tradiția noastră latină, cu Occidentul catolic. Cu școli organizate după tipic romanic, cu cadre selecționate, intrate în circuitul culturilor apusene, cu un oraș-centru de prima mână, Blajul, cu o presă răspândită în toate colțurile Transilvaniei și, în fine, cu un mitropolit recunoscut pentru erudiția și spiritul său, Biserica unită constituia, după înlăturarea partidelor istorice, a monarhiei, a social-democrației și, în fine, a Mișcării Naționale de Rezistență, singurul opozant în arenă, un dușman care trebuia doborât dintr-o singură lovitură. În cazul acesta, mijloacele trebuiau căutate cu grijă. Folosirea violenței, eficientă în lichidarea formațiunilor politice, trebuia camuflată printr-o manevră abilă. Și, fiindcă era vorba de Biserica unită, Partidul Comunist s-a prezentat ca restituitor al unei nedreptăți istorice, invitând Biserica autocefală română să-și facă singură dreptate, readucându-i la sânul său pe *filii rătăcitori* ai veacurilor trecute.

Era o lovitură puternică, o mișcare desăvârșită. Cu minimum de efort și utilizând mijloace din cele mai rafinate, Partidul Comunist rămânea, oficial, curat ca neaua. Nu îi convocase el pe cei treizeci și opt de preoți la Cluj? Nu inițiasse el entuziasta manifestare de adeziune? Nu pusese el în gura protopopilor uniți discursurile de reconvertire? În aparență, Partidul Comunist nu săvârșise nimic, totul fiind executat de Biserica Ortodoxă Română. În fața lumii, în fața istoriei, în fața milioanelor de români, dacă exista o vinovăție, un abuz, atunci numai Patriarhia o poartă, cu Sfântul său Sinod și cu Prea Fericitul Justinian în frunte. Ca dirijor competent, el a știut să împingă cu dibăcie în scenă Biserica ortodoxă și conducătorii săi, ca pârghie și executor.

Ortodoxia română, epurată după 1945 de elementele *reacționare*, trecuse printr-un purgatoriu unde câțiva episcopi își pierduseră scaunul, și un proaspăt patriarh, fosta gazdă a fugarului Gheorghiu-Dej, din august 1944, fusese instalat. Nu este exclus ca Sfântul Sinod să fi fost antrenat în preliminariile reunificării. Punând înaintea sa Biserica ortodoxă, încercând s-o transforme într-un paravan, Partidul Comunist, după ce asasinase un patriarh - Nicodim -, un mitropolit - Irineu Mihălcescu al Moldovei -, pregătea și viitoarea lichidare a credinței strămoșești. În *tempo secundo* P.C.d.R. urma să se răfuiască chiar cu Biserica Ortodoxă Română, când mii de

preoți ortodocși vor umple *Canalul*, temnițele și minele Gulagului românesc.

Pentru uniți, de la vlădică la opincă, măsura a venit ca trăsnetul. Dimpotrivă, populația de rit ortodox a receptat actul reunificării, ambalat în formule teologale și istorice cu bunăvoință, iar pe alocuri cu bucurie, revenirea la ortodoxie fiind prezentată maselor ca un act de dreptate. Dispărea o Biserică care își avea capul departe, în altă țară, și care, dintr-o mie și una de motive, era simțită ca un corp străin în trupul țării. Pentru ortodocșii din vechiul regat, rivalitățile dintre cele două biserici erau mai puțin cunoscute. În schimb, pentru credincioșii transilvăneni, disensiunile căpătaseră relief. Nu se putea șterge ușor din memorie imaginea mănăstirilor și bisericilor incendiate sau dărâmate, preoții suprimați, satele distruse de zelul generalului imperial Bukow. Cam tot așa, ortodocșii transilvăneni păstrau în minte regimul privilegiat dobândit de uniți, după ruperea lor de Biserica mamă. Venise timpul să se pună pe taler toate nedreptățile și abuzurile adunate de secole. Reproșurile se adunau ca apele într-un torent, culminând cu Concordatul din 1927, care a supralicitat privilegiile Bisericii unite în defavoarea celei ortodoxe. Iată, acum se făcea în sfârșit dreptate, s-ar fi putut spune. Norodul ortodox nu vedea în săvârșirea acestui act decât mâna Bisericii mamă întinsă către fiii săi rătăciți cândva. Se adunau astfel, într-un tablou înduioșător de restaurare a adevărului istoric, cele mai ascunse și mai diabolice metode concentrate vreodată în mână de Partidul Comunist. De partea cealaltă a râului, în tabăra celor ce trebuie să fie învinși, zarurile cad pe dungă, lăsând loc, dintr-un început, la interpretări diverse. Dar, ca și în 1699, ele se înscriu în limite precise, într-un culisaj din care nu se poate ieși fără ca mișcarea să antreneze pericolul unei catastrofe. Exact ca și atunci, puterea laică, brațul secular, rămâne și pândește din umbră. Viena de odinioară este acum Bucureștiul. De aici se va număra succesiunea etapelor, se va dirija introducerea forțelor în joc, se va patrona întreaga operație de asanare a țării. Pentru clerul unit, mergând până la conducătorii spirituali ai Blajului, formula trecerii, a revenirii și în cele din urmă a contopirii părea alunecoasă ca o șopârlă. Se părea că târgul, odată încheiat, n-ar fi dezavantajat nici una din tabere. Cel puțin avantajele Bisericii reunificate erau limpezi:

păstrarea *in situ* a preotului, ca păstor reorientat al turmei sale, cu aceleași drepturi economice și sociale cu ale clerului ortodox. Consacrarea conducătorilor spirituali pe treptele superioare ale ierarhiei, într-un consens și într-o îmbrățișare vrednică de cei mai buni păstori ai bisericii de acum încolo unite pe vecie; facilități garantate - salarii, eparhii, distincții -; acces la înaltele foruri, până la Sfântul Sinod. Oferta părea seducătoare, cu toate capcanele ascunse în ea. În primul rând, cele spirituale. Acceptând reunificarea, clerul unit cădea automat în rătăcire față de Roma și instituțiile sale, cu perspectiva unor sancțiuni care mergeau până la excomunicare. Se putea spera totuși că Roma va evalua situația conjunctural, și că Sfântul Părinte va cântări înțelept și realist evenimentele și raportul de forțe din România. Mai grave erau consecințele instituționale. Compromisul reunificării însemna dispariția totală a marelui edificiu ridicat cu trudă și sacrificiu timp de aproape două sute cincizeci de ani. Se condamna în acest fel la pieire tot ceea ce realizaseră, prin luptă continuă, marile figuri ale Bisericii unite. Sub o semnătură se îngropau căile de comunicare spirituală și materială cu Vaticanul și cu marile centre de cultură occidentală. Printr-un contraval uriaș, Biserica românilor era expediată în pridvorul pravoslavniciei Biserici moscovite care, de altfel masacrată de bolșevici se născuse din nou din rațiuni politice în timpul războiului.

Compromisul acceptat de Atanasie, cu două veacuri și jumătate în urmă, sublinia avantajele, deficitul acțiunii intrând în conul de umbră al unor formulări teologale. Concesiile ce țineau de rit treceau pe planul doi, aspectul politic fiind precumpănitor. Avantajele, în măsura în care erau, se concentrău acum pe zonele economicului. De aceea, dacă la 1699 unirea s-a consumat în interiorul unei realități politice - deschiderea spre Occident și emanciparea unei etnii -, în 1948 reunificarea a coborât la nivelul primar al supraviețuirii, al necesităților elementare. Actul mitropolitului Atanasie a însemnat pentru românii din Transilvania, și mai târziu pentru țara întreagă, o naștere. Reunificarea din anii regimului comunist se înscrie, fără tăgadă, în rândul înmormântărilor.

Dar, dacă izolarea țării a fost primul obiectiv și cel mai important, fiind cerut și comandat de Kremlin, Partidul

Comunist, dirijând loviturile, a înțeles să tragă și foloase pentru sine, și nu din cele mai neglijabile. El a transferat o cantitate de bunuri în proprietatea Bisericii ortodoxe, dar mai ales în propriile buzunare. Afacerea, sub acest aspect, a căpătat proporțiile unei naționalizări, în completarea celei din iunie 1948. Deși formal, Biserica ortodoxă părea a fi favorizată, Partidul Comunist, în dreapta sa judecată, știa foarte bine că va veni o vreme când va înhăța și partea "aliatului" său vremelnic.

Eliminarea unițiilor, a *papistașilor*, cum li se spunea în popor, instaura în lumea satelor ardeleni vidul complet, după ce, prin dispariția Partidului Național Țărănesc și a Partidului Național Liberal viața politică rurală suferise o gravă amputare. Acum se putea trece la ofensiva generală a colectivizării, la războiul total împotriva țărănimii. Forțele care s-ar fi putut împotrivi apăreau acum descurajant de reduse: un preot unit, răspopit, revenit, manifestându-se timid, cu groaza prinsă în suflet la fiecare pas sau la fiecare vorbă, supravegheat și cu perspectiva temniței deschise în față; un popor de mireni dezorientați, asupriți de primari venetici și abuzivi, încărcăți de datorii și jupuiți de cote, toți laolaltă și fiecare luat, pe rând, erau acum pregătiți pentru cea mai întinsă și mai devastatoare operație din istoria României: deposedarea de pământuri și bunuri, distrugerea bunăstării, anihilarea simțului de proprietate. De acum încolo, Biserica Ortodoxă își va aștepta sfârșitul cu aceeași obstinație pe care a avut-o marea ei soră din Răsăritul Europei.

Capitolul XX

OGLINDA CARE UCIDE

Un eveniment de senzație zguduie pușcăria. Spre miezul nopții, aud dinspre capătul coridorului forfotă, zăngănit de fiare. Acolo se află celula lui Iancu Robu. Nu-mi explic de ce gardienii s-au pus în mișcare, cu atâta nervozitate, agitați și nerăbdători. Se întâmplă ceva care îmi scapă. "Urmează o nouă anchetă? La ce cazne să-l mai supună pe Robu, la ce probe, după ce i-au zdrobit carnea, oasele, degetele, trupul? Ar

fi o copilărie din partea lor dacă și-ar închipui că fostul radiotelegrafist al Siguranței din Craiova se va destăinui. Și pentru ce? Ca să scape din pumnii lui Oancă? Robu nu va da nimic. Nici un nume, nici o informație." Era în ultimul hal. O rană din cap pînă în picioare. Știam că va rămâne neclintit, indiferent de violența mijloacelor de tortură.

De data aceasta ancheta a durat mult. Am comunicat cu *centralistul* de sub mine. Alertasem tot etajul, vecinii, rețeaua. Eram cu *antenele* pe recepție pentru a prinde și cea mai subțire silabă, și cel mai slab foșnet. Reapariția lui Robu întârzia. Știam că împotriva sa nu există probe. În afara bănuielilor lui Vasilescu, Securitatea nu putea avansa pe un teren mai solid. Așteptam ca dimineața să-mi adeverească optimismul. Eram sigur că Robu se va întoarce în celula sa neînfrânt.

Reiau apelurile. Nu s-a primit nici o confirmare de la etajele inferioare și nici de pe nivelul nostru. Ancheta continuă, sub lespedea insuportabilă a tăcerii. Noaptea se scurge încet, minutele parcă s-au dilatat, iar trupurile noastre istovite refuză moleșeala somnului. Încă puțin și va fi ziua.

Iarăși zăngănit, iarăși forfotă, agitație, voci nervoase, pași grei, înjurături, gemete slabe, o ușă trântită, iarăși liniște, peste liniștea cea mare și urâtă a penitenciarului. "L-au adus. În ce stare? Și de ce acum? Ce-au vrut să afle? Ce mai sperau să afle? După atâtea răspunsuri negative, după atâta obstinație? Vulpoiul de Vasilescu să fi născocit ceva? Un tertip? E capabil de orice. Trece ușor de la primitivism la sofisme, de la voce mieroasă la urlate și izbituri în față. Dar ce mai putea descoperi? Și unde?"

Lansez pe toate firele de comunicație întrebări. De oriunde ar veni, răspunsul ar fi o alinare, o ușurare. Nici măcar nu m-aș osteni să-l verific, să-l filtrez, dorința de a-l pipăi, obiect în posesie, copleșește ambiția acurateții, scrupulele autenticității. Uneori primul răspuns se înșurubează în cea mai palpabilă realitate, chiar și atunci când el vine de la ființe nevăzute, separate de ziduri, despărțite de zăbrele, oameni cuprinși de aceleași îndoieli, marcați de dubii și aspirând la certitudini. "De ce tocmai acum? Ce mai vrea Vasilescu de la el? Ce crede Vasilescu că mai poate obține de la un prizonier care a fost strivit în bătai? Dați-mi un răspuns! Dați-mi o explicație!"

Nu știu cât am avut de așteptat. Mai mult decât ultima anchetă a lui Robu sau mai puțin decât un *număr*. A durat câteva ceasuri sau câteva zile? Când a sosit, într-un târziu, și dintr-o direcție care, acum, nu mai contează, răspunsul a fost năucitor.

Iancu Robu avea un amic, începea tălmăcirea, fără nuanțe ironice sau reproșuri usturătoare. Un fost coleg de servici. Lucrase în Siguranță, pe urmă, mutându-se în avocatură, unde, i se părea lui, va fi mai sigur. Și acestui fost coleg și amic, pe numele său Marin Popescu, găsisse de cuviință Iancu Robu să-i încredințeze, la intervale regulate, notițele informative, în copie*, pe care el, cu riscul vieții, le extrăsese din registrele Siguranței, pentru a fi transmise legăturilor din Rezistență. Iar Marin Popescu, voind probabil să se asigure că, venind americanii și răsturnându-se lucrurile, nu va fi pus la zid ca fost securist și instrument al comunismului în România, le-a dosit la el acasă. Prin acele hârtii, intenționa Marin Popescu să arate că el a fost de partea democrației și că, din interior, a subminat forța ocupantului sovietic. Dar, spre nenorocul său, locul ales n-a fost și cel mai potrivit, căci, neavând încredere în nimeni, Marin Popescu, avocatul, le-a ascuns chiar la el acasă. Ca și cum n-ar fi lucrat în Siguranță, ci la un debit de tutun, acest Popescu a găsit pentru notițele respective o ascunzătoare clasică: în spatele oglinzii. Se spune că haidamacii lui Vasilescu, intrând la avocat în casă, s-ar fi dus direct la oglindă. N-au găsit decât vreo sută de notițe. Toată munca lui Robu se pare, pe un an. Tot ce-i dăduse el legăturii din organizație sau, cine știe, poate chiar lui Căraușu. O arhivă întreagă. Mergând pe urmele lor, Vasilescu putea reconstitui acțiunile grupului Carlaonț, din toamna lui 1947 până în vara lui 1948. Robu nu mai avea nici o scăpare. Tot ce îndurase el în două luni de anchetă era anulat de tembelismul unui avocat, de fața înșelătoare a unei oglinzi. Desigur, încadrarea juridică va fi acum mult mai precisă, scurgerile de informații din Centrala Siguranței Craiova, urmând să contureze adevăratele proporții ale organizației de rezistență. Prostia lui Marin Popescu nu putea să-și găsească un contur corespunzător decât în inconștiența lui Robu: nu te folosești de intermediari inferiori ca abilitate și inteligență. Fiindcă, dacă Robu se angajase cu tot curajul și dibăcia sa în sprijinirea Mișcării Naționale de

Rezistență din Oltenia, avocatul Marin Popescu nu urmărea decât galoanele unei recunoașteri oficiale, în ziua cea mare a eliberării de sub cizma sovietică.

Au trecut câteva zile. Căpătasem mai multe date. Știam unde fusese închis, îi preluasem portretul, trăsăturile, și l-am recunoscut ușor pe avocatul Marin Popescu printre cei care își făceau plimbarea zilnică. Avea o eczemă pregnantă; cred că era o moștenire lăsată de bricele lui Mielu. Era brunet și mișcărilor sale îmi păreau dezordonate. Nu știam încă pe ce căi ajunsese Securitatea la el acasă. Să fi vorbit cineva din familia Căraușu? Tinerii au memorie fidelă, iar ușurința lor frizează de multe ori inconștiența. Fiul și nepotul lui Căraușu erau amândoi arestați, se aflau și ei lângă noi, în penitenciar, dar regimul lor, după câte fusesem informat, era blând, chiar favorizant.

Acum tabloul se clarificase. Așadar Sergiu Mandinescu, un tânăr poet, desfăcuse Cutia Pandorei. *Paul Vlădescu*, imprevizibil, contradictoriu, uneori inert sau abulic, semnat de denunțuri, vindea oamenii dintr-un elementar și incontrollabil reflex al memoriei. Și acum, imensa nerozie a unui om care se dorea din *bransă*, inițiat în regula jocului, promovând Rezistența de dragul căpătuiei, acumulând capital pe seama eroismului camarazilor, irosindu-și șansa în contul unui viitor generos în recompense.

Am încercat să recompun imaginea lui Robu. Adus în fața probelor izbitoare, umilit de rânjetul lui Vasilescu, de grohăiturile monotone ale lui Oancă, de privirea îmbâcsită a lui Ionescu 22, dar, mai ales, umilit de prostia celui pe care îl crezuse de bună credință, inteligent și devotat luptei, capabil de sacrificii și, așa cum i se întâmplase și lui, hotărât să accepte moartea în locul trădării infame. Or, tocmai de la acesta venise, meschin și hâd, prăbușirea în nimicnicie, pecetluirea, într-o secundă, a destinului.

Dacă această oglindă nu și-ar fi desfăcut tainița, poate că lancu Robu, ținut în refuz și tăcere, s-ar fi salvat pe sine, și, o dată cu el, ar fi salvat și organizația noastră. Căci, Securitatea avea de ales între lichidarea unui supraviețuitor al torturii sau eliberarea unui acuzat asupra căruia nici una din bănuiele nu se concretizase în probă categorică. Omorât într-o cameră de anchetă sau eliberat din lipsă de probe, lancu Robu ar fi ieșit din scenă ca un erou, salvându-și camarazii sau netezindu-le

drumul spre o condamnare formală. Acum, confruntat cu prezența notițelor informative, Robu se îndrepta cu pași repezi spre un verdict maxim. Încă o dată vedeam cu amărăciune cum nerozia unui individ poate preface suferința în neant, iar devotamentul în deșertăciune.

Capitolul XXI

PROFESORUL HUDIȚĂ

Zi friguroasă de iarnă. De la fereastră pândeam chipurile celor ce se roteau sub mine, ștergând pâsla zăpezii. Personajul din curte era profesorul de științe diplomatice, Ion Hudiță*. De curând își câștigase încă un ortac în plimbările sale de dimineață. M-am uitat mai bine și am văzut un bărbat tânăr, înalt și spătos. Călca greu și aș fi putut jura că se trage din neam de munteni și că a bătut multe poteci în Carpați. Masiv ca alură, cu obrazul supt, părea că trecuse și el prin purgatoriul detenției. După ce am bătut repede *telegraful*, enigma s-a risipit. Tânărul cu statură herculeană, poposit de curând în ringul celularului, se numea Corneliu Coposu*, doctor în drept și secretar particular al lui Iuliu Maniu. Nu auzisem prea multe lucruri despre el până la acea dată. Știam doar că e ardelean, de undeva din nord și că stătuse alături de Iuliu Maniu. Prin filiera unui alt lider țărănist, Gheorghe Bontilă, am aflat că fusese arestat de mai multe ori. De altfel, avea o mină care îi trăda temperamentul pe deplin. Cu o față mare, cu o pereche de ochi blânzi și buni și cu un surâs moștenit de la cine știe ce străbunic, trecut și el prin prigoană și funduri de temniță, Coposu arăta un optimism senin. Pentru prima oară întâlneam un om care privea cu încredere viitorul chiar dacă acesta se aștemea în fața noastră printre băte și băltoace, printre gratii sau ziduri de execuție.

În pandant cu țărăniștii, apăruseră *liberalii*. Am remarcat printre ei un tânăr înalt, spătos, cu profil atrăgător, chiar mussolinian, cu ochi energici, vii, dar parcă adumbriți de suferință. Își avea *locuința* pe partea stângă a potcoavei de la parter. Din când în când, era scos la plimbare și, când *vigilența gaborului* scădea, își ridica ochii, scrutând găurile cetluite ale

ferestrelor celularului. Am aflat târziu, după ce anii s-au depănat, că acesta era unul din frații Câmpeanu, lider al Tineretului Liberal. Cel de la Craiova era Radu, unul din organizatorii marii manifestații anticomuniste din 8 noiembrie 1945*. Pe celălalt, Toma, îl voi întâlni într-un *sejour* de câteva luni, în bătrâna *zarcă* a Gherlei.

Cei doi țărâniști își făceau acum rondul în curtea interioară. Cei de jos, de la nivelul celulelor de la parter, în măsura în care reușeau, le strecurau câte ceva de-ale gurii, uneori chiar și o foaie de ziar, *ambalată* cu cele mai promițătoare știri. Dar, spre surprinderea noastră, care se transforma uneori în deznădejde, cei doi, și în special profesorul Hudiță, nu împărtășeau gândul înaripat al unei dezrobiri grabnice. Teza lor se încopcia logic, deși nu se potrivea deloc cu situația noastră. Era o variantă îmbunătățită a scepticismului colonelului Hălălău.

- Mai durează. Ne trebuie curajul așteptării, transmiteau cei doi țărâniști prin *centrala* noastră.

Judecata lor, deși transmisă, prin ziduri și intermediari, nu era greu de descifrat.

- Americanii nu fac război, adăuga profesorul Hudiță.

Cât timp mi-ar fi trebuit să înțeleg că tocmai americanii, singurii capabili de a ridica steagul de luptă, nu se vor clinti?

- Democrațiile nu atacă niciodată fără un motiv întemeiat, iar în cazul de față Statele Unite nu sunt atât de supărate pe cât par. Obrăznicile rușilor nu pot constitui un *casus belli*. Și nu uitați că America a dus un război greu, iar acolo, în Pacific, a fost singură împotriva unui dușman care lupta până la moarte.

Teoria lor, filtrată prin ziduri, începuse să mă obsedeze. Treptat, am descoperit în ea puncte valide de raționament. Din nou, mi se împuia capul cu autoritatea opiniei publice, motorul oricărei acțiuni într-o democrație. "Oare cât a fost de prezentă opinia publică atunci când America a apăsât pe pedală, intrând în război? A avut Roosevelt adeziunea de la o sută douăzeci de milioane de oameni sau măcar a majorității lor? Oare ce știau texanii sau locuitorii din Montana, californienii sau cei din Wisconsin despre lagărele de concentrare ale lui Hitler sau despre Panzererele care intraseră în Praga, Viena sau Paris?" Luam ideile, le răsuceam pe îndelete și aveam impresia,

auzind muzica funebră a vântului de iarnă, că opinia publică, această armată fără uniformă, brațul secular al democrației, nu este decât o sperietoare de ciori. "Poți s-o îndrepti către oricine și s-o îmbraci cu orice." Fusesem convins că mecanismele politice ale marilor democrații erau diferite față de cele care funcționaseră la noi în țară, unde avatarurile dictaturilor s-au ținut lanț, iar eu, copil fiind, crescusem și mă plămădisem din sucurile lor. Zădărnice încercam să operez cu dimensiunile cunoscute, la scară mică, unde tușele și retușurile se fac lesne. Îmi apărea din ce în ce mai limpede că, într-o democrație întinsă, deciziile stau pe muchia raportului între inerția raporturilor publice și capacitatea administrației de a se duce și acționa prompt. În formarea acestui tandem, opinia publică trebuie să dețină un rol, și ar fi fost nefiresc ca ea să fie, cu bunăștiință, decuplată. Citisem o droaie de broșuri și văzusem o mulțime de reviste ilustrate, scoase în special de americani. Erau materiale de propagandă care elogiău colaborarea, înțelegerea, frăția, dintre cele două brațe ale cleștelui care a distrus regimul lui Hitler. Iar acum, sub impactul opiniilor transmise de jos, de profesorul Hudiță, prin capilarele celularului, mă întrebam cât îi va trebui Americii pentru a trece de la un pol la altul, cât îi va fi necesar pentru o schimbare de opinie, ca semn prevestitor pentru un nou conflict. Mie, cel puțin, drumul acesta mi se părea foarte scurt. E drept că și rușii contribuiseră din plin la tensionarea relațiilor. Dar, de aici și până la iminența războiului mai erau câțiva pași, a căror dimensiune nimeni nu putea s-o întrevadă. Mă străduiam să fiu obiectiv, să nu mă las purtat de iluzii, deși, când ești sub apăsarea zidurilor zăbreleite, nimic nu e mai lesnicios decât să-ți construiești eșafodaje spre salvare. Și când se făcea liniște parcă auzeam vîind hăt-depart, ca într-o peșteră fără cuprins, mugetul armelor aducătoare de pieire și de moarte. Oricât aș fi încercat să găsesc o analogie, să descopăr mecanismul declanșator nu reușeam să văd decât evenimentele știute sau trăite de mine.

Profesorul transmitea din nou de jos:

- Americanii nu vor ataca. Ei așteaptă ca rușii să lovească primii.

Bănuiam că profesorul, încotoșmănit și dublat de statura masivă a tânărului Coposu, își crea de jos perspectiva unui

auditoriu universitar. M-am uitat încă o dată la tandemul țărănist. Profesorul șchiopăta vizibil. Îmbrăcat într-un palton impecabil și sprijinit într-un baston, profesorul Hudiță risipa în jurul său o privire încărcată de bunătate. Nu părea deloc contrariat de mediul în care se afla.

- Chestiunea se pune în felul următor, continuă profesorul, urmărindu-și netulburat ideile. În ce măsură sunt rușii dispuși să pomească ofensiva împotriva unui stat a cărui putere a fost confirmată în război și care deține o armă ce poate transforma în cenușă orașele sovietice?

Hudiță se mișcase încet, cu un aer detașat, ca și cum ar fi bătut cu pasul peronul unei gări în așteptarea unui tren. Avea piciorul fracturat, - tribut al încercării de a scăpa din mâinile celor de la Interne. Căzuse cu câteva iuni de zile înainte, după o perioadă de ascunziș și camuflare.

Am înțeles încotro mergeau argumentele sale, îmi devenea din ce în ce mai clar că temporizarea invaziei sovietice oferea o șansă Europei: regăsirea într-o coaliție care să-și apere viața și hotarele. Doar că în această scurgere a timpului noi, cei închiși, ne număram ceasurile vieții, în așteptarea unei descătușări miraculoase. Așteptam, cu toții un nou Pearl Harbour care să urnească din loc uriașul adormit.

- Să nu credeți că rușii fac același greșeli ca și partenerii lor de alianțe! reluă profesorul din ringul curții interioare. Discursul era preluat pe canale întortochiate, retransmis prin *centralistul* de la etajul inferior.

Văzându-l de sus, din umbra celularului ajunsesem să-i studiez pașii și să-i anticipez mișcărilor. Părea un metronom al universului nostru concentraționar. Cu călcătura sa știrbă, dar sigură, împărțea timpul între așteptare și speranță.

- Oare nu ei au moștenit perfidia Asiei topită în tipare europene? continuă profesorul. Oare nu ei au dobândit, încă de pe vremea când primeau șocul hoardelor dezlănțuite, o tradiție politică sofisticată? Oare nu ei au întors spatele, la 23 august 1939, unui Occident debil, pentru a da mâna cu Marele Reich? Oare nu ei au fost aceia care i-au înșelat pe americani la toate conferințele? Oare cât ar trebui ca rușii să piardă din pricepere ori să câștige în neghiobie pentru a uita tot ce-au învățat, atacând puterea de peste ocean?

Există însă o imponderabilă: Stalin, omul de fier al imperiului, omul care suferea, ca și Hitler, de aceeași monomanie, omul care își confunda propria viață cu istoria omenirii, un bătrân în mijlocul Europei care nu mai putea avea decât o singură dorință - imperiul absolut. Prea sus ajunsese Stalin și prea puternice îi erau forțele, ca să se oprească tocmai acum. Va umi iarăși diviziile spre Occident, iar acea clipă, chiar dacă ea s-ar fi suprapus cu pieirea noastră, o doream cât mai curând.

Nu mai știu când s-a încheiat prelegerea profesorului. Știu doar că, într-o zi din primăvara lui 1949, istoricii au dispărut din penitenciarul Craiova. Adică nu i-am mai văzut ieșind la plimbare. Am aruncat de la fereastră întrebări în toate direcțiile, și, cu multă greutate, un țăran din Dobridor s-a învoit să-mi răspundă. Fuseseră mutați, atât am aflat. Mă obișnuisem cu grupul țărâniștilor, mai ales cu profesorul Hudiță. Acum, când nu-i mai vedeam în curtea interioară, parcă se știrbise ceva din echilibrul câștigat în perindarea aproape egală a ceasurilor. Nu știu câtă înțelepciune adunasem în lunile petrecute în temniță. Trebuia să particip activ, cu toate simțurile în alertă, la viața pușcăriei, iar în același timp să mă distanțez de sumarul evenimentelor, reținându-le doar pe cele importante, dintr-un inventar aproape repetabil.

Absența *istoricilor* îmi deteriorase planurile, perspectiva în care se situa persoana mea, camarazii mei și tot ceea ce credeam că se întâmplă în jurul meu, de la patrulele temnicerilor până la incursiunile securiștilor. Dispăruse un colț de peisaj. Survenise neprevăzutul, poate ireparabilul. Plecarea lor semăna cu o despărțire dureroasă și mă întrebam dacă vreodată soarta ne va îndrepta din nou în aceeași direcție.

Capitolul XXII

MOARTEA NEMURITORILOR

Pachetul de alimente de astăzi, introdus cu discreție în celulă, are un ambalaj de ziar, câteva foi din "Universul". După ce devorez pâinea și bucățile de salam, mă înfrupt din desert. Paginile sunt cam pătate de grăsime, iar informațiile din

octombrie. Văd, printre altele, un articol despre sistemul electoral american, un reportaj despre victoriile lui Markos în Grecia, declarațiile vedetei Partidului Comunist din S.U.A., Wallace, informații despre războiul din Palestina, de unde se semnalează din nou atacuri și violări ale armistițiului comise de Egipt împotriva tânărului stat evreiesc, victimă pentru a nu știu câta oară a agresiunii statelor arabe, după cum relatează agenția TASS.

Pe prima pagină descifrez cu uimire un titlu bombă: *Înființarea noii Academii a R.P.R. - Discursurile rostite la ședința solemnă a Academiei**. Cuvântările sunt rostite de dr.C.I.Parhon, dr. Petru Groza, Gheorghe Gheorghiu-Dej și Traian Săvulescu.

Profit de relativa tihnă a zilei și mă apuc serios să citesc articolele. Ceea ce îmi sare în ochi este cuvântul înființare. Dacă s-a înființat ceva, atunci altceva a fost desființat, anulat, eliminat. Și atunci unde este vechea Academie, forul nemuritorilor, dacă acum se semnalează nașterea unei noi Academii. Citesc rândurile cu nesaț, ca și cum aș bea o gamelă cu apă după o ciorbă de fasole, făcută potroacă. Poate că mi-am pierdut îndemânarea la citit și reflexul de a gândi. Cuvintele fug unele după altele, se ascund unele în dosul altora, propoziția nu mai îmi zice nimic, fraza stârnește vidul care înghite totul. Parcă aș citi de-a-ndoaselea și într-o limbă necunoscută. Culmea este că unii din cei care vorbesc de la tribună au fost cândva oameni, oameni adevărați, cu un limbaj articulat, cu opere de renume internațional, cinstiți, stimați, prețuiți de fosta societate. De ceilalți vorbitori nu mă mir. Își rostesc cuvântările, la adăpostul baionetelor, fără rușine sau opreliște. Am luat pagina la bani mărunți, silindu-mă să-mi dau singur răspunsul.

Primele discursuri, de frunte, sunau cam așa: de ce s-a desființat vechea Academie, ce păcate de neiertat săvârșise și cât de mari au trebuit să fie dacă n-au putut intra sub bunăvoința unui ucaz? Lista lor era numeroasă, iar unele păreau strigătoare la cer. Vechea Academie fusese înfierată ca adăpost al reacțiunii, al moșierimii și, cel mai grav, al criminalilor de război. Or, tot acest *putregai* trebuia măturat, iar "grajdurile lui Augias" din centrul capitalei se cuveneau să dispară.

Mai avea o hibă vechea Academie care cântărea tot atât de greu în balanța noii ocârmuirii. Era, cum spunea Dej, izolată de mase, într-un turn de fildeș. În această privință, Săvulescu îl secunda cu obediență. De acum încolo, anunțau fanfarele regimului, în noua Academie interesele oamenilor de știință se vor îmbina cu interesele poporului muncitor.

La această judecată de apoi, ținută evident de Partidul Comunist, *sclerozata* Academie era chemată să mai răspundă pentru un păcat greu. Instituție de cultură, Academia Română fusese bântuită de "*spiritul tradițiilor idealiste și dogmelor mistice*", ignorând materialismul dialectic. Ruptura între teorie și practică era condamnată de la tribună cu citate din tovarășul Stalin.

Pe un plan secund era plasată problema așa-zisului fond economic al Academiei, râvnit de regimul comunist pentru zecile de moșii, păduri, case, palate, colecții, biblioteci. Aici prezentarea lua aspecte tragi-comice. Se preconiza ca, pe viitor, Academia să fie scutită de grijile materiale pentru a se consacra cu toate forțele ei problemelor științifice și culturale. Între timp, Partidul Comunist urma să-și umple buzunarele cu fondurile și veniturile vechii Academii, în semn de ajutor și asistență sinceră față de cultura și destinele ei în R.P.R..

Dincolo de râul de foc al iadului, unde foștii *nemuritori* urmau să-și ispășească păcatele, stătea drept și neclintit *farul luminos*, după cum spunea Gheorghiu-Dej.

Una peste alta, păcatele erau mari și mici, unele erau îndreptate împotriva soarelui de la Răsărit, altele împotriva sfântului duh, al marxismului, materialismul dialectic, câteva împotriva buñului trai, a independenței nemuritorilor sau chiar a omului nou, proaspăt pripășit și dorit în fruntariile României învinse.

Strâmbul judecător avea nevoie de o evidență a greșelilor ca să se justifice față de alții, în nici un caz față de sine. Se derula astfel ultimul act al tragediei culturii românești. Către acest succes definitiv concuraseră toți factorii de decizie, toate mijloacele, cu premeditare sau improvizat, în vorbe sau în șoapte. Era o nouă probă de virtuozitate a unei orchestre ce avea mereu în rezervă răpăitul tobelor care ar fi putut înăbuși orice protest.

Academia Română se născuse, crescuse și se dezvoltase o dată cu statul modern român. Instituție tânără, ea a beneficiat de un început entuziast, continuat apoi de prezența unor personalități de mare anvergură, care au creat o atmosferă de seriozitate și rigoare, demnă de orice cupolă academică. În cursul jumătății de veac care trecuse de la făurirea sa, Academia fusese legată de realitățile vieții românești, ca și de firul istoriei contemporane. Partidul Comunist știa bine aceste lucruri și tocmai de aceea trecuse la asaltul redutei culturii românești.

După desființarea, în 1945, a cenaclurilor, asociațiilor și societăților literare, mai rămăsese în picioare doar *temuta conspirație a nemuritorilor*. Cei patruzeci îndrăzneau încă să-și țină închise ferestrele și ușile instituției, blocând accesul poporului, adică al partidului, către forul suprem de consacrare culturală. Și cât ar mai fi putut răbda Partidul o Academie care mai păstra ceea ce alții pierduseră de mult: autonomia? Cum s-ar fi putut concepe ca după eliminarea ultimului dușman spiritual - Biserica unită -, să mai existe un locșor unde un pumn de oameni să-și facă de cap, manifestând atitudini și pronunțând opinii incontrollable, dar mai ales nesancționabile. Era prea mult! Prea aproape de partid se afla această Academie, un cuib de vipere înțelepte, gata oricând să muște, spre mulțumirea și interesul tuturor.

În variantele sale de lucru, Partidul ajunsese și la compromis. Cu atât mai mult cu cât avea toate motivele ca dimensiunile acțiunii să-l îngrijoreze, nu atât prin consecințele mărunte, de ordin intern, ci prin eco-ul său internațional. Nu era vorba acum de desființarea unor cluburi sportive, Ripensia, F.C. Rapid, Universitatea Cluj și Unirea Tricolor. Acum se juca destinul unor personalități, și, o dată cu ele, relațiile de rang superior cu institutele și academiile Occidentului. Nu era posibilă de aceea o luare cu asalt a clădirii și o evacuare, sub paza baionetelor, a celor pe care meritele și națiunea îi făcuseră nemuritori. În schimb s-au împrumutat măști de carnaval, au apărut declamatorii și protectorii. S-au organizat ședințe solemne atât pentru a prohodii vechea academie, cât și pentru a aplauda pe cea nouă. Iar reorganizarea, după modelul sovietic, a ajuns marele leit-motiv al programului. Conținutul uman al noii academii, ales pe sprânceană, însemna cam tot

atât cât bobul de nisip pe fundul oceanului. E drept, cu acest prilej se plăteau datorii vechi, se stimulau noi veleitari. De acum încolo, câte fotolii, atâtea tribune, câți academicieni, atâția propagandiști, câte opere scrise și tipărite, atâtea osanale închinat Partidului Comunist. Oamenii de cultură vor fi îngropați în uitare, mizerie sau chiar temniță, ca foști ocupanți ai fotoliilor de piele din aula cea mare a Academiei. Avantajele acțiunii erau imense și imediate: pierrea ultimul loc de unde partidul s-ar mai fi putut aștepta la opoziție oficială. O dată cu lichidarea privilegiilor academice, nemuritorii cădeau din înaltul cerului, devenind vulnerabili, amestecându-se cu mulțimea fumicarului. De altfel, ca nu cumva cei care au ocupat scaunele celor plecați să împrumute câte ceva din relele trecutului, Partidul a avut grijă să insereze în noul statut un avertisment tăios: *Cei ce vor desfășura o activitate potrivnică....*

Desigur că lovitura, ca și în cazul Bisericii unite, a vizat și un aspect economic. Academia Română fusese înzestrată cu un șirag de secții, cu un număr impresionant de rezidențe, colecții, adevărate tezaure, cu peste șaptezeci de moșii și peste 5 000 ha de pădure, cu iazuri, rezervații, case de odihnă și palate. După domeniile coroanei, Academia avea cele mai întinse proprietăți, iar buna lor administrare oferea nu numai un exemplu de chivemisire, dar și un prilej de susținere materială a instituției. Cum să nu poftască Partidul ca, o dată cu lichidarea ultimului adversar, că înhațe și avutul său. Căci, ce rost ar fi avut o crimă dacă nu era dublată și de un jaf?

Capitolul XXIII

MOȘ CRĂCIUN ÎN LANȚURI

Era o zi de iarnă cu contururi indecise. În curte tocmai debordase o pestrițătură de oameni. Roiau neliniștiți printre ochiuri de apă, noroi și pietriș, în jurul unui individ ciudat. Purta o șapcă de Sherlock Holmes și un trenchi soios. Am aflat că era un *pick-pocket*, una din cele mai ilustre figuri ale lumii interlope din România acelei vremi. Cu domiciliul în mișcare, având un palmares de victorii și o aură de maestru, Plăcintă, căci acesta

era numele borfașului, devenise, doar în câteva zile, inamicul nr. 1 al N.K.V.D.-ului și Securității noastre autohtone. Zvonurile, mitul și legenda se înfășuraseră în jurul său, transformându-l, în ciuda temnicerilor din turelă și a zidurilor trufașe, vedeta Penitenciarului Craiova.

Cine nu știe că, în basmele de care românii nu duc lipsă, Făt-Frumos, mixtură de inteligență tăioasă și șiretenie activă, nu o dată pune șeaua și alege din grajd tocmai bidiviul cel mai răpănos, istovit și mâncat de bube? Tot așa se întâmplase și cu acele misterioase Servicii Secrete străine, care încă își mai făceau simțită respirația în România și care, printr-o acțiune de o neîndoioasă finețe, se fixaseră pe o persoană cu bogate antecedente penale. Conform planului, excrocul trebuia să faciliteze evadarea ofițerilor germani din lagărul de prizonieri de la Focșani. Graba era mare, întrucât sovieticii, mai în fiecare săptămână, încărcau garniturile cu sute și mii de ofițeri germani trimitându-le spre Răsărit. Deși lagărul de la Focșani era sovietic, românii aveau în folosință câteva servicii anexe. Pentru extragerea prizonierilor se cereau calități deosebite, și, se pare că, Plăcintă, excroc notoriu, le deținea. Nu se știe care a fost prețul oferit de Serviciile Secrete străine pentru îndeplinirea acestei operațiuni. Probabil că a fost pe măsura pericolelor, care nu erau nici mici, nici puține.

Regia evadării trebuia să fie pe măsura actorilor. Plăcintă urma să intre în lagăr îmbrăcat în uniformă de colonel român, și însoțit de un ofițer sovietic. Având lista ofițerilor germani vizați, Plăcintă trebuia să asigure mijloacele de transport pentru evacuarea din lagăr. Prima etapă urma să fie capitala țării, de unde, în loturi mici și pe canale asigurate, evadații să fie trecuți în Ungaria și Iugoslavia. Astfel conceput, planul părea pe cât de fantezist, pe atât de inabordabil. Și totuși a fost realizat.

Într-o zi de toamnă, îmbrăcați în uniforme furate, cu o listă de nume și cu un ordin fals, Plăcintă și omul său au intrat în lagăr, dând ochii cu ofițeri autentici care purtau și steaua roșie pe chipiu. Riscul era imens. Dar și reușita a fost la fel. Ofițerii germani au fost livrați imediat. Încărcați în mașini, ei au fost risipiți după aceea în București, pe la diferite gazde. Evident, evadarea de la Focșani a făcut valvă, înăsprind relațiile dintre ocupanți și ocupați. Ceea ce li se reproșa românilor era tocmai prezența aceluia colonel fantomă, chipeș și milităros, strecurat în

lagăr cu un ordin semnat de comandamentul român și contrasemnat de cel sovietic. Ordinul fusese ticluit tot atât de bine pe cât arăta Plăcintă a colonel. Hăitașii au pornit repede după fugari, stâmind toți zăvozii de pe teritoriul țării. Deznodământul a semănat cu reversul unei monede histriene. Ce-a fost bun și a avut puțin noroc, a scăpat peste graniță, și asta s-a întâmplat cu mai mult de jumătate din ei. Ceilalți, uscându-li-se cerul gurii și nevrând să plece din țară fără amintirea vinurilor românești, au ieșit într-o seară să cutureiere restaurantele bucureștene. Și tocmai atunci a picat peste ei una din marile razii organizate de români, sprijiniți de sovietici. Mai târziu, a fost agățat și Plăcintă, pe al cărui cap se pusese ră premii substanțiale. Ajuns celebru, salvatorul a sute de vieți, eroul de la Focșani își putea permite acum să poarte uniforma de colonel. Sfârșitul lui va fi tragic, Plăcintă dispărând în anchetele N.K.V.D.-ului.

A urmat o săptămână de liniște, demn de cel mai desăvârșit calm ecuatorial. Se părea că înghețul și viforul de afară ridicaseră în jurul pușcării un zid impenetrabil. Vasilescu parcă intrase în neant, iar prin ziduri se ventilau acum, ca în completarea unui serial, cele mai abradacabrante supoziții. După unii, Vasilescu n-ar fi fost nici degradat nici avansat, ci, pur și simplu, fiind agent dublu, s-ar fi strecurat peste graniță. Știrea era dată ca sigură și, dacă ar fi fost luată din scurt, mulți dintre locatarii celularului s-ar fi putut jura că au citit-o prin nu știu ce ziar. Dispariția maiorului era certă. Mai bine zis absența sa de lângă mine, de lângă ceilalți, de lângă dosarele noastre. Nu mă interesa pe unde sau în ce fel ajunsese. Mă mulțumea gândul că nu mai este printre noi, și aș fi vrut ca această absență să se perpetueze. În cazul meu, se făcuse o rocadă care mă avantaja; în locul lui Vasilescu venind Ionescu 22, cu brațele sale cât odgonul, un microcefal din naștere. În lipsa maestrului, începusem să mă obișnuiesc cu ucenicul său, cu apucăturile sale de funcționar de poștă. Îmbrăcat peste noapte în uniformă de călău, înlocuind ghișeu cu ranga, Ionescu 22 păstrase totuși reminiscențe de serviciu, și aveam impresia că așteaptă și el un ordin de la cineva. Dosarul fusese alcătuit într-o versiune acceptată de ambele părți, iar acum se punea problema ce voi face, dar mai ales ce voi spune la proces. Atât Ionescu, cât și marele său șef, colonelul Vistig, comandantul

Securității Craiova, afirmau sibilinic, că dosarele noastre ar putea să ajungă fie la coș, fie pe masa procurorului general.

Zilele treceau, ca și nopțile îngemănate în fuiorul alb al vântului aducător de frig și pustiire. Orașul din fața mea parcă dispăruse. Prin fumul alb și tremurat al zăpezii, rar mai ghiceam câte un contur; noaptea mai zăream câte o lumină, mai auzeam, dincolo de ziduri, un sunet care să-mi spună că omenirea n-a încetat să mai trăiască, că universul nu s-a acoperit de o nouă glaciațiune, pogorătoare de tăcere și moarte.

Foamea, haită dezlănțuită, smulgea din mine în fiecare zi, în fiecare clipă, hălci de durere. Naidin fusese schimbat, iar puținul căpătat de la el sau de la camarazii mei, beneficiari de pachet, dispăruse cu totul. Dimineața primeam ceaiul într-un căpăcel cât degetarul, sau în zilele fericite, o zeamă de mălai, puțin îndulcit, intrat în glosarul pușcăriei sub numele de terci. La ore fixe, stomacul mi se deschidea ca o văgăună în care nimeni n-ar fi îndrăznit să pășească. Atât de cumplită era tortura foamei, încât de multe ori m-am pomenit pregătind meniuri sardanapalice, fiecare gustare desenând un ritual consumat cu grijă și păstrat cu devoțiune. Cu aceeași fervoare, poate chiar cu o aprigă dușmănie, treceam apoi pe calote opuse, singur sau alături de alți nefericiți, în mijlocul unui ocean torid, ca și naufragiații Medusei, implorând cerului salvarea. Nu crezusem niciodată că îmi vor clănțâni dinții de foame și de frig, dar lucrurile s-au petrecut aievea.

Sărbătorile de iarnă, cu Moș Crăciun în frunte, se apropiu de noi ca un marfar obosit și gol, zăngănind din toate încheieturile, înainte de a intra într-o gară fără nume și sub un ceas care a uitat să numere orele sau zilele și care, din când în când, atunci când i se năzare, marchează luni sau ani desperecheați. Așa ne apărea atunci Moș Crăciun, sau cel puțin așa îmi apărea mie, cu tolba spartă, troienit de griji, încărcat de necazuri. A fost un Crăciun cu dimia zăpezii așternută pe pământ, cu frig și aduceri aminte țâșnind melancolic din fântâna anilor, întunecând și mai mult zarea lăptoasă dinaintea zăbrelelor. Lucru neobișnuit, în noaptea de ajun, caloriferul, animalul de fier prionit în perete, a început să sforăie ușor. Către noapte, trecându-mi mâna peste epiderma metalică, am simțit căldura. Visul frumos a luat repede sfârșit,

iar *calul de fier*, a tăcut molcom, recăpătându-și temperatura de gheață.

În zilele Crăciunului, chiar în ultima zi, de Sfântul Ștefan, primul mucenic al lui Hristos, am primit un semn de acasă. Era o mică icoană de argint cu Maica Domnului și Pruncul Isus. Am rezemat-o de marginea patului, pe pema mea improvizată. Am îngenunchiat apoi gândindu-mă la familia mea, acum risipită, la chipul tatălui meu, adânc imprimat în noaptea morții sale. Atunci ne chemase pe amândoi băieții lângă patul său, rostind cuvinte nedeslușite. Poate că Măria Sa Timpul mi le va tălmăci cândva.

Apoi, Anul Nou a bătut într-un gong ce se dorea al inimilor noastre. L-am auzit răsunând puternic peste țară, peste întreaga omenire. Anul 1949, mi se părea mie, urma să fie decisiv. De puține ori, ziceam eu, s-a făcut în lume o departajare atât de clară, o împărțire atât de evidentă ca acum. În 1949, gândeam eu atunci, nădejtile vor fi întrecute de realități. Căci dacă până acum le aruncasem înainte, lăsându-le frâu liber, iată că sosise vremea ca faptele să pășească înaintea speranțelor, acoperindu-le prin împliniri. Occidentul, trezit dintr-o somnolență trecătoare, urma să pună zăgaz apelor murdare, împingându-le înapoi, până la izvoarele lor malefice, fixate de ultimul război. Nimeni nu putea să-și închipuie că Occidentul va rămâne la fel de leneș, tembel, surd și opac, dormind liniștit, cu hoardele Asiei izbindu-i în porți.

Capitolul XXIV

PROCURORUL REPUBLICII

Mă aflu la hotarul de la miezul nopții, vârat în sacul meu de dormit - o formulă improvizată - încercând să-mi adun gândurile, după o zi calmă, la căpătâiul unei săptămâni fără incidente. M-am pomenit cu cineva lângă mine. Buimac, am scos capul din pătură, intrând în conul orbitor de lumină al unei lanterne.

- Hai, scoală-te! Trage-ți hainele pe tine!

Vocea mi se părea cunoscută. Când fascicolul a alunecat spre ușă, am zărit figura bondoacă și capul rotund al

gardianului Călin. Era de serviciu la poartă, pesemne în tura de noapte, și venise acum să mă escorteze. Pe drum am încercat să îngheb o conversație cu el. Călin tăcea, însoțindu-mă regulamentar, la un metru și jumătate în spatele meu, luminând calea cu felinarul-lanternă.

La poartă mișunau tot felul de indivizi. Două limuzine erau trase în incintă. Călin a trecut în fața mea și m-a poftit la stânga, în sala mică de festivități. Frigul mă cuprinsese, deși aveam pe mine o rămășiță dintr-un cojoc. Zăpada scârtăia sub tălpi, iar cerul se prefăcuse într-un câmp diamantifer. Lângă mașina cu număr de București, comandantul civil al pușcării discuta cu doi ofițeri. După uniformă, păreau ofițeri superiori. În sală zăresc un grup de civili și militari. Se dau imediat în lături, cu spaima omului sănătos care vede un ciumat. Pentru mine, erau figuri străine, înalte, posomorâte, cu ochi de fiară sclipind în noapte.

Am intrat. Zeci de becuri spâzurate de plafon lumineau tablourile celebre cu viii și morții Partidului Comunist. Înăuntru, spre surprinderea mea, mă așteptau două personaje, dintre care unul cu o vădită curiozitate. E înalt, mai mult gras decât masiv, și tânăr. Nu-i dau mai mult de treizeci, treizeci și cinci de ani. Obrajii îi pleznesc de grăsime și roșeață. Are un început de chelie, vizibilă mai ales din față. E șaten, cu dinți sănătoși, și cred că-i place viața. Poartă un costum cenușiu, cravată, cămașă albă, scrobită. Mă măsoară cu ochii mici, abia întredeschși. Îi rezist privirii. Individul așteaptă până ajung în fața sa, păstrând o tăcere interogativă. Nu dau din cap, nu zic nimic. Atunci colonelul sare ca un arc și-mi vorbește într-o românească aproximativă:

- De ce nu spui să trăiți, banditul!

Răspund imediat, fără premeditare.

- Dacă ar fi să trăiți după urarea pe care v-aș adresa-o eu.....

Las fraza neterminată, ca să înțeleagă și patrupeul. Dar, colonelul nu înțelese nimic. Celălalt e numai zâmbet. Intervine jovial și prompt.

- Într-adevăr, dacă ar fi să trăim cât ne dorește dânsul atunci am închide ochii chiar în clipa asta.

Colonelul, în fine, a înțeles și pare stingherit. Personajul în costum cenușiu s-a retras la o masă lungă care domină

încăperea. Se aşază cu o oarecare greutate pe o bancă şi mă învăluie cu o privire stranie. Am rămas în mijlocul sălii, la un pas de colonel şi la câţiva de oaspetele de la miezul nopţii.

- Aş vrea să-ţi spun că am venit aici să te văd pe dumneata.

Se uită la mine alene, cu o apăsare în priviri. Nu ştiam pe seama cui s-o pun: a oboselii sau a şireteniiei?

- Aş vrea să ştiu cum s-au petrecut lucrurile aici. Cum stai cu ancheta...

"Aşa, am gândit eu, ăsta e alt inspector, cine ştie ce grad o avea? General, mai mult ca sigur, dacă stă colonelul smimă lângă el!"

- Aş vrea să ştiu, a continuat el, scoţându-şi parcă vorbele cu cleştele din gură, într-un plictis, poate prefăcut. Aş vrea să ştiu dacă asupra dumatăle, în timpul anchetei, s-au exercitat, şi aici a făcut iar o pauză, ochii săi dorind să spună ceva, gura silabisind parcă, în cele din urmă, dacă s-au exercitat presiuni sau metode de convingere nelegale.

Mă uit la el scurt şi trec rapid cu ochii peste faţa colonelului. Vistig însă e liniştit, calm şi rece, ca un iceberg. Acum m-am trezit de-a binelea, iar reacţiile mele vor urma în serie. Mai întâi, corpul meu rebegit de frig absorbise parcă toată căldura din cameră. Simultan membrele s-au strâns în apărare, iar simţurile s-au desfăcut în evantai pentru a prinde mişcările celor din faţă. "Nu-i general, şi nici securist din breaslă! am conchis eu. Sau totul nu este decât un joc, o cursă, o batjocură, şi vor să se distreze."

Nu ştiam ce atitudine să iau faţă de acest supliment de anchetă de la miezul nopţii. Metoda mea mi se părea cea mai la îndemână: să-l iau pe Păcală în braţe, şi să fac pe prostul.

- Nu prea înţeleg ce vreţi să aflaţi de la mine, i-am spus, după ce pauza devenise apăsătoare.

Individul cu obrăjii bucălaţi încearcă să mă anime:

- Hai, vorbeşte, băiatule! Ai făcut tu ce-ai făcut, dar acum eu te întreb dacă pentru ce-ai făcut ai avut cumva de suferit aici, şi, întorcând mâna spre colonel, adaugă: sau de la dânsii!

"Ei, asta-i bună, mi-am spus eu, iată că mai sunt şi personaje în regimul comunist care pun întrebări asupra dreptului de a rupe oasele celor arestaţi." Înainte de a-i răspunde, m-am uitat din nou la colonel. Mă urmărea cu o

nonșalanță totală. 'Evreu basarabean, cu ochii de un albastru spălăcit, ca o piftie alterată, Vistig stătea nemișcat, parcă i-ar fi făcut cineva în clipa aceea portretul. Firul gândului mi se desfășoară rapid. "Deci ție nici că-ți pasă! Și dacă îi declar matahalei că m-ați torturat, și dacă îi spun că m-ați ținut în puf, tot aia e. Și, pe urmă, ce, debitorul ăsta care lucrează în bransă nu știe ce înseamnă anchetă la Securitatea Română? Sau poate că, și aici firul întrebării se făcu nod, familiile noastre, auzind de schingiuri și torturi au făcut un protest, pe undeva, și ăsta a venit acum de formă să arunce praf în ochi? Tot ce se poate." Tipul însă insistă:

- Vreau să știu ce s-a întâmplat. Nimeni n-o să-ți facă nici un rău pentru ce vei spune acum. Vreau doar să-mi spui dacă declarațiile scrise au fost date sub amenințare sau dacă ai fost supus la violențe. În calitate de procuror, te solicit să-mi răspunzi dacă ce ai declarat corespunde adevărului!

Parcă i se reanimase glasul. Nu mai simțeam torpoarea debutului. Pentru mine, ochii lui Vistig erau mai limpezi ca o pagină scrisă cu majuscule. "Am să dau un răspuns prudent", îmi zic eu în gând.

- O anchetă, domnule procuror, știți cum e, că doar sunteți de meserie. E precum cerul de primăvară: când senin, când înnoirat.

Trântesc o pauză, pe urmă, reiau, tot prudent:

- Ba câteodată cade și grindina.

Mă uit la el, să prind efectul. Namila își bagă mâinile în buzunare și zâmbește.

- Așa. Ai început să vorbești metaforic. Știi ce? Mie să-mi spui, băiete, câte parale face dosarul tău. N-am venit aici să-mi pierd timpul cu povești!

Îi urmăream acum mai mult intonația decât sensul cuvintelor. Voiam să știu de ce ureche să-l apuc. Nu era moldovean și, cu atât mai puțin, basarabean. Mirosea a București, a capitală. Își rotunjea cuvintele suspect de grijuliu.

- Hai, răspunde! Ai semnat fiecare foaie, ți-ai luat o răspundere pentru ce-ai scris acolo!

"Halal semnătură! Dacă ai ști tu, și cred că știi, ticălosule, dar faci numai pe prostul, cu ce cemeală roșie și caldă sunt îmbibate semnăturile mele!" Îi răspund în dodii:

- Vedeți dumneavoastră. Un dosar rămâne un dosar...

Iar las cuvintele în aer, și mai trag un ocol peste mutra lui Vistig. Colonelul zace într-o prostrație de manechin. Știe el că, oricât ar lătra câinii pe lături, blana lui Moș Martin e groasă și n-ar cuteza s-o muște. Împrumut de la el indiferența, iar de la procuror viclenia.

- Ah, nu! Vă înșelați când puneți așa problema. A fost o anchetă, cum să zic, legală.

Râsul începe să-mi gâlgăie. Întâi, prin capilare, pe urmă ca un șuvoi, în tot corpul. "Vreți teatru, lăsați că vi-l dau eu. Deci, securea întreabă butucul dacă nu cumva la descăpățânarea unui nenorocit, nu i-a rupt vreo așchie. Doar șeful Securității în persoană a condus ancheta." Strecor șopârta, amuzat:

- Pe dânsul, și arăt către Vistig, ar trebui să-l întrebați dacă s-au folosit metode bune sau metode rele. Eficiență a fost fiindcă dosarul meu este de o palmă.

- Lasă asta, mă întrerupse civilul. Pot să mă informez și singur. Vreau să-mi spui tu, să aud din gura ta că tot ce-ai scris acolo este adevărat.

"Deci asta vrei. Nu te interesează că ăștia m-au chinuit ca pe hoții de cai, vrei doar să afli dacă în torturi nu mi-au deschis cumva porțile imaginației."

- Adevărul? Continui eu puțin mirat.

M-am încălzit de-a binelea. Trupul absoarbe cu furie căldura încăperii.

- Cam greu să afli ce-i ăla adevărul. Nu l-a spus el Hristos, sau poate n-a vrut să-l spună, deși îl știa, și ați vrea să-l știu eu și, mai mult decât atât, să-l mai și scriu.

Matahala dădu semne de nervozitate.

- Nu mă lua pe mine cu povești din astea de adormit copiii. Spune-mi, ce scris în dosar este sau nu adevărat. Eu știu, mă băiete, adăugă el, deplasându-și chintalul de carne către masa lungă din încăpere, eu știu cât poate omul să spună de frică. E adevărat că voi ați făcut o organizație și că ați nenorocit o mulțime de oameni?

Acum îl ascultam în zefleMEA. Nici n-am încercat să-mi ascund gândurile.

- Mă interesează să știu dacă ăștia care s-au luat după voi sunt sau nu sunt vinovați.

Îi rânjesc în față:

- Vinovați în fața cui? A legilor dumneavoastră sau a conștiinței lor?

Matahala se preface că n-a prins mingea.

- Orice stat își are legile sale, mi-o spune el pe un ton grav. Voi ați călcat legile Republicii Populare Române, legi pe care tu sau alții ca tine trebuia să le cunoașteți. Pentru asta o să plătiți. Pe mine însă mă interesează ceilalți. Și ți-am spus ce anume.

Îi răspund imediat, încălecându-i cuvintele.

- De ce nu-i întrebați pe ei? Fiecare a dat o declarație pe care a semnat-o. De unde să știu eu, câtă minciună sau cât adevăr zace în dosarele lor?

- Dar în dosarul tău, mă?, sare procurorul.

Prind apelativul din zbor, adăugându-l la portretul general.

- Dosarul meu este dosarul unui anchetat, dosarul unui om care stă pe scaun flămând și bătut și care nu știe dacă va mai apuca să vadă pagina întoarsă.

- Lasă bă, teoriile, mi-o retează procurorul. Sunteți peste optzeci băgați în aceeași oală și fiecare ați fiert pe măsura faptelor voastre. Sigur, poate pe ici pe colo s-au făcut și exagerări, s-a sărit peste cal...

- Adică s-a sărit pe noi, am zis eu cu parapon.

- La anchetă nu te duci ca la popă. Tu să spui ce vrei, iar el să te ierte, să-ți mai dea și binecuvântarea.

"Oare ăsta o fi știind ce înseamnă biserică?" mă întreb eu.

- Aici spui și ce n-ai vrea să spui, iar sfârșitul este pe banca acuzării.

- Aici voiam să te aduc. Noi nu judecăm ca burghezia de odinioară, noi nu condamnăm pentru fapte plătuite sau imaginare. Pentru ce-ai făcut, cu asta mergi la judecată...

Și-a pus coatele pe masă, îngropându-și capul în mâini. "Burduhănosul ăsta a venit aici să afle cam cât s-a umflat în ancheta noastră. Restul, dacă am fost chinuți sau nu, e praf în ochi."

- Nu știu ce să vă răspund. Dosarul meu? Semnăturile din el ar trebui să vă ajungă. Altceva nu am de declarat!

Tonul e cam obraznic. Colonelul s-a deșteptat din somnul său pedestru și îi șoptește ceva procurorului. Malacul se scoală. Își strâng mâinile afabil. Se uită amândoi la mine și

discută probabil tot despre mine. În șoaptă bineînțeles. Apoi se despart. Rămân cu procurorul.

Am auzit de afară zgomot de motor. Pe urmă, s-a așternut liniștea. Vistig plecase. M-am așezat pe una din bănci. Voiam să iau o pauză când, grăsunul s-a instalat iarăși în fața mea.

- Mi-a zis colonelul că ești un tip periculos.

Îl ascultam cu ochii întredeschși. Tare mult aș fi vrut să-i trag una peste obrajii lui rozalii. Se părea că luasem înălțime în ochii săi după dialogul cu Vistig.

- Ce mi se pare mie mai grav din tot ce-am aflat este că te-ai învățat să minți, să te ascunzi, să te prefaci.

Procurorul avea o eczemă. Din când în când își vâra mâna sub haină și se scărpină discret. Se uită la mine cu ochii săi iscoditori de bursuc.

- Pe mine n-ai cum să mă minți! Chiar dacă la anchetă te-ai strecurat sau ai vrut să scapi de bătaie declarând fapte care nu s-au întâmplat, acum nu ai încotro. Ai să spui tot adevărul!

Nu pierd ocazia și i-o pleznesc:

- Deci dumneavoastră știți ce metode se folosesc la anchetă și cum sunt smulse declarațiile!

Procurorul sări ca ars de pe bancă, începând să-și agite brațele.

- Unde-ai pomenit, bă, vinovat să-și spună singur crimele și fărădelegile? Da, una e să fii om de înțeles și să recunoști, și alta e s-o încasezi până te caci pe tine, că atunci născociști tot ce-ți trece prin minte. Înțelegi, bă? Pe mine mă interesează acum cât adevăr este în dosarul tău.

L-am întrebat insidios:

- Adevăr pentru cine?

Se uită la mine cu ochi interogativi:

- Cum pentru cine, bă?

- Evident, că pentru dumneavoastră, că doar nu pentru noi care vom înfunda pușcăria. Pentru dumneavoastră și pentru atât cât a mai rămas din opinia publică, că doar n-o să vă învăț eu cum se montează un proces politic, ce sfori se trag și cum se hotărăsc sentințele înainte de rostirea actului de acuzare! Aduceți-vă aminte de *tătucu*! Cum și-a lichidat el *partenerii* în 1937! Cu miile!* Ca să nu mai vorbim de ce s-a petrecut pe la noi în ultimii ani!

Matahala a scos un muget, aruncându-și brațele către mine, de parcă i-aș fi aruncat untdelemn încins pe față.

- Să taci, banditule! Tu n-ai voie să vorbești de generalissimul Stalin. Lepră ordinară! Vorbesc cu tine, te consider om, și tu îți dai imediat ticăloșia pe față, urlă el agitându-și mâinile deasupra mea, de parcă ar fi vrut să mă sugrume.

- Bine le-a făcut! urlă el. Ce crezi tu, banditule, că o revoluție se face numai cu cei care au umit-o? Oamenii se schimbă pe parcurs. Când dau de bine devin răi și nesățioși. Știi tu pe cine a lichidat tovarășul Stalin? Tu, care ești un mucos și care habar n-ai de ce-i aia istorie a Partidului Bolșevic!

Urletele nu mai conținesc și fiind aproape de mine o ploaie mărunță de bale îmi acoperă fața.

- Și aici ce-ai fi vrut să facem cu partidele istorice? Cu țărăniștii și cu liberalii? Să-i lăsăm să stea mai departe cocoțați pe spinarea poporului?* Să tragă de pe el șapte piei?

Profit de un sughit al său, nervos și acru, și i-o pasez:

- Bietul popor român! Cât o să ducă el dorul după jefuitorii săi!

De data asta a înțeles că-mi bat joc de el. Mi-a plesnit o labă ce-ar fi trebuit să-mi cuprindă toată falca. Aveam însă mâinile libere, iar reflexele îmi erau încordate. Am tras capul, și palma i-a vâjâit în aer. Am făcut însă greșeala să mă ridic în picioare. Namila m-a prins în brațe și m-a aruncat pe jos.

- Stai, banditule, că-ți arăt eu cum se discută cu un procuror al Republicii Populare!

A țâșnit afară. Peste câteva minute a revenit congestionat, cu ochii bulbucați.

- Ieși în pizda mă-tii de bandit! urlă el la mine, scoțându-mă afară în brânci.

Curtea era pustie. Poarta de fier din stânga mea, stă mută și neagră. Mă ia în primire o sfijitură în uniformă și, în câteva secunde, mă pomenesc într-o altă cameră, mai mică, de vreo trei metri lățime și patru lungime. Sunt zvârlit înăuntru ca un sac de cartofi. După mine, colosul, vociferând. Lucrurile încep să-mi displace. De unde credeam că voi scăpa de huidumă folosind cuvinte sibilice, nedându-i nimic, ba chiar bătându-mi joc de el, iată-mă acum într-o cameră numai cu el, cu

perspectiva unei anchete veritabile. Asupra identității sale nu mai aveam dubii. Era procuror pe cât eram eu episcop. Tipul făcea parte dintr-un corp special de control al Securității, cu stele mari pe umăr. Vedeam cât e de hotărât să-mi demonstreze că eu sunt un bandit, iar el un patriot.

- De ce-ai pus, bă, mâna pe armă? De ce-ai tras bă, în noi?

Și, fiindcă nu știam ce intenții are, la cei câțiva centimetri care ne despărteau trupurile, i-am răspuns sec:

- N-am tras domne în nimeni! Nici măcar în iepuri.

- Da' în oameni ai tras, banditule? Pentru cine strângeați voi pistoalele?

Voiam să-l las să-și țină monologul cât pofteste. Procurorul puncta fiecare acuză cu o ciocănitură nervoasă în bărbie. Speram că va obosi. Dar, fiecare întrebare scomea alfa și, treptat, m-am pomenit împovărat de toate monstruozitățile reacțiunii. *Fiu de moșier* (mă confunda probabil cu Vlădescu), *partizan* (ce mult aș fi dorit să fiu în munte!), *bandit* (bine ar fi fost dacă le-am fi dat o lovitură băieților, să-i devalizăm de câteva sute de milioane, pentru cumpărarea armamentului și nevoile organizației), *trădător* (față de cine? doar nu eram în rândurile lor!), *cretin* (aici mă recunoșteam pe deplin, căci ajunsesem în mâna lui Vasilescu); *spion anglo-american* (meserie grea pe care iubiiții noștri occidentali n-o încredințau oricui). Ultima *insultă* a scos-o de undeva din cursul scurt al istoriei Partidului Comunist Bolșevic al Uniunii Sovietice. Era suprema injurie pe care ar fi putut să mi-o arunce, iar, după ce mi-a aruncat-o în față, ar fi trebuit fie să fac infarct, fie să-mi crape obrazul de rușine. A urlat, stropșindu-se la mine și icnind din toți bojogii:

- Ești un vierme gardist alb.

A continuat, potop:

- Tu vrei să faci contrarevoluție, bă? Tu și generalul tău? Poporu' nu vrea război, bă!

Nu știu ce anume, ce cuvânt a avut în el o încărcătură explozivă, dar după pronunțarea sa mi-am dat seama că tipul e evreu și atunci m-a și izbit. Îl trădase rostirea tremurată a r-ului palatal. Am fost atât de încântat de descoperire, încât ea a funcționat ca un anesteziec.

Namila nu s-a oprit aici. Loviturile mergeau în serie. Folosea tot ce învățase probabil la ședințele de partid.

- Bă, noi vă stărpim. Noi n-avem nevoie de bandiți. Nu stăm de vorbă cu ei. Aici vom face comunismul, noi, clasa muncitoare...

Auzeam elucubrațiile, cu tăieturi fonice. Grija mea de căpătâi era să-mi ascund capul, ochii și urechile de loviturile ce cădeau neconținut. Era însă foarte aproape de mine. Cu ochii injectați, urla ca o maimuță. Mă înghesuisese într-un colț al încăperii. Putea trece oricând la lovituri cu picioarele, care rămâneau totuși cele mai periculoase într-o anchetă. Nu știu ce anume din mutra mea l-a enervat, nu știu cât din ființa mea i-o fi declarat că sunt un dușman de moarte care nu trebuie curățat, că la un moment dat, m-a prins de umeri și m-a târât pe scaun. Imediat i-a făcut semn aceleiași sfrijituri să mă lege. Era atât de furios, încât cuvintele i-au lipsit. Ordinul a venit doar prin semne. Loviturile la cap mă ametiseră. Vedeam acum becul legănându-se în fața ochilor. Căldura mi se părea insuportabilă. Între mine și el se lăsase deja o perdea care-i ascundea mișcările și-i voala vocea.

- Stai, banditule, că-ți arăt eu ție cum plătește clasa muncitoare. Să simți tu acum brațul revoluției. Ce credeai, bă? Că o să tragi în noi, iar noi o să te primim cu flori?

Nu prea înțelegeam de ce mă legase de scaun. Sângele îmi curgea pe față. Îi simțeam sărătura în gură. Namila cuprinsă de streche urla mai departe, împingându-mă cu scaun cu tot către zid.

Atunci am simțit dogoarea în genunchi și tot atunci am urlat de s-au zguduit pereții. Nebunul se dezlănțuise.

- Bă, poporul nu vrea război, poporul vrea pace și bunăstare*, și voi, niște bandiți, ați crezut că americanii or să vă ajute...

Mă împinsese către ușa deschisă a sobei. Am văzut jarul adunat. M-am lăsat repede pe spate, încercând să scap. Am căzut, dar m-au prins repede. Iar huiduma îmi împingea labele chircite spre jarul roșietic. Am urlat cât am putut. Militianul mi-a tras capul îndărăt și namila mi-a vârat peste cap o haină. Nu mai vedeam nimic. Doar jeraticul îmi dogorea tălpile. Dementul răcnea mai departe:

- Eu am fost la Auschwitz, și la Buchenwald. Acolo mi-au murit părinții. Și tu vii acum să spui că vrei război? Legionarul!*

Căldura devenise atroce. În cameră începuse să miroasă a lână arsă. Ciorapii împlețiți fumegau mocnit. Nebunul țipa mai departe. Încercam din răspuțeri să ies din strânsoarea legăturilor. Mă blocaseră de scaun, iar un căluș îmi astupa gura. Până la urmă am izbutit să-l scuip. Nu știu cât am țipat, cât mi-am urlat durerea. Înaintea ochilor se întinsese o ceață deasă, puturoasă. Umbra călăului părea tentaculul unei caracatițe care mă trage spre o gură roșie încinsă.

- Legionar ești tu cu mă-ta și cu tac-tu! Bestie, jidan scârbos!

I-am spus probabil și altele, cât am mai putut să-i spun. Pesemne că răcnetele mele l-au speriat. Pentru câteva clipe și-a luat mâinile de pe trupul meu. Atunci am căzut cu toată puterea pe spate. Până să-mi înfunde din nou gura, l-am potopit cu tot ce mi-a venit pe limbă. El mă făcea legionar, eu îl făceam *jidan scârbos, liftă scârboasă*.

- Voi ne-ați vândut nemților în primul război și acum ne vindeți rușilor...

Replica lui devenise stereotipă.

- Scoate, bă, cămașa verde și diagonală. Bă, banditul!

Dialogul a ținut până când mi-au înfipt ceva în gură, o cârpă, un prosop, cine știe, iar caznele au reînceput. Cât a durat? Un minut sau zece? Nu mai știu. Capul îmi pleznea de durere. Parcă mi-ar fi tras cu cangea carnea de pe os. Nu există pe lume cuvând sau limbă care să exprime caznele focului. Când te prinde, nu-ți mai rămâne decât să plângi, să urli și să te topești în durere! Bestia m-a lăsat abia când a început să sfârâie carnea și când mirosul a devenit pătrunzător. Atunci și-a dat seama ce făcuse. Când mi-am revenit de-a binelea, eram întins pe podea, dezlegat, cu Călin, gardianul, deasupra capului. Procurorul Republicii dispăruse.

Capitolul XXV

**DUMNEZEU MĂ ARUNCĂ ÎN MÂINILE
CELOR RĂI**

Întoarcerea mea în celulă a semănat cu retragerea de la Atlanta. Dus în cârcă de Călin, milițianul, încercam să reconstitui firul evenimentelor. Avusesem de-a face cu un dement a cărui neghiobie transformase tortura în mandat special. O durere atroce îmi frânse gândul. Gemeam, ba poate chiar deliram. Dacă milițianul m-ar fi lăsat să ating cimentul aș fi căzut ca un butuc. Am parcurs scările susținut de doi gardieni. Toate amănuntele *transportului* s-au întipărit în memorie, ca o pecete de neșters.

Când am ajuns în celular Călin mi-a șoptit:

- Să nu le dai nimic. Țștia vor să omoare poporul român.

Nu știu ce efect ar fi avut pentru mine, pentru rănile de la picioare, un balsam sau vreo alifie miraculoasă. Știu însă că durerile au scăzut brusc din intensitate. L-am privit pe Călin cu ochi încercănați de durere și umezi de lacrimi. Era ca un frate venit să-mi stea alături, în ceasuri de cumpănă. Călin își pusese felinarul-lampă cu fața către zid. Îngenunche șoptindu-mi:

- Am auzit tot. Și eu, și alții. Te-au chinuit noaptea asta de parcă le-ai fi dat foc la casă.

Pe urmă, și-a potrivit lumina pe picioarele mele. Am simțit cum meșterește ceva acolo. Încerca să-mi scoată ce mai rămăsese din îmbrăcăminte arsă. A plecat apoi lăsându-mă singur o bună bucată de timp. Când a reapărut, avea o ceașcă de untdelemn în mână. Mi-a uns încet tălpile arse și gleznel. A mai meșterit apoi până la toaca deșteptării. După ce m-a mângâiat pe față, mi-a dat să beau dintr-o gamelă ceai cald, îndulcit.

- Să bei multă apă, că ți-au prăjit ticăloșii picioarele. Am să trimit pe spițerul nostru de la infirmerie să te vadă.

Nu l-a trimis. Sunt convins că nu i-au dat voie. Ceea ce făcuse pentru mine în acea noapte l-ar fi putut arunca ușor într-o celulă vecină, iar ceea ce îmi spusese, dacă ar fi intrat într-o ureche dușmană, l-ar fi trimis pe lungul drum al temniței, pentru cel puțin zece ani.

Convalescența a fost destul de lungă. Putea să fie și mai lungă, dacă n-aș fi primit imediat o asistență clandestină. Istoria aventurii mele nocturne s-a răspândit în celular ca bătaia unui gong. Dimineața am început deja să simt semnele ei. Plantoanele de zi mi-au umplut gamela cu terci, iar la sfârșit mi-au mai vârât încă una, ca supliment. Din păcate senzația de vomă era intensă. Nu m-am atins de nimic. Mai târziu Călin mi-a adus o gamelă cu ceai. Am băut-o în silă. Stăteam pironit. Nu mă puteam mișca deloc. Aveam arsuri întinse pe tălpi și fluierile picioarelor, iar durerile de cap erau însoțite de o stare de slăbiciune totală. Făcusem febră din prima zi.

Seara, în schimbul de noapte, a picat Naidin, milițianul. Râdea ca să mă încurajeze.

- Te-au gădilat la tălpi ca pe hoții de cai.

Purtată de vorba sa iute, în cea mai perfectă *limbă oftenească*, aluzia mi-a stors un zâmbet, aducându-mi aminte de vechile cronică și datini ale pământului nostru, când cei care hoțeau caii gospodariilor erau puși la caznele focului, calul fiind chiar mai prețios decât membrii familiei, fiindcă el asigură viața țăranului. Tot Naidin a fost cel care m-a ajutat să-mi curăț tălpile cu spirt. Am mai tras atunci un urlet, dar era o operație care nu putea întârzia. Altfel aș fi fost pierdut. Picioarele începuseră să se umfle, gleznele aproape nu se mai vedeau, iar o infecție m-ar fi dus rapid la groapă. L-am rugat pe Naidin să nu șoptească mamei nici un cuvânt despre cele văzute. Apoi i-am cerut niște sulfamidă. Am primit-o noaptea următoare prin Călin, și tot prin el mi-a parvenit și o alifie. Dar, durerile nu m-au lăsat.

Totul mi se părea absurd. Un procuror care torturează; niște milițieni care ajută un deținut; un imbecil de deținut care își închipuie că poate dialoga cu un securist, deșertându-și convingerile. Toți erau aliniați în fața mea, detașați de mine, ca și cum o oglindă miraculoasă m-ar fi prefăcut în duh, dublându-mi imaginea.

După ce durerile s-au mai istovit, iar pojarul de pe gambe aproape se stinsese, am descoperit că picioarele își dobândeau conturul. Păstrau încă pe ele urmele plăgilor, de o culoare roșiatic închisă, cu marginile întunecate, semănând cu resturile unei clădiri calcinate. Scăpasem totuși ușor. Și asta o datoram celor care mă ajutaseră, perforând ziduri, desferecând uși,

Închizând ochii sau, dimpotrivă, deschizându-i mai larg pentru a mă cuprinde și pe mine într-unul din ungherele lor. Mai rămânea figura procurorului, așa-zisul procuror, care mă schingiuisese cu sadism. Îl întorceam acum pe toate fețele, îl puneam pe cântare imagine, îl spânzuram de nu știu câte ori, când cu capul în sus, când cu capul în jos, doar-doar o țâșni de undeva, din gâttelej ori din pielea sa o explicație a gestului său nebunesc. Auzisem de ororile din lagărele de concentrare naziste, de victimele inocente ale unui regim rasist. Pe fundalul norilor de cenușă umană de la Auschwitz și Buchenwald, începuse încet, pe nesimțite, mai ales după 1945, să se facă la noi în țară un pic de comerț. Aproape că nu mai întâlneai evreu în orașele mari care să nu se declare contemporan cu vreun lagăr de concentrare și victimă directă a ororilor naziste. Afirmările acestea, dincolo de natura lor declarativă, aveau și un aspect economic. Se acordau pensii și ajutoare, pe baza unor declarații care, în majoritatea cazurilor, cereau prezența a doi martori. Dar, în ciuda anatemei aruncate asupra fostului regim antonescian, actuala guvernare democrat-populară recunoștea, prin toți porii propagandei, un fapt nedezmințit de altfel nici de evrei: grație mareșalului și autorității sale, România a fost singura țară din sateliții Axei care nu a acceptat livrarea evreilor, așa cum s-a petrecut în alte țări aliate sau ocupate de germani*.

Încercam să judec gestul așa-zisului *procuror*. Desigur, asasinarea părinților săi, numai fiindcă fuseseră de altă lege și se închinau altui Dumnezeu, constituia o faptă abominabilă, susceptibilă de orice pedeapsă. De aici încolo planurile interpretării se schimbau radical. Trebuia ca să fii chiar pomit sau imbecil de-a binelea să confunzi o mișcare de rezistență pomită împotriva unei ocupații străine cu regimul nazist și politica sa rasială. Mai exista un punct vulnerabil în reacțiile sale. L-am descoperit abia mai târziu, în convalescență. După ce treci printr-o catastrofă, mai ales de ordin intim, pe linii anterioare, nu te manifesti zgomotos, violent, bestial. Eram convins că *procurorul* avea ceva de plătit, dar în nici un caz pentru cei care-și pierduseră viața. În memoria mea, fapta sa va rămâne gratuită, iar chipul său îmi va stăruî în minte cu luciri de dement.

Urcarea mea la suprafață a fost mai dificilă decât mă așteptam. În primul rând, o zi după *tortura la cărbuni* n-am mai putut urina. La aceasta se adăugau durerile de cap cumplite, o stare halucinantă, care, mai ales noaptea, se transforma în coșmare. Apoi a venit partea cea mai scârboasă: folosirea tinetei. Printr-o înțelegere tacită obțineam o porție dublă de apă la fiecare masă. Mersul până la tinetă devenise un calvar. Începusem să regret că nu m-am născut maimuță ca să pot merge în mâini, ferindu-mi astfel tălpile și gleznele de cea mai mică atingere. Între timp, și de peste tot, soseau fel de fel de mesaje, direct prin plantoanele de drept comun. Aflaseră toți de cele petrecute și, printr-o solidaritate de suferință, îmi aduceau de toate, inclusiv ziare.

Trecuseră trei săptămâni de la ancheta mea pe jar. Într-o seară, la un control de sfârșit de săptămână, am auzit de departe ceva care semăna cu glasul lui Vasilescu. Da, era el, în came și oase, cam tras la față, dar cu aceiași ochi vii și iscoditori. Nu m-am mișcat din pat, cu toate că începusem să merg, ba chiar cu strâmbături și icnete îmi făceam și programul de gimnastică matinală. Când a deschis ușa celulei, și a văzut că lipsesc din prag, așa cum cerea regulamentul, Vasilescu a mimat surprinderea, întrebându-l pe milițianul de serviciu:

- Ce-ați făcut cu ăsta? L-ați dus la Sineasca?

Îi știam poza și nu m-am prins în joc. A intrat apoi în celulă și m-a văzut culcat pe pat.

- Stai ca boieru Pleșa tolănit! Nici că-ți pasă c-am venit!

Vocea nu mai avea atâta siguranță de sine. Celula era scufundată în semiîntuneric. Doar becul slab de pe culoar arunca lumină înăuntru. Am păstrat tăcerea mai departe, lăsându-l să-și continue monologul. Speram că voi afla și explicația absenței sale. Vasilescu nu era pus pe confidențe, și cu atât mai puțin pe intimități. Se priponise la capul priedului și încerca să mă provoace, să afle în ce ape mă scald.

- Ce-am auzit, bă, că te ții de prostii! Că te-aduce omu' din ger să te încălzești lângă sobă și tu îți pui picioarele pe foc! Bă, Ciucene, eu ți-am mai spus ție. Tu nu ești întreg la minte! Iar la tine se aplică și proverbul ăla: unde nu-i cap, vai de picioare.

Tăceam, mustind pe dinăuntru. Simțeam cum îi crește țâfna.

- Bă, prostu-i prost, și vai de oaia care nu poate să-și ducă singură blana. Da', ia spune-mi , chicoti el, aplecându-și căpățâna către mine, tu te-ai mai gândit la ce-ai vorbit noi doi? Hai, pregătește-te, că acum vine Ignatul vostru. Nu mai e mult. Și atunci o să vrei tu să vorbești, da' n-o să vrem noi să te ascultăm.

Parcă îmi luase Dumnezeu vocea. Chiar dacă m-aș fi străduit să scot vreun cuvânt n-ar fi ieșit mai mult de-un sunet. Dacă s-ar fi apropiat mai mult de mine l-aș fi apucat de beregată. Vasilescu părea deconcertat. În semiîntinericul celulei nu-mi putea prinde mai mult decât conturul feței.

- Ia pune, bă, lanterna pe mutra ăstuia, poate o fi crăpat dracului.

Lumina se opri pe privirile mele, priviri care nu erau din cele mai agreabile. După ce s-a convins că sunt viu, după ce mi-a cântărit ura din ochi, Vasilescu a mai făcut o aluzie groasă la strămoși, ivărele au căzut apoi cu zgomot în locașurile lor.

Vasilescu *redivivus*. Iată o veste câtuși de puțin îmbucurătoare. Oare căpătase între timp rutină pentru a instrumenta mai ușor anchetele? Mă temeam de Vasilescu. Poseda mult fler și o bogată intuiție. Aș fi vrut să știu ce avea de gând cu noi, unde voia să ne împingă cu ancheta. Prin cap îmi fluturau fel de fel de supoziții. "Unde a fost atâta timp? Nu cumva a venit să ne termine? Sau poate a venit să ne dea drumul? Poate că superiori l-au scuturat, l-au dojenit. Sau a renunțat la caz și acum e numai în trecere, să-și vadă vechea clientelă și apoi să ia în primire alt lot?" Ipotezele le strecuram, le prefiram, așteptând cu nerăbdare depănarea zilelor. Abia după trei săptămâni am izbutit să-mi reiau ortostația. Cerul se limpezise de nori, iar eu mă pregăteam să reintru în programul normal de comunicații și.... anchetă.

Capitolul XXVI

PĂDUCII

Prima constatare, după cuplarea legăturilor: *centrala* noastră dispăruse. Puștiul, Lucică Popescu și ai săi se evaporaseră ca să-și arate făptura la alt nivel al celularului. Pierzând transmisiunea pe verticală, am reluat-o pe orizontala etajului, cu multă grijă. Auzisem că, o dată cu sosirea lui Vasilescu, celularul se împânzise cu informatori. Bănuiala suprapunea un zvon care va căpăta în cele din urmă contur. *Omul nostru* venit din Germania, *rezidentul* pe regiunea Olteniei, care avea menirea să primească, să adăpostească și să-i plaseze pe agenții trimiși de serviciul american de informații, se afla printre noi. Acest om nu era altul decât Ciprian Pascaru, botezat și *vărsatul*, după cicatricile lăsate ca moștenire de o boală mai veche. Și așa bănuiala a ajuns zvon, iar zvonul, prinzând consistență, s-a transformat în știre, crescând îngrijorător către ceea ce se numește realitate sigură. Îl auzisem mai toată toamna tăind fraze nemțești, zi și noapte, dar, mai ales noaptea, și m-am tot întrebat cât va mai tolera Vasilescu această conversație ilicită. Duetul se derula în octavă, vocea pițigăiată a lui Pascaru pierzându-se deseori sub pedala baritonală a colegului său de armă și de soartă, Victor Andreievici. Pe urmă, vocile lor au dispărut, aruncate printr-un ungher al celularului.

Cu instalarea iernii binomul se spărsese, Andreievici rămânând pe undeva, la etajul I sau II, iar colegul său Pascaru fiind dus îndărăt la Securitate. Asta ar fi trebuit să însemne un simptom agravant pentru *rezidentul* nostru, dacă nu mi-ar fi intrat în urechi o altă știre, pe de-antregul senzațională. Ciprian Pascaru nu ajunsese nici mitropolit al Olteniei, nici prefect al județului. El pătimea într-o cameră specială din casa boierilor Poenaru, cu de toate ale gurii, *gros, grand, bien fourré*. Știrea ajungea la mine după ce se izbise de pereții timpanului lui Victor Andreievici. Șocul fusese atât de cumplit, încât Victor începuse să boxeze ușa de fier, proferând cele mai *tandre* aluzii la adresa camaradului său și mugind ca o fiară. Vestea îmi picase și mie ca o bombă pe homul casei. Ca s-o percep mai clar, m-am întors degrabă, nu fără o plăcere sadică, la

momentele care au precedat sosirea lui. Cu grija copilului ce ridică pe marginea mării castele de nisip am reconstituit episoadele în care au fost implicați cei doi ofițeri: dorința lui Ciprian Pascaru de a afla cât mai mult despre noi, de a mă cunoaște pe mine direct, de a-i furniza informații, în fine, toată tactica sa de apropiere și de pătrundere în labirintul nostru. Abia acum, în frigul celulei mi se topeau solzii de pe ochi, când s-ar fi convenit ca ei să-mi fi căzut mai devreme, mult mai devreme, spre binele meu și al tuturor, în vara anului 1948. Reconstituim, cu fidelitate, aria colaborării cu Occidentul, cântată de Sergiu Mandinescu într-un moment hotărâtor pentru soarta organizației noastre. Îl revedeam, de asemenea, pe Pascaru sub coroana verde-închis a nucului din grădină, perorând asupra viitorului de aur al colaborării noastre.

Știam cât de simplu este ca, fiind înăuntru, legat la ochi și cu urechile ceruite, să te lași furat de vreo șoaptă, să aluneci pe toboganul vreunui zvon ori să te întuneci la umbra vreunei bănuieli. Însă toate mergeau acum împerecheate, ținându-se de mână, iar ceea ce fusese cândva numai o atitudine minimală de prudență și acoperire, acum se dovedea a fi una din pârghiile care au funcționat împotriva noastră. Nu căderea lui Sergiu Mandinescu a dus la descoperirea noastră. Ea a dat doar semnalul, lăsând bariera peste noi. Mi se părea totuși ciudată afirmația lui Vasilescu care, după ton și nuanțe, nu putea fi pusă sub semnul îndoielii: până la arestarea echipei de la Severin, Sergiu Mandinescu n-a știut nimic de mine. Era o constatare ce mă obliga să deschid la maximum evantaiul supozițiilor. Probabil că Pascaru, odată ajuns în țară, se predase imediat obținându-și *naturalizarea* și oferind singurul lucru de preț pe care-l mai avea: cifrul de comunicare și contact. Locuința sa urma să devină nu numai un cămin ospitalier pentru cei ce vor veni de peste graniță, dar și o capcană eficientă. Partenerii au bătut palma și poate s-au umplut și niște buzunare. Securitatea o fi avut ea multe metehne, dar zgârcită nu era, mai ales cu cei care își ofereau oficiile și conștiința. Eroul nostru, ajuns astfel din vânat vânător, și-a întins urechile spre orașele Olteniei, poate și prin București, așteptând să-i pice în bătaia puștii orișice, de preferință o pradă grasă. Și cum începând cu 1946-1947 toată lumea făcea organizații de rezistență, cel puțin din gură, lui

Pascaru nu i-a fost prea greu să agațe în ochiurile plasei tinerii adunați în jurul lui Gigi Ionescu, în vara lui 1948. După ce i-a semnalat Securității, Pascaru s-a propulsat spre nivelurile superioare de organizare a Rezistenței din Oltenia. Și așa, din aproape în aproape, a dat peste proaspătul elev de școală militară, un poet cu inima cât roata carului, un visător în plină zi, care s-a lăsat copleșit de emoție încă din prima rundă. Cu Sergiu Mandinescu, captiv, următoarea lovitură se profila în viitorul apropiat. Ceea ce nu reușeam să deslușesc era episodul denunțării mele. Pascaru venise la mine pe înserat. Reținuse aproximativ adresa și trăsăturile chipului meu, chiar dacă, pe drum, Sergiu făcuse zig-zaguri, omițând să-i spună numele străzii. Și totuși de ce nu mă denunțase Pascaru? Nu cumva, crezând că va prinde în undița sa un pește mai greu, întârzia livrarea mea în mâinile Securității? Probabil că o arestare pripită ar fi compromis accesul la *capii* organizației, la centrele nevralgice ale Rezistenței din Oltenia.

Și totuși dacă Pascaru m-ar fi denunțat, soarta grupului nostru ar fi fost ferită de catastrofele care au urmat. Dacă *eminentul* spion, instruit de americani și expedit sub acoperire, ar fi semnalat prezența mea Securității, s-ar fi declanșat imediat o alertă generală. Cu toate invectivele lui Vasilescu și pumnii lui Oancă, m-aș fi aflat într-o situație incomparabil mai bună. Fără martori, fără declarații, fără probe, ancheta s-ar fi soldat cu un eșec pentru Securitate, iar eu, poate cu câteva coaste rupte, m-aș fi întors victorios acasă. Pascaru însă, cu viclenie, a preferat să amâne denunțul, pândind ca după ostrețe, apariția vânătorului cel mare. Nu știu cum s-a descurcat Pascaru în fața lui Vasilescu când i-a povestit întâlnirea noastră. Orice justificări i s-ar fi cerut, *rezidentul* în România putea răspunde cu un argument greu: predarea ultimului agent parașutat - Victor Andreievici.

Cu ultimele vești adunate în tolbă, m-am retras în bârlag pentru a le digera în tihnă. Am constatat însă că nu sunt singur. Aveam un vizitator în celulă. Era o ființă mărunță, cât un bob de piper, aproape translucidă, cu un semn negru la mijloc. Pieptul și spinarea îmi luaseră foc de mâncărime. Mă scărpinam întruna și nu simțeam nici o alinare. Cu stupoare, dar și cu groază, l-am identificat: păduchele. El era dușmanul existenței noastre. El umpluse, în primul război mondial, gropile

comune cu zeci de mii de tineri ostași români, în timpul refugiului din Moldova. Nu știu cum a intrat sau dacă aveam o pereche sau un cârd în spate. Gândul morții mi-a alunecat imediat în minte. O agonie terifiantă care prefăce trupul în stârv și suflarea în horcăit. După ce l-am ucis, am pornit prin celulă după eventualii săi tovarăși. N-am mai găsit nici unul. Cotrobăind însă cu coada lingurii și desfoliind zidurile scorosite, am găsit alți dușmani, mai puțin temuți, dar la fel de incomozi: ploșnițele. Stăteau acolo refugiate într-o hibernare murală. Erau sute, mii. Expuse luminii, pomeau acumă într-o mișurare, în relief ca într-o invazie militară. Am început vânătoreea care a durat până la coborârea întunericului. Mi se făcuse greață. Trupurile rubinii, explodate împânzeau peretele. Mă voi reîntâlni cu ele, mai târziu, în vara lui 1949, când vietățile scârboase vor dubla prezența foamei, storcându-ne și de ultimele puteri.

Ca să scap de păduchi am cerut de acasă D.T.T. Naidin prompt, mi l-a strecurat în palmă, chiar în seara următoare. Pentru ploșnițe am cerut gaz, dar n-am primit. Mi s-a spus că este un lichid inflamabil, și în concluzie, interzis deținuților. Apoi gerul mi-a învăluit celula, iar ploșnițele s-au retras strategic și temporar sub pojghița murdară a tencuielii, la adăpost și în așteptare.

Capitolul XXVII

BĂTAIA ORBULUI

Loviturile cădeau peste mine ca stropii grei dintr-o ploaie torențială. Veneau din toate părțile, și în ciuda efortului meu, devenit reflex, de a-mi apăra capul și plexurile, primii câțiva pumni m-au trimis la podea, cum s-ar zice, din prima rundă. Jocul din pomire era pe de-a-ntregul inegal. Adversarii mei, cei doi urangutani ai securității Craiova, Oancă și Ionescu, mă purtau între labele lor ca pe minge. De acum încolo știam că începe bătaia propriu-zisă. Cu minimum de efort din partea bestiiilor, întrucât vârfurile cizmelor și tocurelor urmau să desăvârșească ceea ce începuseră pumnii.

Totul începuse cu câteva ore înainte, chiar în celula mea cu ploșnițe sau, cum îmi plăcea să spun, bătută cu ploșnițe, când ghiontul unui milițian cu mutră de văcar mă proiectase pe culoarul pustiu, în miez de noapte. Obișnuit probabil cu îndemnurile către vite, zelosul temnicher mă îmboldea de la spate să merg în trap de-a lungul curților penitenciarului către poarta 1. Buimac, cu ochii cârpiți de somn, scociorându-mi pentru a nu știu câta oară memoria, am pășit în sala de ședință pavoazăată cu baronii roșii ai partidului și luminată *a giorno*. După ritualul prinderii cătușelor în față, mi-am aruncat o privire către cele două personaje care umpleau parcă încăperea.

- Ce mai faci, bă, Ciucene?

La capătul cuvintelor, mutra porcine a căpitanului Ionescu îmi zâmbea îngăduitor.

- Ai văzut, bă, că vă dăm terci și dimineata? Așa ca să vă mai refaceți și voi!

- Da. Terci ca la porci.

- Bă, pușcăria-i grea, orice-am zice noi. Eu unul dac-aș fi în locul vostru mi-aș pune lanțul de gât. Să stai tu de dimineată până seara, între patru pereți, fără o friptană, fără un păhărel, fără vreun crac de muiere! Da, sunteți toți lași, bă. Asta e. Vreți să trăiți.

Ionescu se apropie de mine până în zona de pericol.

- Bă, să-ți spun eu de ce vă agățați de viață ca înecatul de pai. Fiindcă vreți să ne mâncați nouă coliva, nenorociților!

Zâmbetul înecat în grăsime se prefăcu în rânjet.

- Așa-i banditule, v-am ghicit!

De la un metru depărtare, i-am simțit răsuflarea etilică și pe loc m-a prins frica. Ionescu era beat crită, iar eu eram legat la mâini cu posibilități minime de apărare. Singurul avantaj de partea mea era că bestia opera acum fără mișcări șoc. Mă temeam însă de acea bătaie despre care bunicul îmi povestise că o încasase de la un orb. "Ferește-te copile, îmi spusese moșneagul, de bătaia lui. Căci el nici alege unde dă, și nici tu nu știi unde te croiește."

Ionescu 22 părea prea interogativ ca eu să nu-i dau un răspuns imediat.

- Nu știu, domnule căpitan, cât m-oi fi îngrășat eu din zeama aceea galbenă care ne umple fundul gamelei! Dar ca să

ajungi până la prânz cu stomacul gol și să mai fi și tânăr, să-și sfârtece foamea măruntaiele, ăsta este un adevărat chin.

- Și ce, bă, nu meritați voi. Ce-ați fi vrut să vă dăm?

Încercă să-și aducă aminte încrețindu-și puțin fruntea. Pesemne că vroia să mă epateze cu o delicată gastronomică, dar nu o găsi pe loc și atunci adăugă repede:

- Ciulama și sarmale, pentru dușmanii poporului?

Îl urmăream pe *căpitan* cu luare aminte și mă întrebam pe ce pretext își va scăpa măciucile pumnilor în umbra mea. Oricum, nu mă chemaseră în crucea nopții să mă întrebe despre efectul nutritiv al unui amărât de terci. E drept că terciul acela, zeamă galbenă, dar caldă, reprezentase luni de zile, în foamea noastră mare, visul nostru de aur, plăsmuit cu speranța că din el viața noastră se va mai prelungi cu încă o zi.

- Eu îți spun Ciucene că te-ai îngrășat!

Și interogativ se întoarse greoi ca un pachiderm către Oancă.

- Ce zici băi Oancă, s-a mai refăcut puștiul?

Cizmarul nu era însă dispus, în miez de noapte, să-mi dea certificat de obezitate. Cu ticul lui caracteristic, își ștergea fire nevăzute de praf de pe mâneca dreaptă, păstrând în continuare o figură de taur furios.

- Dă-l, bă, în pizda mă-sii. Grași sau slabi, ăștia, dacă reușeau, își făceau din pieile noastre cizme.

Continuă, apropiindu-se de mine.

- Ia zi, mă, Ciucene!

O luă șmecherește, cu zâmbetul lui tâmp.

- Tu, așa, pe munte te duceai? Că atunci când te-am prins aveai niște bocanci cu măsele, de ne-ai frânt răngile. Știi tu când?

Și iarăși îi înflori rânjetul până la urechi.

- De ce dracu' le aveai pe talpă? Că doar nu ți le-au pus să te plimbi cu ele prin Parcul Bibescu?

Oancă ținea cu orice preț să arate lui Ionescu că printre pumni și răngi, poate fi și spiritual.

Ce să-i spun matahalei? Că bocancii sunt pentru munte și tenișii pentru stadion? Ionescu rămăsese neclintit ca un punct geodezic, îmbrățișându-mi doar chipul, cu aceeași privire de cvasibunăvoință.

- Lasă, bă, Oancă, că vine Paștele acum și poate-i trimite mă-sa o bucățică de cozonac!

Oancă însă o știa pe a lui.

- Ba mie să-mi spună tovarășe căpitan cine i-a dat lui ordin și cu cine s-a dus el pe munte în plină iarnă? Că doar nu s-au dus la vânatoare de iepuri?!

Acum ajunseseră amândoi atât de aproape de mine, încât orice iluzie că aş mai fi avut timp să ridic brațele celuite de cătușe, părea o amăgire.

- Cine te-a trimis bă, se rătoi Oancă la mine, legănându-se pe picioare? Hai, că nu te-oi fi dus tu, de dragul plimbării prin viscol și nămeți?

Întrebarea nu era o surpriză pentru mine. În toamnă mă iscodise binișor și Vasilescu, plecând de la declarația lui *Paul Vlădescu*, în care amintea de misiunea noastră din februarie 1948.

- Câți ați fost, bă, continuă Oancă insidios. Zece, cinsprezece? Dar arme ați avut? Și cu cine v-ați întâlnit voi acolo?

Se așezase pe un scaun ce scârțâia înfiorător la pendulările corpului.

- V-ați dus la plimbare, nu-i așa?

- Noi nu, m-am repezit să-i dau răspunsul. Dar ceilalți da, că habar nu aveau.

- Cum adică, mă? Voi da, și alții nu? Adică ce căutau ăia pe coclauri?

Ionescu, deșteptându-se parcă dintr-o hipnoză, încerca să intre în rol.

- S-or fi dus și ei, așa, să se aerisească. Că de, erau tineri și i-or fi apucat căldurile...

- Nu, bă, Oancă, îi răspunse superior căpitanul, învăluindu-l într-o privire aburită. S-au dus să facă, cum dracu le zice la scândurile alea de le pui pe picioare?

- Schiuri, tovarășe căpitan, răspunse Oancă prompt.

Ionescu 22 sări ușor peste precizarea subaltemului și trase mingea pe terenul advers.

- Da, mă, Oancă. Sigur. Schiuri. Așa le zice.

Dar cu o uitătură de reproș, o plesni:

- Bă, dar ai dracului v-ați făcut toți, bă!

Pe urmă se întoarse către mine, căutându-și vorbele:

- Zi, bă, Ciucene, că n-ai boala lui Calache! Să nu te mai chinui degeaba. Ce, ești chiar dobitoc? Și, pe urmă, de nu spui tu, zice ăla, de-l ținem la regim special.

Pe urmă, ca și cum l-ar fi străluminat duhul sfânt, adăugă precipitat:

- Bă, noi n-avem nevoie de mărturisirile tale! Noi îl verificăm pe Vlădescu.

Pe urmă, cu un gest plictisit, se întoarse către cizmar.

- Ia-l, mă, Oancă, și-l convinge. Da' vezi să nu ne-impută aerul pe aici.

Reacția cizmarului n-a fost imediată. Se părea că în noaptea aceea Oancă vroia să demonstreze că poate fi și el înclinat spre dialog.

- Ia zi, bă, unii ați plecat din Craiova, și alții din Brașov, așa-i?

- De la București. L-am corectat eu precipitat, din dorința de a-i demonstra cizmarului, că m-am înscris, în sfârșit, pe calea sincerității.

- Și, câți erai, bă?

- Trei și trei, am precizat eu.

- Zi-le pe nume. Să te văd cum cooperezi cu noi.

Era pentru prima oară când Oancă își îmbogățea vocabularul cu un verb, auzit pesemne la tovarășii de sus, și care urma să facă vogă în istoria organelor de represiune: a coopera, adică a întinde mâna dușmanului, asigurându-l de bunele tale intenții, pentru care, în cele din urmă, să-ți tragă și sufletul. Ani de zile, pe urmă, mi-a fost dat să văd ravagiile conjugării acestui blestemat verb, care dacă n-a salvat pe nimeni, a pierdut pe toți care l-au folosit.

Am rostit numele lor¹ dintr-un suflu. Oancă a trecut concesiv peste ei.

- Dar ceilalți?

- Păi ăștia au fost toți. Alții n-au mai fost, decât eventual, în născocirile lui Vlădescu.

Ionescu se depărtă de mine, retrăgându-se la un birou. Mă urmărea greu, iar privirile păreau acum încărcate de somn și plictis. Știa însă mai multe despre escapada noastră din toiu iemii.

- Da' cine era, bă, ăla, băiatul de general care a mers cu voi?

- Aaaa... Băiat de general? Cine să fie? Pe ăsta nu-l puteți bănuî c-ar fi fost în aceeași oală cu noi! Taică-su e mare sculă, i-am zis eu pe un ton confidențial. E prieten la toartă cu Bodnaraș, am adăugat, ca nu cumva să le treacă urangutanilor prin minte să mai trimită vreo depeșă la București.

Apoi am completat apăsător:

- S-a întors cu "Horia, Cloșca și Crișan". A trecut cu arme și bagaje de partea comuniștilor.

Îmi scăpase porumbelul din gură și acum mi-era greu să-l mai întorc.

- Bă, nu te băga unde nu-ți fierbe oala! Paștele ma-mii tale de bandit! Ce știi tu ce-a fost războiul? După tine, om fi și noi trădători, grăii cizmarul. Țștia care suntem zi și noapte în picioare, de păzim poporul de jurați ca voi.

N-aveam nici un motiv, după șase luni și jumătate de anchetă, să mai îmi dau pielea la tăbăcit. Am ridicat din umeri și le-am zis repede:

- Nu știu ce-oți fi dumneavoastră, dar ce-i care au dat mâna cu dușmanul și au trecut de partea lui, în plin război, indiferent dacă a fost rus, neamț sau american, după părerea mea, și-a călcat jurământul de ostaș și-l judecă țara, nu eu.

Ionescu interveni concesiv:

- Lasă, bă, aprecierile astea, că nu-s de nasul tău. Să ne întoarcem la misiunea aia a voastră, de la munte.

Ionescu de-abia își mai ținea capul între mâini, și cred că l-am trezit cu vorbele mele.

- Eram toți tineri și traseele, așa cum le-am organizat, erau o premieră.

- Ce premieră, bă? mă judecă Oancă imediat. Dacă te iau acum la poceală! Ce, ne crezi tâmpiți? Vrei să spui că n-ai mai fost pe coclaurile alea până atunci?

Logica cizmarului părea de granit. l-am găsit însă o fisură, unde am bătut repede un piton.

- Aveți dreptate, domnule locotenent. Daaa, să vedeți, niciodată n-am mai mers pe acel traseu! Vă jur!

- Bă, eu cu jurămintele tale mă șterg la cur. Nu-mi umbla tu cu șopârte, că știm noi c-ai fost ghid prin pustietăți. Zi mai bine cine v-a trimis pe voi și pe aceia din București.

- Nimeni.

- Cum nimeni, bă?

Tonul era altul, iar vorbele țâșniseră dintr-un unghi de 45°. M-am întors către cel care îmi aruncase întrebarea. Înaintea mea, pe diagonala mică a camerei, apăruse cel pe care-l botezasem unii *mutul*, alții *țiganul*.

- Da, mă băiatule. Aș vrea să știu cine erau cei care v-au trimis în plină iarnă pe voi în munte.

Tonul părea patern și caritabil. Colonelul Patriciu, căci el era, în carne și oase, mereu îmbrăcat într-un costum la patru ace, intrase pe ușă, nevăzut și neauzit de nimeni. Slab și tuciuriu la față, părea că-și cântărea atât cuvintele cât și gesturile, cu parcimonie de monah. Nu mă anchetase direct niciodată, dar silueta lui o zărisem de multe ori în obscuritatea camerelor de tortură. Mi se părea infinit mai periculos decât cei doi laolaltă, și-l așezasem pe același podium cu Vasilescu. Am răspuns cu o vădită indiferență:

- Eram alpiniști toți, și pentru noi traseul respectiv, repet, a fost o premieră.

Am adăugat:

- Și dacă eu făceam parte dintr-o organizație, ceilalți de la București habar n-aveau de existența ei. Și ca dovadă, vă spun că fiecare a mers pe drumul său.

Patriciu se opri în mijlocul camerei și se uita cu un aer absent la *sfinții* partidului, agățați unul după altul pe peretele încăperii.

- Da, da. Dacă zici tu, așa o fi fost. Da' câteodată, băiatule, când ai nevoie să cunoști o regiune mai mare, trimiți așa, mai multe grupe, care pe urmă, se întâlnesc. Și voi v-ați întâlnit, nu-i așa, din întâmplare?

Am dat din cap, cu mult regret, că trebuie să-i confirm supoziția.

- Am avut mai mult noroc decât minte, domnule colonel, că era o furtună acolo sus de puteai trece unul pe lângă altul, fără să te vezi....

- Ei, totuși voi v-ați văzut și v-ați întâlnit!

Tonul colonelului începuse să mă îngrijoreze.

- Hai să zicem că într-adevăr v-a apucat pe voi dorul de ducă, în plină iarnă. Și mie mi-a plăcut să hălăduiesc prin munți, când eram tânăr! Dar iarna? Să stați voi acolo zile întregi. Cine v-a dat, mă, de mâncare?

Fără să aștepte răspunsul meu, colonelul și-a adus aminte că există și rucsacuri pe lume.

- A fost greu, mă, să vă duceți mâncarea-n spinare! Dar printre voi n-a fost și o...fată?

Colonelul se uită la mine direct.

- Cum o cheamă? De unde este? Ce meserie are?

Trebuia să răspund cu nonșalanță, să pocesc numele și să le dau impresia că echipa din București se formase dintr-o fervoare sportivă.

- Solange..

Am auzit grohăitul lui Oancă.

- Cine, bă? Ce e bulgăroaică? Și unde e? E liberă?

Ochii lui Patriciu au fulgerat către cizmar, care și-a pus lacăt guri.

M-am repezit pe o părtie liberă.

- Atunci am cunoscut-o. E de origine franceză, pe câte știu, și e studentă la arhitectură, bună schioară și alpinistă. Asta-i tot ce știu.

Colonelul Patriciu nu părea convins de cele spuse.

- Cam puțin, Ciucene, cam puțin. Nu ești sincer. Nu ești sincer deloc. Și nu mă miră. Așa ești *tu*, și așa ai să crăpi.

Făcu o pauză și, cu o notă mai jos, adăugă:

- Ascultă, măi băiete, tu ai uitat două lucruri: că ăștia care suntem cu mai multe stele pe umăr, toți, fără excepție, am trecut prin pușcărie. Da' te-ai întrebat tu, de ce? Eu nu-ți fac teorie marxistă, că nu se prinde apa pe găscă. Da' dac-am ajuns acolo, adică unde ești tu acum, e c-am făcut ceva. Ceva care se aseamănă cu ce-ați făcut voi. Deci, nu fi idiot să-ți închipui că noi ăștia care te anchetăm nu știm cum trebuie să te ascunzi și să îngropi, pe cât îți îngăduie balamalele, tot ce-ai făcut.

Colonelul se pomise să-mi țină o predică asupra *muncii clandestine*. Cred că acum vorbise cât pentru o săptămână. Trecuse în spatele biroului.

- Băiatule, șefii ăia ai tăi, când erați voi la sfat, nu ți-au spus și ce trebuie să spui dacă te-or prinde și te-or băga la caznă.

M-am uitat drept în ochii lui și cred că n-a mai avut nevoie de răspuns.

- Rău băiete, fiindcă la anchetă trebuie să spui ceva. Fiindcă o anchetă se poate curma numai din două motive: o dată că anchetatorii și-au făcut suma, adică sunt mulțumiți de ce a ieșit nu pe hârtie, ci pe teren. Al doilea motiv îl bănuiești și tu.

N-am făcut un efort prea mare ca să ajung la raționamentul colonelului. I-am răspuns în clar:

- Dacă moare pacientul.

- Cam așa băiatule, cam așa. Văd că te apropii. Da' poți să crăpi într-un fel și poți să mori în altfel. Depinde de....

Patriciu se uita la mine cu aerul unui magistrat ce-și strunește spudeul.

- Ei, acumă cred c-ai înțeles! Mi-e foarte ușor să trec în locul dumitale și să pot deci, să fiu și aici la birou să te smotocesc dar, și dincolo, să încerc să trag pe sfoară pe cel care mă anchetează. Vezi tu, ăsta e avantajul, cât este, pe care-l avem noi care-am trecut pe la Doftana! Hai, dă-ți drumul liniștit, înainte de-a vorbi altul. Și dacă totuși, ai gând să nu mai vezi lumina soarelui, alege-ți drumul. De viață poți scăpa și ușor, dar și în chinuri.

I-am răspuns pe nerăsuflăte.

- Dumneavoastră vreți să vă umflu organizația cu cât mai mulți. M-ați întrebat de fată și de cei de la București. Ei habar n-aveau ce învățăm noi.

Patriciu scosese stiloul și se uita lung la el.

- Și tu zici că fata nu știa nimic!

Slavă ție Doamne, că cel puțin, pe fratele meu și pe Bibi Dimitriu îi ștersese de pe listă.

- Dar, așa, crezi că Solange asta, care era puțin cam iubăreată, nu-și vârâse coada în nici o organizație?*

- Domnule colonel! am protestat, n-am vorbit cu ea mai mult de o sută de cuvinte.

- Lasă-mă, că nu le-ai numărat tu câte au fost! Ca să te înțelegi pe o chestie subversivă n-ai nevoie de cuvinte. E ca la horă, te prinzi din ochi. N-ai auzit și tu, de un arhitect, prieten de-al ei? Hai, o țără, cum ziceți voi oltenii, de efort!

Fratele meu însă ținea legătura cu ei prin aceeași extraordinară fată. În secundele acelea eram numai eu cu colonelul Patriciu și aveam libertatea sau temnița unor oameni adunate pe buzele mele. Patriciu era unul din cei mai buni

instrumentiști ai Ministerului de Interne. Avea faima celui care punea ultima pecete pe închiderea definitivă a unui dosar, înainte de a merge la tribunal. Se lăuda că acolo unde alții nu mai vedeau nimic, el mai surprindea o urmă, mai deschidea o pistă. Creierul îmi funcționa cu toate sinapsele la roșu. Ne apropiam de faza de sinteză a dosarelor noastre. Colonelul începuse să le facă o ultimă verificare. Avusesem dibăcia, și Vasilescu neglijența, să nu trec în paginile dosarului nimic referitor la acea *excursie* din toiu iernii. Nu cred că același lucru îl făcuse și *Paul Vlădescu*, iar Patriciu, cu experiența sa, și-a dat seama că oricât ar fi de sportiv și amator de senzații tari nimeni nu pleacă pe viscol, la temperaturi joase și în zone fără aprovizionare, dacă nu are un interes major, și pe acesta dorea să-l afle. Pe urmă a cuplat ipoteza unei organizații în paralel. Să fi avut colonelul date exacte asupra grupului de arhitecți? Dacă ar fi fost așa, de mult timp puteam să aud de existența lui Solange în spatele gratiilor, ca de altfel și a fratelui meu. Mai exista un *adaggio*. Dacă ei au șters-o pur și simplu și sunt prin Iugoslavia, în Occident sau ... la munte!? Oricum, colonelul blufa. Aruncase nada și se uita atent dacă nu-i tremură undița.

- Domnule colonel! Dumneavoastră, dacă vreți, puteți să-i arestați pe toți care trec acuma pe stradă. Fie că-i luați unul câte unul, fie că-i luați cu toptanul, dacă nu într-o zi, dar în două, mărturisesc sincer și nesiliți de nimeni că sunt în organizațiile cele mai teribile.

Și, iarăși m-a împins necuratul să adaug:

- Dacă v-ajută o țară, cum zicem noi, și-am dat cu capul către cei doi lemurieni din încăpere.

Reacția lui Patriciu a fost la antipodul așteptărilor mele. De unde credeam că va protesta, vorbindu-mi de justiția populară și dictatura dreaptă a proletariatului, colonelul a părut interesat de raționamentul meu:

- Bă, știi că ai dreptate? Da' vezi tu, nu poți face dintr-o țară întreagă o pușcărie. Cine dracu ar mai munci atunci? Noi care-o păzim? Ai care sunt înăuntru? Totdeauna sclavul a muncit prost și trebuie să fii cu ochii pe el. Și, pe urmă, s-ar duce pe apa Sâmbetei tot ce spunem noi și tot ce am făcut noi, comuniștii, pentru binele poporului. Bagă-ți în cap puștiule! Noi luptăm împotriva celor care ni se împotrivesc direct și a celor

care ne pun bețe în roate, pe la spate, adică știi tu, ca la carte. Burghezia, foștii moșieri și chiaburi, și popimea. Toți sunt o apă și-un pământ. Pe ăștia îi lichidăm noi. Și de asta te întreb eu pe tine, dacă curva aia de franțuzoaică a fost cu voi sau cu alții?

- Cu noi n-a fost, domnule colonel, am spus eu! încercând să picur cât mai multă fermitate în cuvinte. Iar de alții, nu știu. Ce, vreți să vă spun povești?

- Bă, de-alea nu avem noi nevoie, că le tot auzim!

Colonelul s-a ridicat în picioare și a dat deșteptarea pentru Ionescu.

- Căpitane, ăsta e ce-a fost și n-o să fie mai multe decât ce este.

S-a apropiat de mine.

- Ești prostovan, bă! Și așa ai să mori.

Și înainte de a păși către ușă, mi-a adresat peste umăr:

- Ai auzit puștiule de un proverb românesc care zice cam așa: *Pune-ți căciula dinainte și te judecă singur.*

Până să-i răspund colonelului, ușa deja se închisese. Rămăsesem cu cunoștințele mele anterioare. Ionescu dădea semne de trezie

- Ei, Ciucene, ai vorbit ce-ai vrut și-ai ascultat ce-ai crezut tu de cuviință. Tovarășul colonel ți-a vorbit frumos, tu i-ai răspuns urât.

- Adică, nu ne-ai spus nimic. Îl completă Oancă, cu o tonalitate inimitabilă.

Ionescu se făcu că-și consultă ceasul-brătară.

- Bă! Ne mai ții mult? Spune-i pe toți și noi ne oprim la ăia care ne interesează. Da' mai întâi fata. Ai regulat-o? Numai tu, sau toți?

N-avea rost să-i spun tovarășului căpitan nici măcar că-i bou, fiindcă aș fi dezonorat pe cel mai legat patruped de ogorul țaranului. Am tăcut mâlc și m-am gândit cât mai au de gând să mă țină legat cu cătușele la mână. Simțeam zvâcnind pulsul și cred că încheieturile începuseră să se învinețească. Răspunsul l-am primit direct. Întâi cu o lovitură în coaste, care m-a proiectat în mijlocul camerei, față în față cu Ionescu. M-a *mângâiat* cu un cot în abdomen. Am încercat să mă apăr, dar cătușele în sistem american au reacționat prompt, strângându-mi și mai puternic încheieturile.

Capitolul XXVIII

POVESTIRI BASARABENE

După cină, când celularul se cufunda într-o hărmălaie de zgomote, mă obișnuiam să trec pe liniile interioare de comunicație. Momentul era bine ales. Mișcările prilejuite de *oficierea* mesei și de pregătirea pentru închidere formau un ecran fonc.

Din curtea dreptului comun se auzeau încă pașii sacadați ai celor veniți de la muncă. Camioanele îi vărsau, prăfuiți și istoviți, pe cimentul întunecat al *ringului*. Conversațiile noastre de *etaj* penetrau până la *ultimul orizont*, care, pe stânga sau pe dreapta, echivala cu a doua celulă. Dincolo de această limită, orice efort vocal se pierdea în curbura foncică a celularului.

În stânga îl aveam pe maiorul Lucian Dimitriu. De multe ori convorbirile noastre cu iz paseist se prelungeau până spre miezul nopții. Eram sigur că frânturi de discuții ajunseseră și în urechea Securității. Dar probabil că ele fuseseră exasperant de incolore, fiindcă pleopa lui Vasilescu nu s-a ridicat niciodată. Lucian Dimitriu, sau Luc, cum îl botezasem noi, fusese un brav cavalerist; ducea cu sine tot echipamentul, de la sabie până la numeroasele sale cuceriri sentimentale. Trecuse prin orașele basarabene, iar aventurile sale galante se profilau în tot atâtea anecdote pipărate. În fiecare seară, *Luc* se transforma în narator, delectându-ne cu câte un episod din ineputabilul său roman de aventuri de pe pământul cuprins între Prut și Nistru. Nu știu câte ursitoare vor fi poposit lângă leagănul său, dar sigur Lucian avea stofă de literat. Nu respecta un tipar anume sau șabloane uzate. Uneori debuta cu epilogul, decantând ulterior cuprinsul, ca să ajungă, în cele din urmă, la un soi de prefață irezistibilă.

Stăteam, în nopțile încă lungi de martie, cu capul proptit în ușă, odihnindu-mi trupul pe capacul tinetei. Din mirosul greu făcusem mai mult decât o obișnuință. Îl salutam pe Lucian Dimitriu, și eu și toți ceilalți din curbura celularului, și parcă ni-l imaginam trecând chipeș, zăngănind din sabie sa de cavalerist, tânăr locotenent, prin orașele prăfuite ale Basarabiei, cu viața lor patriarhală, cu pestrătura lor de nații, cu bogăția piețelor, cu pitorescul străzilor și veseliea femeilor. Pentru a ne extrage

din mediul nostru încarcerat, măcar pentru câteva ore, Luc desfășura înaintea noastră nu numai aventurile sale, dar și pe cele ale camarazilor. Multe erau orașele pe unde stârnise colbul cu pintenii săi și atât de diferite cuceririle fulgerătoare ale bravului ofițer de cavalerie. Și, astfel, mai în fiecare seară, când orașul se cufunda în beznă, iar ceața ne umplea ferestrele, maiorul ne purta pe aripi de vis prin cetățile străbune de pe malurile Nistrului, de la Cetatea Albă, Tighina sau Soroca, prin orașele basarabene, pe la Bălți, Ismail sau Chișinău, presărând prin fiecare garnizoană câte o ispravă care se sfârșea invariabil cu transferul la o nouă unitate. Avea haz și har. Poveștile erau vii, trecând de la un registru la altul, fără efort. Peste zece ani stătuse în Basarabia. Se obișnuise cu acest turn Babel al României, unde limbile erau atât de multe, încât era imposibil să nu te înțelegi cu ceilalți, fie și amestecându-le. Cele mai ascultate *storii* erau cele legate de anul 1940. Seria neagră, așa cum o botezasem, cuprindea scurte și emoționante momente din retragerea Armatei Regale române, împreună cu administrația noastră, pe fundalul unui exod masiv al populației în urma ultimatumului sovietic din 26 iunie 1940.

Luc nu avea cunoștințe dezvoltate de istorie contemporană, dar își stabilise niște repere în jurul cărora dezvoltă o veritabilă cronică presărată cu date ce uimeau pe ascultători, toate îmbibate cu un spirit fin, cules, credeam eu, de pe băncile Liceului Militar din Craiova.

- Eram cu escadronul la nord de Tighina, povestea el. Ordinul de adunare ne-a parvenit spre miezul nopții, tocmai când mă pregăteam să sting feștila unei lămpi de gaz din locuința unui român, aflată chiar într-o buclă a Nistrului din comuna Șerpeni. Toată ziua mi-o petrecusem cu câțiva camarazi de la grănicerii care păzeau panglica cenușiu-verde a Nistrului. Am ajuns spre dimineață la garnizoana orașului. Acolo domnea o atmosferă de nedescris. Colonelul ne-a primit însă calm pe noi, comandanții de escadroane și, după ce și-a purtat privirea de la unul la altul, s-a ridicat în picioare, anunțându-ne vestea de care ne temeam cel mai mult: "Domnilor ofițeri mi s-a comunicat de la Statul Major că în termen de trei zile trebuie să evacuăm pământul Basarabiei". Colonelul era moldovean, un tip înalt, cu picioarele

puțin arcuite, ca orice cavalerist care nu-și încălecă calul numai la parada de la 10 mai. Făcuse războiul mondial în linia întâi, intrase cu divizia Broșteanu în 1918, chemați de Sfatul Țării în Basarabia și se simțise atât de legat de pământul ei, încât se căsătorise cu o descendentă dintr-o veche familie de răzeși din Cetatea-Albă. Cu toate că fusesem prelucrați pe linie informativă că bolșevicii au început să mărâie peste Nistru, n-am dat crezare zvonurilor că, în curând, vom pierde partea de răsărit a Moldovei. Acum ne uitam unii la alții, și nu ne venea a crede. Eram încă în cazarmă când au început primele împușcături. În oraș a urmat o panică generală care s-a răspândit fulgerător o dată cu zvonul că rușii deja ar fi trecut Nistrul, înconjurând localitatea.

Luc făcu o pauză, lăsându-ne parcă să ne închipuim scenele descrise. Reluă apoi, cu aceeași intensitate.

- A urmat o retragere deloc onorabilă și foarte păguboasă. Nici vorbă să salvăm ceva din depozitele noastre militare, darmite din cele civile. Nu știu dacă vreodată s-a făcut inventarul celor lăsate în spate atunci, dar cred că a fost imens.

Ce a urmat pe drumul de întoarcere a fost de nedescris: peste tot, în fața noastră, în jurul nostru, apăreau gărzile roșii civile, formate, în general, din evrei și găgăuzi. Numai ochi care scăpărau a ură! În ziua următoare ne-am pomenit cu rușii în spate: tancuri și motomecanizate. Nu trăgeau direct, dar îi îndemneau pe alții să ne ia la ochi. Am avut primele pierderi în escadron. Fără voia superiorilor, am dat ordin să se riposteze la foc, cu foc. Parcă s-au mai potolit. Treceam prin sate românești care ne frângeau inimile. Totul se spulberase într-o clipă, amintiri, oameni, iubite. Și totul fără să te împotrivesți, fără să-l iei de gât pe cel care-ți cotopea țara. Îmi venea să-mi pun pistolul la tâmplă. În escadronul vecin am avut doi ofițeri care și-au zburat creierii. N-au lipsit nici dezertorii, așa după cum mișelia e numai reversul eroismului. Câțiva basarabeni, soldați ce-i drept, au rămas pe la vetrele lor. Pe unii am încercat să-i conving, spunându-le că vor lua drumul Siberiei, dacă se predau rușilor. Am împins caii cât am putut, zi și noapte. Moțaiam în șa, dar nu mi-am părăsit locul din fruntea escadronului. Mergeam către Prut, în umilință și batjocură, înjurând în sinea noastră pe marele nostru rege, apărătorul hotarelor și pe guvernul lui.

Era multă furie în glasul lui Luc, de parcă ar fi trăit toate umilințele acelea chiar atunci. Ecranul amintirii se luminează din nou.

- În apropierea Prutului am trăit o scenă care îmi va rămâne neștersă până la sfârșitul vieții. Mai erau câțiva zeci de kilometri până-n firul Prutului și ne odihneam pe șleaul unui deal, care adăpostea în pantă un sat românesc de câteva sute de familii. Am văzut atunci ceva incredibil. Tancurile sovietice au apărut pe deal, au luat-o la vale, dar nu pe șoseaua satului, ci direct peste livezi și case, făcându-și pârtie peste bătrâni și copii, peste oameni și vite. Atunci am vrut să mă întorc cu tot escadronul și să sar cu caii pe ei, să pierim și noi, o dată cu veneticii. Am jurat atunci ca în ziua revenirii pe pământul Basarabiei să n-am milă de ucigași și anticriști.

Povestirile maiorului Dimitriu s-au curmat într-o seară pe neașteptate. Fie că Vasilescu și-a dat seama că programul maiorului creează atmosferă printre deținuți, fie că i-o fi șoptit cineva că Luc pomenește prea des plaiurile noastre înghițite de ruși, sigur rămâne faptul că, într-o noapte, i-au mutat domiciliul pe alt etaj, iar cronica basarabeană a amuțit!

Capitolul XXIX

ȘEFUL DE GARĂ

Într-o dimineață m-am pomenit în pragul ușii cu un om mărunțel. Purta o traistă în mână, era numai în ciorapi, avea capul gol și o mutră speriată. După înfățișare părea un țăran mai înstărit, mijlocăș, cum i se spunea în limbaj contemporan. Câteva minute n-a scos un cuvânt. În cele din urmă, după ce l-am așezat aproape cu forța pe pat și am spus cine sunt, a binevoit să-și decline identitatea. Îl chema Rizescu. Cu el mă conversasem pe fereastră, luni de zile și acum nu ne venea să credem că temnicherii noștri ne scurtaseră firul, băgându-ne pe amândoi în aceeași încăpere. A trebuit să treacă ani mulți de temniță și mai ales de singurătate ca să-mi dau seama că limbajul este o deprindere și că el se poate pierde tot atât de ușor ca și folosirea tacâmului. Reducția vocabularului sau incoerența sa, urmări obiective ale detenției, sunt în general

anulate de revenirea la normal, o dată cu refacerea dialogului față către față. După aproape șase luni de izolare și dialoguri nevăzute, am fost fericit să văd o ființă în carne și oase cu care urma să împart patul și cei câțiva metri pătrați de dușumea. L-am vorbit toată noaptea și l-am întrebat până în zori de toate și de toți. Omul, așa după cum îmi spusese, fusese șef de gară la Slătioara, o gară pricăjită pe linia Craiova-Pitești. Puțin încărunit la tâmplă, cu un păr cărlionțat, ceferistul meu intra perfect în portretul imaginat în spatele zidurilor.

Căzuse cu Mișcarea Legionară în iama anului 1948, cu un lot masiv de oameni maturi, mai toți ceferiști, conduși de un alt șef de gară, Dobrin, de care voi auzi mai târziu multe vorbe bune. În povestea lor, ca și în a noastră, nu putea lipsi turnătorul, omul cu două fețe, cu urechi lungi, cu ochii roată și fără scrupule. În zilele care au urmat, fiindcă el era încă în anchetă, am scos din sacul meu tot ce adunasem ca experiență a interogatoriului. Rizescu avea înțelepciunea țaranului român, dar și încăpățânarea sa. Și pe el îl bătuseră cumplit la tâlpi, iar după bătaie avusese ghinionul să rămână desculț.

Organizația lor părea o anexă la o rețea mai vastă și, mai mult ca sigur, ea urma să acopere, în caz de conflict armat, o zonă de maximă importanță pentru transportul trupelor prin nodurile de cale ferată de la Piatra Olt și Slatina. Securitatea nu găsisese armament la ei și, în afară de câteva ședințe conspirative, inventarul pentru proces părea sărac, deloc convingător. Cât timp a stat cu mine, Rizescu a fost scos de câteva ori și *mângâiat* cum se cuvine. Când se întorcea, avea ochii învinețiți și fața emaciată. Era tot în ciorapii săi țărănești, cu firul gros.

Au trecut două săptămâni de liniște. Vasilescu fie că ne uitase, fie că își făcea digestia după ce înghițise un alt lot, de data aceasta colorat politic.

Între timp am împărțit cu Rizescu inventarul camerei pe din două. Ne cufundam împreună în singura zonă sigură și accesibilă care îi rămâne întemnițatului. Eliminarea prezentului labil și a viitorului incert constituiau o punte spre ceea ce, vrând-nevrând, eram obligați să pășim. În majoritatea cazurilor, cu cât proiecția trecutului era mai luminoasă, cu atât perspectivele deveneau mai întunecoase. Acest lucru îl voi

constata atunci când zidurile temniței se vor lărgi, iar în măruntaiele sale vor intra mulți dintre aceia care au avut frâiele puterii în mână și huzurul în palmă.

Rizescu își depăna simplu vfața sa de țăran de pe malurile Oltului. Încă din copilărie urmărise cu mărgelele ochilor, șerpui de fier ce treceau dintr-o parte în alta peste firul lucitor și repede al apei Oltului. Atunci crescuse probabil în el dorința de a se vedea mânuitor sau poate chiar stăpân peste dihaniile negre ce vărsau foc și fum peste drumurile de țăară, cu oameni și grâne.

- M-am făcut ceferist fiindcă mi-a plăcut, și nu fiindcă n-am avut ce s-aieg.

Făcuse armata. Venise apoi războiul.

- Eram într-un post unde absența era egală cu dezertarea și se pedepsea cu glonte. Răspundeam de circulația trenurilor pe tronsonul Slatina-Piatra Olt. Toate au mers bine, până la 4 aprilie 1944. Pe urmă a coborât infernul peste liniile noastre de comunicație. Când americanii au bombardat podul de peste Olt, au luat-o cu covorul de bombe încă din oraș. În câteva minute, au pierit sute de oameni, iar efectul bombardamentului asupra obiectivului a fost nul. Au revenit pe urmă noaptea și a doua zi de câteva ori. În cele din urmă l-au avariat, însă noi am reușit să-l reparăm de îndată. La început nu vedeam avioanele. Îi blestemam pe americani să aibă parte și ei de bombe și de Ivani. Pe urmă au devenit mai obraznici. Coborau jos cu avioanele lor cu două fuselaje și ne vânau ca pe iepuri. Luau terasamentele sub foc de la un cap la altul.

L-am întrebat dacă știe cum a fost la Pietroaia, o stație de pe aceeași linie. Mi s-a confirmat atunci cu lux de amănunte ceea ce îmi relatase fratele meu, martor ocular scăpat din trenul morții de la Pietroaia. Rizescu însă mi-a adăugat și partea tehnică a dramei. Personalul 1 001, supraaglomerat de călători civili pe ruta Timișoara-București, a fost surprins lângă stația Pietroaia de o formație de Lighting-uri. Nu s-a aflat niciodată ce anume a trezit mânia tinerilor aviatori americani, cavaleri ai libertății și dezrobirii popoarelor. Acea omidă mișcătoare ticsită de fapte până pe acoperiș, în drumul ei către capitala țării, nu reprezenta nici un pericol pentru ei. Avioanele au venit aproape de sol, aruncându-se ca o haită hămesită, mitraliind trenul și vânând cu o satisfacție bestială

grupurile de oameni refugiați în spatele rambleului. Nici puținii fugari care au mai avut timp să se apropie de liziera pădurii n-au fost cruțați. O adevărată hecatombă. Îmi aduceam aminte de protestele guvernului român pe lângă Crucea Roșie Internațională. Cifra morților, după cum relata Rizescu, era mult mai mare decât cea pomenită în ziare. Au fost uciși atunci copii, femei, bărbați, refugiați din Basarabia, între 300 și 500 de oameni. Răniții atingeau cifra de 800. Datorită calibrului mare al armamentului, mulți au murit în urma rănilor. Rizescu povestea cu glasul copleșit de emoție.

- Ne-au trebuit câteva zile până am strâns morții. Am umplut o garnitură. Și mă rugam atunci ca să-i facă Dumnezeu și pe prietenii noștri mici și neputincioși, să aibă și ei parte de un dușman uriaș și nemilos.

Cu timpul am trecut de la amintiri clare la prezentul uscat și confuz. Rizescu, cu bunul simț al țaranului român, vedea lucrurile uluitor de limpede.

- Domnule, ăștia nu fac comunism, și cu atât mai puțin socialism. În primul rând, fiindcă ei înșiși nu cred în teoriile astea. În al doilea rând, toate vorbele și formulele lor ne vor face să ne pierdem neamul, limba, pământul unde ne-am născut. Ai să vezi. O să vină o clipă când ai noștri vor cere lui *Tătucu* să ne alipească, iar noi vom fi fericiți să devenim o nouă republică sovietică.

Degeaba îi spuneam eu lui Rizescu că de fapt am și devenit o gubernie sovietică și că la Iași, Constanța sau Galați se vorbește rusește mai abitir decât limba noastră străbună.

- Nu, domne, asta-i una ce zici dumneata, și alta-i ce spun eu, replică Rizescu. Așa cum suntem acum nu ne poate lua cu toptanul să ne vânture prin Siberia, cum i-a țândărit pe basarabenii noștri. Dar când om fi și noi în Uniune atunci să te ții. Să vezi cum o să cântăm noi doina noastră de jale prin taigaua Siberiei. Acultă-mă pe mine, că sunt trecut prin război, și i-am cunoscut pe *tovarăși*. Cât despre ăștia, ai noștri, nu dau un ban găurit pe ei. Ia s-o șteargă rușii într-o noapte și să știe poporul că ăștia au rămas singuri, fără apărători. Într-o noapte i-ai vedea pe toți puși în furci, belțiți sau tăiați. Fii fără grijă, continuă Rizescu pe un ton amar, că rusu-i tare și deștept, iar noi suntem singuri și puțini.

Oftă cu năduf.

- O să stăm sub ei până când s-o îndura Dumnezeu să ne mântuie de jug.

Am început atunci să-i laud pe americani cu atâta convingere, încât s-ar fi putut crede că diviziile lor blindate bat în poarta pușcării. Ceferistul se uită la mine cu ochii mirați. Nu cuteza să mă contrazică, deși când vedea că întrec măsura, mă punea imediat cu botul pe labe.

- Dacă ar fi așa după cum susții dumneata, de ce nu i-au descălțat americanii pe rusnaci la Berlin. S-au tot câcâit cu ei, de cred că și acum mai discută. Americanii ăștia sunt boieri mari. Până nu le dai foc la pătule nu se trezesc. Ai să vezi dumneata, că ești tânăr și ai multe zile înainte.

Capitolul XXX

GENERALUL NICOLSCHI

Zilele mergeau pe coate, iar nopțile se târau în vaietul vântului. Mirosul de pământ reavăn se împrăștia în muzica ploii de primăvară. Deschisesem pentru prima oară geamurile. Le scosesem din oblojeli, șomoioage de paie vârate în ochirurile geamurilor sparte, pânză de sac pusă la încuietori și giurgiuvele. Aerul era încă tare și frigul mi-a inundat celula. Mi-am potrivit patul și, câteva minute, am stat culcat, soarele inundându-mi pleoapele. Era o revenire la viață, la elementele ei primordiale. Căldura se prindea de mine, precum razele soarelui într-o oglindă parabolică. Aveam senzația deschiderii totale, a receptării absolute a tot ceea ce mă înconjura. Cerul se luminase, părea o feerie de culori ce-și schimbau intensitatea și nuanțele de la o clipă la alta. Împrejur, prin grădinile gospodarilor, începuse foiala. Zăboveam ore întregi la fereastră, urmărind cu ochii pizmași fiecare cazma afundată în pământul mustind de apă, fiecare răsad plantat sau curățat. Trecuse o iarnă peste orașul meu și nimic nu se schimbase. Omătul nu fusese atât de alb, ca să le curețe sufletele, iar viscolul nu bătuse cu atâta furie, ca să smulgă buruiana rea dintre noi. Venise o primăvară palidă, iar oamenii erau mai trași la față, mai vlăguți și cu speranțe din ce în ce mai puține.

În celular, prezența lui Vasilescu era palpabilă. Când nu-și savura victoriile, se oprea să-și lingă rănilile, după vreo înfrângere trecătoare. Făcea rondul de inspecție, de două, trei ori pe săptămână, proptindu-se invariabil în pragul celulei. Rânjea, întrebându-mă neutru dacă mai am ceva nou să-i spun.

Odată, confundându-l pe Rizescu cu vreun tumător, l-a chemat la poartă. Voia să-i propună un târg, să afle "ce mai zic eu, ce mai fac, și ce am de gând". Ceferistul s-a uitat la el scurt și, dacă nu și-ar fi adus aminte de bătaia sălbatică primită cu câteva luni înainte, l-ar fi scuipat probabil între ochi. Vasilescu a înțeles răspunsul din priviri și n-a mai insistat.

Încolo, peste organizația noastră se aștemuse o liniște generală, ca un giulgiu de mormânt. Mă întrebam ce vor face cu noi, dacă *aliații* vor rămâne mai departe cu mâinile încrucișate sau, cum ziceam noi mai plastic, cu mâinile pe piept. Într-o noapte însă pânza a fost sfâșiată, armistițiul rupt, iar eu, chemat la poartă. Ploua puternic. Rafalele de vânt îmi smulgeau haina aruncată pe umeri. Milițianul, un tip mătăhălos, cu o mutră necunoscută mă înjura furios, pesemne ca efect al proaspetei îndoctrînări.

La poartă, spectacol de zile mari. Iluminație *a giorno*. Ștabii de la Securitate, prezenți. Vasilescu, nervos, m-a luat în primire, pomenind în treacăt de cruci, paști și parastase. Eram în centrul atenției. Îmi aminteam cu ușurință, dar și cu spaimă, episodul cu *procurorul* Republicii. Îmi jurasem în barbă, căci începuse deja să-mi crească, să nu mai scot un cuvânt, chiar dacă ei mi-ar fi oferit libertatea. Nădărduiam că îngerul meu păzitor mă lovise măcar cu ultimul fulg al aripei sale, împrumutându-mi un micron de înțelepciune și un dram de noroc. Vedeam aceeași sală, pe stânga, poate și aceiași oameni de la Securitate. Doar în mijlocul lor era altcineva. Era de înălțimea mea, poate cu unu, doi centimetri mai scurt, pe la patruzeci de ani, și cu trăsături regulate. Purta un trenchi alb-argintiu. Mi-a făcut semn să mă apropiu. Am înaintat spre buricul unui cerc unde majoritatea păreau a fi din Securitatea regionalei Oltenia. Individul avea ochi albaștri sau verzui. Când a deschis buzele, am văzut că avea doi canini îmbrăcați într-un aliaj alb.

- Dumneata ești Ciuceanu Radu?

Am dat din cap. M-a învăluit cu privirea ca un geambaș care își prețuiește vita.

- Câți ani ai?

Înainte de-ai răspunde, sistemul meu de semnalizare a clipit nervos. "E străin jupânul! Basarabean, după accent. Nu încape discuției!" I-am spus, ca în certificatul de botez, *locul, ziua, anul*.

- Cam tânăr dumneata pentru atâtea blestemății!

Pe urmă, s-a trecut la subiect.

- N-ai fost sincer dumneata. Rău, foarte rău. Dumneata plătești pentru asta.

S-a oprit uitându-se interogativ la cei de lângă el. Stăteau smirnă, în cap cu Vasilescu. Am observat absența lui Vistig, comandantul Securității. Moara gândurilor îmi pomise. Aveam combustibil și materie primă din belșug. "Cine dracu o mai fi și ăsta?" Prea încremeniseră toți. Dintr-o dată, le pierise piuitul. Vasilescu parcă damblagise. Dădea din mâini și nu putea să scoată un sunet. Individul, traducând din zbor gesticulația lui Vasilescu, adăugă :

- Știu, știu. Mare bandit. Tras în republică.

Instinctiv am dat din umeri. Tipul cu balonzaid argintiu, colonel sau general, ce-o fi fost, își înțepenise privirea pe mine. Ochii i se aprinseseră de o ură rece.

- Dar noi prins la tine. *Kaput*.

A repetat de câteva ori cuvântul *Kaput* ca și cum ar fi fost o formulă magică care descoperea o soartă sau închidea un destin. Buzele i se umeziseră de plăcere, iar satisfacția i se revărsase pe față.

- Toți *Kaput*! General Carlaoschi.....

Urmă o serie de nume pocite care nu mai spuneau nimic.

- Văzut dosarul vostru. Mare, mare, balșoi. Ar trebui tu, generalul, polcovnicii, toți, toți, *striliat*.

Puținele mele cunoștințe de limba rusă abia dacă mă ajutau să descifrez mixtura lingvistică. Am trecut pe faza mică, încercând să-l cântăresc mai de aproape. Costumul închis, impecabil, era în contrast cu balonzaidul alb. În mână avea o șapcă, iar pe antebraț strălucea un ceas ce părea de bună calitate. "Să fie rus? Din ăia, din cei ce fac legătura cu Ministerul de Interne? Sau o fi chiar unul dintre ștabii de la etajul VI?" După fizionomie, nu părea totuși rus get-beget, deși

un *homo sovieticus* era cu siguranță. Individul se apropiase de mine îngrijorător de mult. Începuse să-mi arunce stropi de salivă pe buze și pe față. Mi-am scos batista ostentativ și m-am șters pe îndelete. Monologul însă continuă, notele fiind luate din ce în ce mai sus.

- Tu, bandit, terorist, fascist*.

Îmi pusese mâna în piept și mă zgâlțâia.

- Tu, comsomolist. Așa trebuie, nu fascist!

Parcă îmi mai pomenise cineva de Stalin, de poporul sovietic. Nu-l auzeam prea bine. Toată atenția mi-era îndreptată spre laba sa care putea oricând să se transforme într-un pumn repezit în maxilarul sau în *abdomenul* meu. Stăteam cabrat ca un patruped pregătit să sară peste o stănoagă. Nu știam unde vrea să ajungă. Era doar un exercițiu de educație politică? Sau individul își propunea să mă supună unui adevărat interogatoriu, torentul verbal nefiind decât introducerea. Tipul s-a oprit tot atât de brusc pe cât se pornise. Fără să-și desprindă ochii de pe mine, și-a îndulcit glasul. Părea un fel de mărturisire. Valoarea sa îmi va apărea, în dimensiuni tragice, într-un viitor îndepărtat.

- Dumneata tânăr... Noi, școală făcut cu dumneata... Mergi la școală... Educare politică.

Voia să fie convingător. Își înmuiase privirile reci de lup într-un soi de undă binevoitoare, generoasă. Noi plătim pentru asta... Educatori, școală și cărți pe nopternă, un an de zile și tu liber!

Nu prea înțelegeam ce bolmojea individul. Dar mai ales, nu pricepeam de ce trebuia să mă scoale cu noaptea în cap pentru a-mi oferi asigurări de genul ăsta. Nu dădeam două parale pe viziunea paradisiacă plăsmuită de Partidul Comunist. Erau basme! Voiam însă să prind înțelesul declarațiilor sale nocturne. "Să fie doar propagandă? Dar pentru cine? Pentru cei din jur?" Ceilalți încremeniseră într-o ascultare mută și tâmpă. "Sau pentru mine?" Dar eu contam în ochii lor mai puțin decât o furnică. Discursul său mă intriga.

Exista totuși un substrat care, pe moment, îmi scăpa. Aș fi fost dispus să-l ascult pe conferențiarul greu înstelat vorbind ore în șir, doar-doar va scăpa vreun semn orientativ. Dar, individul n-avea de gând să-și consume elocința cu mine. M-a asigurat încă o dată că nu voi face toți anii de pușcărie pe care

îi merit. S-a uitat lung la mine și rânjind încurajator m-a pocnit cu brațul pe umăr.

- Tu, încredere în Partidul Comunist și Uniunea Sovietică... Mers la școală... Noptiera acolo, educat, șantier de muncă, văzut familie... Omul, cel mai bun capital... noi, avut grijă.

Pe drumul de întoarcere m-a însoțit un alt milițian, botezat de noi *franțuzu*, pentru maniere și alură. Era mijlociu ca statură și purta o mustață tăiată *à la Hitler*. Politețea sa excesivă contrasta până la ridicol atât cu uniforma sa, cât și cu statutul nostru.

Între timp ploaia se ostoise. M-am grăbit să trag în desagii plămânilor aerul răcoros al primăverii. Timpul era încă indecis. Babele trecuseră, una mai capricioasă decât alta. Pe primele trepte ale celularului, acolo unde știam că nu ne aude nimeni, l-am întrebat pe *franțuz* :

- Cine era personajul?

Gardianul, mi-a zis tare, scuturându-și umerii a indiferență și dispreț:

- Unul din generalii lor, că au răsărit ca ciupercile.

- E străin? am continuat eu chestionarul.

- Să-l ia dracu! Nu știu, s-ar putea, toți sunt venetici.

A coborât vocea, întrebându-mă pe șoptite:

- V-au făcut ceva?

Franțuzul ne aducea uneori ziare pe ascuns. Îi strecuram atunci câteva țigări păstrate anume pentru aceste ocazii. l-am răspuns repede:

- De data asta am scăpat ușor.

După o scurtă pauză, am adăugat:

- Nu-mi dau seama pentru ce m-au chemat. Mi-au promis marea cu sarea.

- V-au cerut ceva în schimb?

- Nu! Chiar mă mir!

- Atunci, a făcut el, oprindu-se o clipă pe loc, să aveți grijă.

Ăștia nu dau nimic pe degeaba.

Am lăsat avertismentul milițianului să treacă pe lângă mine. Nu-i dădeam prea multă importanță. "Dacă cerul nu se va tulbura după dorințele noastre, dacă pământul nu se va cutremura după așteptările noastre, atunci mă voi număra și eu printre zecile de mii de robi care trag din greu la construcția mărețului Canal, scurtând drumul bătrânului Danubiu cu nu știu

câte sute de kilometri, săpând la ecluze și porturi." Mă și vedeam în mulțimea aceea fumică, trudind până în miez de noapte, atât cât mi-ar fi dat Dumnezeu zile, sau până la ceasul izbăvirii, adus de americani sau de Occidentul trezit din somnul bunăstării.

Căzusem în copcă și deocamdată nu aveam de ce să-mi anin nădejdiile.

• Capitolul XXXI

UCENICII PARTIDULUI

A doua zi, în celulă, am descifrat, împreună cu Rizescu, înțelesurile *audienței* de noapte.

- Adică de ce să te cheme așa, pe nepregătite? A vrut el ceva...

- N-a scos nimic de la mine. Doar niște date pe care le putea afla și din buletinul de populație.

Rizescu se opri asupra promisiunilor generalului.

- Chestia asta cu lecțiile politice și cu noptiera plină de cărți trebuie să însemne ceva. Cum ai reacționat? Cum ai comentat?

- În nici un fel, am replicat eu.

Rizescu exclamă înciudat:

- Ce bazaconie o mai fi și asta!

Încercam să ne ghidăm după întrebările generalului, după șirul propozițiilor trunchiate, risipite, în dezordine.

- E clar. Țștia au nevoie de tineret. O să vă scoată de aici, îmi spuse Rizescu, și o să vă ducă într-un lagăr pentru câteva luni, cel mult un an. Pe urmă, o să vă dea drumul. Au nevoie de creierele voastre, de deșteptăciunea voastră, de tinerețea voastră. Cu cine să facă ei socialismul? Cu prostimea? Sau poate cu noi ăștia bătrânii? Știu ei câte parale facem.

În pușcărie adevărul este precum o bilă. O rostogolești după cum îți convine.

"Poate că Rizescu are dreptate", mi-am zis eu. "După prăpădul din '48, după arestările din universități, partidul se gândește să oprească hemoragia. Ne eliberează. Cu o condiție: să ne purificăm ideologic, să ne deparazităm politic*."

Rizescu se grăbi să-mi deseneze cele mai idilice tablouri:

- Te și văd cu Stalin în mână, tolănit pe iarbă și cu soarele mângâindu-ți pielea. Și n-o să fii așa, de unul singur. Studioșii tineri din toată țara vor fi adunați cu grijă și puși la treabă...

Îl ascultam și nu-mi venea să cred. Își pierduse oare și ultimul grăunte de umor. Tolănit pe iarbă? Și cu Stalin în mână? Copertile *Cursului scurt de istorie a Partidului Comunist Bolșevic* îmi fluturau prin fața genelor. Literale parcă se umflaseră, improșcând cerneala în explozii uriașe. Iar Rizescu nu se oprea. Visa cu ochii deschiși? Un delir între patru ziduri?

- Iar mâine-poimâine o să veniți pe la noi, după ce-o să fiți toată de carte, o să intrați la noi în celule și o să ne predați materialismul dialectic și teoria luptei de clasă.

Figura de șobolan a generalului îmi acoperi ecranul amintirii. Stâlcea vorbele, sugruma silabele, iar pâlnia gurii mânjea fiecare sunet, cu un accent nesigur. Mă aduleam, pregătindu-și asaltul de pe urmă, când voi fi fost trântit și izbit, întins și bătut, scuipat și înjurat în toate felurile și din toate direcțiile, de mâini tinere și viguroase, cu plăcere crescândă și, neconținut sub lovituri, la pământ, pe cimentul umed, sub rușinea cea de pe urmă. Șobolanul zvâcnea din ochi, așteptând prăbușirea. Ecranul se înnegură, iar vocea lui Rizescu, răsfrântă de pereții celulei se adună iarăși ca un ghem, strâns în pripă:

- Și o să aveți educatori și profesori, și o să ascultați prelegeri, și o să vă luați notițe. La sfârșit o să primiți note și, după merit, o să fiți avansați, promovați, fiecare va trebui să educe pe altcineva, și așa mai departe, până când toți analfabeții vor citi istoria Partidului Bolșevic și viața generalisimului Stalin...

Părea atât de absurd, încât nu mă simțeam obligat să reacționez. Era o antiutopie, un leac monstruos pentru o boală fatală. Nimeni nu s-ar fi încumetat să investească în aceste născociri. "Doar luptasem împotriva lor. Am vrut să-i răstumăm, am vrut să-i alungăm din fotoliile lor, și acum, drept răsplată, să ne pună cartea în mână? Nu-i pot crede atât de neghiobi!"

- O să vină și o clipă de cumpănă, rosti Rizescu cu gravitate.

Dispăruseră brusc toate tablourile ornate în roz, scenele bucolice și înduioșătoare, fraternizarea celor păcătoși cu cei

sfinți, a judecătorilor cu cei condamnați. Doar tristețea mai vibra în vocea lui Rizescu:

- Va fi cel mai greu moment din viața dumată. Atunci va trebui să alegi între temniță și libertate. Ai văzut ce înseamnă o bucătică de pâine sau un ciomag tras pe spinare. Ai văzut ce înseamnă un licăr de scăpare și o izbitură a celui rău. O să fii pus atunci să alegi, iar dumneata va trebui să alegi singur. Am să mă rog la Dumnezeu să te lumineze atunci...

Apoi timpul a alunecat pe făgașul său obișnuit. Din când în când, intempestiv, Vasilescu năvălea peste noi în celulă, vociferând:

- Ce-ați făcut, bă, aici?

Podeaua scliffea de curățenie, iar paturile, aranjate ca la cazarmă:

- Ce-i asta? Cameră de infirmiere? Bă, aici e pușcărie.

Curățenia îl nemulțumea. Se pornea cu înjurăturile și amenințările. Dimpotrivă, când dădea peste mizerie ochii i se aprindeau de bucurie. Reacțiile nu puteau fi însă prevăzute, iar comentariile rămâneau întotdeauna în focarul antipatiei de moment.

Era o seară obișnuită, când Vasilescu, venind peste noi, ne potopi cu amenințări. Arată spre mine și mârâi:

- Să-l iei p'asta și să-l muți de-aici că-și face de cap.

Naidin, care stătea în umbră, bâțai din cap și se pregăti să execute ordinul.

Despărțirile, ca și întâlnirile, se derulează în temniță dincolo de voința individului. Hazardul le suprapune adesea unui mecanism indiferent ce hotărăște viața colectivității. Totul e să știi să extragi din răgazul unei întâlniri sau din scurtimea despărțirii prețul unui camarad, tăria unui coleg, deșteptăciunea unui om, adunate sau răsfirate, scăzute sau completate prin prezența sau absența celorlalți. În labirintul de fier al temniței, un sfat bun, un semn discret, o alinare peste osul frânt, salvează o viață sau mai multe. După oroarea celor șase luni de gratii puteam să adaug la decalogul hazardului încă un punct: "omul de lângă tine poate fi o gratie în plus la fereastră sau un prilej de evadare". Rizescu, ceferistul de la Slatina, fusese pentru mine prima ființă pe care o întâlneam, după ieșirea din cele șase luni de singurătate. Îmi oferise cu generozitate experiența sa ca pe o fântână cu apă curată și

proaspătă, din care, sorbind la vremuri tulburi, îmi voi aminti întotdeauna cu recunoștință.

Capitolul XXXII

BESTIILE MOȘIEREȘTI

Într-o după-amiază de martie am auzit zarvă mare pe celular. Se evacua mai multe celule de la parter și etajul I. Sosise un grup. Erau moșierii sau ce mai rămăsese din *tagma* lor după 1945.

Năpăstuită clasă! Lovită, umilită, încărcată de toate relele, învinuită de toate crimele. Proprietarii de pământ primiseră funestă denumire de moșieri. Nu exista moment întunecat sau trădare rușinoasă de care numele lor să nu fie legat. Știa Partidul Comunist cum să-și murdărească adversarii, ce vinovații să le pună în cârcă și cum să-i împingă la groapă! Moșierii, dintotdeauna, puși pe exploatare, jaf și vânzare! Poate doar partidele istorice îi mai concureau în hidoșenie. Dacă nu existau destule păcate, atunci ele se puteau inventa. Vicii înnăscute, vicii dobândite, arghirofilie și cosmopolitism, perfidie și cinism, venalitate și cruzime, turnate împreună sau pe rând, în familii sau pe indivizi, marele exploatator al țării, moșierul, viclean și rău, dintotdeauna. Era inutil să încerci să-i convingi pe învățăcelii marxism-leninismului, pe guralivii de la "Scânteia" sau pe infatuații de la "Lupta de clasă", că boierimea a reprezentat ceva în istoria României, în momente atât de importante, că a luat parte la acte decisive și benefice, că acei proprietari de pământ s-au luptat pentru glia țării, lăsându-și oasele prin văi și trecători, pentru gloria neamului.

Era inutil să le amintești activiștilor, propagandiștilor, agitatorilor, lectorilor, gângăniilor bolșevice ce împestrău trupul țării, că tot boieri au fost și Basarab, și Mircea, și Dan, și Țepeș și că proprietari de pământuri au fost și Ștefan cel Mare și Mihai Viteazul. Boieri, stăpânind nenumărate moșii, voievozi și comandanți de oști. Astupate le erau urechile, și goale privirile. Lupta de clasă, ura de clasă, ura împotriva asupritorului, exploatatorului se infiltra ca un venin în capilarele țării. Boierii, ziceau ei, ideologii, au huzurit în timp ce masele

populare au trudit, asuprite și înjosite, visând la marea eliberare, sub faldurile marxism-leninismului stalinist. N-au trădat ei, boierii, de atâtea ori în istorie? La Posada n-au fost ei aceia care să dea bir cu fugiții, în timp ce voievodul și țărani luptau cu palatinii maghiari? Și la Rovine cine a tras, cine s-a luptat pe viață și pe moarte dacă nu tot marea masă anonimă, în timp ce boierii, cu viclenie, l-au înlăturat pe Mircea, vânzând țara turcilor? Iar sub Dan sau Vlad Țepeș nu a fost la fel? Masele populare s-au împotrivit otomanilor, în timp ce boierimea hulpavă și trădătoare a uneltit, pactizând cu dușmanul? Dar sub Ștefan cel Mare, în Moldova, cine s-a luptat, câștigând cea mai mare victorie militară din istoria evului mediu românesc? Masele populare, cei 40 000 de țărani, pomeniți și de Karl Marx! Unde erau boierii atunci? Stăteau de urzeli și de comploturi. Și la Războieni, n-au fost tot ei aceia care au luat-o la fugă?

Dacă nu putea născoci păcate și vicii, unele prea izbitoare pentru a fi luate în serios, propaganda partidului intervenea în biografii, înlocuia ascendențele, modifica originile, anula apartenențele. Tudor, parucic și ispravnic de Mehedinți, devine ca la un semn, țăran sărac lipit pământului, ridicat împotriva boierimii, și numai împotriva sa. Din Mișcările de la 1848 n-a mai rămas decât o caricatură: masele populare inundă cadrul, iar, din boieri, singurul admis, fără apartenență, este Bălcescu. Unirea, tot masele populare o făcuseră. Poporul, străluminat de duhul mulțimilor, s-a urcat, ca unul, în Dealul Mitropoliei și acolo, cu topoare și cuțite, i-au silit pe viclenii boieri să-l aleagă pe Cuza, domnul Principatelor. Kogălniceanu își cocoțase laurii democratizării și modernizării, după ce câștigase partida cu boierii conservatori și retrograzi. Nu prea mai găseai picior de boier în istoria ultimului veac, iar cei puțini rămași erau atât de împotmoliți în ticăloșii și nemernicii, că nimeni n-ar fi cutezat să facă din ei eroi. Boierii care-l sprijiniseră pe Tudor dispăruseră cu desăvârșire. Boierii de la 1848? Excluși din paginile istoriei. Partida națională de la 1859? Eliminată fără ezitare. Boierimea sub Cuza-vodă, păstrătoarea tradiției, ignorată complet.

Ponegrirea boierimii era doar începutul. Captarea țărănimii în macabru dans al luptei de clasă trebuia să constituie miezul problemei. Nechemat, nepoftit, nedorit, Partidul Comunist se autointitula apărătorul intereselor țărănimii, care, la vremea

aceea, reprezenta două treimi din populația țării. Cu țăranul român Partidul Comunist se va comporta abil, recurgând la metode subtile care duc într-un singur punct: capacitatea satelor. Insigna bicefală a puterii se adresa deopotrivă proletariatului industrial și țăranimii de pe ogoare. Partidul promite și tot partidul împlinește dorințele celor nevoiași!

La 23 martie 1945, după o campanie de presă asurzitoare, Guvernul Petru Groza va proclama reforma agrară. Războiul nu se terminase, iar criza politică era în toi, lipsa de inventar tehnic fiind dublată de miopia financiară a regimului de democrație populară. Reforma se înfăptuise tot printr-un program de captare a țăranimii. Perfidă manevră! Partidul oferă ceea ce nu-i aparține, beneficiarul urmând să fie deposedat după patru ani de toate bunurile primite. Entuziasmul țăranilor împrumătărit cu surle și trâmbițe, în martie 1945, trebuie să fi stămit, prin birourile Comitetului Central, un zâmbet condescendent. La sorocul hotărât, pământurile împărțite cu atâta generozitate vor fi luate înapoi cu japca, iar împrumătăritii tratați ca răufăcători.

Dușmanul de clasă nu doarme! Închis în parcela de 50 ha, amenințat de legiuri drastice și îngrădit de măsuri economice și administrative, proprietarul de pământ rămâne un pericol pentru regimul bolșevic. După ce partidele politice fuseseră desființate sau constrânse să se autodizolve, după ce monarhia fusese abolită prin decret, iar opozanții de toate categoriile aruncați în temnițe, cum ar fi putut tolera Partidul Comunist supraviețuirea proprietarilor de pământ, *bestii moșierești, tagmă de jefuitori și asupritori* ai țăranimii muncitoare? Acolo unde au existat temeri că proprietarii vor primi ajutorul țăranilor din sat, Securitatea a deplasat unități de luptă. Frontul comun de rezistență rurală, susținut de familiile înstărite și de intelectualitatea satului, a fost lichidat cu mijloace brutale. Cei care nu vor fi împușcați pe loc, ostentativ, drept pildă pentru locuitorii comunelor, vor fi încarcerati, hărăziți exterminării, într-un gulag nesățios și crud.

A doua zi, dimineata, i-am văzut ieșind la plimbare. Nu erau decât vreo patruzeci. Pășeau, cu priviri speriate, în curtea interioară a penitenciarului. Păreau sfârșiți, cu veșmintele lor îmbrăcate în pipă, de la costume de vară până la șube mari, ciobănești. Ființe hăituite, speriate, umbra a ceea ce

reprezentaseră odinioară, pentru țară, familiile boierești. Un convoi jalnic tăind cenușul curții interioare. Mă uitam la ei, din spatele drugilor din fereastră, și mă întrebam dacă atunci, la 23 august 1944, la ora 22.00, când armata roșie eliberatoare se pregătea să ne acopere țara, fețele lor nu explodau de bucurie, degetele lor nu apucau o cupă de șampanie, iar buzele lor nu toastau în cinstea aliaților, *scumpilor* noștri aliați, de care ne legau indestructibile amintiri, un trecut comun, idealuri înalte! Pentru inconștiența acelei zile plăteau acum și ei, târându-și pașii spre mizerie, degradare și moarte.

Descopăr, peste câteva zile, în șirul figurilor din curte, un chip cunoscut, Alecu Mitrănescu. Fiu de țăran din comuna Catanele, județul Dolj. Bun prieten cu tata. După moartea acestuia, a socotit că este de datoria lui să ne ajute. Îl cunoșteam de când eram copil. Venea la noi în casă, iar mai târziu, după război, mă duceam adesea la conacul său. Era îndrăgostit de pământul lui și, deși nu moștenise prea mult de la tatăl său, reușise, cu pricepere și cu o uluitoare energie, să-și sporească avutul. În vatra satului, din inițiativa sa, se ridicase o moară. Se știe că de la moara cu valțuri se putea câștiga tot atât de mult ca de pe o moșie de 200 ha. Alecu Mitrănescu nu se opriase aici. Luase în arendă suprafețe mari de pământ de la proprietari. Aceștia fie nu se pricepeau, fie nu puteau, din lipsă de utilaje, să facă agricultură intensivă. Cu moara în funcțiune și cu moșia dată în lucru, Mitrănescu înjghebase un tip productiv de gospodărie rurală, o fermă model ca multe altele în cuprinsul țării. Surprinzător era numărul extrem de redus al salariaților. La moară, folosea doar doi oameni: un mecanic și un ajutor, un puști. *Monstrul* înghițea zilnic peste treizeci de vagoane de grâu și vreo zece de porumb. Pământul închidea circuitul economic și aici se muncea cu câțiva oameni. În schimb, inventarul animal, era uriaș, frizând uneori risipa sau incompetența.

Discutasem de nenumărate ori cu Alecu Mitrănescu, fie la masă, fie când îl prindeam, din fugă, pe vreo miriște. Era înalt și tăcut. Avea o crăpătură la buză ca la iepure. În copilărie fusese lovit de un cal. Mitrănescu obișnuia să spună: "Eu fac politica pământului. Asta nu te înșală niciodată, băiatule! Și e cel mai bun răspuns când politicienii, surtucarii de la orașe, încearcă să vorbească de nevoile noastre". Nu fusese nici

liberal, nici țărănist, de nicidecum. "Țăranul are nevoie de două lucruri", spunea el, când încercam, destul de timid, să-l asmut. "De ploaie la timp și de sămânță bună. Una i-o dă Dumnezeu, cealaltă, stăpânirea. De aceea să nu-l crezi niciodată pe țăranul care te aplaudă sau te lingusește. Oricâte promisiuni i-ar face guvernul, dacă nu-l are și pe Dumnezeu de partea sa, tot gol îi va rămâne pământul toamna."

Uneori ne prindeam în discuție, întorcând pe o parte și pe alta cumplita ridicare a țăranimii din 1907. Deși copilându pe vremea aceea, Mitrănescu memorase momentele de vârf ale răzmeriței.

- Pârjolul, zicea el, mângâindu-și fața lată, roșcovană de țăran sănătos, a fost așa. ca unul românesc, cum numai noi știm să facem: și fără minte, și fără țel. Răscoala s-a întins prin țară, cum ai da foc la o casă din Catanele, și-ar merge flacăra până în capul celălalt al satului. Dacă m-ai întreba cine a umblat cu cărbunele aprins pe lângă șurile de paie ți-aș răspunde că au fost hoții ăștia de arendași grecotei, armeni și jidovi. Un lucru să știi băiete: românul se ridică greu împotriva altui român. Asta-i firea noastră. Am stat prea mult cu capul în obezi, la turci, la unguri, la greci și la alții. Așa-i sufletul nostru. Mai pornit spre ascultare decât spre cârmuire. Noi n-am pus mâna pe sapă sau pe ciomege decât atunci când am simțit că ne chiorăie mâțele de foame. Și am fi trecut și de iarna lui 1907 dacă nu era povestea aia cu vechilul lui Sturdza, Moshi Fischer, ăla cu trustul lui de jefuitori.

În sudul județului Dolj răscoala cuprinsese zeci de comune, iar țăranii, după mici victorii locale, porniseră într-un iureș să ia cu asalt Craiova.

- A fost un prăpăd. Cei care aveau mai mult au pierdut totul, iar cei care n-aveau și jinduiau să câștige ceva n-au dobândit nimic. Țăranul, la mânie, distruge tot.

Ne îndreptăm privirile spre negura răsăritului.

- Cred că ne-au pus cu botul pe labe, zicea el.

Ne aflam în preajma alegerilor și Alecu Mitrănescu, în ciuda entuziasmului general și a pronosticurilor optimiste, părea abătut.

- Ce năzbâtii mai scriu și ăștia de la București, la "Dreptatea" și "Liberalul". Unde au pomenit ei ca muscalu', și mai ales ăsta care poartă stea în frunte, să respecte ceva sau

pe cineva? Știi ce-aș scrie eu în fițuicile lor? Știi ce le-aș spune dacă aș fi Maniu sau Brătianu? Bă, înscrieți-vă cu toții în Partidul Comunist și salvați țara de netrebnici, de țigani, de unguri și de ovrei! Că de nu, o să vă încalece ăștia cu totul. Și până să vă treziți voi că e mai bine să fiți la comuniști, țara o să fie în mâna lor.

- Și asta nu se numește colaborare? îl întrebam eu cu un zâmbet amar.

- Băiete, iepșoarele noastre de multă vreme au fost vândute la târg. Acum fiecare merge pe drumul său. Ori o iei peste graniță unde vezi cu ochii, ori te gândești la neamul tău și stai cu fundul pe vatră până simți că iei foc.

- Și dacă vin să vă ia din nou? îl iscodeam eu, știind că avusese parte deja de câteva arestări, sub acuzația de sabotaj.

- Ce să fac? Mă plec și eu ca spicul în fața vântului și încerc să mă fac mic să nu mă vadă dușmanul. Totul e să nu-ți rupă rădăcinile.

Pe Alecu Mitrănescu l-au luat într-o noapte, înghesuindu-l într-o căruță cu întreaga familie. L-au dus în domiciliu forțat la Craiova, unde în fiecare lună mergea la Miliție să-și ia viză. N-a trecut multă vreme și l-au închis sub un pretext oarecare: o armă, un cocoșel sau vreo carte interzisă.

Mitrănescu îmi povestea ce s-a întâmplat în acea noapte fatidică din martie 1949, o noapte a Sfântului Bartolomeu pentru toți proprietarii de pământ. Milițienii, îmbrăcând acum noile uniforme ale Republicii Populare, se aruncară în luptă alături de grupurile de șoc, selectate din drojdia satelor, sclerați puși pe jaf și tâlhării. Nu mult în spatele lor veneau activiștii P.M.R., *comisarii poporului* care patronau ideologic operațiunile de curățire a satelor. Evacuările se desfășurau sub presiunea timpului: conacul odată înconjurat de trupe înarmate, proprietarul avea la dispoziție câteva minute pentru a-și lua cu el câteva cămăși, două-trei lucruri înghesuite într-o valiză, ieșind apoi în huiduielile gloatei. Urma ocuparea și devastarea conacului. Mobilier distrus, oglinzi fărâmate, biblioteci pârjolite, tablouri aruncate pe rug.

Mitrănescu auzise de câteva cazuri în care țăranii săriseră în ajutorul proprietarilor de pământ. În județul Mehedinți, la Cleanov, întreg satul a ieșit în fața căruței în care fusese aruncat boierul locului, rugându-l să nu plece. Din tată în fiu toți

știau cât bine le făcuse. În Râsca, țăranii au făcut cordon în jurul conacului împiedicând ridicarea proprietarului. În județul Gorj, într-o comună din sud, când milițienii ajutați de activiști și de derbedeii satului au încercat să intre în conac, proprietarul a răspuns cu focuri de pușcă. A urmat un adevărat asediu. De la Târgu-Jiu a fost chemat în ajutor un batalion de Securitate. După o luptă crâncenă în care s-au folosit grenade și arme automate, asediatorii au năvălit în conac. L-au găsit pe proprietar mort, cu mâna încheștată pe armă. Alături de el, fiul, cu capul sfărâmat de schije.

- S-au luptat pentru pământul strămoșilor lor, adăugă Alecu Mitrănescu. Sau poate crezi că ar fi trebuit să-i poftească pe nememici să ia totul, doar ca să-i fie pe plac tătucului Stalin?

Băiete, când ești calic, poți să mori în genunchi și-n vaier, dar când ești de spiță, n-ai încotro, stai drept până când mori cu chipul *juratului* închis sub pleopă!

Capitolul XXXIII

CÂND MOARTEA VENEA DIN VĂZDUH

Cred că eram pe la începutul lui aprilie 1949 când Naidin m-a luat de la etajul III, din celula lui Rizescu, mutându-mă un etaj mai jos. Aici am întâlnit doi tineri: Ilie Marineanu și Virgil Tălpășanu*. Primul fusese profesor de desen la "Colegiul Național Carol I". Celălalt, învățător în comuna Tălpași, din Mehedinți. Amândoi căzuseră cu grupul centrat în jurul lui Gigi Ionescu, și pescuit de Pascaru. Marineanu era înalt, prelung la față, cu o frunte lată, brunet și cu un defect la piciorul stâng. Tălpășanu era de înălțime potrivită, șaten, cu ochii buni și blânzi. Recunoștea că a căzut ca musca în lapte, deși flerul și calitățile organizatorice ale tânărului Ionescu ar fi trebuit să împiedice catastrofa. Mai tânăr, dar și mai rezervat, Tălpășanu nu se arunca în aprecieri asupra șefului său. Se mărginea doar să-și arate regretul că a picat subit, și, cum spunea el, *imberb*. Se convinseseră amândoi, și nu de mult timp, de duplicitatea

lui Pascaru. Îmi promiteau că, după ieșirea din închisoare, se vor îngriji îndeaproape de soarta sa. Am poposit în celulă la o dată fatidică. Se împlineau cinci ani de la bombardarea Bucureștiului.

- Să sperăm că n-o să vină peste noi cine știe ce prăpăd. Labele lui Oancă sau pumnii lui Ionescu, glumi Marineanu.

Trecuseră amândoi relativ ușor prin anchetele Securității, faptele lor fiind deja cunoscute și, în general, fără pondere. Buna dispoziție deveni contagioasă din primul moment. Erau mai bine informați. Făcuseră rost de ziare întregi. După-amiază am luat toate știrile, le-am pus cap la cap și am trecut la cele mai cutezătoare analize și oraculări.

Profesorul Marineanu avea un optimism robust. Privea lucrurile în perspectivă.

- Nu se poate, spunea el cu glas tare, ca liniile tabloului actual să nu se miște.

Când îl acuzam că face dialectică, îmi răspundea că asta este doar o interpretare estetică. Recunoștea că aliații pierduseră ocazia de a le trage rușilor o bătaie zdravănă în timpul blocadei Berlinului.

- Deocamdată, zicea el, asistăm la prima confruntare de când s-a făcut pacea asta nenorocită între foștii aliați. Tătucul e hulpav după mărire și probabil nu va ezita să-și arunce tancurile spre Atlantic.

Celălalt, învățătorul Tălpășanu, mai puțin introdus în problemele de politică externă, avea în schimb o imagine corectă și sigură asupra satului nostru.

- Nu știu cum se va termina tărășenia asta, dar la mine în Tălpași, după cotele pe care le-au băgat ăștia, după câte piei au tras de pe bieții oameni, se așteaptă cu sufletul la gură plecarea rușilor. Atunci va fi o ridicare ca la 1907. Îi vor căuta pe comuniști și în gaură de șarpe. Nu prea îmi dau eu seama ce-i pe afară și cum se încurcă ițele între ruși și americani. Dar când Dumnezeu vrea să piardă pe un om sau un popor îi ia mai întâi mințile. Când oți vedea că rușii se aruncă nesăbuit înainte să știți că sfârșitul lor este aproape!

O dată cu lăsarea întunericii în celulă, ne-am întors privirile spre amintirea unei zile tragice din istoria ultimului război: 4 aprilie 1944. Trăiserăm toți scena dezastrului, fiecare receptând-o însă în chip diferit, după vârstă și bogăția

informației. Ziua aceea a marcat o cotitură în mersul războiului. Mormanele de cadavre, cartierele defrișate, clădirile nimicite au produs un șoc, o deșteptare. Hecatomba a ieșit dintr-o coincidență diabolică. Era o duminică senină și răcoroasă, când sirenele au sunat scurt anunțând un exercițiu al apărării pasive al capitalei. Operațiunea, comunicată cu cel puțin o săptămână înainte fusese preluată de o rețea internă de informații și transmisă mai departe, peste graniță. Pentru populația capitalei evenimentul a căpătat gustul unui spectacol. Zadarnic fluierau vardiștii pe la colțuri, cerând intrarea în adăposturi. Zadarnice erau măsurile de blocare a circulației, de adăpostire a oamenilor. În acea zi de duminică, Bucureștiul se pregătea ca pentru o festivitate. Oamenii se îngrămădeau pe străzi, plimbându-și trupurile în lumina uleioasă de aprilie. Îngrijorarea era doar simulată, în adâncul sufletului rămânând convingerea că dragii noștri aliați - românii n-au putut crede că se află în război cu anglo-franco-americanii - nu vor confunda Bucureștiul cu Berlinul sau Hamburgul. E adevărat că, după bombardamentul din august 1943, când o formațiune americană de B 24 a atacat regiunea petroliferă din jurul Ploieștiului, opinia publică s-a împărțit. Unii nu se sfiau să agite, peste ruinele caselor dărâmate sau lângă coșciugele înșiruite, rațiunile militare ale bombardamentului. "Războaiele, ziceau ei, își au legile lor. Nu poți să-ți dobori adversarul dacă nu-l lovești în centrul său vital. Pentru libertatea popoarelor trebuie făcute și sacrificii." Argumentul strategic nu rezistă: succesul fusese aparent, toate rafinările atinse fiind repuse în funcțiune într-un timp foarte scurt. Alții, mai puțin zgomotoși, dar și mai puțin influenți, nu erau dispuși să șteargă din urechi urlatul motoarelor și bubuitul exploziilor. Fără să se lase legănați de dulci iluzii și urmărind cu atenție orașele germane ajunse în ruină, *scepticii* au văzut în raidul de la Ploiești din august 1943 un semnal, o anticipare a ceea ce ar putea să vină pe cerul liniștit al regatului român. Îngrijorarea avea trepte diferite, după capacitatea fiecăruia de a discerne semnalele realității. În fruntea listei se aflau *panicarzii*, proprietarii de bunuri imobiliare care își vedeau deja clădirile pulverizate, magazinele incendiate, depozitele distruse. Alături de ei mergea, în același rând, *sfânta* noastră burghezie. Chiar dacă nu anticipa proporțiile pericolului, ea trăia intens groaza că un

război prelungit ar duce inevitabil la distrugerea întregii sale avuții.

La 4 aprilie 1944 mă aflu la Craiova. Spre ora 12, pe cerul senin și rece au apărut, în valuri, puncte argintii, ca niște libelule, zburând liniștit spre est. Erau formațiile de bombardiere B 24. Sirenele n-au sunat. Pesemne că autoritățile locale, printr-o intuiție genială, și-au dat seama că orașul de lângă Jiu nu va fi ținta unor avioane care se pierdeau în înaltul cerului. Populația, împrumutând parcă buna dispoziție a celor din capitală a ocupat trotuarele, zgâindu-se la cer și lansând fel de fel de supoziții, care mai de care mai fanteziste. Versiunea cea mai gustată identifica punctele strălucitoare de pe cer cu puternice formații de bombardiere germane trimise în ajutorul frontului din Moldova. Zvonul s-a spulberat o dată cu detunăturile înfundate aduse intermitent de pala vântului. Au urmat priviri îngrozite, telefoane disperate către Capitală.

La București, bombardierele au apărut în timpul unui exercițiu banal. Adăposturile antiaeriene erau goale, iar populația continua să-și vadă de treburi, forfotind pe străzi. Tragedia a început cu lăsarea primelor bombe. Un freamăt uriaș, produs parcă de milioane de frunze, a cutremurat orașul. Despicând văzduhul, sutele de bombe au lovit blocurile, casele, trenurile din Gara de Nord și Chitila, ticsite de refugiați, din Basarabia și Moldova de Nord. În mai puțin de un sfert de oră au pierit aproape 20 000 oameni. Au fost afectate cartiere întregi, bombele căzând până în miezul capitalei. Tramvaiele erau proiectate pe acoperișuri, iar trecătorii pulverizați de suflul bombelor. Pentru prima oară poporul român a resimțit amploarea confruntării. Totul fusese atins: rudele, prietenii, avutul. Ne trezeam la o realitate atroce pe care poporul german o trăia încă din 1942. Unii s-au întrebat chiar atunci dacă anglo-americanii nu comit o greșală situându-ne pe aceleași poziții cu cel de-al treilea Reich. Lovitura fusese atât de dură, încât românii s-ar fi putut alătura destinului nefericit al Germaniei, urmându-l până în mormânt. Mai exista și opinia că anglo-americanii respectă o înțelegere cu Stalin. Din rațiuni politice, bombardamentele erau dirijate spre România, deși sentimentele aliaților față de noi rămăneau neștirbite. Nu vedeam însă cum s-ar fi putut opri catastrofa dacă rușii, ajutați de bombele americane, spărgeau frontul de la Iași.

Câțiva, puțini la număr, printre care și unele condeie cu vârful muiat în obidă, Pamfil Șeicaru numărându-se printre ei, acordau bombardamentului o importanță capitală. Dacă incursiunea din august 1943 avusese o pondere strategică, raidul din aprilie părea stupid și criminal. El ne dovedea că țara noastră, în ciuda unor vise țesute pripit se afla alături de forțele care țineau digul spre est, în fața presiunilor armatelor lui Stalin. Dar, cum bombardamentele au continuat zi și noapte, sporind numărul victimelor, partizanii păcii cu orice preț s-au înmulțit. Tot mai populară devenise rețeta ieșirii imediate și *à tout pris* a României din lagărul antibolșevic.

Cine a trăit epoca aceea, iar eu o gustasem din plin, nu poate șterge din memorie amintirea panicii generale care a cuprins burghezia română după fatidica zi de 4 aprilie 1944. Ce însemnase războiul pentru ei? Pâine albă și magazine ticsite cu alimente, trai molatic și încredere totală în bunele intenții ale anglo-americanilor, aliații noștri dintotdeauna. Saloanele mondene, ca și cercurile politicianiste, își exprimau opinia, ferm și autorizat. Neclintită era speranța în dibăcia diplomației britanice care nu-și uita prietenii și care fără milă își pedepsea dușmanii. "Domnilor, se spunea prin saloane, bombele care sunt azvârlite acum peste noi n-au decât o singură rațiune: să ne lumineze mințile răătăcite. Să le luăm, așadar, ca pe o mustrare făcută de părinții noștri. Nu ne rămâne decât să ne întoarcem la matca de unde prostia noastră ne-a îndepărtat."

Dar raidurile anglo-americane se înmulțeau producând tot mai multe victime. În același timp, vocile celor care cereau încetarea războiului deveneau, și ele, din ce în ce mai amenințătoare și mai influente. Din păcate, cangrena atinsese zona vitală de rezistență: armata. Nu pot să uit o scenă care a avut loc la Corbeni, în județul Argeș. Eram refugiat cu familia. Printre ofițerii superiori români am zărit un ins care își freca mâinile de bucurie. Tocmai auzise că blindatele sovietice se năpustesc peste hotarele României:

- Domnilor, trăim o clipă istorică. Un alt imperiu, un fel de Imperiu roman de Apus, își trăiește acum ultimele zile. Știu că n-am dreptul să-i asemăn pe barbari cu rușii, dar efectul e același. Rușii vor ajunge la Berlin sau poate chiar pe malurile Senei. Acesta e adevărul, domnilor, și trebuie să ne supunem lui. Noi însă avem, ca întotdeauna, steaua norocului deasupra

capului. Maiestatea Sa Regele și sfetnicii săi înțelepți vor ști cum să cârmuiască lucrurile pentru ca prăpădul și urgia să nu vină peste noi.

Nu pot uita nici imaginea unui căpitan de cavalerie care și-a ieșit atunci din minți. Urla la camarazii săi:

- Nemții sunt bătuți. Așa este! Se retrag de peste tot. Dar, țineți minte! Dacă se curăță ei, ne ducem și noi pe copcă. Băgați la cap asta! Niciodată n-am fost mai legați de sorții unui război. Eu îi știu bine pe bolșevici, iar taică-meu, trăind pe malul Nistrului, i-a cunoscut bine pe ruși. Țștia de acum cu steaua în frunte sunt de o mie de ori mai vicleni decât cei ai țarului*. Îmi tot turuiți de diplomația anglo-americană și de sentimentele lor blânde și bune. Ce blânde sunt! Se vede după bombele lor. Uitați-vă cum îi abandonează pe polonezii din Varșovia. Știți ce sunt anglo-americanii? Un cuvânt mirositor! Din două silabe: că-cat.

Căpitanul se încinsese. Dacă n-ar fi avut pe piept panglica violetă a "Ordinului Mihai Viteazul", ar fi sfârșit-o prost. Fusesse înghesuit de forțele coalizate ale ofițerilor superiori la care se adăugaseră cele ale intelectualilor refugiați la umbra codrilor răcoroși. Înainte de a ieși pe ușă, căpitanul a mai strigat profetic:

- Și nu-i mai poftiți atâta pe anglo-americiani! N-or să intre ei în casa voastră, ci Ivan și ai lui, de-o să vă săturați și de obielele și de păduchii lor. *Finis Romaniae!* Asta o să fie, dacă asta o doriți!

"Pe unde o fi ajuns tânărul căpitan basarabean după eliberare. Căzuse prizonier pe front sau îl înhățaseră sovieticii?"

Atunci n-am înțeles mare lucru din explozia sa de mânie. Pe drum, unchiul meu, doctorul Daniel, vorbind mai mult pentru sine, adăugase:

- Tare mă tem că are dreptate căpitanul. Am impresia că singura forță care s-a sinchisit de noi a fost Franța. Imperiul britanic și-a făcut întotdeauna jocul său de putere mondială. Sentimentele în relațiile cu popoarele nici n-au contat. Pe englezi îi interesează mai mult drumurile, căile de navigație. Dacă am fi avut și noi o fereastră la Marea Mediterană. Cred că acum ar fi mișunat țara de reprezentanți ai Maiestății Sale. Americanii? Cred că abia au deschis ochii. Sunt ca niște copii năzdrăvani. Au intrat în camera părinților, dar nu știu cum să

folosească mobila și să deschidă geamurile. Probabil că vor zăvorî sertarele care trebuie deschise și vor desface ferestrele tocmai când va veni furtuna.

În ultima săptămână, înainte de 23 august 1944, profesorul Daniel fusese mobilizat la Craiova. Culegea zvonurile și le desfășura în fața noastră.

- Auziți, domnilor, ce se mai zice prin urbea noastră. Oamenii așteaptă întoarcerea armelor. Mare eveniment! Anglo-americanii și-ar schimba atitudinea față de noi, dacă și noi am fi împotriva germanilor. Există și o variantă roz, cea mai idilică: noi să-i fugărim pe nemți, iar englezii să debarce la Constanța. Și așa, dintr-un foc, vom doborî doi iepuri. Scăpăm de Hitler, ieșim din tabăra învinșilor, și îi punem botniță lui Stalin. Numai avantaje! Ardealul va fi din nou al nostru, iar noi vom fi alături de națiunile care au câștigat războiul. Nu vom pierde însă nici avantajele ce se vor revărsa peste țările cu regim special de ajutor. Toți ne vor sări în sprijin.

- O să avem democrație? întrebam noi în cor.

Bătrânul se strângea în el, murmurând sceptic:

- Cu o singură condiție: să nu apară cizma de iuft a rusului în Piața Palatului!

Se făcuse târziu, când Tălpășanu, tânărul învățător, după ce ascultase smerit tribulațiile noastre, interveni:

- Cred că v-ați umfla de râs dacă ați afla ce făceau sătenii noștri când le cădea în mână un aviator anglo-american? Știți ce-l întrebau?"Când o să-i puneți la pământ pe ruși?"

- Și dumneata ce făceai, l-am întrebat noi.

- Eu eram un puști pe vremea aceea. Taică-meu, tot învățător, încerca să-i lămurească pe oameni că anglo-americanii sunt aliați acum cu rușii și că nici prin gând nu le trece să lupte împotriva lor.

Capitolul XXXIV

OSPĂȚUL CALICILOR

Vasilescu vine iar în inspecție. Își trece în revistă *robii*. O inspecție de seară. Ajunge în fața celulei mele. Mi-a văzut *mutra*. Povestește ceva. Nu prea e mulțumit de ce vede.

- Bă, când o să-ți iasă gărgăunii din cap? Ce ești tu? Bandit? Sau om cinstit?

Nu știu ce l-a iritat. Poate negura din priviri, poate adânciturile din obraji.

Mai rostește ceva. De nectar îi este vocea, iar vorbele alunecă precum ambrozia.

- Mă, tu ai slăbit! Ai ajuns ca Sfânta Vineri! Poporul muncitor n-are nevoie de sfinți și mucenici. Poporul muncitor are nevoie de brațe vânjoase.

Parcă am mai citit undeva lozincile astea.

- Tu primești pachete de acasă?

Mi-o luă înaintea, mimând surpriza. Chiar indignarea.

- Cum, nu primești pachet? Nu se poate!

Și vocea tot duioasă, învăluitoare, de părinte grijuliu. Nu promisem nimic tocmai din ordinul său.

În spatele său, nelipsit. Oancă cizmarul.

- Păi ce faci, Oancă, lași băiatul flămând? Ce, noi chinuim oamenii? Ia, să-i dai numaidecât o carte poștală să scrie și el acasă, că se usucă! Tu nu vezi?

Oancă tăcea. Ca un câine bățut, își lăsase privirile în jos, așteptând să primească *papara*.

- Da, ceva schimburi ai? Efectele le-ai schimbat sau sunt tot alea?

Am mormăit ceva. Cu celula invadată de păduchi, chestiunea efectelor nu atârna prea greu. Vasilescu schimbă tonul. Acum devenise doct, profesoral. Și șmecherii din *Grant* pot acorda meditații.

- Regimul penitenciar de acum nu se compară cu cel din timpul burghezo-moșierimii. Atunci deținuții erau purtați ca vitele și mureau de foame prin închisori.

Nu știu dacă vorbea pentru *banditul* din celulă sau pentru tovarășul locotenent Oancă. Maiorul acoperea rama ușii, hotarul văzut dintre două lumi.

- Bă, Ciucene, tu ai auzit de Doftana?

Nu l-a interesat răspunsul meu, fiindcă pe ultima silabă am înregistrat zăngănitul ușii de fier, plesnită în fața noastră.

Cel mai vesel a fost Rizescu.

- Slavă ție, Doamne, exclamă el, îmbrățișându-mă.

Îmi se umeziseră ochii de bucurie. Am început să tremur. Momentul când voi deschide pachetul și bunătățile se vor revărsa în palmele mele, momentul acela mi se părea acum vecin cu o minune. Dărulam în minte toate scenele posibile. Mama pregătindu-se, adunând puținii bani, împrumutând de la cineva, târguindu-se pentru bucata de brânză, învelind pâinea, ștergând fructele, punându-le în cutia de carton. "Nu mai e mult! Ai răbdare. Nu mai e mult!"

Stomacul gol, un deșert așteptând ploaie. Dorința, suspendată până la istovirea simțurilor. Îmi spuneam că nu mai e mult și că trebuie să am răbdare.

Rizescu știa pesemne cum se așteaptă, cum se primește și cum se degustă merindele de acasă. Trecuse prin faza aceasta, avea o experiență, putea să-i învețe și pe alții.

- Scrisoarea are un conținut fix. Fără ambiguități, fără formule sentimentale. După tipic: "Dragă tată sau mamă sau nevastă sau fiu sau fiică sau ce-o fi".

- Și dacă vrei să le scrii la amândoi? Dragii mei părinți, așa și nu altfel.

- Nu se poate. Mai departe: "Vă rog să-mi trimiteți un pachet de trei-cinci kilograme..."

- Cum trei? Cinci, vrei să spui cinci, sau cinci și nu mai puțin de cinci.

- Asta nu hotărâm noi, ci Securitatea. Mergem mai departe: "Conținând următoarele alimente: pâine, slănină, brânză, ouă, fructe, zahăr". Precizez zahăr, și nu dulciuri, fiindcă n-ai vrea să ceri dulciuri. Și apoi semnezi și o dai gardianului.

- Și pe urmă?

- Pe urmă aștepți, numeri zilele și te gândești că în fiecare dimineață te poate chema gardianul să-ți iei în primire pachetul.

Un pețic de carton cu stema Republicii Populare circulă din mână în mână. Pe biroul de la poștă, într-un vraf, apoi pe ghișeu, și iar într-un vraf, apoi în sertare, și iar într-un vraf, și

ștampila penitenciarului, care nu se șterge niciodată, și cifrele, indicatorul militar al închisorii, a ajuns unde trebuie, în tolba poștașului, omul care se apropie de casă, omul care bate la ușă, omul care așteaptă să i se răspundă, iar când în prag iese femeia cu părul alb, omul cu tolba salută, lasă scrisoarea și pleacă. Acum peticul de carton a ajuns unde trebuie, în mâna unei femei cu părul alb, într-o cameră cu ferestrele întunecate, și peticul de carton cu ștampila și indicatorul unității, purtând pe maroniul îmbâcsit al hârtiei cuvinte precum *pâine, slănină, brânză...* Bunătăți râvnite, visate, dorite, așteptate...

- Nevastă-mea mi-a pus și niște nuci în pachet. Nu i-am cerut, dar ea s-a gândit c-o să mă bucur... Mi-a pus și niște mere, și portocale...

"Cum va fi atunci?" Gardianul răcnindu-mi numele pe coridor, eu pășind încet în fața milițianului; el vârandu-și capul într-un catastif, lângă el pachetul meu și altele desfăcute, pungile tăiate, mâncarea răsfirată, ofrande pângărite de mâini nelegiuite.

"Asta se aruncă, asta nu-i voie, asta la coș, asta nu merge." Milițianul făcând trierea, deținuții cu privirile holbate așteptând la coadă, iar paznicii dându-și coate. Coșul se umple văzând cu ochii. "Asta nu merge, asta nu se poate, asta-i interzis, asta nu dă voie regulamentul." Un pachet cu prăjituri zboară peste masă în coș. Apoi, o bucată de slănină... Va fi un prânz gustos pentru milițianul de la poartă. Are nasul ascuțit și dinții stricați. N-are nici un rost să protestezi. Dacă vrea, dacă are chef, îți azvârle toată mâncarea în sertarul lui. Urlă înfierbântat:

- Ce, bă, aici e pension? Ți-a trimis mă-ta prăjituri să te îmbuibă. Când noi jinduiam după o coajă de pâine, dușmanii poporului se înfruptau din sudoarea noastră. O să-i strivim, pe toți o să-i strivim.

- Așa că trebuie să te înarmezi cu răbdare, mă sfătuiește Rizescu.

N-au trecut de la plecarea maiorului decât zece minute. Peticul de carton n-a plecat, nici nu l-am scris; de fapt, nici nu l-am primit pentru a-l completa, iar de chemat încă nu m-au chemat...

- Și ce mai era în pachet? Îndrăznesc să-l întreb pe Rizescu.

- Erau de toate, și le-am luat, le-am mângâiat, așa, și pe urmă le-am pus la bătaie, că eram mai mulți în celulă. Să ne fi văzut atunci!

Rizescu se oprește. Nu vrea să-mi atâțe închipuirea, deși gândurile mele au luat-o razna. Cine poate înțelege starea aceasta: o foame mistuitoare. Nu mai există limite, nu mai există diferențe. Cuvintele mor înainte de a se naște. Imaginea se stinge pe pupilă. Condeii se frânge între degete. Noțiunile se învălmășesc. O bătaie durează un ceas sau mai multe. Loviturile se succed într-un interval. Foamea nu e legată de timp. Nu mori de foame într-o clipă anume. Începutul e mult înainte și se întinde, rupând bucată cu bucată din trup, din memorie și din simțuri*. O stare fără sfârșit, implorându-și sfârșitul. Trupul, cal năvăș, de nestăpânit. Dacă ar veni clipa aceea aș deschide o trapă aruncând în hău vagoane de pâine, slănină și brânză. Parcă m-aș fi rupt în două. O bucată se înfruptă din cealaltă bucată, visând. Mâini tremurânde nesigure. Pâinea vârată în untură, câmatul sfâșiat între dinți, zahărul topit în gingii. Toată mașinăria trupului vibrează. Pistoane pocnesc în tâmpile, pieptul se cutremură și mațele fierb, clocotind de poftă și durere.

Nu zilele trec, ci clipele. Și cred că n-au trecut decât douăzeci de minute de când maiorul a pronunțat, rezemându-se de ușă, cuvântul magic: PACHET. Nu l-a pronunțat. L-am visat eu. Peticul de carton zboară peste oraș planând alene deasupra casei mele, pândind o clipă de neatenție.

Rizescu nu mai spune nimic. Bănuiește că a vorbit foarte mult, când ar fi trebuit să-și zăvorască buzele.

- Ia-i văzut cum arată? îl întreb eu pe Rizescu.

- S-au ofilit toți. Mandinescu parcă e Maiakovski la revoluție. Vezi prin el.

Foamea naște deliruri. Delirul eliberării bântuie prin celule. Că americanii le-au dat rușilor un ultim avertisment. Că sovieticii vor fi obligați să se retragă din țările ocupate. Că alegerile libere se vor organiza în toate țările din est. Că Națiunile Unite vor trimite observatori să vegheze la buna desfășurare a alegerilor. Că eliberarea noastră este iminentă.

- Și părintele Gherasim parcă e o umbră, am murmurat eu.

În gând îmi vibra îndoiala lunilor trecute. "Doar Vlădescu s-a îngărașat ca un porc."

Pachetele încep să vină înainte de proces, spuse Rizescu, cu voce scăzută. Fețele supte trebuie reparate. Atunci o să vă scoată mai des la plimbare. Să vă săturați de soare și de căldură...

"Da, de căldură,... Caloriferul ăsta nenorocit n-a mers niciodată... Ferestrele sparte... hainele, zdrențuite... da, căldura de vară, când o să vină?..."

- Atunci, ca să vă îndulcească inimile o să vă lase și dulciurile. Chiar și ciocolata. Carnea o s-o primiți ca să mai uitați de gustul arpacașului și al cojilor de cartofi. Astea le-am aflat și eu de la un bătrân, am stat cu el în celulă și mi-a povestit pe îndelete și despre anchete, și despre procese. Cu puțin noroc, se pot strecura și un săpun, un pachet de țigări bune sau o pastă de dinți. Numai milițianul de la poartă să nu fie prea lacom.

Când va fi ziua aceea? Îl vom lua cu mare alai, îl vom purta cântând de bucurie, iar PACHETUL doldora de bunătăți va fi împărțit, spre mulțumirea tuturor. Un festin la curtea Regelui Soare, trompetele vor suna și toboșarii vor răpăi cu veselie, iar noi ne vom înfrupta fericiți din uriașul PACHET cu mâncare...

Capitolul XXXV

SECUNDA CÂT UN MILENIU

Sosirea moșierilor, a foștilor proprietari, a *câinilor haini*, cum îi numea presa locală, a produs perturbări demografice în celularul nostru. Când i-am numărat mai bine, în zilele următoare, am constatat că numărul lor era mai mic, aproximativ douăzeci. Prin rocadele făcute, de la stânga la dreapta și de jos în sus, maiorul reușise să tulbure apele, să pună în pericol liniile de comunicație și sistemele noastre de alarmă.

Viața în celulă se derulează domol. Într-o zi, profesorul Marineanu mă pironește într-un colț și îmi face portretul. Pe cap mi-a așezat o căciulă Tudor Vladimirescu și un pieptar,

cum zice el, cu *bumbi revoluționari*. Îmi lăsasem mustață. Amintirea dureroasă a briciului tocit îmi persista în memorie. După fiecare întâlnire cu *custura* frizerului, obrajii arătau ca jupuiți. Marineanu primise hârtie și creion chiar de la Vasilescu. Am ieșit cu o fizionomie firoasă și mai îmi lipseau doar pistoalele vârate în șerpar ca să arăt ca un haiduc veritabil, ivit pe nu știu ce potecă din desișul codrului.

Cu Marineanu și Tălpășanu distilam avaturile programului zilnic. După ce am aflat tot ce se putea afla despre fiecare din noi, am pătruns până în subtilitățile comportamentului, până la resorturile reacțiilor de tot felul. Timpul defila printr-o serie de momente stereotipe, mereu repetabile. Deșteptarea, la ora 5. Numărul, la 6. Ceaiul, simulacrul de ceai, la 7. Prânzul, așa-zisul prânz, la 12,30. Cina, mult așteptata cină, la 17. Numărul, același, la 20,00. Stingerea, lugubru glas de toacă, la 22,00. Nu existau schimbări de orar. Doar duminica orele se deplasau, milițienii grăbiți să se întoarcă la casele lor, ne închideau, precum fiarele în cușcă. Restul era inevitabil: Patul lui Procust unde trebuia să ne vâram, vrând-nevrând, înghesuți, adunați, secționati. Vestita picătură chinezească nu mai cădea doar în creștet. Trupul era copleșit, inundat, potopit de mișcări automate, rațiunea împotrivindu-se zadarnic unor gesturi ce se pregăteau să intre în reflex.

Timpul se egalizase. Spațiul devenise unidimensional. Existau doar cei 2,80 metri, la orizontala locului, de la zid până la ușa ce ne despărțea de holul celularului. Restul aparținea imaginarului sau ceea ce puteam extrage din privirile strecurate pe lângă pervazul geamului. În spațiul fixat de zidul, fereastra și ușa celulei, se aflau, înșurubate parcă de o veșnicie, obiectele: o tinetă, în colțul din stânga, un pat, în colțul din dreapta, gamelele, puse pe jos. Printre ele ne strecuram unul câte unul, ceilalți refugiindu-se pe prici.

Spațiul este unul din cei mai perfizi dușmani ai întemnițatului. Lipsa de loc, frustrantă și perfidă, constituie prima realitate pe drumul încercărilor. Când timpul apare parcelat în gesturi identice, spațiul apasă asupra individului, depersonalizând, inhibând. Introvertirea se desfășoară rapid, paralizând centrii de comandă. Cu ochelarii orbi temnicei îi anulează vizibilitatea, cătușele la mâini și la picioare slujind la

obturarea completă a spațiului apropiat. Asupra condamnatului, înainte sau după proces, se putea acționa prin orice presiune, orice prefacere fiind posibilă. Porțile succesului stăteau la îndemâna anchetatorului.

N-am uitat clipa arestării. Secunda aceea durase cât un mileniu. Oțelul țevii pironit în burtă și vocea șuierată a unui străin. Nici plimbarea din parcul Bibescu n-o ștersesem din memorie. Rafala trosnind în fața mea, bezna atâmându-mi deasupra creștetului și așteptarea interminabilă a sângelui ce trebuie să năvălească din răni, topind ultima fărâmbă de viață. Timpul se oprise într-o zbatere interioară. Secunda, palpitând sub apăsarea realității, se izbea de pereți invizibili, se întorcea spre sine, refăcându-și dinamica, într-un decor niciodată egal cu sine. Timpul devenise ostil, arătându-mi prăbușirea iminentă. Timpul începutului, menghina strângând fibrele nervoase până la disperare, poate săvârși operații traumatizante, ireversibile. Atunci se petrece același fenomen specific claustrării. Existența devine monocordă prin dispariția sau mai bine zis anihilarea componentei temporare. *Înghițirea* timpului pe unitatea de loc nu este un proces ireversibil dar devine cu atât mai periculos, cu cât este sesizat de subiect mai puțin, insinuându-se în zona patologicului. Personalitatea, odată dislocată din rectitudinea sa, se dizolvă ori se întoarce împotriva sinelui.

În temniță timpul poate deveni, prin maximă condensare, sublim. Despărțirea de lume sau pregătirea de despărțire pe ultima bornă a existenței, înainte de prăvălirea în golul nevăzut al altor lumi.

Apoi monotonia zilelor a fost brusc întreruptă, cred că eram prin luna mai, când din stânga sau din dreapta celularului, ecoul ne înșela adesea și cu perfidie, s-au auzit țipete puternice urmate de fluierături. Au durat câteva minute, repetându-se apoi după o scurtă pauză. După masă, folosind telefonul, am aflat ce se întâmplase. Murise un tânăr de optsprezece ani. Făcea parte din Frățiile de Cruce, pepiniera tineretului Mișcării Legionare. Intrat pe nicovala pumnilor lui Oancă, strunjit de brațele de fier ale lui Ionescu, tânărul făcuse o formă galopantă de tuberculoză, combinată cu un icter provocat de loviturile în ficat. Țipetele pe care le auzisem mai devreme erau în parte ale mamei sale desperate. O chemaseră să ridice cadavrul.

Fluierăturile veneau de la camarazi și erau adresate lui Vasilescu și haitei sale de asasini.

Ziua se întunecase, iar lumina se ascunsese brusc. Din nou, pe lângă celulele noastre se strecurase arhanghelul morții, iar umbra sa ne cutremurase până în măduva oaselor. Nu am aflat numele acelui tânăr. Am lăsat un loc liber în memorie, alături de alte zeci de mii de tineri morți, pe întinsa câmpie a temnițelor comuniste.

Capitolul XXXVI

ZIUA DE DUPĂ

Seara ne instalam în discuții. Temele variau, după inspirație sau dispoziție. Găsisem un subiect de speculație și acum ne învârteam în jurul său: "Cum va arăta România după prăbușirea regimului comunist?" "Ce moștenire vom prelua?" "Ce va face tânăra generație?" Întrebările se succedau în viteză, când mi-am auzit numele răstit pe vizetă. Era gardianul cu obișnuita formulă:

- Îmbracă-te să mergem la poartă!

Discuția noastră s-a curmat. Un oblon zăvorând lumina într-o clipă. Marineanu și Tălpășanu m-au privit cu grijă. M-am ridicat și am ieșit.

Discuția devenise într-adevăr interesantă, accentele personale ascuțindu-se. Profesorul Marineanu nu părea îngrijorat.

- Câțiva ani, prea puțini ca să modifice în profunzime societatea românească. O peliculă de canalii și oportuniști din care nu va rămâne nimic.

Mai îngrijorat se arătase învățătorul Tălpășanu. La el scepticismul țaranului român își făcea simțită prezența.

- Să nu ne furăm căciula. La țară, ce-i drept, cărpa asta roșie nu face mare scofală. În afară de sărântoci și pușlamale, nu vor câștiga prea mulți aderenți. Numai că la oraș lucrurile stau altfel. Știți de unde vine pericolul?

Vedeam acum numai spatele mătăhălos al gardianului tăind curbura celularului. Drumul cunoscut, destinația intuită,

scopul, abia bănuir. Era trecut de ora șapte și adierea serii învăluia zidurile închisorii.

"Nu cumva Tălpășanu era prea pesimist? Nu cumva exagera în judecățile sale?"

- Da, știi de unde vine pericolul? Am să vă spun. Ei bine, nu de la muncitori, deși lor li se spune întruna să ascuță lupta de clasă, să-și ceară drepturile, cu pumnul dacă e nevoie. Poate că așa ceva se întâmplă pe alte meleaguri, dar nu la noi. Muncitorul român este ca un țăran care abia s-a dat jos din căruță, drept în piața din mijlocul orașului. La țăară are rude, are pământ, are și casă. Țăranului să nu-i spui de colectivă, de colhozuri sau de alte drăcovenii din astea. Nu le pricepe, și nici nu le vrea. Și cum muncitorii sunt țărani abia îmbrăcați în haine de oraș, e greu de crezut că vor îndrăgi flamura roșie.

Am început să coborâm scările. Un miros de motorină se întinde pe treptele de ciment. Grilajele sunt vopsite în negru. Este imposibil să te apleci deasupra balustradei și să vezi ce este dedesubt.

"Tălpășanu e prea legat de impresiile lui de învățător de la țăară. A făcut un mit din țăranul român. Există fisuri, puncte slabe la toate categoriile sociale. Iar comunismul știe să profite de ele."

- Frică mi-este de intelectuali, continuă Tălpășanu. Țștia caută mereu pete în soare și sunt convinși că au descoperit un elixir. Când totul se va termina și lucrurile vor fi așezate la locul lor, să vedeți atunci cine-o să regrete, cine-o să plângă după egalitate și dreptate, după toate năzbâtiile inventate de o ideologie confuză.

Aș fi vrut să-i spun ceva învățătorului, dar tocmai atunci gardianul a bătut la ușă.

Am ajuns afară. E cald. Pășesc ușor prin curte. "Pe cine au mai descoperit? Cine a mai tumat?" Mă îndrept spre un nou spectacol și încerc să-mi pregătesc replicile.

La poartă, în camera de anchetă, mă așteaptă formația clasică: Vasilescu pe centru, ca un gangster afișând un aer degajat; lângă el, în picioare, Ionescu și Oancă, arhanghelii răzbunării.

- Bă, *futu-ți crucea mă-tii* de bandit! Noi îți dăm haleală și scrisori d-acasă și tu îți bați joc de noi.

Abordare stil Vasilescu. Amprenta mahalalei, vizibilă de la o poștă. Am zâmbit zeflemitor.

- Nu înțeleg despre ce vorbiți. Pachetele sunt trimise de familie. Și fiindcă tot a venit vorba de pachet, am să vă amintesc ceva. Mai ales că ați fost la Doftana.

Nu o dată Vasilescu își etaiase în fața noastră *pătimirile* sale de la Doftana*.

- Știți prea bine ce regim era acolo. Pension curat. Pachetele acelea de cincizeci de kilograme trimise de Ajutorul Roșu...Bașca cele de la familie. Ce bine vă prindeau. Ce-ar fi dacă am scrie și noi la americani să ne mai trimită din când în când câte un pachet de ciocolată și lapte praf.

Vasilescu nu m-a pocnit. Pesemne că-și păstra energia pentru o altă partidă.

- Cine dracu ți-a împuiat capu' cu prostiile astea? Habar n-ai tu cât a suferit clasa muncitoare!

S-a îndepărtat de mine, așezându-se pe scaun. Sprijinindu-și tacticos bărbia în palme, m-a întrebat:

- la zi, bă, ce știi de Paparizu? Știi că ne-a scăpat și e păcat să lăsăm p-afară un bandit ca el.

Rânjetul îi cuprinsese întreaga față.

- Știi că noi suntem oameni dreți, adică nu vrem ca voi să stați aici la răcoare, iar el să se zbenguie cine știe pe unde cu vreo muiere agățată de gât. Tu și cu Grigorescu ne puteți ajuta. Atât.

Figura lui Paparizu, tânăr locotenent de marină, mi-a apărut vie, țâșnită parcă dintr-un sertar miraculos: culoarea închisă a epidermei, ochii săi negri, arcatura sprâncenelor, dantura sa albă impecabilă.

"Se ține bine marinarul dacă nu l-au dibuit încă. Bine ar fi fost s-o fi șters de la început, când a simțit că are copiii pe urmele sale și dacă a luat-o pe mare, acum ar putea fi pe la Comul de Aur."

A urmat o răpăială de pumni, un fel de chelfăneală de anticameră: Oancă și Ionescu aveau deprinderi bune, dar nu și eficiență. Vasilescu, impasibil, a asistat la o repriză de box, unde loviturile ținteau în plin, fără eschive. Tare aș fi avut poftă să-l întreb atunci pe Vasilescu dacă, în *pătimirile* sale de la Doftana, *odioasa* burghezie îl tratase cu aceeași *gentilețe*.

Am revenit în celulă puțin după miezul nopții. Camarazii de celulă mă așteptau îngrijorați. Am luat o mutră de erou, deși, după reacția celor doi, arătam destul de *șifonat*.

Am căutat să-i liniștesc, însă după câteva minute mi-am dat seama că se întâmplase ceva. Săptămâni de-a rândul, închiși toți trei într-o celulă, ne creasem un miraj al nostru, poate chiar o frântură de paradis, ignorând urâtenia realității.

"Ce va fi după? După căderea comunismului în România? Și după eliberarea țării? Cum va arăta România după ce rușii nu vor mai fi aici?"

Probabil că întrebările se agățaseră de mine, însoțindu-mă pe scări, pe holuri și în camera de anchetă, chiar și în fața maiorului și sub loviturile precise ale lui Oancă.

Întrebarea lui Marineanu părea mai curând retorică. Deocamdată ne simțeam ca într-o grotă, împinși de cei care ne doreau pieirea. La gura ei doar figura temnicherului. Lângă noi, întunericul dens în care, ne plăcea să credem, ne puteam afunda în voie. Cerul, și o dată cu el libertatea, pierise.

- Dacă acest Partid Comunist este un partid național, după cum pretinde, ar trebui să apere interesele celor pe care susține că îi reprezintă. Dacă este un partid antinațional, de import, ar trebui să treacă neobservat.

Mă gândeam la loviturile lui Oancă, grele, precise, cu efect imediat. Îmi răbufneau în timpane, încercam să bravez, să-mi descriu singur lupta inegală, rezistența în fața răului dezlănțuit. Ca într-un basm unde aștepti ca binele să zăgăduiască până la urmă forțele malefice.

- Un lucru e clar, încearcă Marineanu să puncteze. Partidul Comunist nu se bucură de popularitate, cu atât mai puțin cu cât în spatele său vedem o armată străină cu puștile îndreptate spre noi. Va pieri întocmai cum a apărut: ca o nălucă. Dacă vor fi văzuți în plină zi, cu figurile lor fantomatice, *eroii* comuniști se vor face de răs. Luați-le mantia de întuneric, și toată vraja s-a risipit.

Cât am lipsit, minute sau poate chiar ore, camarazii mei rămași în celulă au putut să măsoare fragilitatea ființei umane. Crezusem în imunitatea micului nostru univers. A fost de ajuns să apară un gardian, să strige un nume, să deschidă o ușă și realitatea hădă, necontrolabilă, perversă, să se lungească peste noi. Ei existau; noi, doar în ficțiunea noastră. Puterea le

aparține; închipuirea, doar nouă. Paradisul nostru, plăsmuit cu grijă, se contorsionă brusc, devenind un tărâm necurat, bântuit de monștri.

- Mai avem o speranță, făcu Tălpășanu. Țăranul, deprins să respingă minciuna, să-și păstreze în continuare bunul simț. Nu e vorba de minciuna convențională, servită înainte de alegeri, la care țăranul se adaptase primind-o ca atare. Astăzi minciuna a invadat viața lui: îl minte și primarul, îl minte și șeful de post, îl mint și cei câțiva însemnați cu carnetul roșu. Acum țăranul îi poate lua în derâdere, că nu-i pasă. Adevărul său e pământul și toate roadele ce-i vin. Dar ce va face țăranul când roadele nu-i vor mai aparține, iar pământul va fi al nimănui. În ce va mai crede atunci? Cum va putea distinge adevărul de minciună?

Probabil că discuția se încinsese prea tare. Ne lăsam furați de ipoteze, ne duceam pe făgașul argumentelor, devorând și ultima consecință. Eram protejați de întunericul celulei și hrăniți de speranțele noastre. La gura grotei, gardianul picotea. Eram stăpâni pe plăsmuirile noastre și liberi să le dezvoltăm, după cum ne îngăduiau puterile și mintea.

- Sfânta minciună comunistă, comentă învățătorul. Dacă oamenii ar avea curajul să râdă de această minciună... Să facem pe surzii și pe muții, să ne prefacem că nu-i înțelegem, să creadă că vorbesc în pustiu. O surzenie generală i-ar face să-și ia câmpii.

- Minciuna este doar un efect, l-am întrerupt eu.

Între noi și realitate se află doar ușa metalică, zăvorâtă, cenușie, a celulei. Și întunericul, ca un lîntoliu cald, ocrotitor.

- Mai întâi este teama, frica de a rămâne fără servicii, de a-ți pierde casa, familia și, în cele din urmă, de a te pierde chiar pe tine. Nimeni nu minte din plăcere. Cât despre minciunile neconvenționale electorale, acestea au dispărut o dată cu instalarea guvernului de *largă concentrare* democratică. În comunism se minte din necesitate. Construcția regimului este într-adevăr impregnată de minciuni, dar fundațiile sunt vârate în teamă și opresiune. Ceea ce prevalează este dorința de supraviețuire, iar dacă mâine regimul comunist se va prăbuși, oamenii care l-au sprijinit vor ști ce să răspundă. Revoluția Franceză le va fi drept pildă: "Am supraviețuit".

Întrebările mari nasc întrebări mai mici din care se Țes alte întrebări mai insidoase din care, cineva, oricine, poate extrage subtilitatea unei întrebări care să întoarcă sensul spre întrebarea dintâi. Timpul se oprișe pentru noi. Ne asculta depănând resturile lumii, sub veșmântul negru al nopții.

- Acum trăim în minciună întocmai cum am respira...

Vocea îmi suna straniu. Am continuat însă, la fel:

- Comunismul va pătrunde încet, încet, până în ultima văgăună, până în ultimul cotlon*. Din frică, oamenii vor deveni cuminiți, obedienți, unelte oarbe ale Partidului. Frica va spăla urmele personalității. Frica va încătușa pe fiecare în lanțul său, și pe toți în lanțul cel mare, care încolăcește țara, sugrumând-o...

Capitolul XXXVII

GOANA DUPĂ AUR

Ajung la noi vești despre un proces răsunător din Craiova. Afacerea traficantilor de aur se apropie de un sumbru deznodământ. După surpriza arestării, după violențele anchetei, după tensiunea confruntărilor, urma cuvântului procurorului și decizia completului de judecată.

Totul a început în vara lui 1948. Atunci orașul a trăit o noapte de coșmar. Aproape o sută de persoane au fost arestate. Numitorul comun: aurul. Apartenența socială, diferită. De la foști sau actuali negustori, până la avocați, ingineri și profesori. Figurau pe listă, Ștefan Duțulescu, profesor la Liceul "Frații Buzești", frații Mendel, dar și inginerul Tomescu de la Direcția generală a drumurilor, om în vârstă și foarte respectat în urbe. Arestările respectaseră cele mai moderne norme polițienești. După pregătiri minuțioase, se trecuse la depistarea subiecților și identificarea refugiiilor. Toți au fost ridicați simultan. Când s-a făcut bilanțul, în curtea Prefecturii de Poliție, s-a constatat că numărul celor culeși dubla lista inițială. Probabil că reacția unui comandant sovietic ar fi fost: *nicivo*, ca explicație sau consolare. În febra arestărilor, presați de timp, agenții de poliție îl ridicau pe Goldstein de la etajul IV, dar, pentru a nu se înșela, și pe cel de la parter, urmând ca la

primele confruntări, nevinovatul să fie eliberat. Aceeași regulă se aplicase și pentru Ionești sau Popești. La rubrica Ionescu Marin erau înscrși vreo cinci persoane, toate cu același nume. Unul singur era cel vizat.

De ce au fost arestați? După noua Lege a aurului orice deținător de metale prețioase era obligat să dea o declarație și să predea statului obiectele personale. Monedele, lingourile, medaliile, decorațiile confecționate din aur trebuiau cedate statului în cel mai scurt timp. Și asta, după ce statul aruncase pe piață, într-o încercare de a opri devalorizarea, în decembrie 1944, peste un milion de cocoșei de șase grame, cu chipul voievodului Mihai Viteazul. Stocul se epuizase în câteva săptămâni. Măria Sa aurul s-a instalat atunci nu numai în seifurile burgheziei, încă prospere și neîngenunchiate, dar și în sertarele purtătorilor de cuvânt ai proletariatului. A fost o perioadă scurtă de relaxare, când concurența politică s-a domolit, iar animozitățile au fost uitate. "Bani albi pentru zile negre", zice un proverb de care a ascultat atunci și Coroana, achiziționând un stoc de 100 000 de bucăți. După aceea a urmat marea catastrofă financiară, leul fiind devorat de rublă, de războiul care continua și de datoriile pe care urma să le plătim. Doar aurul, sub forma sa rotundă, sclipitoare, își păstrase vigoarea, circulând dintr-o parte în alta împânzind țara, schimbând proprietari, strecurându-se în sertarele palatelor, dar și prin ungherele caselor. Nici noii stăpâni instalați după 6 martie 1945 n-au ignorat virtuțile aurului. Faimosul dr. Petru Groza, președintele primului guvern *popular* din istoria României, dar având și dubla calitate de bancher și latifundiar de Hunedoara, achiziționase *modesta* cantitate de 5 000 de cocoșei.

Trecuseră de atunci câțiva ani răi, din ce în ce mai răi, iar aurul ajunsese, fără voia sa, moneda forte a țării. Nu exista operație bancară care să nu aibă în spatele său un stoc de metal nobil, iar în comerțul de rând, o dată cu prăbușirea leului, *cocoșeii* întruchiapu belșugul de odinioară, concentrând maximum de valoare, pe minimum de suprafață. La bursă, prin piețe, sau chiar pe stradă, apăreau, circulau, ori se negociau. Când a ieșit Legea aurului s-a spus că ochiul partidului se îndreaptă spre metalul galben dintr-o prejudecată primară: invidia săracului pe blazonul bogatului. Ispititor era și gândul de

a elimina depozitele de valori care puteau fi încă folosite de partidele de opoziție. Emisă în august 1947, Legea aurului suna foarte dur. Măsură economică, dar mai ales politică, instituirea regimului aurului închidea toate porțile capitalismului spre țară și dinspre țară. Prin acest ucaz, guvernul comunist își însușea toate depunerile particulare din seifurile băncilor și societăților bancare. În fine, partidul dădea o lege care îi permitea să cotrobăiască pretutindeni și să-și însușească totul, aur, medalii, cocoșei, contra unor sume care, foarte curând, vor intra în degringolada inflației. Termenul de predare era scurt: 15 zile. Legea își avea tăișul îndreptat și către partidele politice. E drept că, în afară de cel care agoniza, Partidul Național Liberal, celelalte își pierduseră, prin colaborarea la Blocul Partidelor Democratice, o dată cu demnitatea, și independența. Asociațiile de tot felul erau și ele somate să declare și să predea toate rezervele de aur și devize din țară și din străinătate. După dizolvarea partidelor de opoziție și arestarea conducătorilor lor, această operație era mult mai subtilă și infinit mai eficace, fiindcă secționa nervul vital. Se înfăptuia astfel, sub oblăduirea Legii aurului, izolarea totală a ceea ce mai rămăsese din opoziția română, ruperea legăturilor cu Occidentul. Reversul medaliei era din fier și din gratii, pedepsele mergând de la confiscarea valorilor nedeclarate până la 25 ani închisoare. Partidul nu se juca cu aurul și cu oamenii care trebuiau să i-l pună în palmă. Medaliiile, după ce fuseseră un mijloc de însănătoșire a economiei distruse de război și de ocupația sovietică, urmau să revină de unde au plecat, adică în seifurile Băncii Naționale, care acum se confunda cu banca regimului comunist.

Teroarea încolțește și dă roade imediat. Aurul devine lichid, incandescent și arde tot ce întâlnește. Nimic nu-i mai poate sta în cale. La centrele de predare se fac cozi ce rivalizează cu cele de la magazinele alimentare, doar că aici, în urechile tuturor, ticăie un ceas înspăimântător: termenul de predare. Cetățenii răsuflă ușurați când aud că statul, generos le-a mai prelungit sorocul cu câteva zile. Lupul nesățios acordă un răgaz și oițelor întârziate.

Partidul a scontat pe efecte imediate și consistente. Dar, deși pedepsele prevedeau ani grei de temniță, recuperarea stocului monetar emis în 1944-1945 nu s-a realizat decât în

proportie de 25-30%. Burghezia română, dar și proletarii înstăriți, refuzau să restituie statului aurul cumpărat de la el. Cu excepția a câtorva sute de negustori sau industriași care s-au conformat invitației, majoritatea deținătorilor au rămas pe poziție. Pierzându-și răbdarea, partidul a renunțat la tonul mios al invitațiilor civilizate, trecând la instrucțiuni speciale de aplicare.

În marea sa *înțelepciune*, Partidul Comunist ordona Poliției și Siguranței să recupereze nu numai aurul lansat în 1944-1945, ci orice depozit, indiferent de proveniență. Băieții lui Teo se puteau pune pe treabă. Prima etapă: dialogul. Au fost chemate pentru discuții la Prefectura de Poliție toate persoanele care figurau în registrele comerciale din Oltenia și despre care se știa că ar fi manipulat metalul prețios. Printre ei, bijutieri, stomatologi, artiști. Au fost exceptați de la acest apel tocmai amicii cei mai fideli ai regimului comunist: țiganii. Din rândurile lor, Partidul își selectase cadre de nădejde care acum își plăteau polițele pentru că românii îndrăzniseră, la ordinul mareșalului Ion Antonescu, să-i trimită dincolo de Nistru. Țiganii n-au intrat pe lista celor vânați, fiindcă ei înșiși deveniseră, prin răsturnarea evenimentelor, vânători fără milă. În schimb, nume impunătoare din Craiova au apărut pe coridoarele Chesturii: Sami și Mendel, bijutieri de faimă europeană, dr. Dinu Popescu, stomatolog, figuri reprezentative de la Camera de Comerț.

Dialogul era scurt și la obiect. Fiecare din cei convocați era obligat să predea, la termenul fixat, o cantitate de aur, fără nici o compensație. Reacțiile au fost foarte diverse, în funcție de meserie sau temperament. Curajoșii i-au sfidat; legaliștii au zis că este anticonstituțional; cei care țineau la individualitatea lor au ripostat cu mânie. Evreii, în majoritate, au protestat vehement. Pomeneau de tradiția meseriei, dar și de vremurile, nu prea îndepărtate, când naziștii încercaseră să-i deposeze folosind metode asemănătoare. Comisarii aveau însă instrucțiuni precise. În această fază angelică trebuiau să promită fiecăruia, că o parte din aurul donat statului va fi distribuit poporului. În urbe s-a stârnit o agitație extraordinară, oamenii fiind cuprinși de panică, sau, dimpotrivă, de o furie nemaipomenită. "Iată, comuniștii au mai inventat un truc pentru a-și umple buzunarele cu avutul nostru", ziceau unii. "O să le

arătăm noi lor", se lăudau câțiva evrei, cu gândul la *domnii* de la chesură. "Noi n-am uitat când ne scoteau pe vremea lui Antonescu să dăm zăpada. Ne-au pus și steaua lui David pe spate. Țștia au ajuns să-mi ceară mie aurul?... Ce, eu i-am întregbat unde erau ei în '42 sau '43?" Mai existau și prudenți care se îndemnau să predea măcar o parte din cantitatea cerută. Aici apăreau însă și accente de invidie. "De ce să mă duc eu la Poliție cu un pumn de cocoșei sau cu un kilogram de aur, când Goldstein, căruia i se cere dublu, se duce doar cu câțiva galbeni, iar de aur brut nici nu vrea să audă? Tocmai el care a avut întotdeauna mai mult decât mine și l-a vândut cum i-a convenit." Alții își găseau singuri vină. "De ce nu-mi fac eu bagajele să mă repatriez în Israel?" Și, intuind primejdia care se apropia, au fugit din România, cu aur cu tot.

Runda a doua a avut loc pe aceeași scenă a Craiovei, și cu aceeași protagoniști. Dialogurile au continuat, ajungându-se la mici compromisuri. Se făcea insistent apel la rațiune și bună înțelegere între noul regim de democrație populară și păturile înstărite. Acestea, ziceau polițiștii, sunt chemate să participe și ele la opera de refacere a statului. "Înțelegeți, încerca să convingă câte un comisar, datorile de război au secătuit țara, iar nemții, înainte de a se retrage au jefuit totul." Dublă minciună! N-o credeau nici cei care o ascultau, dar nici cei care o prezentau ca pe un adevăr absolut. Știau toți foarte bine cine jupoăie țara și cum se trag șapte piei de pe români.

Câteodată limbajul gazdelor căpăta tonuri onctuoase și perfide: "Domnule doctor Dinu, noi știm câte lucrări dentare în aur ați făcut dumneavoastră în ultimii doi ani. Mai știți și ce pierderi în aur trebuie să acopere clientela dumneavoastră". Preopinentul, după vagi proteste, admitea că la o lucrare cu o coroană de aur îi rămăneau câteva grame din metalul mult râvnit. Pe loc, comisarul făcea socoteala și îi arăta cam ce cantitate a strâns în decursul anilor. "Noi nu vrem să vă luăm tot", preciza anchetatorul. "Cel mult jumătate. O dăm și noi pe din două. Să fie bine și pentru unii și pentru alții".

În cele din urmă, se cădea la un acord, părțile întâlnindu-se la jumătatea punții. Scăpat de sub presiunea discuției și de privirile comisarului, omul se putea declara mulțumit. "Or fi ei comuniștii cum or fi, le spunea a lor săi când ajungea acasă, dar măcar înțeleg ce se întâmplă acum în lume. Uite, cu mine

au fost înțelegători." Și astfel, rând pe rând, fiecare din ei, sub imperiul fricii, al imprevizibilului care putea să-și întindă oricând aripa asupra sa, a recunoscut, mai curând sau mai târziu, că posedă o cantitate de aur. Tocmai acest lucru îl urmărea și Securitatea. Veghind, cu toate firele plasei în mână, ea aștepta momentul declanșării acțiunii. Termenele de predare, strânse în aceeași zi, coincideau. Unii deținători de aur convingși de bunăvoința autorităților, duceau cocoșeii sau lingourile, în iluzia că, prin această ofrandă, zeul sângeros și lacom al Puterii îi va ierta. Nu știau nenorociții că traseul spre Chestură marchează și ultimul drum în libertate. Odată intrați, nimeni din cei de afară nu-i mai revedea. Foarte curând, rudele îngrijorate începură să murmure, cerând eliberarea celor reținuți în Prefectura de Poliție. Seara, târziu, după ora 22, o companie de polițiști i-a obligat să se disperseze. Actul cel mai important al întregii piese se petrecea însă sus, în birourile Chesturii, sub directa oblăduire a organelor de Siguranță. De fapt, se petrecea ceea ce era firesc să se întâmple. Lupul își lepădă veșmintele buncii și redevenea ceea ce a fost dintotdeauna: un lup ventabil, cu colți ascuțiți, pomit să prăduiască și să sfâșie. *Voluntarii* deținători și donatori de aur au fost luați din scurt, chestionați, anchetați, întrebați dacă și cât mai ascund. Tonul era altul, iar figurile aparțineau Sfintei Siguranțe a statului comunist. Ancheta se muta apoi în beciurile clădirii. Nimeni nu mai vorbea cu "domnule", sau "vă rog", sau "dacă sunteți amabil". Înjurăturile veneau ca aperitiv înaintea loviturilor care curgeau parcă dintr-o vrană uitată deschisă. După încălzire, anchetații erau despărțiți și duși în celule separate. A fost o noapte de anchete care au îngrozit orașul. Bătaia, așa cum o practicau polițiștii, fusese înlocuită cu seninguiri și torturi. Unii au rămas mutilați, alții au murit, foarte mulți au vorbit. În urma denunțurilor s-au întocmit tabele după care s-a organizat o nouă hăituaială. În beciurile Siguranței sau ale Chesturii au poposit curând contingente din cele mai variate pături. Octogenari, alături de adolescenți, chiaburi, alături de învățători, profesori și avocați, ingineri și medici, toți cei care avuseseră ghinionul să cumpere aur, sub diferite forme, ori să-l posede sau chiar numai să-l vadă. Au fost arestați sute de oameni din Craiova, dar și din orașele mai importante. Nici satele n-au fost neglijate.

Dirijată pe întreaga țară, operația, mizând pe rapiditate și efecte psihologice, a dus la rezultate surprinzătoare. În seifurile Partidului Comunist au intrat mii de kilograme de aur și peste 100 000 de cocoșei de diferite vârste și mărimi. Campania s-a stins brusc, întocmai cum izbucnise. Trecând peste oasele sfărâmate în torturi, peste trupurile amuțite în bățai, Partidul Comunist se putea îndestula acum din bogății fără seamăn. Cât despre victime, tribunalele s-au pus pe lucru: procurorii au cerut pedepse aspre, asesorii au consimțit, iar sentințele au urcat până la 25 de ani muncă silnică. Din câte știu, nici un membru de Partid n-a coborât în acest infern.

Capitolul XXXVIII

PARTIZANII DIN BANAT

Luna mai venise ca o desfătare de nedescris. Ferestrele stăteau acum larg deschise, iar o lumină călduță se prelingea în celulă, înviorându-ne. După frigul iemii, ne simțeam storși de vlagă, iar trupurile arătau ca niște cadrane solare răvășite. Afară, în grădini, dăduse colțul ierbii. Gospodarii scormoneau pământul, în timp ce noi alergam după ultimele știri.

Ziarele își schimbaseră regimul, răindu-se din ce în ce mai mult. Câteodată foile cu știri externe lipseau cu totul. Atunci imaginația înlocuia realitatea. *Postul de radio* anonim începea să funcționeze prompt și omniscient: auzeam că rușii au declarat război americanilor sau turcilor, că trupele sovietice au fost nimicite în Germania, că diviziile americane au intrat victorioase în Harkov și Kiev. Evident, crainicii acestui *post de radio* nu puteau fi decât anonimi, iar știrile musteau de optimism. Niciodată n-am auzit în pușcărie o știre proastă sau un zvon întunecat.

Din interior ne parveneau realități. Aici nu mai puteau mistifica nimic, iar posibilitățile de control erau la îndemână. Nu există o minciună care să dureze mai mult de o zi.

Din celular dispăruse colonelul Constantin Popescu. Începuseră pregătirile pentru procesul Rezistenței din Banat. Colonelul fusese adus la Craiova prin toamnă. În peisajul uman al penitenciarului, uniforma sa contrasta cu pământul rece și

neprimitor al curții. Era o uniformă nouă, din stofă englezească, tăiată elegant și purtând însemnele armatei R.P.R. Colonelul Constantin Popescu fusese numit comandant al Regiunii militare Lugoj, tocmai în perioada în care rezistența anticomunistă din zonă se intensificase. În Munții Banatului, pe valea Timișului și a Cemei, prin comunele Slatina Timișului, Domajna, Borlova, luptele erau în toi. Bănuit de simpatii cu partizanii din munți, colonelul a fost arestat, transferat pentru anchetă la Timișoara. În așteptarea procesului a fost trimis la penitenciarul Craiova. Colonelul nu se arăta prea vorbăreț. Profilul său se închegase din mărturiile celorlalți arestați depuși în cellularul de pe strada Vasile Alecsandri.

Istoria rezistenței din Banat se va contura abia mai târziu, când martorii vor fi răspândiți prin închisori, iar zidurile vor absorbi fiecare detaliu. Scena confruntărilor suprapunea regiunea masivelor Godeanu, Moraru și Țarului. Comandantul unităților de partizani era colonelul Uță, fost prefect de Caraș-Severin*. Refugiat în Munții Țarului, în vara lui 1948, colonelul Uță își formase o grupă de luptători alături de care va acționa pe un teritoriu întins, incluzând Valea Cemei, cracurile Măneasa, Rădochioasa, Gârdomanu, Oslea, mergând până la izvoarele Jiului românesc și Munții Semenici. Era primul detașament de partizani care mătura regiunea de contact a Munților Olteniei cu cei ai Banatului. Prin incursiuni îndrăznețe, colonelul Uță reușise să pună pe fugă posturile de miliție și autoritățile locale comuniste. Partizanii săi atacau centre întărite, opreau trenuri, eliberau arestați politici, pedepseau activiști zeloși din P.C.R. Pentru a-i combate, Securitatea a mobilizat puternice forțe de intervenție. Împotriva lor partizanii vor opune o rezistență înverșunată, provocându-le pierderi grele. Lipsa armamentului și puținătatea efectivelor vor fi compensate de o bună cunoaștere a terenului și de experiența militară a frontului. Colonelul Uță făcuse campania în Răsărit, iar amintirea bătăliei împotriva bolșevismului era încă proaspătă.

Cunoșteam eu însumi destul de bine Munții Țarului și Godeanu. Știrile despre luptele din munți, coerente sau rupte, logice sau absurde, bune sau rele, mă loveau acum direct în scoarța creierului. Mă formasem pentru luptă, pentru a-mi lovi dușmanul în albul ochilor, pentru a-l răpune înainte de a mă

ucide el. Mă vedeam din nou pe crestele Retezatului, pe custura Păpușii, oglindită în tăurile negre cu brâu roșu de smirdar, așteptându-mi dușmanul după fiecare zadă sau stufăriș de jnepeni. Mă pregătisem ani de zile, băusem prăa mult aer curat din văzduhul Carpaților, ca să mă obișnuiesc cu gândul că alții, acum, luptă pentru mine, iar libertatea mea se reduce la câțiva pași în celulă. Mă simțeam atât de umilit, încât timp de câteva zile am refuzat să mănânc, nu dintr-un sentiment de revoltă față de cei care mă țineau în lanțuri, ci dintr-o dorință de autopedeapsă, dintr-un dispreț întors împotriva mea.

În timp ce colonelul Uță lupta în Munții Țarcului, alte puncte de rezistență se înfiripau la Lugoj și Timișoara, unde comandorul Petre Domoșneanu și avocatul Aurel Vernichescu au organizat o rețea de rezistență, înglobând toate categoriile sociale, de la țărani din zonele de munte - cele mai cunoscute comune erau Teregova, Slatina-Timișului, Borlova - până la intelectuali, profesori, ingineri sau avocați, alături de studenți și cadre militare, undele încă active. Configurația terenului, cu munți înalți de peste 2 200 m, păduri nesfârșite și salbe de sate românești, cu gospodari avuți, stăpânind imense livezi încă ne colectivizate, era favorabilă unei mișcări de partizani. Cuprinzând nu numai regiunile de munte, dar și orașele limitrofe - Caransebeș, Lugoj, Timișoara -, mișcarea de rezistență căpătă dimensiuni dramatice pentru regimul comunist, extinzându-se pe o suprafață de câteva mii de kilometri pătrați.

Mai gravă părea apropierea de dizidența iugoslavă. Munții Carașului și Orăștiei debușau în apele Dunării, direct pe frontiera româno-iugoslavă. Tito, care era prezentat populației, printr-o uriașă reclamă de carton, drept *călăul* națiunilor conlocuitoare, putea deveni un aliat al partizanilor români. Sovieticii nu vedeau cu ochi buni conectarea rezistenței din Banat cu *excomunicatul* de la Belgrad. Mijloacele propagandistice, energice și agresive, expuse pretutindeni pe frontiera cu Iugoslavia, nu erau suficiente. Doar o intervenție armată masivă putea stăvili răzvrătirea Banatului și contagiunea dizidenței sârbești. S-a trecut de aceea la mobilizarea trupelor de Securitate și miliție în zonele de acces spre Munții Semenic, Munții Țarcului și Munții Cemei.

Dotate cu armament greu, și susținute de efective numeroase, batalioanele de intervenție ale Securității au alcătuit o concentrare nemaiîntâlnită în luptele împotriva partizanilor anticomuniști. Patrulă aeriene executau regulat misiuni de recunoaștere, dirijând complicate acțiuni de curățire a terenului. Mai întâi s-au *pieptănat* comunele cu toate locuințele lor, de la gospodăriile obișnuite până la sălașurile aruncate prin văgăunile munților. Totul făcut cu minuție, cu brutalitate, fără milă. Au fost arestați toți suspectii, precum și foștii primari din perioada interbelică și din timpul guvernării Antonescu. Au fost ridicați preoții și învățătorii bănuți de legături cu partizanii. Pentru intimidarea populației s-a trecut la execuții publice. Fruntașii satului erau luați, duși în piața din mijlocul localității și împușcați în plină zi. Execuțiile nu s-au mărginit numai la satele de munte. Treptat ele s-au extins spre Lugoj și Timișoara, în zona de câmpie, spre comune mari, cunoscute pentru vrednicia sătenilor și belșugul gospodăriilor. După epuizarea fazei de intimidare, Securitatea a adoptat o altă metodă, angrenând zone compacte de populație germană și română. Deportările din Banat, cu destinația Bărăgan sau mlaștinile Dunării, au angrenat în mecanismul lor zeci de mii de români și șvabi, care, supraviețuind exodului spre Siberia, comandat de trupele sovietice încă din 1945, își vedeau acum amenințată existența. Nici un mijloc n-a fost ocolit pentru sugrumarea opoziției unei provincii românești care a avut curajul să ia arma în mână împotriva ocupantului sovietic și a uneltelor sale autohtone.

Asaltul masivelor muntoase s-a extins pe ambele versante ale Carpaților meridionali. Operațiunea de curățire a terenului a fost dublată de tăierea surselor de aprovizionare și de izolarea detașamentelor de partizani în zonele expuse observației aeriene. Sub tirul aruncătoarelor de grenade, grupele de partizani au fost obligate să se retragă ori să piară în luptă. Amănunte asupra ultimelor lupte au ajuns și la noi, străbătând zidurile pușcăriei.

Izolată pe șaua care leagă Munții Țarcului de masivul Godeanu, colonelul Uță, împreună cu puținii supraviețuitori pe care-i mai avea alături au respins atacurile succesive ale batalioanelor de intervenție. Somat să se predea, colonelul, agățat de mitraliera cu care trăsesese în atacatori, s-a aruncat în

prăpastie. Trupul său a fost scos mai târziu din văgăuni, vârat într-un sac și expediat de Securitate la București.

Rezistența din Banat a beneficiat de sprijinul unei populații care, prin tradiție și educație, s-a împotrivit oricăror presiuni, îndeosebi celor exercitate de regimul comunist. Angrenând toate nuanțele politice și profesii din cele mai diverse, rezistența a fost expresia unei nemulțumiri generale față de prezența trupelor sovietice în țară, dar și o ripostă dată unei ideologii otrăvitoare pentru lumea satului. Dar, lipsind un comandament unic, mișcările n-au putut fi coordonate. Răscoala a izbucnit din puncte diferite, fără legătură între ele, într-o succesiune de mișcări care a permis regimului comunist să-și concentreze forțele, să izoleze și să distrugă focarele de revoltă. Chiar de la început o bună parte din membrii statului major au fost capturați, decalajul dintre operațiunile de munte și acțiunile din oraș permițând Securității să-și distribuie forțele, lovind în punctele vulnerabile. Pe de altă parte, speranța în ajutorul iugoslav s-a dovedit până la urmă nejustificată. După concentrarea de trupe și blindate române și sovietice pe frontiera româno-iugoslavă, era puțin probabil ca Tito să riște o implicare în conflict. Stalin ar fi profitat de amestecul său pentru a exploata un *casus belli*, prilej pentru a invada Iugoslavia, *oia neagră* a Cominformului. Tito evaluase probabil șansele partizanilor români. El știa ce înseamnă să lupti împotriva unui inamic mai bine înarmat decât tine, apărât de o umbrelă aeriană și având artilerie la îndemână. Dacă răscoala din Banat s-ar fi consumat în perimetrul său, cele mai optimiste calcule i-ar fi dat câteva zile de supraviețuire, urmate de cumplite pierderi umane și materiale. Ea ar fi rămas, în acest caz, doar ca o tentativă curajoasă de împotrivire, pe fundalul unor presupuse ostilități sovieto-americane. Or, tocmai dinspre Occident, de acolo de unde se aștepta atât de mult, nu sosise nici un ajutor, nici o parașută, nici un container, nici o armă, nici o trusă de pansamente. Cerul rămăsese mut și nepăsător. Peste satele Banatului golite de populație, duse în exil în propria lor țară, peste cadavrele împușcate la răscrucea ulițelor, peste stâncile stropite cu sângele partizanilor se așternea liniștea grea și tulbure a înfrângerii. În spuză ei mocneau însă tăciunii răzbunării. Câțiva ani mai târziu ei se vor aprinde din nou.

Capitolul XXXIX

JUSTIȚIA POPORULUI

Sunt convocat, într-o noapte, de Vasilescu, pentru a răspunde, în fața sa, a conclavului de anchetă, pentru a da socoteală, înainte de a fi trimis în fața completului de judecată, pentru a-mi exprima dorința sau absența dorinței de colaborare cu organele de cercetare. Odihnit, mulțumit de sine și de rezultatele culese în anchetă, Vasilescu mă acroșează patetic:

- Bă, ți-a sunat ceasu'. Ai ajuns la capătul drumului. Eu, unul, nici nu-ți mai cer să vorbești. Am dosarul tău aici în față.

Îmi cobor ochii pentru o fracțiune de secundă, crezând că-l voi descoperi pe masa din fața mea. N-am zărit nimic. Pesemne că maiorul vorbea metaforic.

- Să știi că ce-i al tău e pus deoparte... Poporul a hotărât, adică toți cei care sunt dincolo de ziduri, că trebuie să fiți judecați. Dacă ar fi fost după mine, aș fi procedat altfel. Pentru voi, bandiții, aș avea un alt tratament: duși la Bibescu, în parc, și tras una la căpățână. Îngerăși v-aș face...

Vasilescu se oprește, și cugetând, mă agață cu privirea. Mă aștept la tot ce poate fi mai rău.

- Bă, tu n-o să te faci om cinstit nici când o să ai cruce la cap...

Dezbaterea *elevată* continuă. Vasilescu, proaspăt școlit la școlile partidului, vorbește ca din manual:

- Da, bă, legile țării, să știi și tu, sunt legi drepte, făcute de popor și pentru popor. Iar partidul a hotărât ca fiecare să-și ia pedeapsa pe care o merită. Ai priceput, bă?

De prisos era să-i răspund, întrucât la toate ofertele sale din trecut nu dădusem vreun semn de entuziasm. Câte nu-mi promisese Vasilescu! Ba că voi ajunge la ocnă, ba că voi muri de un cartuș tras în cap, ba că voi merge să mă reeduc, să citesc din Marx.

- Bă, tu știi cum e la proces?

Era singurul lucru care se profila. Ancheta odată terminată, intram în stația următoare.

- Știi, nu știi, n-are importanță! Să-ți spun eu: e ca la noi. Judecătorul te întreabă, iar tu răspunzi.

Fața bovină a lui Oancă se umpluse de veselie. Cine știe câte halbe trăsesese în ajun, pe nerăsuflăte.

- Și acolo n-o să mai umbli cu șmecherii, că n-ai văzut, că nu știu, că mă-ta-n cur. Acolo ți se citește ce-ai declarat tu și n-ai cum s-o mai întorci. Ce-ai scris e bun scris și așa rămâne!

M-am gândit la paginile dosarului, adunate în coperti de carton, pagini pătate de *borș*, după expresia lui Vasilescu.

- Degeaba o să spui tu acolo că te-am bătut. N-o să te creadă nimeni. Justiția e acum în mâna poporului, și nu a boierilor... Și poporul așteaptă ca voi să vă luați pedeapsa...

Procesul însemna, așadar, ieșirea noastră din anonim, decuparea noastră pe un ecran vizibil, la îndemâna oricui. Noi eram adversarii regimului, iar justiția populară urma să ne sancționeze conform legilor în vigoare date tot de același regim democrat-popular. La tribunal ne vom reîntâlni, fără îndoială, cu cei împotriva cărora noi încercaserăm să luptăm.

- Iar anii de pușcărie vi-i dăm noi, adică eu și Oancă, și tovarășii mei de muncă. Eu, dacă vreau, îți scriu pe frunte: mină de plumb sau Gherla, sau Canal, sau ce vreau eu. Că pot să-ți scriu și unu, doi, poate cinci, undeva, mai ușor, să primești pachete și să vină mă-ta la tine în fiecare lună. Și dacă vrei să știi ceva, eu cu voi, tinerii, n-am nimic. V-aș da drumul la toți, că-mi sunteți dragi. Eu cu Carlaonț, cu Hălălău, cu pramatiile astea bătrâne vreau să mă răfuiesc, nu cu voi...

Se opri așteptând să-mi vadă reacția. Nici ochii nu mi se umeziseră de emoție, nici brațele nu mi se desfăcuseră a recunoștință.

- Cum o să-i ierte poporul pe ăștia care v-au rătăcit mințile? Ce, voia boșorogul s-ajungă mareșal?

Vasilescu, brusc, coboară vocea, închipuindu-și că se află în tribunal, împărțind pedepse.

- La Legea 16 îl bag, să-i tragă un cartuș în cap. El a fost șeful vostru și el trebuie să plătească.

"Deci, asta vrei!" am reacționat, fără să-mi trădez gândul. "Eu să-l fac șef pe Carlaonț, iar voi să dați pedepsele la maximum. Frumoasă capcană acoperită cu buchete de mimoze."

- Bă, cu el tot o să terminăm într-un fel, că-i dăm cinci sau douăzeci, tot la moarte ajunge, că așa a hotărât poporul și clasa muncitoare...

Vasilescu alerga după vânatul cel mare, prefăcându-se că umblă după vrăbii.

- Orice-ai spune tu despre el, dosarul tot așa rămâne: O pagină n-o să se schimbe. Iar tu ești un dobitoc că-i iei apărarea.

Maiorul schimbă registrul, alegându-și subiecte mai suculente.

- Și, spune tu sincer, n-ar fi mai bine acum să stai călare pe-o muiere? Ori să tragi o halbă, două, pe gât? Și pe urmă să te duci acasă, să pui capul pe pernă. Ia spune!

Nu știu de ce am dat din cap atunci. Să fi fost o adeziune subită la un peisaj hedonist sau, poate, doar voiam să-i dau lui Vasilescu iluzia că a pus degetul pe rană? Maiorul a prins mingea din zbor și mi-a expediat-o cu forță dialectică.

- Păi atunci ce mai aștepti? Dacă-ți place să trăiești înseamnă că nu vrei să crăpi, și dacă nu vrei să crăpi trebuie să faci ceva ca să trăiești. Ascultă, bă, banditule, d-aia te-am chemat aici, să-ți faci și tu o socoteală, să judeci cât ai greșit tu față de noi, care, vezi tu cum ne purtăm cu cei care muncesc, cu poporul muncitor, cu elevii, cu studenții, cu toți cei care sunt cinstiți și vor să facă socialismul. Bă, deșteaptă-te acuma, în ceasul al 12-lea! Altfel te duci și tu lângă Carlaont, și-o să te caute mă-ta prin cimitire.

Pe urmă i-a făcut un semn lui Oancă să mă scoată de acolo.

Trecuse de miezul nopții. Întrevederea durase peste un ceas. Întorcând discursul lui Vasilescu pe toate fețele, am ajuns la o singură concluzie: maiorul ne întindea un deget, în timp ce pumnul său se pregătea să ne lovească nimicitor.

Capitolul XL

**CUM S-A ÎMBOGĂȚIT PARTIDUL
COMUNIST**

Celularul, înprospătat acum de ultimul transport, colcăie acum de zvonuri și istorii. Unele se înseriază pe mai vechea febră belicoasă, altele adâncesc temeri sau urcă pe versantul speranțelor. Fiecare din noi le acceptă, le prelucrează sau le respinge, după cum îl îndeamnă bunul simț și rațiunea. Din năvalnica invazie de istorisiri și portrete, una îmi reține atenția. Cel care a lansat-o pe canalele de *comunicație* pare a fi o persoană bine informată, cu gustul măsurii și echilibrul formei. Nimic nu pare exagerat, fără ca *textura* povestirii să alunece în banalitate. O ascult, încerc s-o memorez, și, atât cât îmi îngăduie *tihna* vieții de prizonier, s-o degust.

"Retras într-o scorbură adâncă sau poate într-o peșteră întunecoasă, tartorele cel bătrân își adună lângă el, în taina nopții și sub veghea focului, zmeii cei tineri. Aici se pregătesc din gânduri ascunse și rele, litere albe ca neaua. Învățăceii deprind secretele faptei, știu acum cât de repede să prindă în plasă făpturile obișnuite cu mișcarea; știu cum să pună gheara pe comorile îngropate, ascunse prin firide, dosite prin beciuri. Încă o fărădelege se pune la cale. Paznicii alungați sau înspăimântați nu se vor putea opune. Când vor intra în cetate în miez de noapte, sau în crugul zilei, se vor rezezi asupra bogaților, apoi asupra celor presupuși bogați, și mai apoi asupra celor cărora nici prin gând nu le trece să se numească bogați, și mai apoi asupra tuturor locuitorilor cuprinși între zidurile cetății, luând pentru sine lăzi pline de bani, dar și ultimul bănuț al văduvei sau al orfanului, golind sertare, poduri, seifuri, depozite, pivnițe, nelăsând nici măcar o fărâmă din avutul fiecăruia. Marea prădăciune se pune acum la cale: învățăceii iau aminte, iar marele tartore împarte povețe. Jaful se va numi *act de dreptate*, iar tâlharii apărători ai celor obidiți. În peștera adâncă și neagră, zmeii cei tineri și nesățioși își pregătesc intrarea în scenă. O să-i vedeți de îndată la treabă..."

Când ascuți o poveste, când o ascuți, mai ales între zidurile celularului, posibilitățile de corecție sunt minime. Dacă istoria e monotonă, neverosimilă, te inchizi repede în carapacea

gândurilor și o uiți. Dacă povestea e colorată, credibilă, o înghiți pe nemestecate, ca pe un coltuc de pâine șterpelit de pe masa anchetatorului. Întrebările, comentariile vin după aceea, dacă mai e timp sau dacă liniile de comunicație rămân intacte...

"Moscova și-a povățuit bine discipolul", continuă vocea pe un registru mai concret. Partidul Comunist de la București știa că pentru nimicirea opoziției trebuie să-i elimine mai întâi sursele financiare, s-o reducă la pauperizare, s-o facă dependentă de instituțiile centrale, controlate de regim. De aceea, când Gheorghiu-Dej anunța în aprilie 1947 că Ministerul Industriei și Comerțului, în fruntea căruia se afla chiar el, va fi reorganizat, puțini erau aceia care să bănuiască, în spatele unor declarații angelice, intențiile de jaf ale Partidului Comunist. Desigur, proiectul lui Gheorghiu-Dej amintește de întărirea controlului de stat, de o mai bună gestionare a politicii economice și a repartizării producției și de o distribuie mai judicioasă a materiilor prime, de planuri de producție și consum raționalizat, de investiții de stat și de cele particulare. Printre prevederi este strecurat, așa, ca din întâmplare, și un articol privind metalele prețioase. Lupul pasămite își trăsese cuminte horboțelele bunicii peste urechi, nu cumva să fie recunoscut. Curg declarații mieroase, când de la Gheorghiu Dej, când de la Maurer. *Nu vom face naționalizări. Nu vă temeți. Vrem să încurajăm inițiativa particulară, și altele, și altele.* Dar, iezii cei slabi și proști au mai băgat ceva în minte, și acum parcă au mirosit că li se pregătește o cursă. Oricât și-ar în nua vocea, fiara setoasă de sânge e tot fiară. În Parlamentul românesc asistăm la dueluri verbale între colegii de echipă: un tătărescian, Petre Bejan este numele său, îl muștră pe titularul de la industrie și comerț, acesta nu e altul decât Gheorghiu-Dej, avertizându-l că nu se va face părtaș la o politică de etatizare, aceasta fiind contrară principiilor promovate de partidul său. Tot Maurer apare la tribună și face ordine. Etatizarea merge înainte. Oficiile industriale, altă găselniță a lui Gheorghiu-Dej, zdobesc pe rând toate inițiativele particulare, sub paleta de interdicții și prevederi birocratice. Se vede acum tot mai clar că Partidul Comunist urmărește să aducă sub privirile sale vigilente tot ce este comerț particular sau industrie cu capital privat în România. Ministerul condus de Gheorghiu-Dej va *secreta* o direcție de

control cu împuterniciri speciale: verificări, cu drept de suspendare a activității și de trimitere imediată în fața instanțelor de judecată. Un organ special acționând pe baza unei legi speciale, în condiții speciale. Ministerul face ce vrea: forțează seifuri, violează domiciliu, arestează proprietari, închide magazine sau confiscă mărfuri. Nimeni nu i se poate opune, fiindcă ministerul lui Gheorghiu-Dej îl are ca aliat în această acțiune, pe Teohari Georgescu.

Istoria, prefirată printre ziduri, începuse precum un basm, iar acum se acoperise de toate crustele istoriei recente. O urmăream cu sufletul la gură.

"Cât timp s-a răfuit cu întreprinderile particulare", reluă profesorul nevăzut, "Partidul Comunist și-a permis să apară de unul singur, înecând țipetele victimelor în huiduielile proletariatului victorios. Când a venit însă vremea să treacă la *marea prăduială*, Partidul s-a gândit că n-ar fi rău dacă și-ar lua părtaș și pe alții. că doar n-o să-și frigă degetele scoțând el singur castanele din foc. Și așa a apărut faimoasa Comisie pentru reformă economică și stabilizare monetară, comisie care, sub o firmă pompoasă, trebuia să găzduiască reprezentanți ai tuturor partidelor încă în viață. Alexandrini venea de la tătărescieni, Zeiger de la social-democrați, Tudor Ionescu, zis și *plastograful*, îi reprezenta pe *lupiști*, Săvulescu se reprezenta pe sine, Academia și Agricultura pe care o conducea, și bineînțeles, cuplul comunist Gh. Gheorghiu-Dej - Ion Gheorghe-Maurer. Așadar, marea stabilizare urma să fie proiectată prin *consens*, reflectând participarea tuturor forțelor politice ale momentului. Lipseau de la această masă țăraniștii, care, printr-o momeală abil întinsă de Teohari Georgescu la Tămădău, erau transformați peste noapte în infractori și scoși în afara legii. Consultările au decurs în mare taină, ca și pregătirile, de altfel, și, în afara unor discursuri mai agresive ale lui Gheorghiu-Dej, nimic nu prevestea că, printr-un simplu ucaz, agoniseala cetățeanului va trece în buzunarul statului".

Dacă istoricul fusese martor la evenimentele narate, mi-era imposibil s-o aflui atunci. Destul mi-era că fiecare vorbă a sa respira prospețimea celor întâmplate.

"Vestea a căzut ca un trăsnet, la 12 august 1947, preciză cronicarul fără chip și nume. La radio se anunța iminența stabilizării monetare. Comunicatul, formulat în termeni sibiliniți,

nu preciza trei elemente esențiale: până la ce dată puteau fi depuse listele, ce sume se puteau schimba și care era termenul scadent. Un amănunt strecurat în același comunicat trezea fiori de spaimă: operațiunile urmau să fie *controlate* de Ministerul de Interne. Comercianții au încercat să se apere, să-și protejeze mărfurile, să-și conserve circuitul bunurilor. Nu vor izbuti, fiindcă aceeași comisie va emite o altă Decizie, prin care toți negustorii vor fi obligați să țină magazinele deschise. Rafturile se vor goli aproape instantaneu, în timp ce, pe tejgheaua negustorului de rând se vor aduna, în teancuri, bancnote care, după câteva zile, nu vor mai avea nici o valoare."

Aici întrerup puțin șirul istorisirii ce se scurge spre mine prin canale nevăzute, pentru a completa filmul stabilizării cu câteva scene pe care, martor fiind în vara lui '47, nu mă pot opri a le depăna. Eram la țară în acele zile și am văzut cum în câteva ore se goleau prăvăliile. Practic, totul era de vânzare. De la baloturile de stofă până la coroanele de flori mortuare. Se cumpăra totul. Coloane de căruțe pendulau între sat și oraș cărând dintr-o parte în alta mărfurile negustorilor. Era cu neputință să te împotrivești. Pe de o parte legea te obliga să vinzi; pe de altă parte, mulțimea lacomă, agitând teancuri de bancnote, urla în fața vitrinelor: "Deschide, deschide!" Fiecare lua ce-i poftea inima și pe nimic. Se fura la lumina zilei și cu martori de față. În urma furnicarului de oameni rămânea un purcoi de bani cu care negustorul putea să încropească un foc în sobă. Mulți patroni s-au dus atunci în birou, unde își țineau revolverul sau arma de vânătoare, și au făcut ultimul gest de protest: și-au zburat creierii...

"După ce totul a fost jefuit, Partidul a încercat s-o dreagă", reluă vocea. "Altă Decizie, emisă de aceeași Comisie. *Nu cumpărați decât atât cât vă este necesar*, glăsuia ordinul. Tardiv și fariseic, fiindcă rafturile, odată prăduite, nu mai rămăsese nimic de cumpărat. Lovitura de grație a venit însă în ajunul Sfintei Marii. Cetățenii români aveau dreptul să schimbe contravaloarea unui salariu mediu. Dintr-o lovitură, Partidul înhăța toate economiile personale și capitalul societăților particulare. Era un jaf legalizat. Românii, sașii, șvabii, maghiarii, evreii și ceilalți locuitori ai țării urmau să-și depună, de bună voie și în cel mai scurt timp, banii pentru a primi, în

schimb, cei 250 lei, plafonul maxim de convertire. Mica proprietate se întoarce acum în punctul 0, iar cetățeanul de rând este sărăcit cât ai clipi din ochi. "

Istoria se deapănă mai departe și, dacă n-aș fi trăit acele zile, aș fi putut crede că totul fusese scormit de o minte bolnavă, într-o peșteră adâncă, pentru înspăimântarea omului de rând.

"Partidul și-a luat însă măsuri de siguranță, ne asigură povestitorul. Toate instituțiile de stat erau înconjurată de armată, iar înăuntru se aflau detașamente ale Ministerului de Interne. Patrulă înarmate treceau pe străzi, interzicând, zi și noapte, formarea de grupuri mai mari de trei persoane. Bineînțeles că, după primele momente de stupeoare, au apărut protestele, încăierările, arestările. De îndată mecanismul propagandistic a fost alertat, și, prin toate canalele de informație, s-a creat iluzia entuziasmului colectiv. Clasa muncitoare, plină de recunoștință, se grăbea să-și îmbrățișeze conducătorii iubiți. S-au organizat, spontan, pasămite, mitinguri de simpatie în toate capitalele de județ. Jefuiți și sărăciți de Partidul Comunist, românii erau obligați acum să-și aplaude prădătorul. Mii de telegrame și scrisori încărcate cu fraze de mulțumire s-au adunat pe birourile Comitetului Central. Partidele frățești au adresat și ele sincere felicitări Partidului Comunist din România pentru mărețul act de dreptate socială, și așa mai departe. În Parlament, din toate părțile curg laude și osanale. Doar tătărăscienii își rumegau temerile, presimțind că, după risipirea entuziasmului, va urma decapitarea ultimilor liberali de pe scena politică a țării.

Stabilizarea are și un epilog. În seara zilei de 23 august 1947, Petru Gроза împarte, în numele Majestății Sale, decorații echipei care a conceput și dirijat *jaful*. Unul câte unul, Gheorghiu-Dej, Maurer, Tudor Ionescu și ceilalți își agață de piept însemnul recunoștinței generale. Ce moment apoteotic! Se rostesc toasturi, se destupă sticle de șampanie, se ciocnesc pahare de cristal. Acum tâlharii se pot retrage din nou în grota lor, cu sacii dolidora de aur, bijuterii și diamante, lăsând în urmă vaeții cetățeni prăduite în plină zi..."

Povestea nu se termină aici. Eu însumi sunt ispitit s-o duc mai departe, dacă pașii gardianului, ștergând pardoseala, nu

m-ar sili să-mi adun trupul sub pătura străvezie, furând din somnul nopții, pentru încă o noapte de temniță ...

Capitolul XLI

ULTIMA REPRIZĂ

Vasilescu a început să strige *catalogul*. Pe rând, cei optzeci de arestați cuprinși în lotul M.N.R.O., trebuiau să defileze prin fața ochilor săi, recunoscându-și declarațiile și binețles vinovăția. Dintr-o dată, Vasilescu renunță la schingiuri, plasându-și comportamentul în zona trandafirie a relațiilor calme, amicale, înțelegătoare. Renunță la bătaie, nu și la intimidări. E prea șmecher pentru a se opri, pentru a nu exploata psihologia învinsului, mai ales a celui cu vinovății medii și mici. Nu-și poate permite, la gradul și funcția sa, să ne bage pe toți în aceeași oală. Știe prea bine că tribunalul preia un scenariu cunoscut, pregătit în camerele de tortură, la presiuni maxime și cu rezultate scontate. Altceva trebuie să ofere maiorul. În orice caz, nu imaginea unor arestați care au fost terorizați, bătuți, chinuiți. Scenariul trebuie scris cu dibăcie, iar Vasilescu este hotărât să nu piardă ocazia unei evidențieri.

Procesul urmează, așadar, să împartă pedepse *binemeritate*, căci, după ancheta în care *bandiții* își recunoscuseră *păcatele*, procurorul nu poate rosti decât un rechizitoriu furtunos, iar completul de judecată nu poate pronunța decât un verdict sever. Ce final triumfător pentru maiorul Vasilescu! Ce victorie coplesitoare! Cu viclenie și perseverență, maiorul se poate vedea proiectat pe înaltele cărămuri ale consacrării în ministerul pe care, cu devotament, l-a slujit.

Mai există și umbre în acest bilanț. Grupul M.N.R.O. nu prea făcuse victime. Și cât insistase maiorul, sprijinit de pumnii lui Oancă și ghionturile lui Ionescu să le scoată în față!

- Și cum, bă, voi n-aveți nimic la activ? Nici o mortăciune? Așa, măcar un țaran împușcat sau vreun pqt de miliție ciuruit...

Nu reușise să găsească nimic. Legea 16 ne-ar fi împins în fața plutonului de execuție, iar maiorul atâta aștepta.

- Și pe Căraușu nu l-ați lichidat voi?

Zadamice insistențe, Vasilescu se lovea de același zid al negației.

Sau poate se resemnase, gândind că e mai *educativă*, pentru un oraș precum Craiova, o condamnare la ani grei de temniță, decât o execuție sumară, fără publicitate. Se gândea probabil și la rudele, prietenii condamnaților. Rămânând în oraș după execuție, nu era exclus ca vreun glonț rătăcit să dea satisfacție răzbunării. Soluția condamnărilor la termene mari i se părea cea mai confortabilă: demonstra abilitatea regizorului într-o piesă cu optzeci de actori oferind și o lecție în fața unui oraș important, cu efecte durabile asupra psihologiei. Sigur, nu va fi un proces Bujoiu, Măcelariu, Manu, cu implicații naționale, și nici o demonstrație de forță, ca aceea de la Timișoara, când Petre Domoșneanu și Aurel Vernichescu vor fi condamnați la moarte, dar nici un spectacol oarecare, cu figuranți, cu roluri rostite anapoda și un decor așezat alandala. Va fi un proces cu ușile deschise, cel puțin aparent, cu o audiență invitată să asiste și să transmită în oraș impactul *justiției* noului regim.

Reacțiile provocate în oraș vor fi tot atât de importante, ca și pedepsele, iar autoritatea magistraților militari va dubla perfect umilitorul monolog al învinșilor din boxă. "Încă un grup subversiv a fost lichidat", putea declara cu emfază Vasilescu, proiectând asupra locuitorilor Craiovei amenințătorul spectru al condamnărilor.

Cum nu dorea să aibă vreo surpriză la proces, Vasilescu a purces la o recapitulare generală. Și-a convocat statul-major și, la ore de noapte, a luat sub microscop fiecare *lamelă* infectată, fiecare arestat, implicat în organizația M.N.R.O.

A început cu tinerii, *perifericii*, sau, cum îi numea el, *crapi cu icre*. Întrevederea începea cu o amenințare nevoalată.

- Bă, ai scăpat tu de cartuș, dar câțiva ani de pușcărie tot o să iei!

Maiorul folosea subtil gradația Codului penal, majoritatea tinerilor apropiindu-se, inevitabil, de eliberare, termenul neputând depăși un an de condamnare. Aplicând principiul revoluției bolșevice, Vasilescu putea să facă din cel mai inocent individ o persoană condamnabilă, lăsându-i în același timp iluzia că Securitatea, în marea sa generozitate, nu îl pedepsește conform vinei sale.

După tinerii nevinovați, au venit la rând acuzații care făcuseră ceva, dar nu prea mult, vreo omisiune de denunț sau vreo discuție *dușmănoasă* la adresa regimului comunist. Pentru ei maiorul avea în rezervă alt repertoriu:

- Bă, banditule, am hotărât să terminăm cu voi, deși, când mă uit la tine și văd ce tânăr ești, aici urma referința la școală, facultate sau copilul mic de acasă, mă apucă mila.

Urma o perorație muștrătoare.

- Ce te miri, bă? Ce credeai tu? Că o să te decorăm pentru că te-ai răzvrătit împotriva clasei muncitoare?

Urmau rafalele care puteau trimite gândul la alte rafale, cele adevărate, trase în fața unui zid sau la marginea pădurii.

- Bă, noi te împușcăm, noi te eliberăm! Tu numai să ne spui de partea cui ești? Ești cu noi, cu clasa muncitoare sau ești cu Carlaont, ăsta care a tras în țărani și muncitori la 1907?

Vasilescu ajunsese la granițele imaginației. Carlaont apărea ca un monstru: la bătrânețe, contrarevoluționar; la tinerețe, luptând împotriva țărănimii răsculate. Suculent portret! Demn de o închipuire bolnavă care ignora biografia și verosimilul.

Probabil că unii s-au grăbit să nege atunci orice amestec, și bine au făcut, fiindcă, pe canalele noastre de comunicație, lansasem un îndemn la plasarea vinovăției asupra mea, chiar prin declarații fățișe, violente. Condiția transferului culpei era una singură: continuarea luptei, după eliberarea prin orice mijloace, până la capăt. Nu-i condamnm pe cei care mi-au ascultat îndemnul atunci, nu le păstrez nici un resentiment celor care s-au desolidarizat de grup, negând orice amestec. Viața lor, după aceea, le este singura justificare, arătându-le limpede dacă libertatea a fost pentru ei o marfă nemeritată sau un talant bine folosit.

La rând vin greii, sau cum îi place lui Vasilescu să le spună *purtătorii de coaie*, coloneii, liderii politici, iar, la coada lor, atârnați, studenții înrăiți, Mandinescu și alții. Limbajul diferă, și, ca în povestea lui Păcală, maiorul îi pune să calce când pe moale, când pe tare, urmărind reacțiile și apreciind gradul de rezistență al fiecăria.

Ștefan Hălălău. Maiorul adoptă o poză protectoare.

- Îmi dau cuvântul meu de ofițer că voi avea grijă de familia ta... Că, de sentință, nu ne putem atinge. Muncă silnică pe viață...

Lucian Dimitriu. Maiorul atacă pe direcția sa preferată: condamnarea la moarte. Luc, hârșit în ale frontului, i-o plesnește peste față:

- Ce mă tot ametești atâta cu plutoane de execuție? Am bătut Rusia trei ani și mi-au trecut mii de cartușe pe la ureche, așa că nu mă mai impresionează povestea asta! Spune-mi mai bine ce vin se bea la "Minerva"? Tot de Corcova?

Petre Grigorescu. Maiorul perorează o jumătate de oră. Colonelul trezit din somn, cască plictisit. Maiorul, scos din sărite, sare de pe scaun:

- O să văd eu cum o să caști în fața plutonului de execuție!

Colonelul mai căscă o dată, apoi îi răspunde sec:

- Dumneata crezi că am fost ațist sau combatant?

Nemulțumit de rezultatul întrevederii, Vasilescu îl expediază înapoi în celulă.

Mihail Paulian. Maiorul se lansează într-o tiradă politică*:

- Bă, Pauliene, oi fi tu om bătrân, dar n-ai avut minte nici cât un elev de școală primară. Cum te-ai dus tu, mă, la țărăniști, când ai văzut că noi putem mâna pe putere? Ce-ai crezut tu? C-o să ne răstorni pe noi? C-o să ajungi tu deputat în Parlament? Bă, tu știi ce-au făcut țărăniștii? Păi n-au tras ei în muncitori la Lupeni, în '29? Nu l-au adus ei pe Carol al II-lea și pe alți blestemați? Cum, mă, tu n-ai citit Constituția asta a noastră, să vezi acolo că puterea e a celor ce muncesc? Ce ți-a trebuit ție politică? Bă, Pauliene, ocna te mănâncă!

Pe urmă, continuă, coborând vocea, și împrumutând o nuanță intimă:

- Ai grijă ce vorbești la proces. Doar n-o să te învăț eu, că ești avocat și bun de gură. Cu cât dai mai mult în general, cu atât va fi mai bine pentru tine.

Gherasim Iscu. Maiorul situează discuția în zonele eterate ale spiritualității.

- Bă, popă, ți-a sunat ceasul. Bă, tu știi cine te judecă pe tine? Eu, Vasilescu! Eu sunt Hristosul tău acum. Mie trebuie să-mi spui tot ce-ai făcut, ca să știu cât ești de vinovat și ce munci să-ți dau. Ascultă, bă, Gherasime, și tu ai fost prost, dar mai prost ca tine n-a fost nimeni. Păi ce-ți lipsea ție acolo?

Aveai de toate la mânăstire. Și lapte, și miere, și muieri. Da, vezi, ai avut de toate, și acum nu mai ai nimic. Te-au ajuns blestemele muncitorilor și ale țăranilor pe care îi jupuiți voi de vii, pe vremea burgheziei...

Maiorul așteapta să vadă o reacție, o tresărire, dar părintele Gherasim îl privește calm, netulburat.

- Bă, popă, acum Dumnezeuul ăla al tău a murit. Degeaba i te mai închini. Acuma poporul e stăpân, iar eu împart dreptatea așa cum vreau eu. Mie trebuie să mi te închini, mie trebuie să mi te spovedești, că multe rele ai făcut voi ăștia care vă spuneți sfinți...

Maiorul continuă să-și debiteze discursul, deși părintele Gherasim rămânea nemișcat, cu ochii săi albaștri, blânzi, ca apa râurilor de munte:

Iancu Robu. Maiorul debutează cu un raport de înjurături, ca antrenament.

- Bă, Robule, nu ți-a spus nimeni că tu ești neam de slugă? Slugă din aia parșivă... Păi tu luai bani de la noi și lucați pentru Cărașu? Dar de la ăla ce luai, mă? Ce-ți promitea? C-o să ajungi șeful Siguranței când or veni americanii peste noi? Știam că ești lepră, dar ca să ne vinzi tu pe noi... să te dai cu generalii, tu care ai fost sărac, și din popor...

Maiorul pipăie terenul, aruncându-și apoi tentaculele peste apropiatul proces.

- Acum viața ta e pe multe. Gândește-te că ai două fete, nu ți-e milă de ele? Măcar pentru ai tăi să faci și tu ceva... să arăți și tu că mai e ceva bun în tine. Uite ce e: eu pe general îl vreau, n-am treabă cu tine, mare *spion*, un nebun ca tine nu-mi trebuie, dar pe general vreau să-l belească...

Iancu Robu cunoaște metodele Securității, regia procesului, toate culisele. De aceea privește cu indiferență eforturile maiorului.

Despre două persoane n-am auzit nimic, n-am cules nimic: generalul Carlaonț și *Paul Vlădescu*. Primul nu s-a destăinuit, iar al doilea își învăluisese celula într-o tăcere impenetrabilă. De multe ori m-am întrebat, cam ce-ar fi putut Vasilescu să-i promită generalului Carlaonț, cum l-ar fi putut momi? Dosarul generalului era prea subțire, câteva întâlniri, câteva discuții, încolo nimic, nici tu pistoale, nici tu manifeste, nici tu legături cu alte grupuri, cu alte orașe sau provincii. Nimic care să-l ducă

pe Carlaonț pe calea temniței grele, nimic care să-l transforme, în fața completului de judecată, într-un șef adevărat. Dacă s-ar fi recunoscut vinovat, generalul ar fi trebuit să aștepte clemența poporului, sacrificându-și nefericiții subalterni.

Cât despre *Vlădescu*, ancheta limpezise toate dubiile. Trecerea sa în tabăra dușmanului era totală, angajarea în folosul Securității și spre distrugerea organizației noastre devenea un fapt de neclintit. *Vlădescu* acceptase toate promisiunile anchetatorilor, obținând un statut de privilegiat al temniței. Dovezile sale de sinceritate au avut pentru noi consecințe tragice! Se reconvertise, se curățase de *zgura* burgheză. Și nici măcar n-a fost necesară o retorică deosebită. Vasilescu i-a arătat prada - generalul - și l-a îndemnat s-o sfășie. Încercam să mi-l închipui cum își asculta maestrul, cum îi cerșea compasiunea, mila, înțelegerea, cu ochii în fundul găvanelor, cu o privire silnică, ca un apostat cuprins de fierbințeală.

Nu e ușor să pregătești regia unui proces în care este implicată o organizație de rezistență cu peste optzeci de arestați, cu armament, arhive, manifeste și planuri de luptă. Multă bătaie de cap îi dădusem lui Vasilescu! Și, nu numai lui, ci și lui Patriciu, Nicolschi, celor instalați în fotoliile lor la Ministerul de Interne, la Direcția Cercetări Penale, plătiți pentru a lichida în România orice împotrivire.

NOTE

I. POTCOAVA FĂRĂ NOROC (pp. 9-14)

- p.10. "dacă vrei să ai oameni cinstiți și buni trebuie să faci legi de fier și pușcării de piatră"

Primele încercări de formulare a unui cadru juridic pentru regimul de detenție apar o dată cu aplicarea *Regulamentului Organic*, în 1831 în Muntenia și în 1832 în Moldova. De fapt, întocmirea *Regulamentului Temnițelor* respectă prevederile articolului 297 din *Regulamentul Organic* (ediția 1832): "Stăpânirea va îngriji ca temnițele să fie sigure și curate ca să nu vateme sănătatea vinovaților. Pentru întocmirea temnițelor și a altor închisori se va alcătui un deosebit regulament". *Regulamentul Temnițelor* hotăra ca administrația închisorilor din întregul Principat să fie încredințată vomicului temnițelor, fiecare închisoare fiind condusă de un îngrijitor, iar ocele de inspectori. Paza era asigurată de dorobanți. La capitolul pedepse, *Regulamentul Temnițelor* sancționa nesupunerea cu reducerea hranei, izolare sau bătaie, vomicul având dreptul să fixeze gradul de severitate, de la 25 la 150 toiege la spate, aplicate, de regulă, în fața celorlalți deținuți. Infrațiunile mai grave, precum evadarea, intrau în competența judecătorei. În rest, atribuțiile vomicului, echivalentul Directorului General al Penitenciarelor de mai târziu, erau limitate prin *Regulament*, durata detenției sau termenele de eliberare fiind stabilite prin hotărâri întărite de Domn sau autentificate de Ministerul Dreptății. Totodată, paznicii vinovați de neglijență în serviciu erau pedepsiți cu bătaia sau condamnați, după gravitatea faptei, de la șase luni la un an închisoare. Pentru hrana fiecărui deținut, vomicul era obligat să aloce 20 de parale, iar în timpul

iermii, administrația trebuia să înzestreze fiecare condamnat cu îmbrăcăminte corespunzătoare. În Țara Românească existau două ocne (Telega și Ocnele Mari), patru temnițe (București, Craiova, Giurgiu, Brăila) și paisprezece închisori de județe. Deținuții erau folosiți la munci, de la construcții de șosele și canalizări până la exploatarea sării. O treime din beneficii se distribuia deținuților, iar două treimi se vărsau la vomicie, pentru cheltuieli generale. Întreținerea deținuților, precum și cheltuielile de personal și material erau suportate de stat, din sumele alocate pentru bugetul vomicii temnițelor. La acestea se adăugau beneficiile obținute din munca deținuților. În practică, folosirea deținuților la munci a urmărit "în primul rând obținerea unui câștig cât mai mare din lucrul arestaților, pentru ca Visteria să nu mai fie nevoită a contribui la întreținerea localurilor de detențiune și a osândiților". Nu existau închisori de femei, acestea efectuându-și pedeapsa la mănăstiri, unde își trăiau surghiunul și alți osândiți. După 1832, în Moldova conducerea închisorilor a fost încredințată armașului, regimul penitenciar fiind formulat în regulamentul *Despre temnița capitaliei și groasele ținutale*, emis în 1833. S-au înființat treisprezece temnițe de județe, iar la Târgu Ocna, o temniță de muncă silnică. În 1855, la cererea domnitorului Grigore Ghica, se va întocmi un raport asupra stării închisorilor din Moldova. După o vizită la Târgu Ocna, Anastasie Panu va redacta *Dispozițiile privitoare de închisorile publice în Moldova*. Raportul descrie condițiile mizere din "groapa ocnei", unde osândiții se tăvălesc în "umezeală și necurătenie" cu trupurile istovite de "durere și muncă". Autorul raportului solicită Domnitorului Moldovei redactarea unui proiect de reformă a regimului de detenție, precum și începerea unei campanii de reparații, opt din cele treisprezece închisori necesitând o intervenție urgentă. Urmând sugestiile primite, Grigore Ghica a solicitat guvernului francez trimiterea unui specialist care să reformeze regimul de detenție. Ferdinand Dodun des Perrières, delegat de guvernul francez și numit mai târziu director general al închisorilor din întreaga țară, introduce în regimul penitenciar românesc sistemul auburnian, în care munca se desfășoară în comun în timpul zilei, iar odihna de noapte în regim de separație celulară. După Unire s-a emis un nou regulament pentru organizarea

închisorilor (Decret nr.630/11 august 1862). Se fixau tipurile de închisori, drepturile la hrană și îmbrăcăminte, regulile de asistență medicală și instrucție religioasă, gradațiile pedepselor. De asemenea, erau stabilite retribuțiile și facilitățile personalului de pază, un director de închisoare primind pe lună 1 000 lei, iar un intendent, 500 lei. Noul regulament enumeră mijloacele de reformă morală (învățarea unor meșteșuguri, precum dogăria, teslăria, cismăria, fierăria), educație religioasă (dreptul de a primi asistența unui preot) și asistență medicală (prin medicul orașului). În ceea ce privește beneficiile muncii, deținutul primea 2/10 din totalul lor la ocnă, 2/10 în închisorile recluzionale și 4/10 în închisorile corecționale. În 1874, Parlamentul a votat *Legea asupra regimului închisorilor*. Conform dispozițiilor Codului penal, atunci în vigoare, închisorile au fost împărțite în două categorii: de prevenție și de osândă. Legea prevedea, de asemenea, înființarea unor închisori pentru recidiviști, cu regim de separație ziua și noaptea. Administrația închisorilor era numită și revocată de ministrul de interne. Directorul închisorii ("șeful stabilimentului") putea dispune pedepsirea deținuților care se abăteau de la regulament, în conformitate cu articolul 586 din Codul de Procedură penală, în funcție de gravitatea faptei: a) interdicția de ieșire la muncă; b) interdicția de a cumpăra obiecte permise prin regulament; c) post cu apă și pâine până la o zi; d) interdicția de a primi vizite; e) reținerea beneficiului muncii; f) detenția în celulă întunecoasă; g) punerea în lanțuri la mâini și la picioare. În fiecare închisoare se va asigura asistența medicală, instrucția religioasă, învățarea scrierii și a cititului. De asemenea, pentru "reformarea morală a condamnaților", legea dispunea înființarea, pe lângă fiecare închisoare, a unei "comisii de priveghere" sau a unei "societăți de patronare liberă". Dispozițiile acestei legi nu se aplicau condamnaților pentru delikte politice, delikte de presă și pentru vagabondaj. În 1929, Parlamentul a votat *Legea pentru organizarea Penitenciarelor și Institutelor de Prevențiune*, act normativ care încerca să aducă sistemul penitenciar românesc la standardele europene. Tipologia penitenciarelor se extindea, în funcție de specificul și obiectivele pedepsei: a) penitenciare de muncă silnică; b) penitenciare de temniță grea pe viață; c) penitenciare

de temniță grea; d) penitenciare de reclusiune; e) penitenciare de detenție ca pedeapsă pentru crimă; f) penitenciare corecționale; g) penitenciare de temniță ușoară ca pedeapsă corecțională; h) colonii penitenciare agricole și penitenciare; i) colonii pentru vagabonzi; j) case de sănătate. Se renunța la regimul de izolare completă, condamnații la muncă silnică având dreptul la o plimbare zilnică în aer liber de cel puțin o oră și la vizite, din partea rudelor, la cel mult două luni. Corespondența era permisă (o scrisoare pe lună). Dreptul la plimbare zilnică și corespondență îl aveau și condamnații la temniță grea. Conform legii, toți deținuții erau supuși mijloacelor de instrucțiune: lecții de învățarea scrisului și cititului, ore de religie, cursuri de aritmetică, geometrie, istorie, geografia României, științe naturale. Cu autorizația directorului, în penitenciar se puteau organiza conferințe moralizatoare, serbări literare, șezători artistice, evocări istorice, audiții de emisiuni radiofonice, concerte de cântece religioase, predici, prelegeri pe teme medicale, vizionări de filme, lecturi din autori clasici. Toți deținuții aveau dreptul să participe la servicii religioase regulate. De asemenea, se înființa în fiecare penitenciar o bibliotecă înzestrată cu cărți, albume și reviste. Pentru abateri de la regulament aceeași lege institua un punctaj de pedepse, în funcție de gravitatea faptei: a) mustrarea individuală sau în fața colectivului; b) interdicția de a împrumuta cărți de la bibliotecă; c) suspendarea plimbării zilnice; d) suspendarea corespondenței și a vizitelor; e) interdicția de a cumpăra alimente de la cantina penitenciarului timp de o lună; f) reținerea beneficiului muncii pentru zece zile; g) reducerea rației de hrană, doar la pâine și apă (cel mult cinci zile); i) izolare în celulă (cel mult 10 zile); j) izolare (în timpul nopții); k) retrogradarea cu una, două sau trei clase; l) încadrarea la incorigibili. Sancțiunile se dădeau numai cu avizul medicului. Legea introducea și un sistem de evaluare a comportamentului, permițând reducerea pedepselor, până la eliberarea condiționată. Avantajul metodei ("progresivitatea regimului") consta în flexibilitatea gradelor de pedeapsă, indiferent de condamnare, condițiile de executare a pedepsei fiind susceptibile de ameliorare, până la dobândirea "libertății condiționale", sub supraveghere. Aplicarea acestei legi și

verificarea gestionării fondurilor erau garantate de Consiliul superior al penitenciarelor și institutelor de prevențiune (OCTAV GORESCU, *Văcăreștii mănăstire - Văcăreștii penitenciar, Precadat de un scurt istoric asupra regimului penitenciar în România*, București, 1930; Dr. N.IORGULESCU, *Regimul penitenciar*, în *Enciclopedia României*, vol.I, *Statul*, Editura Fundațiilor Regale, București, 1938, pp.361-366; OVID STĂNCIULESCU, *Cercetări asupra regimului penitenciar român din secolul al XIX-lea cu un studiu necunoscut al lui Constantin Moroșu*, Cluj, 1933, pp. 29, 44, 57; SIMION E. NICULESCU, *Cum a luat ființă "Revista pentru moralizarea și instruirea deținuților"*, în "Revista pentru moralizarea și instruirea deținuților", martie - mai 1937).

II. COLONELUL VISTIG (pp. 15-22)

p.19. "comandandul regionalei Oltenia, colonelul Vistig"

Direcția Generală a Securității Poporului, înființată prin Decretul nr.201/30 august 1948, ca parte din structura Ministerului Afacerilor Interne, avea în 1949 următoarele diviziuni teritoriale: București (director: lt.col. Tudor Sepeanu; subdirector mr. Moise Senater); Brașov (director: col. Iosif Kalonsek; subdirector Adalbert Isak); Cluj (director: col. Mihail Patriciu, subdirector: lt.col. Gheorghe Căteanu); Constanța (șef secție: cpt. Nicolae Doicaru); Craiova (director: mr. Eugen Vistig, subdirector: mr. Ion Vasilescu); Galați (director: lt.col. Mauriciu Strul, subdirector: mr. Gheorghe Babei); Iași (director: lt.col. Nicolae Păndelea, subdirector: mr. Aurel Ceia); Oradea (director : lt.col. Ludovic Czeller); Pitești (director: col. Mihail Nedelcu); Ploiești (director: lt.col. Constantin Cămpăanu, subdirector: : mr. Racovschi Mănescu); Sibiu (director: lt.col. Gheorghe Crăciun); Suceava (director: lt.col. Ioan Popic); Timișoara (director: lt.col. Coloman Ambruș, subdirector: mr. Aurel Moș) (Amănunte despre evoluția Direcției Generale a Securității Poporului, în NEAGU COSMA, *Cupola. Securitatea văzută din interior. Pagini de memorii*, Editura Globus,

București, 1994; DENNIS DELETANT, *The securitate and the Police State in Roumania: 1948-1964*, în "Intelligence and National Security", vol. 8, nr.4, octombrie 1993, pp.1-24).

- p. 20. "Asta cu părul tăiat scurt, cu mutră de Dolores Ibarruri trebuie să fie *Ana noastră*, importată din U.R.S.S."

La Ana Pauker iubirea față de Uniunea Sovietică se manifestă ca o formă de *uitare de sine*. Când recunoștința pentru *eliberatorii* din Răsărit izbucnește pe buzele sale, toate celelalte simțăminte pălesc. "Să ne punem întrebarea, tovarăși, în ce situație s-ar fi aflat astăzi țara noastră fără ajutorul frățesc, internaționalist al puternicei Uniuni Sovietice. Am fi putut noi oare, singuri, fără victoria Armatei Sovietice să scăpăm din ghearele imperialiștilor și să ne cucerim adevărata independență națională? Dacă nu s-ar fi aflat în România trupe ale Armatei Sovietice eliberatoare, ar fi putut oare clasa noastră muncitoare să dea lovituri hotărâtoare claselor exploatare, fără a cădea jertă intervenției militare a imperialiștilor, cum este cazul în Grecia, de pildă? Am fi putut noi, oare, fără ajutorul larg și neprecupețit al Uniunii Sovietice, să pășim pe calea înfrângerii greutăților economice și să pornim la construirea economiei socialiste planificate?" Ana Pauker vorbește despre *sprijinul frățesc* al Uniunii Sovietice: "Tovarăși, în lupta noastră pentru libertate, pentru refacerea și dezvoltarea gospodăriei naționale, pentru independența economică și politică a țării, poporul român a fost sprijinit frățeste de marele popor și de guvernul său". Nu a existat țară mai pașnică și mai dreaptă ca Uniunea Sovietică, subliniază neconținut tovarășa Ana Pauker în discursurile sale. Despre teritoriile răpite de sovietici la sfârșitul războiului Ana Pauker nu amintește nimic. "U.R.S.S. a militat neîntreput pentru pace. U.R.S.S. nu avea nevoie de pământuri care nu-i aparțineau și aceasta nu intra în nici un fel în concepția marxist-leninistă. Nu intra, ba ea și respingea cu dârzenie gândul înrobirii altor popoare." Imperiul Sovietic apare, după terminarea conflagrației, ca un gigant cu ochi terifiți, un colos împotriva căruia *forțele imperialismului* nu aveau șanse de izbândă. În

1948, dominația mondială a bolșevismului părea iminentă: "Să nu uităm că populația eliberată de lanțurile imperialismului - populația Uniunii Sovietice, a țărilor cu democrație populară, a Chinei democratice, a Republicii Populare Coreea etc. - reprezintă peste un sfert din populația globului, că Partidul Comunist Francez a condus de curând o grevă generală de șase milioane de oameni, iar Partidul Comunist Italian, una de opt milioane de oameni, că forțele patriotice din Grecia - conduse de Partidul Comunist Grec - duc o luptă hotărâtă împotriva monarho-fasciștilor și a intervențiștilor americani". E adevărat, recunoaște Ana Pauker, că victoriile comunismului sunt supuse unor critici perfide din Occident, lume *agonică*, cuprinsă de *disoluție* și vrednică de *dispreț*. "Construind însuflețiți de dragoste de om, oamenii muncii din țara noastră nu au dreptul să uite o clipă măcar ura neomenească, ura canibalică cu care ne pândesc imperialiștii apuseni, campaniile lor veninoase de atățare, de calomnii, împotriva Uniunii Sovietice, a democrațiilor populare, a țării noastre." Lidera comunistă nu se îndoia că, folosind bogata experiență a bolșevismului, Partidul Comunist din România va merge însă hotărât pe drumul glorios al socialismului. "Chezășia succeselor noastre este faptul că Partidul nostru urmează invincibilele idei ale lui Marx - Lenin - Stalin și că aceste idei devin tot mai mult un bun al maselor muncitoare. Chezășia succeselor noastre este că țara noastră se călăuzește de bogata experiență a U.R.S.S. și că ideea scurtării drumului spre socialism, prin folosirea în orice domeniu a experienței sovietice, a pătruns adânc în mase și a câștigat neconținut teren. Chezășia succeselor noastre este ajutorul statului socialist și prietenia strânsă cu Uniunea Sovietică. Chezășia succeselor noastre viitoare este întărirea neconținută a dictaturii proletariatului, a organelor ei de stat și îndeosebi a forței ei conducătoare - partidul". (ANA PAUKER, *Urmăm drumul trasat de experiența Partidului Comunist (b) al Uniunii Sovietice condus de geniul lui Stalin*, Editura P.M.R., 1948, pp. 23-24; *Raportul tovarășei Ana Pauker asupra statutului P.C.R.*, Editura P.C.R., 1946, p.13; *Lupta pentru consolidarea păcii între popoare și aportul României în această luptă. Conferință ținută la Universitatea "Ștefan Gheorghiu" la 11 februarie 1946*, București, 1946, p.14;

Uniunea Sovietică, Eliberatoarea Popoarelor, Editura P.M.R., 1948, p.25; *23 August*, Editura P.M.R., 1949, pp. 13-14; *Şase ani de la Eliberarea României*, Editura P.M.R., 1950, pp. 15-16).

- p. 20. "László Luka, zis Vasile Luca, ungur-evreu, venit şi el pe aripile crivăţului de la Răsărit"

Vasile Luca s-a născut la 8 iunie 1898 în comuna Catalinul, judeţul Trei Scaune. Ucenic lăcătuş la Sibiu. Participă la revoluţia bolşevică din Ungaria, 1919. Voluntar în trupele lui Béla Kun. Muncitor la Braşov. Participă la greva generală din 1920. Secretarul Sindicatului unitar metalurgist din Braşov. Arestat de Siguranţă, 1924. Divulgă comisarului Zahiu, şeful Siguranţei din Braşov, secrete privind organizaţia P.C.R.. Într-o autobiografie din 1940, recunoaşte că a colaborat cu Siguranţa regimului burghezo-moşieresc. Pus în libertate în 1925. Condamnat în contumacie la 10 ani de temniţă. Membru în C.C. al P.C.R., 1928. Secretar general al Consiliului general al Sindicatelor Unitare din România, 1929. Implicat în greva de la Lupeni, 1929. Arestat şi condamnat, 1933. Organizează cursuri de doctrină stalinistă la Doftana. Expediază telegrame în numele Celulei P.C.R. de la Doftana: "Ție, deci, dragă tovarășe Stalin, cel mai demn elev și urmaș al marelui Lenin, îți trimitem salutul fierbinte revoluționar al Conferinței noastre și te asigurăm de tot devotamentul și dragostea noastră în lupta crâncenă pe drumul arătat de tine". Eliberat în 1938. Publică broșura ilegală *Războiul și sindicatele*, 1939. Voluntar în armata sovietică. Deputat în Sovietul Suprem al Ucrainei. Împreună cu Ana Pauker organizează propaganda comunistă în lagărele de prizonieri români din Uniunea Sovietică. Contribuie la formarea Diviziei "Tudor Vladimirescu". Organizează departamentul românesc de la Radio Moscova. Împreună cu Valter Roman, Zina Brâncu, Ana Pauker, Constantin Doncea, Dumitru Petrescu, colaborează la postul de radio România Liberă, aflat pe teritoriul sovietic. Se căsătorește cu Elisabeta, fostă voluntară în Brigăzile Internaționale din Spania. Se întoarce în România după 23 august 1944. Secretar general al Frontului Național Democrat, alianță politică dominată de comuniști.

Secretar al C.C. al P.C.R., octombrie 1945. Afirmă insistent recunoștința față de Uniunea Sovietică: "Fără experiența marelui Stat Sovietic, fără victoriile sale asupra agresorilor imperialiști și asupra fascismului, poporul nostru n-ar fi liber, țara noastră n-ar avea independența sa națională. Iată de ce, poporul nostru socotește succesele Uniunii Sovietice ca propriile sale succese". La Cluj, în campania electorală din 1946, face elogiul armatei sovietice: "Trăiască armata roșie eliberatoare, trăiască armata română democratică, trăiască pacea și înfrățirea între popoare conlocuitoare, trăiască victoria Soarelui în alegerile parlamentare". Susține cultul *genialului* Stalin: "Marele Stalin, omul cu adâncă înțelepciune și principialitate bolșevică, marele geniu al omenirii, este simplu, blând și cordial. Legat de popor și necruțător față de dușmanii poporului, înțelept, el nu se pripește în luarea hotărârilor, ci analizează fiecare chestiune, sub toate aspectele". Membru fondator al Federației Române a Foștilor Deportați și Deținuți Politici, martie 1947. Ministru de finanțe, 7 noiembrie 1947 - 9 martie 1952. Elogiază întrecerile socialiste: "În întreprinderile productive ale Statului, avântul întrecerilor socialiste crește zi de zi în rândurile muncitorilor, tehnicienilor și inginerilor, în special pentru ridicarea producției. Întrecerile socialiste trebuie extinse însă, și în birourile ministerelor, instituțiilor și întreprinderilor de stat, pentru realizarea unui regim de severe economii bănești și a materialelor, precum și pentru introducerea unei stricte discipline financiare și bugetare". Participă la semnarea Convențiilor economice româno-sovietice, noiembrie 1948. Vicepreședinte al Consiliului de miniștri, 16 aprilie 1949-28 mai 1952. Din 1949, coordonează acțiunea de colectivizare forțată. Admite, în 1951, că s-au comis abuzuri în timpul colectivizării: "Trăgând învățăminte din unele abateri de la linia partidului, săvârșite de un șir de organe locale de partid și de stat, care la crearea gospodăriilor agricole colective au folosit metode străine principiului convingerii și al liberului consimțământ, partidul combate lipsurile și greșelile, luptă pentru aplicarea cu strictețe a principiului liberului consimțământ, întărind alianța clasei muncitoare cu țărănimea muncitoare". În 1949 prezintă în Marea Adunare Națională, *Legea impozitului agricol*, lege care

suprimă autonomia economică a ţăranului român. Sursa de inspiraţie este Uniunea Sovietică: "O asemenea politică fiscală, de dreptate socială s-a practicat numai în Țara Socialismului - U.R.S.S." În 1950, își arată deplina încredere în politica P.M.R., în frunte cu tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej: "Însușindu-și învățătura lui Marx, Engels, Lenin, Stalin, folosind nesecele învățăminte ale Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, folosind experiența și luând exemplul de la marele popor sovietic și de la conducătorul revoluționar al construcției socialismului - Partidul Comunist Bolșevic -, Partidul Muncitoresc Român, condus de Comitetul său Central în frunte cu iubitul nostru tovarăș Gheorghe Gheorghiu-Dej, conduce clasa muncitoare și întregul popor muncitor din țara noastră spre noi victorii, spre noi succese economice, politice și culturale". Eliminat din C.C. al P.M.R. în urma Plenarei din 26-27 mai 1952. Lui Vasile Luca i se aduc următoarele acuze: că s-a rupt de partid și de clasa muncitoare; că s-a declarat împotriva reformei bănești; că a fost exponentul oportunismului în partid; că a aplicat o linie antimarxistă, antileninistă; că a împiedicat formarea întovăririlor agricole; că a subminat planul de colectări și achiziții a cerealelor; că a încurajat specula; că a slăbit lupta de clasă. Există și acuze ce vizează activitatea din ilegalitate, tendințele fracționiste din 1929-1931 și cele oportuniste din 1938-1939. Din ordinul lui Gheorghiu-Dej, Alexandru Drăghici dispune arestarea și anchetarea lui Vasile Luca. Lotul Vasile Luca însumează 40 de persoane, dintre care numeroși demnitari de stat sau activiști P.M.R. Împotriva lui Vasile Luca s-au reținut următoarele capete de acuzare: sabotarea economiei naționale, activitate împotriva clasei muncitoare și activitate de spionaj împotriva Uniunii Sovietice. Condamnat la 20 ani închisoare. Detenție la Râmnicu-Sărat. Continuând să creadă în clemența conducătorilor de partid, Vasile Luca expediază memorii lui Gheorghiu-Dej: "Eu nu sunt dușman. Sunt muncitor și în concepția și conștiința mea, am rămas comunist și voi rămâne comunist până la moarte, chiar dacă sunt considerat altfel și sunt lovit zi de zi cu umilință, cu regim distrugător de închisoare. Nu merit această soartă dacă luăm în considerare și părțile pozitive din activitatea mea și suferințele îndurate pentru

activitatea cinstită, revoluționară. Pentru mine este inexplicabilă această pomire atât de dușmănoasă față de mine, și mai ales a unora din membrii Comitetului Central". Atacurile lui Gheorghe-Dej nu vor înceta însă niciodată. Vasile Luca rămânând "agent al Siguranței", un deviaționist "care, a încurajat elementele chiaburești și capitaliste", un fracționist care a confiscat conducerea Partidului Comunist, folosind "metode și practici străine leninismului". Vasile Luca moare în timpul detenției la Râmnicu-Sărat ("Universul", nr. 250/ 31 septembrie 1946; Scânteia, nr. 2125/ 23 august 1951. VASILE LUCA, *Să păzim cu adevărat bunul poporului*, Editura P.M.R., 1949, p.14; *Expunere asupra Legii impozitului agricol*, Editura P.M.R., 1950, p.8; I.V.Stalin. *Marele continuator al operei lui Marx, Engels, Lenin, genialul învățător al oamenilor muncii din întreaga lume*, Editura P.M.R., 1949, p.31; *Să îmbunătățim schimbul de mărfuri între oraș și sat*, Editura P.M.R., 1950, p.11; *Marea Revoluție Socialistă din Octombrie a deschis o nouă eră în dezvoltarea societății*, Editura P.M.R., 1950, p.35; VICTOR FRUNZĂ, *Istoria stalinismului în România*, Editura Humanitas, București, 1990, p.413; GHEORGHE GHEORGHIU DEJ, *Articole și cuvântări*, Editura de stat pentru literatură politică, București, 1955, p.485; *Darea de seamă a Delegației Partidului Muncitoresc Român la cel de-al XXII-lea Congres al P.C.U.S., 30 noiembrie - 5 decembrie 1961*, Editura Politică, București, 1961, pp.30-31; *** *Vasile Luca*, Editura P.M.R., 1951; OVIDIU BORCEA, *Interviu la Radio Europa Liberă*, 12 mai 1983; VLADIMIR TISMĂNEANU, *Vasile Luca*, la Radio Europa Liberă, 23 mai 1984; *Rezoluții și Hotărâri ale Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român*, vol.II, 1951-1953, Editura pentru Literatură Politică, 1954, pp. 195-198).

- p.20. "membrii prezidiului R.P.R., în frunte cu uscățivul Parhon, umflatul Sadoveanu, ștersul Stere și imbecilul Niculi"

Constantin I.Parhon (1874 - 1969) endocrinolog, membru al Academiei R.P.R., președintele Prezidiului Marii Adunări Naționale

nale a R.P.R., Erou al Muncii Socialiste. Iată cum vedea C.I.Parhon omul sovietic în 1947: "Omul sovietic de azi este, desigur, continuatorul celui din generația trecută, dar cu transformări însemnate [...] Acest suflet cu rezonanțe adânci, domc de adevăr și de bine a îmbrățișat cu toată căldura, cu toată energia și în mod durabil, învățătura bazată pe știința transformărilor sociale, ce i-a fost propagată de genialii lui conducători, Lenin și Stalin și colaboratorii lui". La inaugurarea expoziției *31 de ani de Putere Sovietică*, Parhon declara: "Zecile de milioane de oameni ai muncii din întreaga omenire privesc cu dragoste și speranță spre Marea Țară a Socialismului, ca spre apărătoarea sigură a păcii și libertății popoarelor" (MILTON G. LEHRER, *Omul sovietic văzut din România - Anchetă*, București, 1947, p.33; "Universul", nr. 258/5 noiembrie 1948).

Mihail Sadoveanu (1880-1961) scriitor român, vicepreședinte al Prezidiului Marii Adunări Naționale a R.P.R., vicepreședinte al Academiei R.P.R., președinte al Uniunii Scriitorilor. Erou al Muncii Socialiste, 1955. Laureat al Premiului Internațional Lenin, 1960. Sadoveanu a propagat în România imaginea unei Uniuni Sovietice luminoase, exemplare: "Sunt doi ani de când asociația pentru legături culturale cu U.R.S.S. adună informații asupra adevăratelor stări de lucruri din Răsărit", declară Sadoveanu în 1946. "Unii dintre noi am vizitat chiar Uniunea Sovietică și ne-am dat seama prin simțurile noastre proprii de ce se întâmplă și de ce s-a realizat acolo. În Uniunea Sovietică așezările vechi nu mai sunt: o lume nouă, primenită, bate la porțile viitorului, cu alte așezăminte, mai drepte, cu mintea curățită de prejudecăți dăunătoare, cu sufletul îndrumat spre buna înțelegere între toți oamenii de pe pământ." Politica de desnaționalizare, de deportări și strămutări forțate, apare, sub condeiul lui Sadoveanu, în lumina cea mai nevinovată: "Cele câteva zeci de neamuri ale Uniunii Sovietice au dobândit nu numai dreptul, ci și sprijinul eficace de a se dezvolta și a propăși ca popoare distincte, cu felul lor particular de a fi, cu literatura și arta lor proprie". Sadoveanu proslăvește armonia vieții sovietice, unde arta și știința sunt favoritele regimului, iar munca, o datorie de onoare: "Popoarele care trăiesc în Uniune colaborează strâns la alcătuirea unei vieți economice, bazate

pe muncă, singura justificare a cetățeanului în ordinea socialistă. În același timp, fiecare dintre națiunile care alcătuiesc Uniunea are puțința să-și creeze o viață culturală specifică, cu literatura și arta ei proprie, tinzând spre înfrățirea deplină a popoarelor - ideal generos și de pildă Europei". Nici că s-ar putea închipui o lume mai civilizată ca aceea a spațiului sovietic, unde șoselele sunt bune, "lumina electrică arde în toate satele, casele sunt igienice, frumoase și bine înzestrate. Acesta este socialismul", proclamă Sadoveanu. "Partidul Muncitoresc Român vrea să aducă și în țara noastră lumea muncitoare de la sate pe această cale a propășirii, a binelui și a fericirii, prin gospodăriile colective". În aprilie 1945, Sadoveanu publică, sub patronajul nou înființatului A.R.L.U.S., broșura *Lumina vine de la Răsărit*, o revelație aproape mistică asupra Constituției Uniunii Sovietice din 1936. Citatele din Legea fundamentală alternează cu comentariile elogioase ale autorului. "Șaizeci de națiuni lucrează în înțelegere și dragoste în Uniunea Sovietică [...]; exploatarea omului de către om e nimicită, ura dintre popoare e pe cale de a fi stinsă, alegerea valorilor, nestânjenită [...]; în Uniunea Sovietică s-au desăvârșit experiențe vaste agrare [...], în patru ani s-a industrializat agricultura, s-au îmbunătățit semințele și vitele, s-a sporit producția, viața muncitorului de pământ a prosperat. Plugarul poate privi cu încredere viitorul." La Sadoveanu, minciuna capătă dimensiuni giganticești, iar afirmațiile împrumută un tupeu inconfundabil. Deputatul poporului declară că "în Uniunea Sovietică pământul a fost dat în stăpânirea și lucrarea poporului", că "țărâtimea cunoaște răsplata dreaptă a străduințelor ei" și că, neîndoindu-se "copiii au îngrijire, bătrânii, invalizii și văduvele au ajutorință, iar poporul muncitor, puterea". Bolșevismul nu e o forță distrugătoare, clamează autorul lui *Mitrea Cocor*. Uniunea Sovietică nu e bântuită de sărăcie, iar populația nu s-a înjosit în comunism. Dimpotrivă, afirmă el, în Uniunea Sovietică se lucrează la "o operă măreată a cărei izbândire va întrece gloria dobândită de armatele roșii în marele război încheiat". Cât despre colhozuri, acestea sunt toate bogate și reprezintă o mare putere economică. Bineînțeles, Uniunea Sovietică s-a despărțit de toate metehnele imperiului țarist: "Rusia țaristă s-a străduit să sugrume

naționalitățile și să le rusifice. Astăzi lumea răsăriteană e liberă să grăiască și să scrie fiecare după neamul său, în limba pe care-o vorbește. Această atentă și onestă rânduială a unor organizatori geniali cum au fost Lenin și Stalin cuprinde în ea însăși o forță covârșitoare". Garantul libertății popoarelor nu poate fi decât tot Uniunea Sovietică *țara socialismului* care "este gata să apere patrimoniul prezentului și viitorului" și în jurul căreia se află "sute de milioane de oameni ai republicilor de democrație populară", care "tot mai hotărât se strâng cot la cot și inimă lângă inimă împotriva dușmanilor umanității [...] alături de Uniunea Sovietică și de cel mai iubit, prieten și învățător al tuturor: tovarășul Stalin". Ideologii vremii s-au grăbit să anunțe *convertirea maestrului*: "Sadoveanu a putut să cunoască socialismul nu numai ca un ideal, ci - vizitând Uniunea Sovietică - a putut cunoaște socialismul ca o măreață realizare. El a putut să întrevadă astfel viitorul strălucit al poporului nostru care, urmând în luptă și muncă exemplul sovietic, își făurește o viață socialistă. Aceasta l-a ajutat pe Sadoveanu să treacă de la simpla critică a relelor capitalismului, la afirmarea idealului socialist." Sadoveanu va populariza idealul socialist și la întâlnirile internaționale. În 1950, la Congresul mondial al partizanilor păcii de la Varșovia, Sadoveanu declara: "E ușor de înțeles de ce o țară mare și puternică așa cum e Uniunea Sovietică, evoluată spre o formă superioară a societății umane, respinge războiul ca argument în soluționarea diferendelor între state. Societatea socialistă abolește exploatarea omului, recunoaște egalitatea între neamuri și rase și îmbină interesele indivizilor cu cele ale colectivității umane. Această formă nouă de viață tinde spre eliberarea definitivă de ură și de violență". Sadoveanu crede că victoria comunismului ascultă de un destin istoric: "Nici biruința oștilor glorioase ale Uniunii nu s-a produs printr-o șansă. Ea era înscrisă în caracterul revoluției și în avântul nebiruit al cetățenilor sovietici. Omul nou se așază definitiv pe pozițiile câștigate, inaugurând o altă eră a umanității". De neîngrădit este bucuria lui Sadoveanu! Lumina vine de la Răsărit, iar binecuvântările omenirii din nemărginirea stepelor: "Prietenii și prietene, întindeți mâinile, să vi le strâng. Binecuvântate aceste zile eroice, în care se pun temeliile unei lumi mai bune!

Străduinți și jertfe le închinăm cu bucurie generației ce se ridică. Lumina sufletului nostru va luci în ochii oamenilor de mâine - copiii noștri. Lumina sufletului nostru va luci în apele domesticite, în hidrocentrale electrice și uzine, în grădinile nesfârșite, în ogoarele bogate în holde, în așezările civilizate ale muncitorilor acestui pământ al patriei noastre. Toate se vor înfăptui după pildele omului sovietic. Alt război decât acesta, al eliberării definitive a omului, nu vrem să cunoaștem" (MIHAIL SADOVEANU, *Lumina vine de la Răsărit*, Editura Cartea Rusă, 1945; *Mărturisiri*, E.S.P.L.A., București, 1960, pp. 362, 369-370, 372, 422, 453, 487-488; *Caleidoscop: Impresii din lumea sovietică. Problema rurală*, Editura de Stat, București, 1946, pp. 49, 73; *Lupta pentru pace*, Editura de Stat, 1951, pp. 17-18, 29-30; MILTON G. LEHRER, *Omul sovietic văzut din România - Anchetă*, București, 1947, p.40; NESTOR IGNAT, SERGIU FARCĂȘAN, *Caracterul democratic - patriotic al operei lui Mihail Sadoveanu*, în *Studii și articole închinare lui Mihail Sadoveanu*, E.S.P.L.A., București, 1952, pp. 84-85).

Gheorghe Stere, procuror general al R.P.R., prim-președinte al Curții Supreme și vicepreședinte al Marii Adunări Naționale a R.P.R. Activitate științifică în favoarea alinierii la modelul sovietic. Vezi conferința *Democrația Sovietică în comparație cu democrația burgheză* ("Universul", nr. 250/ 27 octombrie 1948). **Ion Niculi**, membru al C.C. al P.M.R., vicepreședinte al Marii Adunări Naționale a R.P.R. Niculi comentează în 1948 metodele de economisire a materiilor prime: "La Abatorul Comunal București, muncitorii, printr-o mai atentă jupuire a pielii de pe picioarele vitelor, respectiv, printr-o jupuire până la copite, au reușit să facă o serioasă economie de piele, care reprezintă 48 000 pingele în plus pe lună." (ION NICULI, *Înfăptuirea planului consolidează independența țării*, Editura P.M.R., 1949, p.9).

p.21. "În epocala lucrare memorialistică *În umbra celulei*"

În umbra celulei relatează peripețiile și pătimirile lui Petru Groza în timpul guvernării marelui Ion Antonescu. Aventura începe la sfârșitul anului 1943 în trenul de Deva. Ordin de

arestare. Executanți: agenți ai Siguranței și Poliției. Groza e condus la București. Poposește la sediul Siguranței Generale, în Bulevardul Pache Protopopescu, nr.2. I se prezintă dovezile: acțiuni îndreptate împotriva Siguranței Statului. Mai precis: întâlniri secrete cu comuniștii. Groza refuză ritos orice explicație. Cere să fie interogat de Directorul Siguranței Generale. Petrece prima noapte de detenție la hotelul Athénée Palace. A doua zi se întâlnește cu generalul Diaconescu, Directorul Siguranței. Admite că a acordat sprijin *patrioților* care cer oprirea războiului împotriva Uniunii Sovietice și "încheierea păcii cu marea noastră vecină de la răsărit". Recunoaște că a participat la întâlniri conspirative organizate de P.C.R., într-o vilă de lângă Snagov. Este eliberat. Pleacă la Deva. Petrece Crăciunul în familie. Chemat la București pentru confruntări de rutină. Seara, însoțit de un comisar de la Siguranță, mănâncă în oraș. Noaptea, doarme pe un fotoliu, într-un birou. Avocatul îi aduce pachete cu alimente. Depus la Malmaison. I se repartizează celula 43. Aici îl găsește pe celebrul agent al Serviciilor Secrete engleze, Rică Georgescu. Pe o față de masă albă ca spuma laptelui, îl așteaptă un tort împănat cu lumânări și o sticlă cu vin *de rasă*. Dimineața, Petru Groza este trezit de scrâșnetul lacătului de la ușă. Vai, ce departe este gongul egiptean din uriașul conac de la Strei! Groza își face toaleta. Din geamantan răsar săpunul, pieptenele și peria. Cheamă apoi electricianul. La capul patului i se montează un bec, ca să poată citi și noaptea. În ajunul Anului Nou, Rică Georgescu îi transmite afabil o cupă de șampanie, iar gardianul îl salută respectuos: *La mulți ani, domnule ministru!* Ministrul de Interne, generalul Popescu, îl primește cu bunăvoință, iar Eugen Cristescu îi transmite că mareșalul îl consideră un *mare patriot*. În închisoare, la Malmaison, programul zilnic se compune din trei mese, plimbări în curte, lecturi, discuții cu ceilalți locatari sau exerciții jurnaliere. Mâncarea nu este o problemă. O bucătăreasă, ardeleancă refugiată în regat, îl aprovizionează de la popota funcționarilor: cafea, ceai, cozonac, plăcintă și alte bunătăți. De acasă sosesc neconținut pachete și scrisori, iar din oraș, ziare și, pe căi neștiute, *depușe de mâini nevăzute*, albituri pentru pat și pernițe fine, cu monogram cusut la colțuri. De frig Petru Groza nu se plânge,

fiindcă o haină îmblănită îl însoțește pretutindeni. Duminica, zi de vizite. Femei elegante, cu pălării *piramidale*, de forme și culori fantastice, inundă culoarele. Paza, relativă. Polonezii, tranzitați pe la Malmaison, dețin aparate de radio și arme. Vor fi descoperiți abia în lagărul de la Târgu-Jiu. La începutul lunii februarie 1944, Groza este eliberat. Înainte de a pleca, viitorul prim-ministru strânge mâna locatarilor. Printre ei, spioni sovietici parașutați în România, contrabandiști, agenți englezi, cămătari evrei, secui prinși la frontieră, magnați ai bursei negre. La ieșire, lăutarul arestului cântă, cu foc și din inimă, o bucată boierului Groza. Prima oprire, la Athénée Palace unde chelnerii îl ospătează regește, bucatele și vinul fiindu-i duse la pat. Adevărat grăia falnicul dac de sorginte streiană, ajuns sub Stalin întâiul ministru al țării: "Traiul l-am înțeles și-l voi înțelege, în toate vremurile, întâi trupește" (Dr. PETRU GROZA, *În umbra celulei - Malmaison, 1943-1944, iarna*, Editura Cartea Rusă, 1945).

p. 21. "Alături de el, într-o îmbrățișare mută, trona portretul lui Gheorghe Gheorghiu-Dej"

Gh. Gheorghiu-Dej s-a născut la Bârlad, la 8 noiembrie 1901. Ucenic de cizmar, 1912. Participă la greva generală din 1920. Muncitor la Galați, 1921. Lucrează la Societatea de tramvaie din Galați, 1924-1925 și la Atelierele C.F.R. Galați, 1926. Intră în P.C.R., 1929. Organizează acțiuni de protest ale ceferiștilor, 1931. Concediat, 1932. Coordonează mișcările de la Grivița, 1933. Arestat, judecat și condamnat de Curtea Marțială la 12 ani muncă silnică. Trimis la Doftana în 1937, unde prelucrează cu ceilalți deținuți comuniști tezele stalinismului. Redactează telegrame de felicitare: "Scumpul nostru tovarăș Stalin! În momentul deschiderii conferinței de partid a celulei noastre, în condițiile celei mai grozave terori, într-una din cele mai sălbatice cazemate ale burgheziei din lumea întreagă, primul nostru gând se îndreaptă spre tine, cel mai mare bolșevic și conducător al proletariatului internațional". La Doftana, regimul de detenție permite dreptul la vorbitor, accesul la cărți și munca în atelierele închisorii. Cooptat în C.C. al P.C.R., 1937. Transferat la Caransebeș, 1940. În celulă dispune de aparat de

radio, la care ascultă, în fiecare noapte, știrile de la posturile străine. Mutat în 1944 în lagărul de la Târgu-Jiu. Evadează din lagăr împreună cu Ion Vidrașcu, la 12-13 august 1944. Siguranța Statului este informată abia la 17 august. Se adăpostește la preotul Marina din Râmnicu-Vâlcea, viitorul patriarh Justinian. La 30 august 1944 întâmpină trupele sovietice care pătrund în București. Ministru secretar de stat la Departamentul Comunicații în guvernul Sănătescu, 4 noiembrie - 5 decembrie 1944. Ministru secretar de stat la Ministerul Comunicațiilor în guvernul Rădescu, 6 decembrie 1944 - 5 martie 1945. Pleacă la Moscova pentru convorbiri cu Stalin, ianuarie 1945. Ministru secretar de stat în Ministerul Comunicațiilor și Lucrărilor Publice, 6 martie 1945 - 30 noiembrie 1946. Instalat la conducerea Partidului Comunist, după Conferința Națională din octombrie 1945. Din Biroul Politic mai fac parte Ana Pauker, Vasile Luca, Teohari Georgescu, Chivu Stoica, Gheorghe Vasilichi și Miron Constantinescu. Însoțit de Lucrețiu Pătrășcanu, reprezintă Partidul Comunist în delegația Română la Conferința pentru încheierea Tratatului de pace de la Paris, 1946. Ministru al Economiei Naționale, 1 decembrie 1946 - 30 decembrie 1947. În discursul de instalare, garantează libertatea inițiativei particulare: "Noi nu vom lua măsuri de cabinet străine de viață, ci vom sta de vorbă cu toți, cu fiecare industrie [...] Industriașului i se va da posibilitatea de a-și valorifica în mod satisfăcător capitalul său". Membru fondator al Federației Foștilor Deținuți Politici și Deportați Politici, martie 1947. Inițiază stabilizarea monetară din august 1947, măsură "profund democratică", care va obliga "întreprinderile particulare, cât și cele ale statului să aibă o gestiune sănătoasă". Decorat de Petru Groza pentru organizarea și aplicarea stabilizării. Împreună cu Petru Groza impune abdicarea regelui Mihai, 30 decembrie 1947. Ministru secretar de stat la Departamentul Industriei și Comerțului, 30 decembrie 1947-14 aprilie 1948. Membru în secretariatul C.C. al P.M.R., alături de Ana Pauker, Vasile Luca, Teohari Georgescu și Lotar Rădăceanu, februarie 1948. Deputat F.D.P. (Frontul Democrat Popular) după alegerile din martie 1948. Prim-vicepreședinte al Consiliului de miniștri, 15 aprilie 1948 - 3 iunie 1952. La 31

octombrie 1948 inaugurează linia ferată Bumbesti-Livezeni: "Părinților și familiilor celor căzuți pe acest șantier, le spunem că împărtășim durerea și îi asigurăm că Partidul și Guvernul le vor purta de grijă". Salută prezența sovietică în România și bilanțurile sale economice din 1949. Sovrompetrol depășise planul de foraj pe primele 6 luni cu 22,2 %. La Plenara C.C. al P.M.R. din 3-5 martie 1949, anunță începutul campaniei de colectivizare a agriculturii. Membrii de partid vor fi "educați în spiritul luptei de clasă necruțătoare împotriva chiaburilor, acești exploataitori odioși și vicleni ai țărănimii muncitoare". Modelul colectivizării îl constituie "agricultura sovietică, bazată pe gospodăria colectivă agricolă, care este considerată cea mai productivă din lume", iar acest model nu poate fi decât *eficient și just*. "În realizarea politicii partidului la sate", afirmă Gheorghiu-Dej în aprilie 1950, "noi mergem pe calea experienței partidului bolșevic, călăuzindu-ne de învățătura tovarășului Stalin că, spre a desfășura o mișcare de masă pentru colectivizare, e nevoie înainte de toate să convingă masa membrilor de partid, pe țărani comuniști, de justetea politicii". Organizează eliminarea grupului antipartinic, Ana Pauker, Vasile Luca, Teohari Georgescu, la plenara C.C. al P.M.R. din 26-27 mai 1952. Presa comunistă consacră victoria lui Gheorghiu-Dej la 31 iunie 1952: "Sub conducerea iubitului nostru tovarăș Gheorghe Gheorghiu-Dej, secretarul general al C.C. al P.M.R., partidul nostru merge cu hotărâre înainte pe drumul aplicării învățăturii leninist-staliniste, pe linia întăririi și consolidării prieteniei cu Uniunea Sovietică, garanția sigură a independenței naționale și a suveranității noastre de stat". Președinte al Consiliului de miniștri, 1952-1955. Gheorghiu-Dej oscilează între geniul lui Stalin și devotamentul pentru Partid. "Genialele idei staliniste", declară el în 1953, "grija și sfaturile prietenești ale tovarășului Stalin, ajutorul frățesc multilateral al Uniunii Sovietice constituie factorul de bază al succeselor dobândite de poporul nostru în construirea unei noi economii și culturi socialiste, în construcția Partidului Muncitoresc și statului democrat-popular". Un an mai târziu, el interzice cultul personalității. La Plenara C.C. al P.M.R. din 19 aprilie 1954, Gheorghiu-Dej cere organizațiilor de partid "să lichideze orice manifestare a cultului personalității. Membrii de partid și

oamenii muncii nemembrii ai partidului trebuie educați în spiritul devotamentului pentru partid, pentru Comitetul său Central, pentru clasa muncitoare, pentru popor - făuritorul istoriei [...] Cultul personalității trebuie lichidat cu desăvârșire, ca incompatibil cu învățătura și ideologia marxist-leninistă". În aprilie 1954 cedează postul de secretar general al P.M.R. lui Gheorghe Apostol. Cu același prilej Nicolae Ceaușescu este promovat în postul de secretar al C.C. al P.M.R. În octombrie 1955 reia funcția de prim-secretar al C.C. al P.M.R., numindu-l pe Chivu Stoica, omul său de încredere, președinte al Consiliului de Miniștri. În decembrie 1955, la Congresul al II-lea al P.M.R., cere "întărirea rolului partidului ca forță conducătoare și călăuzitoare a poporului [...], asigurarea unui înalt nivel în munca ideologică a partidului". Îndoctrinarea comunistă rămâne pentru Gheorghiu-Dej o sarcină majoră: "Trebuie să ne concentrăm și în viitor atenția în direcția creșterii continue a conștiinței socialiste a celor ce muncesc, a intensificării educației patriotice și îmbinării ei cu educația internațională". Nu s-a îndoit niciodată de resursele comunismului: "Avem brațe de muncă destule, avem materiale trebuincioase", declara el în 1947. "Putem face cu puțini bani muncă multă. Putem face minuni. E drept: noi comuniștii nu credem în minuni. Dar credem în puterea de creație a omului. Și avem ferma încredere că vom izbuti [...] Pentru țara noastră pentru poporul nostru nu există decât o singură cale: înainte și numai înainte." În 1961, Gheorghiu-Dej scrutează cu același optimism viitorul țării, al omenirii: "Trăim vremuri minunate, dragi tovarăși. Trăim o epocă ce va intra în istorie ca epoca triumfului deplin al comunismului [...] Urmașii noștri ne vor invidia pentru fericirea de a fi participat la bătăliile timpului nostru, de a fi contribuit la grăbirea viitorului comunist al omenirii". La Plenara C.C. al P.M.R. din 28 iunie-3 iulie 1957, declanșează atacul împotriva adepților destalinizării - Miron Constantinescu și Iosif Chișinevschi -, acuzați, ca și grupul antipartinic din 1952, de deviaționism și oportunism. Se înăsprește filtrul ideologic în cultură și cercetare, iar vânătoarea de *sabotori* în industrie și agricultură se extinde. La Conferința de la Constanța cu lucrătorii din sectorul socialist al agriculturii (3 aprilie 1958) anunță o nouă campanie de represiune: "Trebuie să deschidem

bine ochii acelor tovarăși care se încântă cu visul că lupta de clasă ar fi dispărut, că dușmanul de clasă s-ar fi cumințit. Viața pune în lumină fapte de natură să-i trezească la realitate pe cei ce gândesc așa". Nici în 1959 reacțiunea nu e mai puțin periculoasă. "Rămășițele claselor exploatatoare, elementele reacționare, agenții imperialiștilor străini încearcă și astăzi să strecoare în rândurile tineretului și studenților idei retrograde, naționalist-șovine, antipopulare, să propage învrăjbirea și izolarea națională." Marșul comunismului victorios continuă neabătut. La 27 aprilie 1962 în cadrul unei sesiuni extraordinare a Marii Adunări Naționale, liderul comunist proclamă triumful colectivizării. "Încheierea colectivizării spulberă definitiv teoriile reacționare, că țărănimea ar fi chipurile, refractară socialismului." Dacă la declanșarea acțiunii, în martie 1949, în țară existau 3 067 000 gospodării individuale, în 1962, sectorul socialist cuprindea 96% din suprafața arabilă, iar gospodăriile agricole colective includeau 3 201 000 de familii. Gheorghiu-Dej își admiră realizările: "Orașe și sate își schimbă înfățișarea de la o zi la alta. Oriunde ne aruncăm privirea, în orice colț al țării, vedem noi uzine și fabrici, noi schele și tot mai întinse și mai rodnice ogoarele gospodăriilor colective și de stat". Moare la 19 martie 1965 ("Universul " nr. 151/7 iulie 1946; nr. 223/29 octombrie 1946; nr. 279/4 decembrie 1946; nr. 98/2 mai 1947; nr. 257/9 noiembrie 1947; "Scânteia", nr. 357/20 octombrie 1945; nr. 1010/31 decembrie 1947; nr. 1607/14 decembrie 1949; nr. 1378/18 martie 1949; nr. 2389/2 iunie 1952; nr. 4089/17 decembrie 1957; nr. 4277/26 iulie 1958; nr. 4453/20 februarie 1959; nr. 5343/9 noiembrie 1961; nr. 4815/22 aprilie 1960; nr. 5515/1 aprilie 1962; GH. GHEORGHIU-DEJ, *Lupta de clasă în România în etapa actuală*, Editura P.M.R., 1950, p. 9; *Articole și Cuvântări*, Editura pentru literatură politică, 1953, p. 341; *Articole și Cuvântări*, Editura de stat pentru literatură politică, 1955, pp. 279, 305; *Articole și Cuvântări*, decembrie 1955-iulie 1959, Editura Politică, 1959, pp. 31, 48; *Raport cu privire la încheierea colectivizării și reorganizarea agriculturii prezentat la sesiunea extraordinară a Marii Adunări Naționale*, Editura Politică, București, 1962, pp. 5, 13, 14; ***, *Partidul conduce tineretul spre un viitor luminos*, Editura Tineretului,

1951, pp.33-34; *** , *Lui îi dăm votul și încrederea noastră*, București, 1946; *** , *Gh. Gheorghiu-Dej*, Editura P.M.R., 1951).

III. FIGARO (pp.22-25)

- p.24. " I-am identificat pe cel pe care îl lăsasem la Securitate, zdrobit de tortură.Era Iancu Robu"

Iancu Robu a fost arestat la 26 septembrie 1948. Învinuit de "crimă de uneltire contra ordinii sociale" (C.p., art.209, pct. 3) și "crimă de înaltă trădare prin necredință" (C.p., art.190, al.1). Condamnat la 20 de ani temniță grea, 5 ani degradare civică. Iancu Robu furnizase colonelului Gheorghe Căraușu patruzeci și cinci de ordine operative, în copie, primite prin rețeaua Inspectoratului de Siguranță Craiova. Pentru detalii, vezi, *Memorii*, I, p.396.

IV. BILANȚ FUNEST (pp. 25-30)

- p.25. "hazardul sau mâna Creatorului îl așezaseră pe Lucian Popescu"

Lucian Popescu s-a născut la 8 februarie 1931. Ca elev de liceu, a fost recrutat de Sergiu Mandinescu în M.N.R.O. Arestat la 16 septembrie 1948. Judecat, în iunie 1949, în procesul M.N.R.O. Achitat.

- p.25. "Se găseau alături de mine oameni de toate vârstele și de toate categoriile: de la țărani, ca Gheorghe Baloșin, octogenarul din Padeș, până la colonei de stat major, de la călugări, ca starețul Gherasim Iscu, până la elevi de liceu, ca Silviu Căraușu, Adrian Gutuescu"

Gheorghe Baloșin nu a fost inclus în procesul M.N.R.O. de la Craiova, din iunie 1949.

Gherasim Iscus s-a născut la 21 ianuarie 1912, în comuna Poduri, județul Bacău. Absolvent al Facultății de Teologie. Stareț la Mănăstirea Tismana, județul Gorj. Cooptat în M.N.R.O., în noiembrie 1947. Participă la întâlniri conspirative la locuința colonelului Petre Grigorescu. Adăpostește partizani din M.N.R.O. la Mănăstirea Tismana. Arestat la 28 septembrie 1948. Condamnat în iunie 1949 la 10 ani temniță grea și 3 ani degradare civică pentru "crimă de uneltire contra ordinii sociale" (C.p., art. 209, pct.3). Moare în timpul detenției, după unele surse, la Târgu-Ocna, în 1953 (CONSTANTIN C. FINANȚU, *Viața unui om obișnuit după 23 august 1944*, în volumul *Din documentele rezistenței*, Arhiva A.F.D.P.R., vol.I, 1991, p.188. Figura starețului Iscu este evocată și de RICHARD WURMBRAND, în volumul *Cu Dumnezeu în subterană*, traducere de Marilena Alexandrescu-Munteanu și Maria Chilian, Editura Casa Școalelor, București, 1993, pp.99-104).

Adrian Gutuescu s-a născut la 24 aprilie 1921. Fiind elev de liceu, a avut legături cu M.N.R.O. prin Sergiu Mandinescu. Arestat la 25 septembrie 1948. Judecat în iunie 1949. Condamnat la 1 an închisoare, cu suspendare.

p. 28. "el nesocotea ordinele, ajungând cu Toma Calotescu, pe malul Dunării"

Toma Calotescu s-a născut la 9 aprilie 1929, la Craiova. Ca absolvent de liceu, a fost implicat în M.N.R.O. Arestat în septembrie 1948, împreună cu Sergiu Mandinescu, în timp ce încercau să treacă frontiera în Iugoslavia. Condamnat la 6 luni închisoare în procesul M.N.R.O. din iunie 1949.

p.29. "Mai târziu, în preajma procesului, când am stat cu unul dintre colocatarii celulei sale, Virgil Tălpășanu"

"AM DEVENIT ANTICOMUNIST DUPĂ CE AM CITIT MULTĂ LITERATURĂ COMUNISTĂ"

- Interviu cu Virgil Tălpășanu -

OCTAVIAN ROSKE: Cum ați ajuns la penitenciarul din Craiova?

VIRGIL TĂLPĂȘANU [născut la 11 decembrie 1927 în comuna Talpaș, jud. Dolj; inginer constructor] : Am făcut parte din grupul de rezistență condus de studentul Gheorghe Ionescu. Componenta era heteroclită ca opțiuni politice. Începutul s-a făcut în 1946, prin participări la demonstrații monarhiste și întâlniri cu elevii de la liceele teoretice. Existau în grupul nostru două curente: primul cerea ieșirea la luptă armată împotriva sovieticilor; celălalt se pronunța pentru o acțiune spirituală, profundă și de durată. Câștig de cauză a avut acesta din urmă. Îl citisem pe Blaga și credeam că trebuie să ne sprijinim acțiunile pe un fundament moral, nonviolent, ca acela propovăduit de Tolstoi sau Gandhi. În iunie 1948 au început arestările, iar în octombrie m-au prins și pe mine.

O.R.: Unde s-a desfășurat ancheta?

V.T.: La penitenciar, în Craiova. O conducea maiorul Vasilescu, secondat de un plutonier, Petrescu. Când mă bătea, Petrescu țipa la mine: *viperă idealistă*. Mă acuza că răspândisem în liceele din Craiova concepții mistice, naționaliste, idealiste. M-au condamnat la patru ani închisoare corecțională. Din lot mai făceau parte Ilie Marineanu, Miron Preda, Ion Capac și alții. În toată perioada de anchetă am stat singur în celulă.

O.R.: Care erau condițiile de detenție la Craiova?

V.T.: Mâncarea era sub orice critică. Primeam 250 grame de pâine în fiecare zi, un polonic de terci și o ciorbă greu identificabilă. Ajunsesem în ultimul hal de subnutriție. Am înțeles că doreau să ne extermină prin foame. În vara lui 1949, când situația devenise de nesuportat, ne-am sfătuit să declanșăm o grevă. Inițiatorii acestei acțiuni de protest au fost Radu Ciuceanu, Ion Capac și cu mine. Am stabilit să declanșăm greva în momentul când elevii de la liceul de pe strada Vasile Alecsandri ieșeau de la cursuri. Trebuia, în clipa aceea, să ne repezim la fereastră și să strigăm: "Murim de foame! Săriți! Comuniștii ne omoară!" Am ținut bine secretul acțiunii. Nici un tumor n-a reușit să-l dibuiască. După declanșarea grevei am fost băgați, toți trei, la *Neagra* unde ne-au ținut cinci zile. Ion Capac a ieșit mai repede.

O.R.: Ați avut asistență medicală în timpul detenției la Craiova?

V.T.: Era un singur medic în penitenciar, un evreu. Cât am stat eu acolo ne-a vizitat de două ori. Dacă îi spuneai că ești bolnav sau că vrei medicamente îți replica: "Părinții mei au murit la Auschwitz". Nici unul din bătrâni n-a fost dus la infirmerie.

O.R.: Cum s-au purtat gardienii cu dumneavoastră?

V.T.: Exista un gardian, Naidin, care ne ajuta să comunicăm cu familiile. Când intra în celule lua o înfățișare severă. Gardienii, cei mai mulți dintre ei, urlau la noi făcându-ne *criminali* și *bandiți*.

O.R.: Cum s-au adaptat deținuții mai vârstnici la regimul de detenție?

V.T.: Destul de greu. Generalul Carlaonț era într-o stare avansată de epuizare fizică. Avea totuși o speranță: că occidentalii vor interveni. Colonelul Petre Grigorescu s-a purtat bine. Profesorul Mihail Paulian, un om de o rară cultură și de o mare distincție sufletească, a știut să ne insufle curaj. Credea că va fi achitat. A primit cinci ani. Profesorul Ilie Ioan care fusese președintele organizației P.N.Ț. din Dolj, considerat un lider al rezistenței locale, a căutat să ne întărească dragostea pentru pământul românesc.

C.R.: De ce ați considerat necesar să luptați împotriva comunismului?

V.T.: Am devenit anticomunist după ce am citit multă literatură comunistă. I-am citit pe Engels, pe Lenin, am văzut cum ne-au tratat rușii după Războiul de Independență, am văzut cum ne-au tratat și după 1944. În discuțiile cu tinerii din 1946 ne interesau îndeosebi aceste două probleme: primejdia ideologiei comuniste și amenințarea Rusiei. Ne temeam că ocupantul sovietic va încerca să ucidă spiritul poporului român. Ne adunam în cercuri restrânse, de patru, cinci băieți. Foarte puțini dintre elevi sau studenți simpatizau cu comuniștii. Nu puteam să lărgim grupurile, din teamă de tumători, dar și din teama de părinți. Începuse teroarea. La o manifestație monarhistă din 1946 s-a tras în noi. A fost omorât un elev. Țărăniștii și liberalii erau bătuți pe stradă. Comuniștii angajau așa-zisi muncitori, elemente detracate de la periferia Craiovei.

O.R.: Cât de puternică a fost infiltrarea Securității în grupurile de rezistență?

V.T.: Grupul nostru a căzut datorită unui informator. Nu știu cine a fost. Primul arestat a fost șeful nostru, Gheorghe Ionescu, student la litere și filozofie. Am intrat în alarmă, dar n-aveam unde să fug. La anchetă mi-au arătat fotografii de la manifestațiile monarhiste din 1946 și 1947. Ne filaseră tot timpul. Vasilescu intra uneori în timpul anchetei. Supraveghea bătaia. M-au chinuit atât de mult, încât la un moment dat am vrut să mă sinucid. N-am avut curaj s-o fac. Vasilescu mi-a spus-o de la obraz: "Nu vrei să lucrezi pentru noi?" Trebuia să dau informații despre deținuți. I-am spus: "Nu voi accepta să-i lovesc pe ceilalți pe la spate. N-am luptat împotriva voastră cu arma în mână, dar vă consider dușmanii mei ideologici. Acolo unde am scuipat n-am să ling niciodată." Vasilescu a strigat la mine: "Vezi că ești un bandit, o năpârcă veninoasă". Vasilescu era mare vulpoi. Nu lovea direct. Îl trimitea pe Oancă. Acesta mă lega și mă lovea peste față. Mă băteau să recunosc că fac parte dintr-o organizație armată. Vasilescu făcea vizite de noapte. Intra în celule, ne teroriza, ne amenința. În timpul procesului, m-au scos din sală și m-au dus într-un birou unde erau mai mulți securiști. Au făcut presiuni asupra mea să recunosc. M-au dus apoi în sală. Președintele completului de judecată m-a întrebat din nou dacă am făcut parte dintr-un grup armat. Am lăsat capul în jos și am tăcut. În noiembrie 1949, m-au mutat de la Craiova la Aiud. M-au eliberat la 23 aprilie 1953.

V. "PĂCAT DE TINEREȚEA VOASTRĂ" (pp.30-35)

- p.31. *"crizele de sinceritate ale lui Paul Vlădescu includea nume după nume: Florin Demetriu, Marin Dondoe, Valeriu Ionescu, Eugen Ciobanu"*

Florin Demetriu, student la Facultatea de Medicină, nu a fost inclus în procesul M.N.R.O. A avut legături cu Vlad Drăgoescu. **Marin Dondoe**, student la Politehnică în București, a fost

recrutat în M.N.R.O. de Vlad Drăgoescu. Condamnat la doi ani închisoare corecțională în procesul M.N.R.O. din iunie 1949. Alte detalii în *Memorii*, vol.I, pp. 413-416.

Valeriu Ionescu s-a născut la 18 ianuarie 1926 la Craiova. Student la Facultatea de Medicină din București. Recrutat în M.N.R.O. de Vlad Drăgoescu. Contacte cu mișcarea de rezistență din Munții Neamțului. Arestat la 2 noiembrie 1948. Judecat în procesul M.N.R.O. Condamnat la 10 luni închisoare corecțională, cu suspendare.

Eugen Ciobanu s-a născut la Lugoj, la 18 martie 1929. Tatăl său, maiorul Ciobanu, din regimentul 1 Dorobanți - Dolj, căzut în luptele de la Stalingrad, la 20 noiembrie 1942, fusese decorat post-mortem cu ordinul "Mihai Viteazul", clasa a III-a. Studii: Facultatea de Drept. Implicat în M.N.R.O., prin legăturile sale cu Sergiu Mandinescu. Arestat la 28 septembrie 1948. Condamnat în procesul M.N.R.O., la 7 luni închisoare corecțională. Eliberat la 27 octombrie 1949. Arestat din nou în ianuarie 1950 sub acuzația de participare la organizația subversivă Reorganizarea tineretului regalist. Internat în colonie de muncă (Decizia M.A.I. nr. 218/8.XII.1950), sub acuzația de "atitudine dușmănoasă împotriva guvernului". Eliberat la 12 ianuarie 1952.

VI. METASTAZA (pp.35-41)

- p.37. "Pentru a făuri revoluția, după cum suna sloga-
nul vremii, fără vărsare de sânge, Ministerul
de Interne trebuia să aducă la putere mult
chinuita și mult ignorata clasă muncitoare"

Nimic mai firesc ca regimul comunist, instituit la 6 martie 1945, să transforme Ministerul de Interne într-o pârghie a mecanismului puterii. La început, sub controlul lui Teohari Georgescu se aflau Poliția, Jandarmeria, Pompieri, administrația de stat și finanțele locale, precum și alte direcții cu caracter neoperativ. Au intrat ulterior sub patronajul aceluiași minister Institutul de Statistică, Serviciul pentru Aplicarea Armistițiului, Oficiul pentru Reconstrucție al Moldovei

și Inspectoratul General pentru Colectarea Cerealelor. După 10 septembrie 1947, un secretariat general pentru trupe din M.A.I. va coordona activitățile Jandarmeriei, Grănicerilor și Pompierilor. Apariția Direcției Generale a Securității Poporului, la 30 august 1948, va da un alt relief Ministerului de Interne. În ianuarie 1949, poliția își schimbă vechea denumire, devenind Direcția Generală a Miliției. Trupele de Securitate apar în februarie 1949 (Decretul 455/1949). Încă o lovitură aplicată vechiului regim datează din 1951, când Teohari Georgescu acaparează Arhivele Statului, până atunci în subordinea Ministerului Învățământului (Decret 17/1951). Practic, după 1951, toate serviciile informative trec sub controlul Ministerului de Interne: serviciul de informații al armatei (H.C.M. 263/1951), serviciul special de informații subordonat președinției Consiliului de Miniștri (Decret 264/1951), Direcția Generală a Securității Poporului, transformată în 1951 în Direcția Generală a Securității Statului, va dobândi ponderea unui Minister al Securității Statului (Decret 324/1952). Mișcare provizorie, întrucât în septembrie 1953, cele două ministere colos vor fuziona (Decret 365/1953), lista atribuțiilor instituției create fiind impresionantă: informații externe, contraspionaj și contrasabotaj, paza demnitarilor, filajul și cercetările penale, contrainformațiile armatei, miliției și penitenciarelor, contrainformații radio și filajul corespondenței, administrarea penitenciarelor și coloniilor de muncă, coordonarea pompierilor și a trupelor M.A.I., administrarea Arhivelor Statului și a gospodăriei comunale, evidența operativă și organizarea corpului de inspectori. Coabitarea durează până în 1956, când se organizează două departamente în cadrul aceluiași minister: Securitatea și Internele. O altă achiziție făcută de echipa lui Alexandru Drăghici este Departamentul metalelor rare, preluat de la Ministerul Minelor (H.C.M. 109/1958), transformat ulterior în Direcția generală minieră (H.C.M. 1422/1958), iar mai târziu în Departamentul minelor neferoase M.A.I. (H.C.M. 182/1959), care abia în 1961 va reintra în subordinea Ministerului Minelor (H.C.M. 200/1961), una din puținele concesii făcute de Alexandru Drăghici și locuitorii săi. Aparatul de Securitate este întărit în 1963, păstrându-și ascendentul asupra relațiilor externe, armatei, miliției, penitenciarelor, unităților economice,

transporturilor interne și internaționale (Decret 141/1960). Departamentul Securității Statului se consolidează în 1967 (H.C.M. 2306/1967), pregătindu-se de fapt divorțul celor două compartimente și revenirea la situația din 1952, de astă dată Ministerul Securității Statului primind denumirea de Consiliul Securității Statului (Decret 295/1968), structura fiindu-i stabilită prin acte normative separate (H.C.M. 745/1968 și H.C.M. 1142/1971). O mențiune specială merită Trupele de Securitate înființate în 1949, ca forțe de intervenție. În vara anului 1952 trupele de Securitate numărau 30 600 de membri, din care 1 956 ofițeri, 2 213 subofițeri, 26 333 militari în termen și 93 personal civil.

- p. 38. "N.K.V.D.-ul sovietic, școală înaltă, cu tradiție și reputație, cu cadre ultraselecționate și cu succese adunate în cursul ultimului război mondial"

Să amintim aici câteva din succesele N.K.V.D.-ului în timpul celui de-al doilea Război mondial. În decembrie 1941, un grup de agenți polonezi N.K.V.D. conduși de Marceli Nowotko, Boleslaw Wolojec și Pawel Finder au fost parașutați în Polonia pentru a reactiva Partidul Comunist. Finder l-a contactat pe Wladyslaw Gomulka, numindu-l secretar al organizației de partid din Varșovia. Pentru a diminua zona de influență a Armatei Naționale, Nowotko, urmând instrucțiunile primite de la N.K.V.D., a denunțat Gestapo-ului numeroși luptători din rezistența poloneză, iar Gomulka s-a ocupat de pregătirea gărzilor patriotice de orientare comunistă, o replică militară la Armia Krajowa. La 23 iulie 1944, din ordinul lui Stalin se înființa Comitetul Național de Eliberare de la Lublin, nucleul viitorului guvern comunist. După ce trupele germane au înăbușit insurecția de la Varșovia în august 1944, Stalin a trimis un detașament N.K.V.D. pentru a lichida rămășițele Armatei naționale. În fruntea acestui corp special a fost numit generalul Ivan Aleksandrovici Serov, coordonatorul deportărilor din Caucaz. În ianuarie 1945, comuniștii transformau comitetul de la Lublin într-un guvern provizoriu.

Foarte eficiente au fost și acțiunile de influențare a opiniei

publice occidentale în favoarea Uniunii Sovietice. Astfel, directorul secției de legături anglo-sovietice din Ministerul Informațiilor de la Londra, H.P. Smolka, lucra ca agent N.K.V.D. Născut la Viena în 1912, dintr-o familie de evrei austrieci, Smolka s-a stabilit la Londra în 1933. Publică în "The Times" articole despre Uniunea Sovietică, prezentând gulagul ca pe un experiment pozitiv în reforma socialistă. După invadarea Uniunii Sovietice de către Germania, Churchill i-a cerut ministrului Informațiilor să atenueze resentimentele față de sistemul comunist. Smolka, devenit, prin naturalizare, Smollett, a coordonat acțiunea de îmbunătățire a imaginii Rusiei, folosind două metode: limitarea sentimentului antisovietic în lumea britanică și atenuarea propagandei stângiste practicate de comuniștii englezi. Prin influența sa, Ministerul Informațiilor a blocat toate comentariile defavorabile lui Stalin, iar prin Smollett și Guy Burgess, producător la B.B.C., N.K.V.D.-ul a reușit să *narcotizeze* sentimentele antisovietice (CRISTOPHER ANDREW, OLEG GORDIEVSKY, K.G.B. - *The Inside Story of its Foreign Operations from Lenin to Gorbachev*, London, 1991, pp. 333-338; 353-354).

- p. 38. "eminențele cenușii ale noului minister: generalul Nicolschi, generalul Pantiușă, colonelul Dulberger-Dulgheru, colonelul Sepeanu și alții"

Alexandru Sergheevici Nicolschi s-a născut la 2 iunie 1915 la Chișinău. Tatăl său se numea Alexandru Grünberg. Mama, Rozalia. Studii: 8 clase. Lucrează ca tehnician la Centrala telefonică din Chișinău. În 1932 intră în U.T.C. Arestat de Siguranță pentru activități comuniste. Eliberat după două săptămâni. Activează în Comitetul Regional Antifascist, în 1934. Recrutat de N.K.V.D. în 1940. Trece clandestin frontiera în România la 26 mai 1941. Arestat și anchetat de S.S.I. Condamnat la muncă silnică pe viață pentru spionaj în favoarea Uniunii Sovietice (sentința nr. 481/7 iulie 1941, Curtea Marțială, Comandamentul IV Teritorial). Detenția la Aiud, 1941-1944. Comisar șef al Direcției Generale a Poliției, 1945. Șeful Corpului Detectivilor în Direcția Generală a Poliției,

1946-1947. Subdirector al Direcției Poliției de Siguranță, 1947-1948. Subdirector al Direcției Generale a Siguranței Securității Statului, 1948-1953. Membru în Comisia M.A.I. pentru întemări administrative, 1952 (Decizia M.A.I. nr. 744/1952). Patronează acțiunile de reeducare de la Pitești, Gherla, Canal, 1949-1952. Secretar general al M.A.I., 1953-1961. Trecut în rezervă la 31 ianuarie 1961. Decorat în 1971 de Nicolae Ceaușescu pentru merite deosebite în construirea socialismului. A locuit, până la decesul survenit la 17 aprilie 1992, în apartamentul din str. Olga Bancic nr. 7 din București. Incinerat la Crematoriul din București la 20 aprilie 1992. După decembrie 1989, cazul Nicolschi a beneficiat de o substanțială bibliografie (cartea lui VIRGIL IERUNCA, *Fenomenul Pitești*, reeditată la Editura Humanitas în 1990, atrage atenția asupra implicării lui Nicolschi în ororile Reeducării; cartea lui DUMITRU BACU, *Pitești. Centru de reeducare studențească*, reeditată în România în 1991, la editura Atlantida, nu adaugă mărturii noi la ipoteza construită de Virgil Ierunca, lista prezumtivilor vinovați urmând să fie completată de viitoare investigații; nici volumul lui CONSTANTIN DUMITRESCU *Demascarea*, importantă relatare a unui martor ocular al Reeducării, nu contribuie la reconstituirea mecanismului represiv; lipsesc deocamdată mărturiile din interiorul aparatului Securității, iar până la publicarea integrală a procesului Reeducării din 1953, responsabilitățile conducătorilor Ministerului de Interne rămân sub un con de umbră. Nicolschi n-a încetat să se disculpe, arătându-se chiar nedumerit că i se pot aduce acuzații atât de grave, tocmai lui, unul din personajele cheie în operațiunea de distrugere a opoziției anticomuniste. Se disculpă în filmul documentar *Memorialul Durerii*, episodul II, difuzat la Televiziunea Română în august 1991, dar și în interviul acordat lui Lucian Popescu și Mihnea Măruță în revista "Nu", nr. 51/ septembrie 1991, p. 12 și nr. 53/octombrie 1991, p. 12. Din păcate, mărturiile împotriva lui Nicolschi, diseminându-se în presă, nu s-a putut constitui o bază solidă de date. Amănunte despre participarea lui Nicolschi la anchete oferă PAUL ILIESCU, *Minți, generale Nicolschi!*, publicat în "Baricada" nr. 87/3 septembrie 1991; ADRIANA GEORGESCU, fosta șefă de

cabinet a gen. Nicolae Rădescu, *File din procesul comunismului: Nicolschi*, în "22", nr. 106/8-14 februarie 1992, pp. 8-9; VALERIU SABĂU, *Un fost deținut politic la Pitești afirmă: Nicolschi minte cu nerușinare*, în "Expres" nr. 115/14-20 aprilie 1992, pp. 8-9. Utile, ca sursă de informație, sunt și volumele *Din documentele rezistenței*, publicate de A.F.D.P.R. în 1991; date biografice conțin și articolele lui NEAGU COSMA, *Mai întâi a fost brigada mobilă*, în "Spionaj - Contraspionaj", nr. 4/septembrie 1991, p. 3 și MIHAI PELIN, *Fenomenul Pitești așa cum a fost în "Totuși iubirea"*, nr. 57/1991, p. 7. Despre mulțimea de articole cu caracter retoric sau emoțional, nu are rost să vorbim aici, ele neaducând informații noi despre Nicolschi. O încercare meritorie situată la frontiera dintre reconstituire istorică și demers gazetăresc a făcut Marius Oprea în serialul publicat în "Cuvântul", în nr. 12-14, martie - aprilie 1992. Apariția lui Nicholschi la Televiziunea română ca și moartea sa au declanșat un nou val de articole din care amintim aici doar câteva: NICOLAE NISTOROIU, *L-am văzut pe Nicolschi mort*, în "Zig Zag", nr. 106/23-29 aprilie 1992, pp. 1, 6; RADU SERGIU RUBA, *A fost liber până în ultima clipă*, în "Tinerama", nr. 74/24-30 aprilie 1992, p. 5; AURELIA BORIGA, *Nicolschi - Spion N.K.V.D. intrat în pușcărie*, în "Zig Zag", nr. 107/30 aprilie - 6 mai 1992, p. 6).

Gheorghe Pintilie poreclit Pantiușa Bodnarenco s-a născut la 9 noiembrie 1902 în Uniunea Sovietică. Recrutat de N.K.V.D. pentru acțiuni în România. Considerat "omul cel mai apropiat de Gheorghiu-Dej". Implicat în asasinarea lui Ștefan Foriș, anchetarea lui Lucrețiu Pătrășcanu și anihilarea tripletei Ana Pauker, Vasile Luca, Teohari Georgescu. Director al Direcției Generale a Securității Poporului, 1948. Prim locțiitor al ministrului de interne, 1950-1963. Președintele Comisiei M.A.I. pentru internări administrative (Decizia M.A.I. nr. 744/1952). Decorat de Nicolae Ceaușescu în 1971.

Mișu Dulberger, zis și Dulgheru s-a născut la 4 decembrie 1917 la Tecuci. Activitate în S.S.I., 1945-1948. Inspector general în Direcția Generală a Statului. Directorul Direcției a V-a Cercetări din Direcția Generală a Securității Poporului, 1948-1952. Implicat în anchetarea lotului Pătrășcanu, 1950-1952 și în pregătirea procesului de la Canal, 1953.

Eliberat în 1955. Epurat din M.A.I. (Ordinul nr. 2385/5 mai 1955). A emigrat în Israel în 1984.

Tudor Sepeanu s-a născut la 23 octombrie 1914 la București. Studii: Facultatea de Drept, Școala de Ofițeri de Cavalerie din Târgoviște. Reporter la ziarul "Lupta". Ca sublocotenent, demisionează din armată. Concentrat la Batalionul de evrei 1016 de la Sărata și Baldovinești, 1942. Încadrat în M.A.I. la 10 martie 1945. Inspector la Direcția Generală a Siguranței Statului. Director al Securității Capitalei, 1948-1950. Excluz din P.C.R., 1950. Acuzat de colaborare cu Siguranța vechiului regim și persecuții împotriva evreilor din batalionul de muncă în 1942-1943. Trecut în rezervă (Decizia M.A.I. nr. 121/30 aprilie 1952). Lucrează la Ministerul Energiei Electrice, 1952-1953. Arestat la 11 martie 1953. Anchetat în legătură cu mijloacele de tortură folosite în timpul Reeducării la Pitești, Gherla și Canal. Într-o declarație făcută la 16 martie 1954, Sepeanu recunoaște că era la curent cu metodele Reducării: "Este adevărat că eu știam despre faptul că în acțiunea de demascare se întrebuintează și metoda bătăii [...] mă consider vinovat de toate torturile și ororile săvârșite în penitenciare în urma acțiunii de demascare". Prin sentința nr. 101/16 aprilie 1957 a Tribunalului Militar al Regiunii a II-a Militare, Sepeanu a fost condamnat la 8 ani muncă silnică și confiscarea totală a averii, pentru infracțiunea de instigare la crimă și acte de teroare. Recursul i-a fost respins de Tribunalul Suprem (Decizia nr. 563/14 octombrie 1957). A fost eliberat la 13 noiembrie 1957 (Decretul 534/1957).

p. 39. "Cu eliminarea lui Pătrășcanu, Partidul Comunist începea răfuiala cu proprii săi oameni"

Epurările din P.C.R./P.M.R. conțineau în preambul un exercițiu de sinceritate, o exhibare autobiografică, o culpabilizare publică, procedeu psihologic folosit frecvent în procesele staliniste din 1937 și reluat mai târziu în angrenajul penitenciarului românesc, cu avaturile sale, Demascarea și Reeducarea. Verificările cerute de biroul Politic al C.C. al P.M.R. au fost declanșate în noiembrie 1948, sute de mii de muncitori, țărani sau intelectuali fiind constrânși să apară în

fața unor Comisii speciale. "În fața unei Comisiuni de verificare, de pildă, doi tovarăși au scos la iveală, din proprie inițiativă, greșeli de-ale lor, pe care nu le cunoșteau decât ei singuri, dovedind că deși au greșit, ei au tras în mod autocritic concluziile cuvenite și deci partidul poate avea încredere în ei." Demascarea genera un act de autoflagelare. "Numai elemente lipsite de devotament față de partid, sau chiar dușmănoase față de partid, pot încerca să inducă în eroare Comisia, să scape elementele vrăjmașe sau să ascundă propriile lor lipsuri, precum și ale altora. În fața unei Comisiuni din Capitală, de pildă, s-au găsit membri de partid care s-au pus pe o poziție străină spiritului de partid, educației muncitorești și moralei proletare, acoperindu-se reciproc" (***, *Verificându-și activul, Partidul se întărește*, Editura P.M.R., 1949, pp.22-23).

p. 39. "Formată pe teritoriul sovietic, Divizia Tudor Vladimirescu adusesse cu sine, la întoarcerea în țară, o scursură umană"

Nucleul diviziei de voluntari Tudor Vladimirescu l-au alcătuit cei 876 de prizonieri participanți la conferința organizată în lagărul sovietic nr. 99 în ianuarie 1942. Rezoluția redactată aici a fost trimisă Comandamentului Suprem al Armatei Roșii. În februarie 1942 apare "Graiul liber", primul ziar al prizonierilor români din Uniunea Sovietică. Presiunile asupra prizonierilor s-au intensificat însă în 1943. În timp ce activiștii comuniști cutreierau lagărele în căutare de aderenți, organizând ore de educație politică și îndoctrinare stalinistă, postul de radio cominternist "România liberă" făcea propagandă bolșevică. O versiune idilică a prizonieratului din Uniunea Sovietică ne oferă Valeriu Câmpeanu în volumul său de amintiri publicat în 1946. Conform mărturiei sale, în lagărul 160 de la Susdal, programul zilnic se desfășura lejer. Deșteptarea, la ora 7. Până la ora 8, toaleta. Săpunul nu lipsea niciodată, iar spălătorul funcționa întotdeauna. La ora 8, educație fizică: 15 minute. La 8.15, apelul. La 8.30, masa de dimineață. Rația zilnică de calorii: 3 000-4 000. După masa de dimineață, program de voie: lectură, sport, muzică, plimbări. Prânzul la ora 13. Apoi, somn până la ora 17. După-amiază, program de voie: sport, lectură,

bridge, şah. După masa de seară, apelul la 21.30. Stingerea la ora 22. În realitate, condițiile din prizonierat au fost la limita supraviețuirii. La Oranchi (lagărul 74) se dădea 1 200-1 500 calorii pe zi. Până în luna mai 1943, nu a existat carne în hrana prizonierilor. În câteva luni, militarii ajungeau la o greutate de 43-45 kg. Ajutoarele venite din Statele Unite în mai 1943 (15 camioane cu lapte condensat și conserve de carne) au îmbunătățit parțial situația. Într-un alt lagăr, la Lebediansk, în decembrie 1942, mureau zilnic 70-80 de prizonieri. Aici se aflau aproximativ 2 000 de prizonieri români în tranzit. În lagărul Elabuga din Urali, considerat unitate de pedeapsă, prizonierii cărau lemne înhămați la sănii (opt oameni la o sanie). Norma era de 7 m³, dar în mod normal nu se făceau decât 2 m³. În lagărul Susdal, la est de Moscova, foamea a făcut sute de victime printre prizonierii români. Se muncea la tăiatul lemnului, în pădure, cinci-șase ore. La Mănăstârca, unde se aflau aproximativ 5 000 de ofițeri, refuzul de a munci se pedepsea cu carcera. Pentru recalcitranți existau barăci speciale de pedeapsă.

Când sovieticii au considerat că adunaseră un număr mulțumitor de voluntari, s-a convocat conferința de la Krasnogorsk (3-4 septembrie 1943). În prezidiul conferinței se aflau col. Mihai Maltopol, lt. col. Nicolae Cambrea, lt. col. Iacob Teclu, mr. Marin Badea, sg. Gh. Levinte și comuniștii Ana Pauker, Dumitru Popescu și Gheorghe Stoica. Din partea sovieticilor, colonelul Samoilov. Conferința a hotărât ca obiectivul politicii viitorului guvern să fie "prietenia cu Uniunea Sovietică". Cei 200 de delegați au ales un comitet de 21 persoane care urma să stabilească mijloacele de colaborare cu sovieticii. La 18 septembrie 1943 s-a lansat un apel pentru formarea de noi unități de voluntari, sub protecția lui Stalin. Kremlinul și-a acordat formal binecuvântarea la 2 octombrie 1943. Divizia 1 voluntari români se va numi *Tudor Vladimirescu* și va avea în funcția de comandant pe lt. col. Nicolae Cambrea. Locțiitor al comandamentului va fi Mircea Haupt, iar șef de stat major, lt. col. Iacob Teclu. Tabăra unității de voluntari va fi stabilită la Selțe, în regiunea Riazan. La 15 noiembrie 1943, se va da primul ordin de zi. Armamentul unității provenea din depozitele sovietice, iar instruirea ostașilor se făcea după

regulamentele militare rusești. Sistemul de organizare prelua rolurile aparatului politic din Armata Roșie, cu loțiitori politici, de la divizie până la pluton. Loțiitorul politic al diviziei era mr. Ștefan Iordanov, înlocuit ulterior de mr. Laurențiu Tulceanu. La regimente, plt. Mihai Burcă, cpt. Dumitru Coliu, cpt. Gheorghe Stoica și cpt. Petre Borilă. Toți loțiitorii politici erau membri P.C.R. Secția de Educație și Cultură a diviziei era condusă de mr. Dumitru Petrescu, viitorul șef al Inspectoratului E.C.P. din armata română. Aparatul politic al diviziei însuma aproape 500 de oameni, din totalul celor 10 000 de voluntari. Începând cu 15 decembrie 1943, divizia *Tudor Vladimirescu*, va edita ziarul "Înainte". La 30 martie 1944, voluntarii au depus jurământul militar, după un text care nu menționa persoana regelui. La 21 august 1944, divizia a primit ordin să se deplaseze spre frontul Iași-Chișinău, iar la 28 august, *pandurii* intrau în Iași (VALERIU CÂMPEANU, *Prizonier la ruși. Note de lagăr*, Editura Eminescu, București, 1946, pp. 25-26; col. CONSTANTIN NICOLAE, lt. col. PETRE ILIE, *Armata română pe drum de luptă și victorii*, București, 1973, pp. 24-64; Pentru regimul din prizonierat vezi AUREL STATE, *Drumul Crucii*, Editura Litera, București, 1993; informații despre condițiile din prizonierat pot fi găsite în serialul *Români în infernul roșu*, publicat de ziarul "Dimineața" în septembrie-octombrie, 1991 și în mărturiile reproduse de "Revista de istorie militară", îndeosebi începând cu 1991).

- p. 39. "armata regală trebuia să devină, în cel mai scurt timp, o *armată a poporului*"

Democratizarea armatei române a vizat în primul rând eliminarea ofițerilor de formație veche, cu antecedente pe frontul de Răsărit sau cu opinii anticomuniste. În același timp, fidelitatea față de ocupantul sovietic a fost răsplătită cu promovări în aparatul de comandă. Dezvoltarea unui mecanism de selecție construit pe criterii exclusiv politice a permis Partidului Comunist Român să transforme fosta armată regală într-un eșalon sever ideologizat. Preluându-se modelul bolșevic, s-a mărit ponderea comisarului politic și a presiunii propagandistice, până la dizolvarea valorilor tradiționale de

onoare, patriotism și camaraderie. Cât despre caracter, acesta a fost mutilat și otrăvit cu lozincile *luptei de clasă*. La început, instructorii pentru propagandă au fost selecționați din aparatul de educație al diviziei *Tudor Vladimirescu*. În aprilie 1945, peste 1 000 de cadre militare au fost transferate de pe frontul cehoslovac direct la București. După ce Gheorghiu-Dej a *trasat linia*, loctiitorul politic al diviziei *Tudor Vladimirescu*, Dumitru Petrescu, a început cursurile de instruire, sub patronajul activiștilor P.C.R. și ai reprezentanților guvernului Petru Groza. La terminarea cursului, propagandiștii au fost integrați în armata română, ca ajutori de comandanți pentru munca de educație și cultură. Meritele propagandiștilor comuniști vor fi recunoscute doi ani mai târziu, printr-un ordin de zi pe armată: "1 005 panduri au fost trimiși în Armata Română punând bazele Aparatului de Educație în cele două armate operative de pe frontul antihitlerist. Lotul 1 005 a determinat o adâncă și pozitivă prefacere moralo-politică în sânul unităților Armatei I-a și a IV-a". Pătrunderea aparatului politic în armată a urmărit două obiective: distrugerea mentalităților vechi și consolidarea modului de gândire comunist, ceea ce, în terminologia oficială, însemna "mobilizarea elementelor cinstite din armată în lupta împotriva elementelor reacționare" și "formarea unei armate noi în slujba poporului și pentru binele poporului". La 8 mai 1945 s-a creat, prin Ordinul general nr. 29, *Direcția Superioară a Educației, Culturii și Propagandei*. Șefii serviciilor de propagandă din marile unități militare deveneau ajutori de comandanți, dublarea sistemului de comandă militară cu cel politic operând până la nivel de companie. În fruntea Direcției Superioare a Educației, Culturii și Propagandei (E.C.P.) a fost numit gen. Victor D. Precup. La 2 octombrie 1945, Direcția Superioară E.C.P. va fi transformată în Inspectoratul General al Armatei pentru Educație, Cultură și Propagandă, condus de gen. Dumitru Dămăceanu, inspector general E.C.P., activitatea fiind însă coordonată în continuare de col. Dumitru Petrescu, subinspector, avansat în septembrie 1946 ca inspector general E.C.P. Prin Decretul nr. 1670 din 5 octombrie 1948, Inspectoratul General E.C.P. se transforma în Direcția Superioară Politică a Armatei (D.S.P.A.), preluând și atribuțiile organizațiilor P.C.R. în armată. În fruntea direcției va fi numit

Petre Borilă, membru C.C. al P.C.R. În 1964, D.S.P.A. s-a transformat în Consiliul Politic Superior (C.P.S.).

Prin aparatul de propagandă din armată, Partidul Comunist a confecționat o imagine favorabilă Uniunii Sovietice și țărilor satelizate, un suport ideologic pentru extinderea dominației Partidului Unic. Scopul propagandei era deghizat adesea în formule demagogice. "Crearea aparatului de educație în armată, se afirma într-o broșură de propagandă electorală din 1946, va suplini lipsa de pregătire civică a ostașului și îi va îmbogăți nivelul lui [sic!] cultural, politic și civic, transformându-l din instrumentul orb în slujba unei clici, în ostaș conștient, în slujba Poporului, a Regelui și a Țării."

Metodele de propagandă comunistă variaua în funcție de nivelul trupei. Iată câteva instrumente: afișul propagandistic, gazeta de perete, conferința politică, lecția politică, ora ostașului, colțul ostașului. În unități circulau cu preponderență ziarele "Scânteia" și "România Liberă". De la 15 iulie 1945, în toate unitățile militare se va distribui ziarul "Glasul armatei", editat sub controlul E.C.P., la început bisăptămânal, iar după 25 octombrie 1946, cotidian. După 8 mai 1945 apărea și ziarul "Pentru Patrie", organul de presă al diviziei "Horia, Cloșca și Crișan". Din 1947 se va publica și revista "Armata", periodic de educație și cultură militară, editat de Inspectoratul General al Armatei pentru Educație. Revista apărea sub conducerea colonelului Valter Roman. Sovieticii erau și ei prezenți în presa armatei. Începând cu 25 februarie 1945 s-a difuzat în unitățile militare ziarul "Vestea Nouă", editat de secția militară A.R.L.U.S. La radio se difuza, de asemenea, sub controlul E.C.P., emisiunea Ora armatei.

În marile unități militare, serviciile E.C.P. aveau autonomie deplină, locțiitorii politici fiind abilitați să ia legătura cu Direcția, fără aprobarea comandantului. În fapt, prezența locțiitorului politic impunea în toate unitățile militare punctul de vedere al Partidului Comunist și dorința de apropiere grabnică de interesele Uniunii Sovietice. "Traducând în viață politica militară a partidului, Direcția Superioară a E.C.P. acționa, în fapt, ca o secție a Comitetului Central al P.C.R." În timp ce partidele de opoziție protestau împotriva introducerii și extinderii aparatului de propagandă în armată, Partidul Comunist considera că

numărul propagandiștilor era insuficient. Comisia militară din C.C. al P.C.R. aprecia că trebuie trimiși în unitățile militare încă 6 000 de propagandiști. S-a creat, în acest scop, la 22 octombrie 1945, o școală specială pentru pregătirea propagandiștilor, Centrul de instrucție, educație, cultură și propagandă de la Breaza, care a pregătit, până la sfârșitul lui 1947, trei serii de propagandiști. După 1949 Academia militară politică va prelua funcțiile centrului de la Breaza. Petru Groza, într-o vizită la Centrul de instrucție de la Breaza, declara: "Consider armata română de acum încolo, ca armată a poporului. Armată democratică înseamnă armată în slujba poporului". Groza a reluat ideea la mitingul în cinstea victoriei Blocului Partidelor Democratice din 24 noiembrie 1946: "Armata poporului a devenit a noastră, a tuturor și va rămâne pentru totdeauna de aici înainte în slujba numai și numai a poporului". După instalarea lui Emil Bodnaraș la conducerea Ministerului Apărării Naționale, la sfârșitul lui 1947, se intensifică propaganda antimonarhică în publicistica E.C.P.: "Tot felul de bande de ciocoi și foști slujbași ai fascismului, se afirmă într-o broșură ilustrată din 1948, împreună cu tătărăscienii și cu monarhia puneau la cale răsturnarea guvernului popular. Ei lucrau mână în mână cu bancherii și magnații americani și englezi care le promiteau un ajutor cu armele". Denigrarea opoziției anticomuniste apare ca o temă preferată. Stilul este vindicativ, primitiv, violent. "Nici o crutare pentru dușmanii poporului nostru muncitor", cere "Cametul agitatorului din armată", publicație D.S.P.A. "Să știe dușmanii statului nostru popular și al poporului nostru muncitor că suntem necruțători, că vom zdrobi pe toți cei care voiesc să ne împiedice în drumul nostru înainte către bunăstare și fericire, către socialism." Agitația comunistă, pusă în practică prin lecturi, conferințe și dezbateri, instalează psihoza terorii generalizate: "Agitatorul are datoria de a sădi în inimile ostașilor armatei noastre o ură neîmpăcată pentru dușmanii dinăuntrul și din afară ai poporului nostru muncitor, ai Republicii noastre Populare. Prin agitația lui, el trebuie să demaște și să combată, mai cu seamă astăzi, zvonurile mincinoase lansate de chiaburi, de foștii capitaliști și moșieri și de slugile lor și să arate ostașilor noștri că toate aceste zvonuri sunt lansate de acești

bandiți la ordinul imperialiștilor, în nădejdea că prin ele se va zdruncina unitatea morală și politică a poporului nostru muncitor și că prin aceasta se va stânjeni mersul nostru înainte către bunăstare și fericire, către socialism". Soldatului român i se cere să-și urască fratele, părinții, rudele sau prietenii, dacă aceștia nu aderă la principiile agriculturii socialiste : "să urâm din toată inima și să luptăm împotriva chiaburimii - dușmanul țărănimii muncitoare și al construirii socialismului în patria noastră". Propaganda antiamericană devine și ea o constantă a presiunii psihologice, mai ales după declanșarea războiului din Coreea. Se înmulțesc expresiile precum "imperialismul americano-englez, dușman de moarte al poporului român" sau lozinci de felul acesta: "Vremurile voastre au apus pentru totdeauna. Noi vă urâm, imperialiștilor americani și englezi, cu o ură sfântă, de moarte, așa cum numai oamenii știu să-și urască dușmanii! Noi vă urâm din toată inima". Lista lecturilor recomandate soldaților este și ea semnificativă: *Așa s-a călît oșelul* de N. Ostrovschi; *Povestea unui om adevărat* de B. Polevoi; *Șoseaua Volocalamscului* de Alex Bek; *Stegarii* de Gonciar; *Generalissimul Stalin și armata sovietică* de Petre Borilă; *I.V. Stalin geniu militar al timpurilor moderne* de Emil Bodnaraș; *Veniturile colhozului și retribuția muncii în colhoz* de Mihai Florescu; *Armata sovietică, o uriașă forță de pace ș.a.* Temele și bibliografia lecțiilor politice erau publicate în broșurile D.S.P.A. Dacă locțiitorul politic trebuia să prezinte soldaților capitolul *Transformarea socialistă a agriculturii, singurul drum al țărănimii muncitoare pentru a scăpa de sărăcie și exploatare*, materialul bibliografic obligatoriu îl constituia cuvântarea lui Stalin, *Calea colhozurilor este singura cale justă*, și discursul lui Gheorghiu-Dej la Plenara C.C. al P.M.R., din 3-5 martie 1949. Cu timpul, influența aparatului politic s-a amplificat, acesta devenind factor decizional în unități. Emil Bodnaraș preciza în 1949: "Comandantul poate lua o hotărâre și fără să-l consulte pe șeful său de stat major, dar nu poate lua nici o hotărâre bună, fără să consulte neapărat și obligatoriu pe locțiitorul său politic". Promovările în armată se făceau după criterii politice, accesul la școlile de ofițeri și subofițeri fiind condiționat de *dosarul de cadre și originea socială*. Ordinul nr. 10920/1949 arăta că elevii școlilor militare trebuie să provină din familii "de

muncitori, țărani muncitori și intelectuali atașați cauzei poporului muncitor". Activiștii P.C.R. primesc grade și funcții în armată. "Elementele cele mai capabile dintre tinerii ostași care-și manifestau atașamentul față de regimul democrat popular prin munca ce o desfășurau, care dovedeau pricepere și dragoste față de meseria armelor, erau selecționate după primele luni de stagiul militar și trimise în școlile de ofițeri. Paralel, organele locale de partid au ajutat organele militare de recrutare să selecționeze pentru școlile de ofițeri și tineri capabili din afara armatei, proveniți din rândurile celor ce muncesc și, în primul rând, muncitori și țărani muncitori." În 1949, cu sprijinul C.C. al P.M.R. au fost promovați din ostași sau aduși din câmpul muncii 963 ofițeri și 224 subofițeri. În martie 1950, Nicolae Ceaușescu, membru supleant al C.C. al P.M.R., primea gradul de general-maior și funcția de șef al Direcției Superioare Politice a Armatei. Influența loctiitorului politic se va mări după apariția Regulamentului organelor politice din forțele armate ale R.P.R., elaborat în 1952, cu aprobarea C.C. al P.M.R. și valabil până în 1963. Regulamentul preciza că organele politice din armată au obligația "de a înfăptui cu fermitate politica partidului, de a educa zi de zi personalul, în spiritul devotamentului nețărmurit față de patrie, partid și poporul muncitor, în spiritul îndeplinirii conștiinței a datoriei militare și al răspunderii personale pentru apărarea patriei, în spiritul internaționalismului proletar, al prieteniei cu popoarele și armatele statelor frățești care au pășit pe drumul socialismului". Toate activitățile din armată se desfășurau sub ochiul vigilent al partidului și în spiritul gândirii marxist-leniniste: "Este timpul ca să nu mai existe nici un comandant sau loctiitor politic, nici un ofițer, în general, care să nu fi înțeles clar, că pregătirea marxist-leninistă a ofițerilor, veriga principală a muncii politice cu cadrele din armată, formează un element de bază al forței militare și politice mereu crescânde a Armatei noastre populare". "Armata noastră populară, se afirmă într-un bilanț publicat în 1956, este o armată în care se desfășoară o intensă muncă ideologică și politică care are ca scop să înarmeze pe militari cu cunoașterea învățăturii marxist-leniniste, a experienței P.C.U.S. și a partidului nostru, în lupta pentru libertatea și fericirea

poporului, să-i înarmeze cu cunoașterea mersului și sensului evenimentelor internaționale. Întreaga muncă de pregătire politică a militarilor duce la dezvoltarea dragostei și devotamentului lor față de patrie, față de partid și guvern, a dragostei și recunoștinței față de marea noastră prietenă - Uniunea Sovietică." Efectele s-au făcut repede simțite. Dacă la sfârșitul lui 1947, doar 3,51% din ofițeri proveneau din "cadrele noi, devotate regimului comunist", la sfârșitul lui 1948 procentul urcă la 18%, apoi, în 1949, la 46%, în 1950 la 51%, pentru ca în 1955, acesta să ajungă la 89,84%. Pregătirea politică a cadrelor din aparatul de propagandă se desfășura pe trepte diferite: universități serale de marxism-leninism la fiecare garnizoană; lecții și seminarii de pregătire marxist-leninistă la comandamentele de unități, cu propagandiștii și secretarii de partid și U.T.M.; lecții și seminarii suplimentare cu ofițerii care au fost plecați în misiuni; schimburi de experiență cu conducătorii de grupe de lecții politice. Conform directivelor D.S.P.A., fiecare subunitate de infanterie era prevăzută cu un agitator la pluton; pentru artilerie și tancuri, la fiecare tun, tanc, sau grupă. Pentru unitățile de drumuri, poduri și căi ferate era prevăzut un agitator la fiecare grupă de lucru. Îndoctrinarea era aplicată metodic, iar efectele ei sociale se extindeau cu rapiditate: "Starea moral politică sănătoasă a efectivelor se oglindește în întreaga viață și activitate, a militarilor. Militarii armatei sunt alături de întregul nostru popor și luptă pentru aplicarea în viață a hotărârilor C.C. al P.M.R. [...] Ei scriu acasă mii de scrisori prin care explică părinților și rudelor justetea politicii partidului și guvernului, cerându-le să-și îndeplinească toate îndatoririle cetățenești față de stat." Principiul îndoctrinării recomanda ca fiecare soldat lăsat la vatră să devină "fruntaș în muncă și în lupta pentru construirea socialismului în Patria noastră" sau "element activ în munca și lupta pentru făurirea gospodăriilor agricole colective". Prin infectarea armatei cu *virusul* luptei de clasă se urmărea distrugerea fundamentului moral al întregii societăți: "Soldații au învățat și cunosc astăzi cine sunt prietenii și care sunt dușmanii poporului nostru muncitor. Ei știu, cum trebuie să lupte împotriva dușmanilor și cunosc căile care duc la construirea socialismului în țara noastră [...] Dacă în armată au

avut posibilitatea să-și însușească o serie de cunoștințe folositoare, reveniți la casele lor, ei trebuie să continue studierea literaturii marxiste, a problemelor de cultură generală, să citească romanele progresiste, căci numai așa vor putea fi mai folositori patriei."

Partidul Comunist n-a renunțat niciodată la controlul asupra armatei. "Crește continuu rolul organizațiilor de partid în viața unităților și subunităților", declară Ion Dincă în 1962. "Nu există domeniu de activitate în care să nu simtă influența pozitivă a organizațiilor de partid; peste tot unde se cer eforturi deosebite, acolo unde este mai greu, comuniștii sunt în frunte, mobilizând masa militarilor prin cuvântul lor înflăcărat, prin exemplul lor personal la executarea cu un înalt simț de răspundere a îndatoririlor ostășești." Se fac totuși și unele schimbări. De la 1 octombrie 1962 revista "Propagandistul și Agitatorul" își modifică denumirea în "Munca politică în forțele armate ale R.P.R." În plină destindere, secretariatul C.C. al P.C.R. recomanda în 1968 organizațiilor de partid ca "munca ideologică din armată, începând cu învățământul politic și terminând cu activitățile cultural-artistice, să aibă ca obiectiv principal" aprofundarea învățăturii marxist-leniniste. Statutul P.C.R. abilita Comitetele județene, municipale și orășenești de partid să controleze activitatea aparatului politic și a organizațiilor P.C.R. din unitățile militare. Rapoartele privind munca politică în armată continuau să fie înaintate forurilor ierarhice superioare (***) *Democratizarea armatei: îndrumări pentru munca aparatului de cultură, educație și propagandă*, București, 1945; "Glasul Armatei" 7 februarie 1946; 25 noiembrie 1946. *Armata și alegerile*, Editura Inspectoratului general al armatei pentru E.C.P., București, 1946, p.39; *Ordin de zi nr.27/2 octombrie 1947*, în "Armata" nr. 1/1947, p.107; ***, *Armata sprijină Frontul Democrației Populare*, București, 1948; *Armata și poporul muncitoresc merg pe același drum*, Editura inspectoratului general al armatei pentru educație, 1948, p.26; mr. I.PANĂ, *Rădăcinile istorice ale aparatului politic în armată*, în "Armata", nr. 4-5/1948, pp. 61-73; "Cametul agitatorului din armată", nr.7/1 februarie 1949, pp.95-96; nr.9/1 martie 1949, p.12; nr.12/15 aprilie 1949, p.54; nr.17/1 iulie 1949, p.27; număr special/1950, pp.1, 6-8, 15; nr.37/martie-aprilie 1951,

pp.58,64; Lt.major NICOLAE TRONARU, *Cum își pregătește și cum expune locțiitorul politic lecția politică*, în "Armata", nr.2/1950, pp.70-77; cpt. I.GHEȚE, *Studiul individual, legea însușirii învățămintelor cuprinse în Cursul scurt de istorie a P.C.* (b) al Uniunii Sovietice, în "Armata", nr.10/1950, p.29; mr. A. FARCAȘ, *Din experiența unei secții politice în organizarea și îndrumarea muncii de propagandă*, în "Propagandistul și agitatorul", nr.16/15-30 august 1957, pp.37-41; *Armata R.P.R.*, Editura de stat pentru literatură politică, București, 1956, pp.17-18; *** *Toată atenția selecționării agitatorilor pentru noul an de instrucție*, în "Propagandistul și agitatorul", nr.21/1-15 noiembrie 1957, pp.25-28; gen.mr. I. DINCĂ, *Pentru o înaltă stare de pregătire în vederea luptei*, în "Munca politică în forțele armate ale R.P.R.", nr.1/1962, p.6. *Congresul al X-lea al P.C.R.*, Editura politică, 1969, p.733; col. CONSTANTIN NICOLAE, Lt.col. PETRE ILIE, *Armata română pe drum de luptă și victorii*, Editura militară, București, 1973, pp.161-162; col. MIHAI ÎNOAN, col.dr. OLIVER LUSTIG, *Armata română în primii ani ai revoluției și construcției socialiste*, Editura Militară, București, 1975, pp.51, 156, 188, 193; *** *Momente din făurirea și întărirea armatei R.S.R.*, Editura Militară, București, 1970, pp.96, 97, 102, 123, 151).

VII. CĂDEREA GENERALULUI (pp.41-50)

pp.48. "Deveneați organizație teroristă și cu mortă - ciuni în spate. Nu-ți ascund că pentru astfel de fărădelegi justiția poporului este neîndurătoare"

Neîndurătoare erau îndeosebi legile speciale care completau prevederile Codului penal. Dacă articolul 184 din Codul penal (ediția 1948) pedepsea "crima de înaltă trădare" cu "muncă silnică pe viață", Legea 16/1949 sancționează "trădarea de patrie" cu moartea. Aceeași pedeapsă era prevăzută pentru "procurarea sau transmiterea către o putere străină sau dușmană a statului" a unor secrete de stat (art.1,alin.b), "uneltirea împotriva securității interne și externe a R.P.R."

(art.1, alin.c), "actele de teroare săvârșite individual sau în grup" și "constituirea în bande în scop terorist sau de sabotaj" (art.1, alin.d), furtul de armament sau aparatură militară. Dincolo de surclasarea sancțiunilor prevăzute de Codul penal, Legea 16 din 15 ianuarie 1949 introducea un concept suprinzător: solidaritatea internaționalismului proletar. Justiția română se arăta gata să pedepsească orice opozant sau dizident care ar fi îndrăznit să lupte împotriva unui stat "în care puterea o dețin cei care muncesc" (art.5), adică împotriva oricărui regim comunist. Pentru a răspândi spaima în toți locuitorii României, sinistra lege îi asimila pe autorii infracțiunilor amintite cu "instigatorii, complicii, favorizatorii sau tăinuitorii" (art.6, alin.1).

VIII. VÂNĂTOAREA (pp.50-56)

p.53. "Siguranța aia veche, burghezo-moșierească", aia care bătea muncitorii"

Bătaia pe timpul anchetei nu a fost o invenție a sistemului comunist. Punctul de bifurcație, dincolo de care orice paralelism cu vechiul regim devine imposibil, îl constituie denunțarea abuzului. În timp ce organisme acreditate cu urmărirea abuzurilor proliferază sub regimul parlamentar interbelic, nici o transparență nu a fost îngăduită pe parcursul guvernelor Gheorghiu-Dej - Nicolae Ceaușescu. Doar câteva mărturii, trecute peste frontieră, au parvenit presei occidentale, semnale de alarmă, prea firave însă pentru a trezi *bătrânele* democrații europene. Dacă violențele vechii Siguranțe erau dilatate sub lentila presei stângiste interbelice, agresiunile Securității se derulau sub pavăza secretomaniei. Oare cum ar fi reacționat un Nicolschi, Patriciu, Sepeanu, Dulberger sau Tzeler dacă, deschizând ziarul "Scânteia" sau altă publicație din România, s-ar fi găsit în fruntea listelor de tortionari? Nimeni însă nu cuteza să vorbească, sau, chiar dacă ar fi avut curajul s-o facă, cenzura de partid i-ar fi nimicit imediat avântul. Să ne imaginăm doar că, în vremurile lui Teohari Georgescu sau

Alexandru Drăghici, presa ar fi tipărit următoarea declarație: "Până în prezent, adică timp de o lună și jumătate sunt arestat, transportat la fortul Jilava, unde sunt ținut abuziv, fără să mi se comunice *motivele arestării*. Protestez cu tărie contra sistemului Siguranței Generale a Statului de a stoarce declarații. Protestez contra Ținerii mele ilegale timp de o lună și jumătate. Drept care semnez: (ss) Sender Margulis". Cei câțiva deținuți care totuși au cutedat să protesteze după 1945 împotriva violențelor din timpul anchetei și a condițiilor de exterminare din detenție au fost rearestați și condamnați la închisoare. Despre *ferocitatea Siguranței burghezo-moșierești* mărturisea și Ana Pauker: "Se știe cum sunt ținuți cei arestați la Siguranță. Ziua în beci, sau în birouri pline de fum, cu ferestrele închise, fără un minut de plimbare la aer curat. Noaptea dorm pe bănci sau pe birouri pline de ploșnițe, îmbrăcat, nimic la căpătâi, nimic cu ce să te acoperi". Apărătorii militanților comuniști învinovăteau guvernul, magistratura, poliția, ridicând în același timp deasupra capetelor bolșevice un nimb al inocenței. "Ar vrea oare guvernul ca în sărbătorile Paștelui, pe străzile Bucureștiului, să pârâie mitralierele și sângele să curgă?", se întreba patetic avocatul C.G.Costa-Foru, secretarul general al Ligii Drepturilor Omului, fervent apărător al deținuților comuniști, majoritatea agenți ai Cominternului. "Este oare guvernul așa de sigur?" Întrebarea era pusă la 27 aprilie 1924. Guvernul român avea suficiente motive pentru a interzice activitățile comuniste. La Congresul al V-lea al Cominternului din 1924, România, alături de Polonia, Cehoslovacia și Iugoslavia, fusese declarată stat imperialist, întemeiat "pe anexarea de teritorii considerabile populate cu alte naționalități și constituind focare de oprimare națională și reacțiune socială". C.G.Costa-Foru ignora însă aceste realități, mimând indignarea: "Eu, zicea el, judecând după simțirile mele, îi dau povață. Mă simt absolut revoltat de ce am văzut. Desfid pe toți cei mai iscusiți polițiști și magistrați, militari sau civili, să găsească vreo umbră de învinovățire contra comuniștilor arestați". Naivitate sau viclenie? "Accentele lor, sublimitatea hotărârii lor m-au edificat și convins până în adâncul sufletului de absoluta lor nevinovăție." În *absoluta lor nevinovăție*, comuniștii din România salutau la 6 iulie 1940

trecerea Basarabiei sub stăpânire sovietică (*Abuzurile și Crimele Siguranței Generale a Statului - Declarațiunile victimelor*, introducerea și concluzia de C.G. Costa-Foru, București, 1925, pp.12, 17; C.G.COSTA-FORU, *Din viața și opera unui mare democrat român*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1986, p. 173; VICTOR FRUNZĂ, *Istoria Stalinismului în România*, Editura Humanitas, București, 1990, pp.41,105).

IX. ANCHETA DE NOAPTE (pp.57-64)

- p.57. "În camera mare de anchetă, mă aștepta un conclav întreg. Vasilescu trepida. Oancă, afișând o mutră imbecilă, fredona o melodie"

Constantin Oancă s-a născut în 1905, în comuna Plenița, județul Dolj. Fost ilegalist comunist. Ucenic la atelierul de cismărie Hristache Petcu din Craiova. Anchetator în echipa maiorului Ion Vasilescu. După unele surse, ar fi contribuit la mutilarea și asasinarea unor arestați politici (TIBERIU PĂTRU, *Securiștii își părăsesc locul de veci: Constantin Oancă*, în "Cartel", Craiova, nr. 16/1991, p.8; RADU SORESCU, *Torționari în libertate. Col. (r) Constantin Oancă*, în "Zig-Zag", nr.105/ aprilie 1992, p.4; CICERONE IONIȚOIU, *Morminte fără cruce*, vol.II, Freiburg, 1983, pp. 157-160; Opiniile lui Constantin Oancă pot fi găsite în interviul cu DAN BADEA, în "Expres", nr.30-31/iulie-august 1992; alte detalii în , *Memorii*, vol.I, pp. 388-390).

- p.57. "Marin Jianu, stea în ascensiune pe firmamentul Ministerului de Interne"

Marin Jianu a făcut parte din echipa de conducere a Ministerului de Interne încă de la 6 martie 1945. Un portret electoral din martie 1948 stabilește trăsăturile tovarășului Marin Jianu: "La Ministerul de Interne, în primul lot de nouă tovarăși chemați de tov. Teohari Georgescu e și Marin Jianu. Nenumărate și, s-ar fi părut unora, supraomenești erau

sarcinile ce stăteau în fața Ministerului de Interne, în primele luni de după 6 martie. Dar, educați și crescuți de partidul de avangardă al clasei muncitoare, îndrumați zi și noapte de tov. Teohari Georgescu, muncitorii puși în munci de răspundere în aparatul de stat, au știut nu numai să facă față tuturor greutăților, dar să-și introducă în administrarea treburilor publice un spirit nou, de devotament față de popor și de ură sfântă împotriva dușmanilor acestuia, un nou fel de a lucra, metode de planificare, colaborare și muncă colectivă". În ianuarie 1948 Marin Jianu era numit secretar general al M.A.I., coordonând Direcțiile Generale ale Siguranței, Polițiilor, Penitenciarelor și Serviciului Aeronautic ("Scânteia", 7 martie 1948).

X. SĂPTĂMÂNA FIARELOR (pp.64-68)

- p.65. "Armamentul fusese pentru noi o constantă, un subiect fierbinte dezbătut, mai ales la ședințele organizației M.N.R.O."

M.N.R.O. dispunea de depozite de armament la preotul Stăncescu și la frații Țolescu, din comuna Cârcea, despre care anchetatorii Securității nu au reușit să afle nimic. Rapoartele întocmite de anchetatori menționau că, în timpul perchezițiilor efectuate la membrii organizației, au fost găsite 1 pistol mitralieră sovietic, 4 pistoale automate, 1 armă de vânătoare, 1 armă de salon, 1,5 kg trotil, 4 m fitil bickford, 6 capse detonate, 100 cartușe. Grupurile de partizani active în România în anii 1948-1949 erau bine înarmate, deși uneori tocmai diversitatea arsenalului constituia un handicap. Grupul colonelului Ioan Uță din Banat dispunea, în ziua capturării, de o pușcă mitralieră rusească, un automat Schmeisser cu un încărcător, cinci arme Z.B., un pistol Browning, o grenadă ofensivă, două cutii cu exploziv, 550 cartușe pentru armă Z.B. Când a fost suprins de trupele de Securitate, grupul comandorului Petre Domoșneanu avea în dotare o armă Z.B. calibru 7.92, o armă rusească Mosinna Gann, un Mannlicher de proveniență ungurească, o

armă de vânătoare de calibru 16 mm, 62 de cartușe pentru armă Z.B., 10 cartușe pentru armă Mosinna Gann, 2 cartușe pentru Mannlicher și 7 cartușe pentru armă de vânătoare. La capturarea grupului Blănaru Spiru, trupele de Securitate au preluat următorul armament: două arme Mannlicher, 3 arme Z.B., 1 pistol mitralieră, 1 pistol Parabellum, 2 grenade defensive. Trebuie adăugat că grupurile Uță și Spiru au fost capturate în luptă, armamentul fiind folosit până în ultima clipă. Nefolosite au rămas depozitele pregătite de grupul Sinaia, capturat de Securitate în mai 1946. Depozitele acestui grup urmau să asigure aprovizionarea partizanilor din munții Bucegi, armamentul provenind din arsenalul capturat în 1944 de la trupele germane în retragere. În Valea Vânturașului, pe muntele Păduchiosu, grupul Sinaia ascunsese, într-un sălaș, 97 grenade germane de mână, 27 grenade germane cu coadă, 27 grenade Kiser și 8 grenade de mână de altă proveniență. Se mai aflau acolo 2 pistoale mitralieră și 5 000 de cartușe. La cabana Rențea exista un alt depozit de armament cu 2 mitraliere, 5 puști-mitralieră, 100 de arme diferite, 30 000 de cartușe, 100 grenade, majoritatea de proveniență germană. Ofițerii din grupul Sinaia urmau să se adăpostească în munți "în eventualitatea unui conflict între puterile aliate" și să treacă la "o acțiune de partizani îndreptată contra Uniunii Sovietice". Din rațiuni propagandistice, grupurile de rezistență își supralicitau potențialul militar. Gavrilă Olteanu, conducătorul organizației Haiducii lui Avram Iancu, îi declara generalului Aurel Aldea, în primăvara anului 1946, că grupul său dispune de 3 500 de arme și 50 000 de oameni pregătiți să atace trupele sovietice. Prudent, generalul Aldea i-a recomandat lui Olteanu să micșoreze tirajul manifestelor și să acorde mai multă atenție camuflării oamenilor.

XI. NĂLUCI CURTENITOARE (pp.69-71)

- p.70. "Dimitriu nu era ofițer de bulevard sau de cazino. Totul în el respira energie, de la privire

până la zvâcnetul mușchilor. Făcuse toată campania din Răsărit"

Lucian Dimitriu s-a născut la 30 ianuarie 1912. Ca ofițer de cavalerie, participă la campania din Răsărit. Trecut în cadrul disponibil în august 1946. Organizează în toamna lui 1947 un nucleu de rezistență alcătuit din militari. Dispunând de armament și muniție în comuna Cârcea, grupul urma să se retragă în munți după declanșarea conflictului americano-sovietic. Dimitriu avea legături directe cu generalul Ion Carlaonț. Arestat la 6 octombrie 1948. Condamnat la 7 ani închisoare corecțională în procesul M.N.R.O., iunie 1949. Eliberat la 4 octombrie 1955. După eliberare, nu s-a putut angaja nicăieri. Șicanat permanent de Securitate, anchetat pentru legăturile sale cu Tiberius Țolescu (implicat în M.N.R.O.; condamnat în 1959 la 16 ani muncă silnică), Dimitriu moare la 18 mai 1962. Înмormântat în Cimitirul Ungureni din Craiova.

p.71. "Și, ca să fie tacâmul complet, a doua zi am primit pe hârtia de sac, câteva zeci de versuri iscălite Sergiu Mandinescu"

MANDINESCU ERA UN ARTIZAN AL POEZIEI

Gheorghe Penciu [membru al unui grup de rezistență; condamnat la 8 ani în 1948 și la muncă silnică pe viață în 1958] l-a cunoscut pe Sergiu Mandinescu la penitenciarul Târgu Ocna, în 1953. Reproducem aici câteva din amintirile sale: "Trebuie să recunosc că rar mi-a fost dat să întâlnesc un filon atât de bogat în materie de poezie. Sergiu Mandinescu era capabil să se inspire din orice. Doamne, ce imaginație mai avea! Bijutier înăscut, își cizela cu o răbdare parcă nepământească fiecare stih în parte și nu știu dacă cei mai lăudați poeți ai timpului nu l-ar fi pizmuit pentru arta sa de a modela cuvântul. Era nu numai un artizan al poeziei de subtilitate, dar și un virulent epigramist, un floretist de clasă cu care nu era indicat să te pui rău. Ca om, era însă de o suspiciune uluitoare și mă uimea pur și simplu repeziciunea cu care trecea de la o extremă la alta. Cred că suferea și de un sindrom depresiv, pentru că erau zile întregi în care se închidea

în el, nelăsând nici o porțiță de acces spre sine. Îl obseda faptul că la închisoarea Gherla, căzând în mâinile ucigașe ale lui Țurcanu, fusese obligat, la rândul său, să bată. După ce a trecut prin Gherla a înțeles că omul este alcătuit din cea mai flexibilă materie. Grozăviile lui Țurcanu, Livinschi, Mărtinuș, Popa Țanu, făcuseră din el un infirm. Se considera un învins, dar era prea mândru să accepte compătimirea. Cu toate acestea, se arăta un prieten de nădejde. Întotdeauna se oferea printre primii să facă de gardă la camera bolnavilor de tuberculoză muribunzi. Aici pericolul de contaminare era de 90%. Cred că încerca să găsească în această dăruire aproape sinucigașă o împăcare cu sine".

"PENTRU MANDINESCU VIAȚA ERA O LUPTĂ ÎNTRE DIAVOL ȘI HRISTOS"

- interviu cu Ion Săceanu -

OCTAVIAN ROSKE: Când l-ați cunoscut pe Sergiu Mandinescu?

ION SĂCEANU [profesor de matematică; născut la 25 mai 1929, la Craiova; implicat în procesul M.N.R.O.]: L-am cunoscut prin noiembrie 1949. Prima întâlnire a avut loc într-o după-amiază. În celula unde mă aflam, la Craiova, a intrat un băiat. Avea ochii vii și nasul proeminent. Mișcările erau iuți. A intrat, mi-a întins mâna și a zis: "Eu sunt Sergiu Mandinescu". Atunci stăteam singur în celula nr. 37, la etajul II, stânga, la numărul 60 stătea Vasile Serdici. Era izolat de ceilalți țărâniști. O.R.: Când ați fost arestat?

I.S.: M-au arestat de acasă la 25 septembrie 1948. Fusesem contactat de Vlad Drăgoescu în primăvara lui 1948. El studia atunci filozofia la București. M-a întrebat dacă aș putea ajuta un grup care se pregătește să facă rezistență. Eram încă elev în ultima clasă de liceu la "Frații Buzești". După câteva zile i-am dat răspunsul. I-am spus că voi contacta și alți oameni și că îi voi oferi material topografic pentru regiunea Gorjului.

O.R.: Ce legături ați avut cu grupul M.N.R.O.?

I.S.: Numai cu Vlad Drăgoescu am avut legături, iar acesta a fost foarte discret. Nu mi-a spus cine a șeful. Știam doar că este o mișcare de rezistență la care participau și militari. Mă întâlneam cu Vlad seara, la mine acasă sau lângă Biserica

Sfântu Gheorghe. După 15 august 1948 a devenit mai agitat. Îi făcusem rost de cartușe pentru pușca Z.B. Nu le-a luat și m-a sfătuit s-o rărim cu întâlnirile. N-am stabilit însă nici un sistem de alarmă și nici nu mi-a spus ce trebuia să fac dacă voi fi arestat.

O.R.: Cine v-a anchetat la Securitatea din Craiova?

I.S.: Primul a fost Oancă. Mă întreba mereu: "Ce legături ai avut cu organizația subversivă a lui Carlaonț?" Oancă nu m-a bătut în timpul primei anchete. La a doua întâlnire m-a lovit. Era noapte. Auzisem că oamenii sunt bătuți. În celula mea fusese adus Virgil Stăncescu, bătut măr la Securitate. Oancă m-a chemat la parter. Acolo, la penitenciar, se făceau anchetele. Undeva în dreapta, în primele celule. Mi-a spus: "Am găsit la tine un pistol". Eu îi răspund calm: "La mine s-a făcut percheziție și nu s-a găsit nimic". Oancă scoate de la spate un pistol și îmi spune: "cum nu s-a găsit. Pune, bă, mâna pe el!" M-am dat înapoi și i-am zis: "Cum să pun? Să-mi rămână amprente pe pistol?" Atunci Oancă m-a înjurat și m-a lovit cu pistolul în arcada stângă. Nu eram legat. Am sărit peste masă și am dat cu el în ușă. A căzut lat pe hol. Vreo trei indivizi în civil s-au repezit în cameră și, împreună cu ei, și maiorul Vasilescu. Atunci l-am văzut pentru prima oară. Oancă părea cam șifonat. După câteva zile m-a luat iar la anchetă și atunci s-a răzbunat pe mine, lovindu-mă cu pumnii. Apoi, într-o noapte, am fost dus într-o altă cameră, în afara celularului. Oancă ședea tolănit pe un scaun. Mânca dintr-un ciorchine de struguri. Țin minte că pe masă așezase dinadins o cană de lut plină cu lapte. Mi-a spus doar atât: "De ce nu spui, bă, adevărul?" Și pe urmă a tăbărit asupra mea. M-a legat de mâini și de picioare, m-a pus pe o rangă între două birouri și mi-a strigat: "Cu ce vrei, bă, să te bat? Cu fierul sau cu lemnul?" Când mă izbea la tălpi simțeam durerea în creier. La un moment dat cineva a intrat în cameră și i-a zis: "Lasă-l, mă, nu mai da în el". Acesta era Jianu. Zicea că e rudă cu Jianu de la Interne. Era brunet și scund. Oancă s-a oprit. Apoi, a plecat. Știam că Jianu îi bătuse crunt pe alții. De mine nu s-a atins. Peste câteva zile Jianu m-a chemat din nou. M-a pus să dau o declarație. Am văzut pe una din mese o tablă de șah. Jianu m-a întrebat atunci dacă știu să joc. Am jucat și l-am bătut. Prin

noiembrie '48, Jianu m-a chemat din nou. Avea un pachet de alimente pentru mine. Îl primise de la tatăl meu.

O.R.: Care a fost momentul critic al anchetei?

I.S.: Într-o seară m-au luat din celulă, m-au băgat într-o mașină și m-au dus la marginea Craiovei. Oancă a coborât dintr-o altă mașină și a strigat la mine: "Te îpușc, bă! Hai, mergi înainte". Bătea ușor vântul. Nu mai știu ce-am zis. Mă legaseră la mâini. M-au îmbrâncit înainte. Atunci mi-am făcut semnul crucii în cerul gurii. Credeam că s-a sfârșit totul. Oancă a tras în aer. Pe urmă a țipat: "Luați-l, mă! Mama lui de bandit!"

O.R.: La Craiova ați fost anchetat și de Vasilescu?

I.S.: Vasilescu voia să lase impresia că e om de treabă, că vrea să mă ajute. Era șmecher, foarte ager, cu o privire vioaie, mobilă. Avea un vocabular de cartier. Se duela adesea cu Sergiu Mandinescu. Într-o zi, după ce i-a adus niște pantaloni și bocanci, i-a spus lui Mandinescu: "Și ce-o să faceți, bă, dacă vin americanii?" Sergiu i-a răspuns imediat: "O să facem pentru voi o groapă de șapte metri, o să vă aruncăm în ea și peste voi o să turnăm var".

O.R.: Cum își concepea poeziile Sergiu Mandinescu?

I.S.: Cât am stat cu el în celula 37 a compus *Umbra de aur*, *Ceasul și Imnul*. Mi se pare că *Umbra de aur* este prima poezie compusă în închisoare. Cum le concepea? De obicei era nervos, se plimba în cerc prin celulă. Deodată se însenina. Avea poezia în minte. Mi-o recita și mie. Sergiu încă nu-și pierduse optimismul. După ce s-a eliberat, prin '63, a venit într-o seară la mine. Arăta ca un om cu privirea întoarsă spre interior. Pierduse toată voioșia din tinerețe. Am vrut să-i dau niște bani. I-a refuzat, deși nu avea de lucru. Regimul îi oferise să scrie la "Glasul patriei". N-a acceptat. Nu voia să-i laude pe cei care îi distruseseră viața. "Viața, îmi spunea el, este o luptă între bine și rău, între Diavol și Hristos. O luptă cu ispita."

SERGIU MANDINESCU

Umbra de aur

Înflorau peste tot armonii în stil maur
Trandafiri ireali mă chemau cu un sărut

Nu le-am dat nici un dor, nici un gând,
Rătăceam după umbra de aur.

Hei! Și chemări de viori pe-al iubirilor plaur,
Și batiste pe-un țărm de trecut fluturând
Nu le-am dat nici un dor, nici un gând,
Rătăceam după umbra de aur.

Și-n apusul ce-ardea infinitul tezaur
Dorul mamei mă oprea-n drum răstignit
Doar o clipă, apoi mai departe-am pornit
Rătăcind după umbra de aur.

Și-ntr-o zi, umbrei de aur i-am ajuns neființa;
Inima clopota, clopota ceasul sfânt.
De-atuncea eu în temniță sunt.
Umbra de aur era SUFERINȚA.

(Text inedit comunicat de prof. Ioan Săceanu)

Toamna

Toamna cade, întuneric blond,
Parc-a nins cu țăndără de lună,
Altădată, altădată sună
Frunzele sub pasul vagabond.

Vorbe mici de dulce mărgărit
N-or mai spune buzele aprinse,
Norii trec sub spada de argint
Prin lumina purpurii învinse.

Iată amintirile, ciută albă
Printre plopi fugară a trecut,
Frunzele cad, salbă după salbă,
Parcu-i trist ca ultimul sărut.

Înc-o toamnă, înc-o moarte, încă
Frunze, inimi arse, tremurând,
Mă apasă liniștea adâncă
Răzvrătind amarul unui gând.

Pe alei, miresmele-s postume
Lin plutesc și-n palidul decor,
Cântecul acela fără nume
Care-l cântă arborii când mor.

Frunzele sub pasul vagabond
Ca o șoaptă murindă sună,
Parc-a nins cu țandără de lună.
Toamna cade, întuneric blond.

(Text comunicat de Gheorghe Penciu)

Și azi ca ieri

Și azi ca ieri dăm chiot de alarmă
Dar nu ne-aud îndepărtării semeni.
Cezarii au uitat de plug și armă,
Cato e mort, iar Scaevola de asemeni.

Ei ne aud dar zăriștile ard
Un nou Attila spulberă pământul,
Cu gândul leu, cu duhul leopard,
Mai mânios în grai, ca iama vântul.

Și azi ca ieri, ei nu ne-aud. Dar vai !
Se prăbușesc cu vuiet catedrale,
Sălbaticile hoarde din Altai,
Cutreeră cetăți voievodale.

Parisul înalță nou-i Capitoliu
Iar Roma glorioasă-i togă-și poartă
Pe când mereu cu sufletele-n doliu
Și azi ca ieri cerșim din poartă-n poartă.

Și azi ca ieri sub cer venețian
Se plimbă elegantele gondole
Pe când de-același scut daco-roman
Se frâng și cad săgețile mongole.

Vă apără un neam necunoscut;
Sorbona, Salamanca, Oxford, Jena
Și azi ca ieri noi stăm la Nistru scut
Să nu ajungă Asia pe Sena.

Nici țara lui Columb - Noua Eladă,
Cu cavalcada geniilor ei
Nu-și trage încă uriașa-i spadă,
Iar peste noi trec iarăși anii grei.

Nu fremățați pe nările subțiri,
Nu ridicați sprânceana a uimire,
S-a înecat potop de năvăliri
În sângele acestei țări martire.

Și azi ca ieri dușmanii noștri spun
Că suntem un popor înapoiat.
Dar coborâți pe plaiul nost' străbun
Și pipăiți că nu-i adevărat.

Ca luptătorul care n-are timp
Să-și lege rana în toiul bătăliei,
Noi mai purtăm pe frunte câte un ghimp
Sau răni pe trup din vremile urgiei.

Dar n-am împrumutat vreun cult nedemn
Și zei păgâni nu-și fac aicea vatră
Bisericele noastre sunt de lemn
În schimb credința noastră e de piatră.

Cu beznele încleștat ca un amurg
Se luptă neamul fulgerând spre moarte
Pe când, căzuți sub cupe care curg,
Cezari nebuni benchetuiesc departe.

Treziți-vă cât capetele voastre
Nu-mpodobesc al Asiei oblânc.
Treziți-vă, cu lacrimile noastre
Vă luminăm prapastia-n adânc.

Și azi ca ieri Caligula petrece
Dar răstumați-l și veniți sub scut,
Căci, dacă peste țara mea vor trece
Veți zace poate mii de ani sub cnut.

Ajun de epocală bătlăie
Attila se-nalță din infern,
În fruntea lumii așteptăm să vie,
O spadă grea, un Aetius modern.

(Text pus la dispoziție de Vladimir Boutmy)

XII. MISTERUL CELOR CINCI (pp.72-74)

- p.73. "Un nume de care ai auzit adesea: Nicolae
Penescu, secretar general al Partidului
Național Țărănesc"

Nicolae Penescu a cultivat, ca și Iuliu Maniu, speranța în intervenția occidentală: "N-am dărmăat două dictaturi ca să ne facem complici celei de-a treia", declara Nicolae Penescu la Congresul Partidului Național Țărănesc din februarie 1946. "Vom continua mai departe lupta noastră și vom învinge, fiindcă alături de noi este nu numai țara întreagă, dar și cele Trei Mari Puteri garante ale libertății noastre înlăuntru și ale independenței noastre în afară. Este prea neputincios bietul F.N.D. [Frontul Național Democrat, alianță politică dominată de comuniști] și prea puternici suntem noi, că aproape ne sfiim să ne luăm la luptă." Arestat la 14 iulie 1947 pe câmpia de la Tămădău, Penescu va fi acuzat în procesul din noiembrie 1947 că a urmărit "răsturnarea prin forță a guvernului democratic cu sprijinul cercurilor imperialiste ale Statelor Unite ale Americii și

Angliei". Condamnat la 5 ani temniță grea și 2 ani degradare civică ("Dreptatea" nr. 3/7 februarie 1946).

p.74. "Alături de Penescu se află baronul Mocsony-Stârcea"

Ion Mocsony-Stârcea a fost implicat în procesul conducerii P.N.Ț. din noiembrie 1947. A declarat că agenții americani cu care se aflase în legătură în 1946 l-ar fi amenințat cu moartea: "În caz că vorbești, suntem obligați dacă nu te suprimi, să te suprimăm noi contra voinței dumitale". "Era o amenințare", a precizat Mocsony Stârcea, "pe care o consideram totuși destul de importantă". Condamnat la doi ani închisoare corecțională pentru nedenunțare de complot (*Procesul conducătorilor fostului P.N.Ț.*, Editura de stat, București, p. 159).

p.74. "Florin Roiu, director la Cifru, la Ministerul de Externe, omul care deținea cheia tuturor codurilor"

Florin Roiu, funcționar la Direcția Cifrului din Ministerul de Externe, a fost implicat în procesul conducătorilor P.N.Ț. din noiembrie 1947. Condamnat la 5 ani închisoare corecțională, trei ani degradare civică și confiscarea averii.

p.74. "Celălalt, mai scund și bine legat, este Emil Lăzărescu"

Emil Lăzărescu, funcționar la Direcția Cifrului în Ministerul de Externe, a fost acuzat că a pus la dispoziția lui Victor Rădulescu Pogoneanu și a conducerii P.N.Ț. texte din telegramele cifrate. A fost condamnat în noiembrie 1947 la 2 ani închisoare.

p.74. "Vasile Serdici, faimosul translator luat de Maniu la întâlnirile cu ofițerii americani"

Vasile Serdici, șeful biroului de presă al P.N.Ț., a făcut serviciul de translator în cursul întrevederilor dintre Iuliu Maniu

și membrii misiunilor S.U.A. și ai Marii Britanii în România. Condamnat în procesul conducătorilor P.N.Ț. din noiembrie 1947 la 5 ani închisoare corecțională.

XIII. LUPTA CU UMBRA (pp.75-80)

p.75. "Ține minte! Tu o să înfunzi pușcăria, iar el o să-și facă studiile și o să primească și servicii"

Promisiunile maiorului Vasilescu au fost contrazise de hotărârea Tribunalului Militar Craiova din 21 iunie 1949. Vlad Drăgoescu va fi acuzat de "crimă de uneltire contra ordinii sociale" (C.p., art. 209, pct. III) și "răspândire de publicațiuni interzise" (C.p., art. 325, lit. c) și condamnat la 12 ani temniță grea.

XIV. ZĂPADĂ FIERBINTE (pp.80-85)

p.83. "M-am gândit că aș putea evada. Gândul acesta, înfiripat de multă vreme, m-a urmărit mereu, mergînd până la obsesie"

Au existat evadări din Gulagul românesc, deși majoritatea acțiunilor au cunoscut un deznodământ tragic. În vara anului 1950, Ion Lupeș evadează din lagărul de la Târgșor printr-o spărtură a zidului exterior. A băntuit câțiva ani prin pădurile Neamțului. Neșansa a făcut să fie observat într-o incursiune, purtând armă. Se pare că ar fi murit încercând să reziste forțelor de intervenție. Iosif Dudaș a evadat de la Jilava în 1952, refugiindu-se în zona Odorheiu Secuiesc. După unele surse, ar fi murit în timpul revoluției din Ungaria în 1956. Tot de la Jilava au evadat foștii partizani ai lui Tito. După ce-au lăsat în urmă câțiva gardieni morți, sârbii s-au pierdut în viscolul dimineții. Paul Goma amintește acest episod fără să-l dateze. Despre evadările de la Valea Nistrului și Căvnic scrie Cicerone Ionițoiu în *Morminte fără cruci*. O greșeală de tipar afectează

însă acuratețea informației, evadările având loc în 1953 și nu în 1954. Evadarea de la Cavnic găsește în Ion Ioanid cronicarul cel mai îndreptățit. La 6 iunie 1953, paisprezece deținuți evadează din mina Cavnic. Primii doi, Miltiade Ionescu și Paul Iovănescu, au fost capturați în cursul dimineții următoare, la o stână în apropiere de Cavnic. După câteva zile a fost prins Ion Pantazi în apropiere de Baia Mare. Șase evadați, înarmați cu provizii, au reușit totuși să se îndepărteze de Cavnic. Abătându-se prea mult spre nord, au trecut însă frontiera româno-sovietică, iar când au revenit în țară, au fost imediat arestați. Ion Brânzaru a traversat munții, ducându-se direct acasă, în Vrancea, unde bănuia că va găsi sprijin. A fost denunțat de o rudă. Ceilalți patru, Titi Coșereanu, Ion Cojocar, Mircea Vueric și Ion Ioanid, au trecut și ei munții. Doi dintre ei, Titi Coșereanu și Ion Ioanid, au izbutit să ajungă la București. "După exact o sută de zile de evadare" Ion Ioanid a fost arestat, la 13 septembrie 1953. Cu urmări tragice s-a desfășurat evadarea locotenentului Marin Țucă. Împreună cu alți trei deținuți, acesta a forțat la 6 iunie 1953 ieșirea din mina Valea Nistrului. Folosind dinamita, locotenentul a rănit un gardian, fapt care a constituit motivul condamnării sale la moarte. În cazul evadării de la Aiud din 1953, doi dintre protagoniști, Sirianu și Spulbatu, au fost împușcați în curtea închisorii și expuși în fața celorlalți deținuți. Măsuri similare de intimidare s-au aplicat și în cazul evadării lui Dumitrache de la Peninsula. Capturat după câteva zile, Dumitrache a fost împușcat în lagăr, cadavrul fiind lăsat la vedere, pentru înfricoșarea celorlalți deținuți (GH. PENCIU, *Prin închisorile comuniste*, în *Din documentele rezistenței*, vol III, Arhiva Asociației Foștilor Deținuți Politici din România, f. I, f. a, pp. 97-99; PAUL GOMA, *Gherla*, Editura Humanitas, București, 1990, p. 48; CICERONE IONIȚOIU, *Morminte fără cruci*, vol II, Freiburg, 1983, pp 76, 281, 283; ION IOANID, *Închisoarea noastră cea de toate zilele*, Editura Albatros, București, 1991, vol I, pp. 169 -269; 327 - 329, 1991; vol II, pp. 107-111. GEORGE GORUNESCU-CERBURENI, *Peninsula*, în *Din documentele rezistenței*, vol I, Arhiva Asociației Foștilor Deținuți Politici din România, f. I, 1991, pp. 234 - 235).

XVI. AL TREILEA RĂZBOI MONDIAL (97-102)

p.102. "Echipaje glorioase, Elsa Triolet și Louis Aragon, glorifică paradisul comunist "

Aragon glorifică valorile comuniste, învinuind în același timp *capitalismul și imperialismul* american de toate păcatele. Stilul face epocă, iar lectura revistelor literare românești din perioada războiului din Coreea descoperă numeroase aplicații pe aceeași temă. Louis Aragon scandează apocaliptic: "Iată-l pe Protectorul Eternelor Valori, / Iată-l pe Protectorul orașelor Coreei, / Pe-obraz i se prelinge sângele ucișilor, / Ca pe-un butoi grenada o duce-n subsori, / Brav purtător al ciumei și-al holerei. Ci el vorbește-n numele-acelor care cată / în Biblie cântarul de cântărit savanții, / Ce văd în omul negru o țintă pentru gloanțe, / Legea lui Lynch e dânsul rasismul, care, iată, / Lovește-n prunc pe tată" (*Protectorul*). În aceeași poezie sunt convocați și alți denominatori ai *odiosului* imperialism american: Pentagon, Stock Exchange, napalm, S.S. (trupele americane vor fi adesea acuzate de fascism, procedeu facil de identificare, practicat de propaganda *lagărului comunist*), abator, Marele Reich, Vichy, puroi, ocupație ș.a. Traducerea era asigurată de Nina Cassian. (JACQUES DUCLOS, *Rânduri din închisoare*, Editura pentru literatură politică, București, 1953, pp. 127 - 128).

XVII. RÂUL DE SÂNGE (pp.102-106)

p.102. "Începutul terorii se făcuse simțit la 15 mai 1948"

După unii martori oculari, ofensiva Securității din 15 mai 1948 s-ar fi soldat cu peste 800 de arestări. Au fost afectate orașele Câmpulung, Rădăuți, Suceava, Bacău. Printre cei reținuți s-au numărat și 50 de studenți. Există suspiciuni că Securitatea ar fi infiltrat informatori în organizațiile de rezistență din facultăți.

Ulterior anchetele de la Suceava au excelat prin cruzime (*Interviu* cu Constantin Cristea, 15 aprilie 1992. Fond personal).

- p.104. "Dacă ar fi fost posibil, partidul ar fi strâns întreaga suflare românească, tineri și bătrâni, cu carte sau fără, din orașe sau din cătune, sub paza vigilantă a ostașilor M.A.I., între zidurile groase ale penitenciarelor"

Nu există încă un grafic al evoluției numerice care să permită reconstituirea exploziei penitenciare în România după 6 martie 1945. Informații privind sistemul concentraționar se pot găsi în Decizia M.A.I. privind funcționarea anumitor penitenciare pentru executarea pedepselor privative de libertate nr. 57836/4 decembrie 1945, publicată în "Monitorul Oficial" nr. 2/2 ianuarie 1946. Pentru lista penitenciarelor și condițiile de angajare a gardienilor se pot consulta "Universul" nr. 67/23 martie 1947 sau H.C.M. nr. 729/19 iulie 1951. Într-o statistică din 1964, primul loc în clasamentul capacității de detenție îl avea închisoarea Văcărești cu 4 665 de locuri, în această cifră fiind însumat și dreptul comun. Urma Gherla cu 4 282 locuri, Poarta Albă, 3 929; Aiud, 2 941; Pitești, 2 990; Alba Iulia, 2 160; Craiova, 1 914; Satu Mare, 1 788; Brăila, 1 740. Cifrele generale au un coeficient ridicat de incertitudine. Unii autori, ei înșiși foști deținuți politici, vorbesc de milioane de oameni care au suferit, într-un fel sau altul, privațiuni de libertate din motive politice sau de conștiință, în special în perioada 1949-1964, când se poate considera că cel puțin un cetățean din zece a fost închis sau deportat. Vlad Georgescu apreciază că numărul persoanelor arestate în perioada 1944-1964 ar fi de cel puțin o jumătate de milion, acestora adăugându-li-se totalul deportărilor și al internărilor administrative pe criterii etnice (șvabi, sași, sârbi), economice (chiaburi) sau politice (legionari, țărâniști, liberali). Victor Frunză apreciază că două milioane de oameni ar fi trecut prin închisori, "ceea ce ar reprezenta un cetățean din nouă". Adrian Niculescu consideră "gulagul românesc drept cel mai dramatic din Europa de Est prin durată (1948-1964) și numărul victimelor": 800 000 deținuți politici, din care 300 000 de morți (VLAD GEORGESCU, *Istoria românilor*

de la origini până în zilele noastre, Editura Humanitas, București, 1992, p. 259; GHEOGHE BOLDUR-LĂTESCU, *Genocidul comunist în România*, vol. I *Dimensiunile genocidului*, Editura Albatros, București, 1992, p. 27; VICTOR FRUNZĂ, *Istoria stalinismului în România*, Editura Humanitas, București, 1990, p. 395; ADRIAN NICULESCU, Recenzie la P. BUONICONTRO, *La Presenza della Romania in Italia nel sec. XX. Contributo bibliografico 1900-1980*, De Simone, Napoli, 1988 în "Aevum", 3/1990, pp. 614-619).

- p.104. "Îi vedeam venind printre noi pe țăranii înstăriți, bogătanii, exploatatorii satelor, cum îi botezaseră documentele P.C.R., chiaburii sau culacii, cum li se spunea în Imperiul sovietic"

Deși la începutul colectivizării plafonul proprietății chiaburești era fixat la aproximativ 9 ha, după lansarea campaniei, chiar și suprafețe de 2-3 ha, vor intra în *infamanta* categorie, practic orice deținător de pământ arabil, animale, pădure, vie, livadă sau unelte agricole, fiind pasibil de reprimare. Dumitra Trușca din comuna Castranovă, județul Dolj, primise moștenire de la tatăl său 3 ha de pământ. Deși avea 10 copii de întreținut, a fost permanent supusă persecuțiilor, până când, în 1960, fiind amenințată cu suspendarea bursei fiului, pe atunci student la București, a cedat pământul, intrând în G.A.C. Gheorghe N. Sitaru din satul Dânca, comuna Gura Ocniței, județul Dâmbovița era trecut pe lista chiaburilor, deși nu deținea decât 1,84 ha. Chiaburul, acolo unde era depistat, trebuia *demascât, judecat și pedepsit* exemplar. "Propaganda și agitația de partid trebuie să demaște în fața milioanelor de țărani săraci și mijlocași chipul veninos și hrăpăreț al chiaburilor, să cultive ura de clasă împotriva elementelor capitaliste de la țară." Înainte de a fi condamnat, întemnițat, deportat sau lichidat, chiaburul, țăranul deținător de pământ, era depozat de ultimul bob de porumb. "Prisosul de porumb", în concepția Partidului Comunist, reprezenta, de fapt, totalitatea producției agricole pe care, prin lege, țăranul trebuie s-o predea statului. Salvarea recoltei proprii se numea *dosire*, iar încadrarea juridică, *sabotaj*. Chiaburul nu putea fi decât viclean și mincinos, sabotând

marile realizări ale tinerelor gospodării agricole: "Cu viclenia sa caracteristică chiaburul împrăştie tot felul de zvonuri mincinoase privitoare la gospodăriile colective pentru a speria şi intimida pe ţărani. "În acţiunea lor tâlhărească, declară Gheorghiu-Dej în 1950, chiaburii sunt ajutaţi, mai ales în Ardeal, de elementele reacţionare ale clerului catolic şi de diferite secte religioase, în sânul cărora se camuflează elemente legionare, fasciste şi spioni anglo-americani." Duşman al poporului, chiaburul trebuia marginalizat şi prin interdicţii electorale: "Sunt înlăturaţi de la vot exploataorii, duşmani ai poporului muncitor", se spunea într-un manifest al Frontului Democraţiei Populare din 1950. Dar cine erau duşmanii? "Slugi credincioase ale imperialiştilor americani şi englezi: miniştri moşieri, foşti patroni de fabrici, bancheri, mari negustori, chiaburi." Chiabur a devenit un termen generic, sinonim frecvent utilizat pentru *duşman al poporului*. "Clasele exploatoare răsturnate de la putere, declară Gheorghiu-Dej la 22 august 1949, spionii şi diversioniştii trimişi de imperialişti americani, englezi, şi chiaburii recurg la cele mai josnice mijloace mergând până la asasinate şi distrugeri pentru a lovi în poporul muncitor." Lupta împotriva chiaburimii a însemnat, de fapt, reprimarea deţinătorilor de pământ, suprimarea proprietăţii rurale de orice mărime. Excesele au fost doar parţial scoase la lumină chiar de iniţiatorul exterminării, Gheorghe Gheorghiu-Dej. "În numele luptei împotriva chiaburilor, peste 80 000 de ţărani, în majoritatea lor ţărani muncitori, au fost trimişi în judecată; dintre ei, peste 30 000 au fost judecaţi în procesele publice, ceea ce a provocat o mare frământare în masa de ţărani aduşi să asiste la aceste înscenări infame" (*Dosarul Colectivizării agriculturii în România, 1949-1962*, Coordonator OCTAVIAN ROSKE, Camera Deputaţilor, 1992, pp. 16-17; GH. GHEORGHIU-DEJ, *Articole şi cuvântări*, Editura de Stat pentru literatură politică, Bucureşti, 1955, pp. 241, 262, 305-306; *Dare de seamă la Plenara C.C. al P.M.R. din 30 noiembrie - 9 decembrie 1961*, în *Articole şi cuvântări*, 1961-1962, Editura Politică, Bucureşti, 1962, p.206; EUGEN FRUNZĂ, *Vigilenţa faţă de chiaburii care dosesc porumbul*, în "Scânteia", 4 martie 1948. *Manifestul F.D.P.*, 1950, p. 5).

XIX. DECRETUL 358 (pp.109-113)

- p.110. "organe de informare, de publicitate și propagandă contopite sub titlul de *presa de partid*"

Prima publicație legală editată de Partidul Comunist a fost "România Liberă". Organ de presă "democratic și antifașist", ziarul apărea la 23 august 1944, suplinind absența "Scânteii". A devenit ulterior cotidianul Sfatului Popular București, iar din 1968 al Consiliului Național al Frontului Unității Socialiste. "Scânteia" și-a făcut debutul publicistic în legalitate la 21 septembrie 1944, ca organ al C.C. al P.C.R. Comitetele județene P.C.R. aveau propriile ziare: la Constanța, "Cuget liber" (apare din 1944) și "Dobrogea Nouă" (1947); la Craiova, "Înainte" (1944); la Ploiești, "Prahova democratică" (1945); la Sibiu, "Steaua Roșie" (1949); la Timișoara, "Luptătorul bănățean" (1944); la Tumu-Severin, "Severinul liber" (1944) și "Drumul socialismului" (1948) ș.a. În limba maghiară se publica în 1947 ziarul "Előre" ("Înainte"), iar în limba germană, din 1949, "Neuer Weg" ("Drum Nou"). Din 1968 ambele ziare au fost preluate de Frontul Unității Socialiste. Comitetul Central al P.C.R. finanța și apariția revistelor cu conținut teoretic "Lupta de clasă", transformată în 1972 în "Era socialistă" și "Munca de partid", revistă bilunară, din iunie 1957. Sora mai mică a "Scânteii" era "Scânteia tineretului", organ al C.C. al U.T.C., editat încă din septembrie 1944.

- p.111. "Era vorba de eliminarea Bisericii unite"

Distrugerea Bisericii unite din România a respectat modelul sovietic folosit în suprimarea greco-catolicilor din Ucraina și Rutenia. De remarcat, grija pentru legalitatea procedurii. În România s-a început cu un congres al reunificării la care episcopii uniți au refuzat să participe. Doar 36 de preoți uniți au acceptat să meargă la Cluj și să declare, la 1 octombrie 1948, că reprezintă interesele a 1 800 de preoți uniți. La 3 octombrie 1948, patriarhul Iustinian a primit delegația preoților uniți, salutând hotărârea de reunificare: "Reveniți în sânul Bisericii

ortodoxe urmând pilda dată vouă de marele număr de preoți care s-au reîntors în rândurile noastre. Alipiți-vă de frații voștri buni care vă deschid astăzi, prin noi, brațele lor pline de căldură". Preotul unit Traian Bilașcu, președintele Congresului de reunificare de la Cluj, a citit, în cadrul unei procesiuni la Biserica Sf. Spiridon Nou, un apel către clerul și poporul de rit greco-catolic, iar preotul Aurel Drumboiu a proclamat întoarcerea "în sânul bisericii ortodoxe române". Argumentele istorice se împleteau cu cele politice: "Motivul care a determinat actul unirii de la 1700 astăzi nu mai există. Constituția și legile Republicii Populare Române asigură drepturi politice, economice, culturale și religioase. Astăzi, Biserica Ortodoxă Română nu numai că nu se găsește față de stat în situația de la 1700, ci din contră, ca una care cuprinde majoritatea credincioșilor din țara noastră, se află într-o situație deosebită care îndreptățește toate speranțele într-un viitor din ce în ce mai bun". Ruptura cu Vaticanul constituia argumentul principal al reunificării. "Noi hotărâm să rupem cu Vaticanul. De astăzi înainte, nu vom mai da ascultare decât conducătorilor orânduiți de forurile sfintei Biserici Ortodoxe Române." În presa controlată de regimul comunist s-a conturat un curent de opinie favorabil reunificării. Vocile credincioșilor din întreaga țară au salutat, prin telegrame expediate Patriarhiei, hotărârea Congresului de la Cluj: "Unirea noastră de astăzi cu Biserica Ortodoxă Română autocefală este o realizare nu numai religioasă, ci și profund democratică, căci ea pornește de jos în sus, de la popor pentru popor, așa cum totul se înfăptuiește în Republica Populară Română", declara protopopul unit Nicolae Geangălău. "Noi ne angajăm, prin actul istoric de astăzi să punem capăt privirilor peste hotare și să ne înregimentăm în uriașul șantier al muncii naționale pentru reconstrucția țării și pentru fericirea și bunăstarea întregului popor." Județe întregi trec "cu un entuziasm deosebit" și "sub impulsul maselor de credincioși" la *biserica mamă*. Telegramele credincioșilor seamănă tot mai mult cu chemările la întreceri muncitorești: "Având de acum o singură biserică", declară credincioșii uniți din comuna Deag - județul Târnava Mică, "vom putea să luptăm și să muncim cu mai mult spor pentru înflorirea Republicii Populare Române". Clerul, rezistând ofertelor de

colaborare cu regimul democrat-popular, este supus atacurilor propagandistice: "Există și o infimă parte de frați, în frunte cu foștii noștri episcopi, care ne acuză de trădare", declară profesorul Victor Ienciu, preot unit de Cluj. "Prin atitudinea lor, [episcopii] se arată a fi vrăjmașii unității poporului român și aceasta va atrage asupra lor blestemele și dreapta osândă din partea colectivității românești." Episcopii uniți protestează împotriva limitării libertății religioase în România, printr-o scrisoare expediată lui Petru Groza la 7 octombrie 1948. Nu era primul protest de acest fel. În noiembrie 1947, o delegație de clerici uniți și catolici, printre care se aflau arhiepiscopul Alexandru Cisar, episcopii Augustin Pacha, Marc Glaser, Aron Marton, Antonie Durcovici, Iuliu Hossu și alții, au atras atenția, într-o discuție cu premierul Petru Groza, asupra încălcării libertății religioase în România. La 27 august 1948, episcopii uniți și catolici reveneau cu un alt memoriu prin care protestau împotriva caracterului restrictiv al Legii 177/1948 privind regimul general al cultelor. La 28 octombrie 1948, episcopii uniți *refractari* au fost internați în domiciliu obligatoriu. La 1 decembrie 1948, Decretul 358 scotea în afara legii Biserica unită. Folosind ca argument "revenirea comunităților locale ale cultului greco-catolic la cultul ortodox-român" și ca suport juridic articolul 13 din Decretul 177/1948, Decretul 358 hotăra: "Mitropolia, Episcopia, Capitlurile, asociațiunile, cum și alte instituții și congregațiuni, sub orice denumire, încetează de a mai exista". Statul prelua averea mobilă și imobilă a Bisericii greco-catolice, "cu excepția expresă a averii fostelor parohii." O comisie interdepartamentală urma să hotărască "destinația acestor averi, putând atribui o parte din ele Bisericii Ortodoxe Române sau diferitelor ei părți componente." Printr-o politică perseverentă de captare, regimul va încerca să recupereze o parte din clerul unit ezitant. Teofil Herineanu, unul din preoții *recuperați*, declară, la alegerea sa ca Episcop de Roman și Huși, în iunie 1949: "Îmi dau seama că prin alegerea mea sunt prețuiți toți fiii Bisericii reunite, clerul și poporul deopotrivă [...] Alegerea mea este în aceeași vreme semn de integrare completă în viața Patriei. Un regim politic care are grijă de popor și purcede spre ridicarea lui materială este vrednic de colaborare, nu de adversitate". Ritualul înscăunării includea și

un act de obediență față de noul regim politic: "Mă voi încadra cu sinceritate și voi colabora cu toată energia la eforturile comune pe care înaltul guvern democrat le face pentru ridicarea tot mai sus a întregului popor muncitor din Republica Populară Română." Pentru a pune în minoritate biserica unită partidul s-a folosit și de celelalte culte religioase din România. Printr-o moțiune semnată de șefii cultelor, în iunie 1949, se aduceau laude regimului politic din România care garanta "în mod efectiv libertatea religioasă pe tot cuprinsul Republicii" ("Universul", nr. 275/ 30 noiembrie 1947; nr. 231/ 5 octombrie 1948; nr. 236/ 10 octombrie 1948; nr. 240/ 15 octombrie 1948; nr. 240/ 15 octombrie 1948; nr. 135/ 11 iunie 1949; ALEXANDRU RAȚIU, *Biserica furată. Martiriu în România comunistă*, traducerea de Dana Mocanu, Editura Argus, Cluj-Napoca, 1990, pp. 83-84, 97-101, 103-121; CICERONE IONIȚOIU, *Le 'Martyre de l'Église en Roumanie*, Editions Résiac, 1986).

XX. OGLINDA CARE UCIDE (pp.118-122)

- p.120. "Și acestui fost coleg și amic, pe numele său Marin Popescu, găsisse de cuviință Iancu Robu să-i încredințeze, la intervale regulate, notițele informative, în copie"

Marin Popescu, născut la 26 noiembrie 1914 în comuna Drăgotești, județul Romanați. Comisar de poliție. Făcea legătura între Iancu Robu, radiotelegrafistul Inspectoratului de Siguranță Craiova și proferul Mihail Paulian care, la rândul său, transmitea mesajele doctorului Gheorghe Căraușu. Condamnat la 6 ani închisoare corecțională și 3 ani interdicție corecțională. După eliberare, a fost încadrat consilier juridic la o întreprindere agricolă de stat.

XXI. PROFESORUL HUDIȚĂ (pp.122-126)

- p.122. "Personajul din curte era profesorul de științe diplomatice Ion Hudiță"

Ion Hudiță s-a născut la 1 august 1896, în comuna Bogdănești, județul Suceava. Doctorat la Paris, 1927. Predă istoria diplomatică la Facultatea de litere din Iași, 1928-1933 și la Academia Comercială București, 1933-1938. Profesor de etnografie și genealogie la Școala de arhitectură, București, 1928-1940. Profesor la Facultatea de Litere, București, 1941-1947. Secretar general adjunct al Partidului Național Țărănesc, 1940-1944. Ministru secretar de stat la Ministerul Agriculturii, 4 noiembrie 1944 - 5 martie 1945. Elaborează programul reformei agrare în versiunea P.N.Ț. Arestat în decembrie 1947. Eliberat la 24 decembrie 1955. Arestat din nou în 1962. Eliberat la 9 iulie 1963. Moare în 1982.

p.122. "Tânărul cu statură herculeană, poposit de curând în ringul celularului, se numea Corneliu Coposu"

În presa țărănistă a anului 1946, Corneliu Coposu practică un discurs justițiar, amestec de dignitate ciceroniană și inflamație iacobină: "Conducătorii vinovați ai țării, din vremea dezastrului de astăzi nu pot și nu trebuie să scape de sancțiuni. Ei, colaboratorii lor, slugile lor, paravanele lor. Toți, deopotrivă, abia dacă vor putea plăti o fărâmă din nenorocirea mare, pe care au adus-o asupra noastră. Trebuie să fie și vor fi pedepsiți cei care au jefuit drepturile omului, cei care au suprimat libertățile cetățenești, cei care s-au făcut vinovați de asasinat politice și înscenări, cei care au organizat atentate și agresiuni". Există și o ispită literară la Corneliu Coposu, prezentată mai ales în fiziologiile inspirate de peisajul politic românesc. "<Democratul fenedist> [aluzie la F.N.D., Frontul Național Democrat, alianță politică controlată de comuniști] este menit să terorizeze, să înspăimânte, să îngrozească, să bată, să ucidă. Rolul lui este de a smulge brutal dreptul la libertate și la viață a omului pașnic și muncitor, de a călca femeile în picioare, de a lovi bătrânii, de a chinui și întemnița tineretul. El trebuie să mânuiască ranga și revolverul, să urle lozincile vremii, să se joace cu cuțitul și să reprezinte viitoarea umanitate. Această umanitate este sortită să aibă, după concepția fenedistă, sufletul sălbătic și să poarte, impregnată

pe conștiință, pecetea crimei și a asasinatului politic, prin exercițiul unei inflexibile durtăți." Polemist tăios, Coposu se remarcă în disputele cu scribii de la "Scânțtea" sau cu nostalgicii coroanei maghiare: "Pământul românesc nu se mai vinde cu metrul pe ceasuri de întâlnire cu grofoaice, pe castele și pe pungi de aur trădător! Hotarele nu se câștigă astăzi la cupe de șampanie, cu dansatoare sprintene și în petreceri fără de sfârșit. Paița fascismului a început, de mult, să putrezească în mormânt de condamnat și lacrimile cucoanelor de pe pustă nu o vor trezi, ca să o trimită la o conferință de pace. Iar panglicarul de pe Wilhelm Strasse își așteaptă la Nürnberg sorocul ștreangului" ("Dreptatea", nr. 69/ 28 aprilie 1946; nr. 77/ 9 mai 1946; nr. 93/ 29 mai 1946; nr. 107/ 16 iunie 1946).

- p. 123. "Cel de la Craiova era Radu, unul din organizatorii marii manifestații anticomuniste din noiembrie 1945"

Radu Câmpeanu s-a născut la 28 februarie 1922. Absolvent al Facultății de Drept. Arestat în octombrie 1947. Detenție politică, 1947-1956. Exil în Franța, 1972-1990. Se repatriază la 5 ianuarie 1990. Din martie 1990 președinte al Partidului Național Liberal.

XXII. MOARTEA NEMURITORILOR (pp.126-130)

- p.127. "Pe prima pagină descifrez cu uimire un titlu bombă: *Înființarea noii Academii a R.P.R. - Discursurile rostite la ședința solemnă a Academiei*"

Încă din mai 1946 Victor Eftimiu cerea eliminarea academicienilor colaboraționiști și trimiterea lor în fața Tribunalului Poporului. După abdicarea regelui, atacurile împotriva Academiei s-au intensificat, Constantin Parhon cerând o aliniere la modelul sovietic: "Ca și în Uniunea Sovietică, toți oamenii de știință ar trebuie să lucreze pentru popor." Demolarea oamenilor de știință precede însă

distrugerea instituției. C. Rădulescu-Motru și Ion Petrovici erau acuzați de fascism, Alexandru Lapedatu era învinuit de miopie istorică, Ion Lupaș, de apologie a regelui Carol I, iar Simion Mehedinți de senilitate. Savanții și profesorii regimului interbelic erau considerați "dușmani ai poporului", "servitori fideli ai burgheziei și moșierimii", "șovini" și "maniaci ai grandorii". Sadoveanu socotea "Vechea Academie" prea burgheză cu un "număr de fotolii de odihnă pentru oamenii care își făcuseră un nume", "o instituție pentru personalități cu activitate sfârșită". Treptat s-a insinuat ideea că eliminarea unor membri compromiși n-ar fi suficientă, și că, doar printr-o radicală schimbare a structurii statutului și regulamentelor, s-ar putea îmbunătăți situația. Irita, de asemenea, numărul determinat de membri, 45, aleși pe viață. La 9 iunie 1948 a apărut Decretul de înființare a Academiei R.P.R. ("Monitorul Oficial" nr. 132 bis/9.VI.1948), prin care sunt eliminați membrii care "s-au pus în slujba fascismului și a reacțiunii, dăunând prin aceasta intereselor țării și ale poporului." Într-o ședință solemnă prezidată de Petru Groza, la 13 august 1948, se constituia noua Academie R.P.R. Gheorghe Gheorghiu-Dej trasează drumul: "Farul luminos care trebuie să călăuzească oamenii noștri de știință este țara culturii celei mai înaintate, Uniunea Sovietică." Traian Săvulescu, proaspătul președinte al Academiei R.P.R., se grăbea să culpabilizeze vechea academie acuzând-o de "tradiții idealiste" și "dogme mistice". Noua academie urma să se subordoneze intereselor regimului comunist. "Autonomia este cu totul nepotrivită și inacceptabilă în statul nou popular și democrat [...] Academia Română [...] se va integra fără rezerve, total și definitiv, în organizația de stat." Un an mai târziu, Academia R.P.R. primea în rândurile sale membri de onoare post-mortem: Constantin Dobrogeanu-Gherea, Teodor Neculuță, Ion Păun-Pincio, Alexandru Sahia, dr. Dumitru Bagdasar, Ștefan Stăncă, considerați atunci "valori permanente ale științei, literelor și artelor". Rezoluția Academiei R.P.R. din 28 iunie 1949 a ghilotinat cercetarea științifică în România, deplasând dihotomia, Occident decăzut - Răsărit victorios, în domeniul științei. Prezidiul academiei recomanda cercetătorilor să ia pildă "de la știința cea mai avansată - știința sovietică". Erau

atacate, sub pretextul purificării ideologice, chiar fundamentele cercetării. Prin vocea președintelui Academiei R.P.R., Traian Săvulescu, se proclamă detașarea de sursele occidentale, *decadente* și însușirea modelului sovietic: "Academia R.P.R., creată din inițiativa Partidului Muncitoresc Român și bucurându-se de tot sprijinul Partidului și Guvernului, nu poate și nu trebuie să uite nici un moment obligațiunea de a da contribuția ei luminată marii opere întreprinse de clasa muncitoare care poartă pe umeri sarcina istorică de a îndruma poporul pe căi noi, către un viitor strălucit. Aceasta cere din partea noastră, a tuturor oamenilor de știință și cultură, o atitudine limpede, lipsită de orice reticențe și orice echivoc în lupta hotărâtă și necurmată împotriva tendințelor antiștiințifice, antinaționale, antipatriotice, manifestate de unii oameni de știință, nevindecați încă de prejudecățile infiltrate în conștiința lor de regimurile capitaliste." În timp ce *știința capitalistă* era considerată "știința claselor stăpânitoare", *știința sovietică* forma omul în lupta "contra concepțiilor reacționare și prejudecăților care învrăjbesc popoarele". Însuflețiți de directivele Academiei R.P.R., directorii institutelor de cercetări își luau angajamentul să combată "orice încercare de infiltrare ideologică în Republica Populară Română a imperialismului anglo-american." Învățăământul a preluat tezele *academice* privind *decadența* occidentală. "Ne luăm angajamentul", se spunea într-o moțiune înaintată de corpul profesoral și studenții facultăților de Filologie, Filozofie, Psihologie, Pedagogie, Istorie-Geografie și ai Institutului *Maxim Gorki*. "Să cunoaștem și să folosim experiența bogată a științei și culturii sovietice, cea mai înaintată din lume, știind că numai astfel putem să dezvoltăm în mod creator știința și cultura în țara noastră în slujba poporului" ("Semnalul", 30 mai 1946; "Universul", nr. 22/ 29 ianuarie 1948; nr. 244/ 20 octombrie 1948; nr. 151/ 30 iunie 1949; nr. 153/ 1 iulie 1949; nr. 153/ 2 iulie 1949; ION ALUZETCU, *Din "Memoriile" Academiei Române*, în "Contemporanul" nr. 72/ 13 februarie 1948; MIHAIL NEAMȚU, *Academia Română, castă medievală, a sprijinit regimul fascist*, în "Contemporanul" nr. 73, 20 februarie 1948; *Statutul Academiei R.P.R.*, în "Monitorul Oficial", 13 august 1948; MIHAIL SADOVEANU, *Însemnări pe marginea articolului 80*,

retipărit în *Mărturisiri*, E.S.P.L.A., București, 1960, p. 569; VASILE D. LIVEANU, *Dezvoltarea activității științifice*, în "Universul", nr. 153/ 2 iulie 1949).

XXIV. PROCURORUL REPUBLICII (pp.134-144)

p.140. "Aduceți-vă aminte de *tătucu!* Cum și-a lichidat el *partenerii* în 1937! Cu miile"

Epurările staliniste din 1937 au lovit, în primul rând, generația revoluției, pe luptătorii bolșevici din Războiul civil, pe apărătorii statului sovietic, de la începuturile sale. "Și iată că veni anul 1937 și închisorile se umplură cu sute de mii de oameni din generația revoluției și a războiului civil. Ei fuseseră cei care apăraseră statul sovietic, ei erau părinții, și, totodată, copiii lui. Închisorile pe care ei le construiseră pentru vrăjmașii noii Rusii își deschiseseră acum porțile pentru ei [...] Se întâmpla să stea întinși alături pe priciul închisorii secretarul unui raion de partid, demascat ca dușman al poporului, și noul secretar de raion care îl demascase pe primul și care se dovedise curând a fi și el dușmanul poporului, iar după o lună, în celuiă era adus un al treilea secretar raional, cel care-l demascase pe al doilea și fusese apoi el însuși demascat ca dușman" (VASILI GROSSMAN, *Panta rhei*, traducere de Janina Ianoși, Editura Humanitas, București, 1990, p. 136).

p.141. "Și aici ce-ai fi vrut să facem cu partidele istorice? Cu țărăniștii și cu liberalii? Să-i lăsăm să stea mai departe cocoțați pe spinarea poporului?"

Imaginea partidelor istorice proiectată pe ecranul propagandei comuniste conținea un pigment paseist, cu trimiteri la vechiul regim și o tușă contemporană, cu aluzii la virusul opoziționist. Primul registru permitea maximalizarea până la cote catastrofice a defecțiunilor de ordin economic sau politic înregistrate în România până la 23 august 1944. "Și acești domni", declară Vasile Luca în octombrie 1945, referindu-se la

Iuliu Maniu și Dinu Brătianu, "calomniază țara și poporul afirmând că ei au fost democrați. Cu furtul umelor, cu arestări, cu lanțuri, cu închisori, au împiedicat activitatea Partidului Comunist. Acești bandiți s-au unit cu legionarii pentru a vinde țara lui Hitler, s-au unit cu legionarii pentru doborârea voturilor țăranilor și muncitorilor care votau cu partidul lor, Partidul Comunist." Partidele istorice reprezentau toate viciile societății românești: "Tot ce a fost cinstit, democrat, în cele două partide, foști miniștri, deputați, intelectuali de vază, au părăsit pe Maniu și Brătianu. Aceasta este încă o dovadă a noii conștiințe populare. Tot ce a rămas în țară fascist, antisemit, antisovietic, șovinist, cu grupările lor ilegale, teroriste, asasine, din care o parte au și ajuns în mâinile justiției, formează elementul de bază al partidului lui Maniu și al lui Brătianu" (VASILE LUCA, *Unitatea clasei muncitoare, cheazășia dezvoltării libere a popoarelor*, Editura P.C.R., 1945, p. 29; *Discurs rostit în fața cetățenilor sectorului IV Roșu București, stadionul Giulești, 6 august 1946*, Editura P.C.R., 1946, pp. 10-11).

p.143. "Bă, poporul nu vrea război, poporul vrea pace și bunăstare"

Pentru Uniunea Sovietică și țările ocupate de Stalin, lupta pentru pace a reprezentat o eficientă armă propagandistică. Organizând congrese pentru pace, mobilizând intelectualitatea și bisericile în fronturi pacifiste, regimurile comuniste și-au putut concentra atenția asupra înarmării sau expansiunii militare. În retorica pacifistă, limbajul triumfalist alterna cu imprecăția veninoasă. Iată o mostră din materialele folosite de Ministerul de Interne în 1950: "Popoarele țărilor de democrație populară pășesc astăzi din victorie în victorie pe baza ajutorului frățesc, socialist, al Uniunii Sovietice, pe drumul construirii socialismului. Luptând activ, încadrate în frontul păcii, condus de Uniunea Sovietică, ele dau un răspuns hotărât tuturor provocărilor imperialiste. Oamenii muncii din țara noastră, însuflețiți de un înalt patriotism, luptă cu avânt necunoscut încă pe frontul construcției socialiste și obțin pe zi ce trece, succese tot mai mari. Avântul creator al celor ce muncesc se împletește cu dragostea arzătoare pe care ei o poartă Marii Țări a

Socialismului și tovarășului Stalin, eliberatorul și prietenul cel mai bun al poporului nostru." Trupele Ministerului Apărării Naționale au parte de același registru stilistic: "Rezistența împotriva provocatorilor la un nou război are în fruntea sa Uniunea Sovietică. Deosebit de clare pentru oricine trebuie să fie cauzele care determină politica de pace consecventă și de neabătut a Țării Sovietelor. Războaiele aduc îmbogățiri uriașe claselor exploatatoare, oligarhiei financiare. Pentru clasa muncitoare, pentru masele largi, războaiele înseamnă hecatombe de vieți, schilodiri în masă, sărăcie, distrugerea bunurilor materiale, nimicirea condițiilor de viață civilizată, mizerie cruntă, suferințe de nedescris. În Uniunea Sovietică nu există capitaliști, nu există oligarhie financiară, Țara Socialismului urăște războiul, dorește fierbinte pacea, deoarece societatea sovietică este alcătuită numai din oameni ai muncii, la putere, la conducerea statului se află clasa muncitoare." Tot răul vine dinspre Occident, dinspre America exploatatorilor, *cui*bul tuturor comploturilor împotriva lagărului comunist: "Imperialiștii se pregătesc să întreprindă o nouă aventură nebunească, să prefacă toate națiunile lumii în sclave ale imperialismului american. El încearcă, cu ajutorul burgheziei cosmopolite și al trădătorilor social-democrați de dreapta, ca și cu ajutorul ticăloșilor agenți ai bandei lui Tito, să înrobească națiunile burgheze, să le împingă la aventuri războinice împotriva U.R.S.S. și a țărilor de democrație populară. Mergând pe acest drum, imperialiștii cred că vor putea să îngenuncheze popoarele iubitoare de pace și libertate." *Pax sovietica* este formula consacării imperiului, după cum arată și Sadoveanu, în 1949: "Pace pentru noi înseamnă tot binele pe care îl agonisim prin marea experiență sovietică și din prietenia cu celelalte țări de democrație populară" ("Carnetul Agitatorului din formațiunile M.A.I.", nr. 4/ ianuarie 1950, pp. 25-26; col. VALTER ROMAN, *Lupta între lagărul imperialist și antiimperialist*, în "Armata", nr. 2/ 1947, pp. 24-25; MIHAIL SADOVEANU, *Congresul de la Moscova, 1949*, retipărit în *Mărturisiri*, E.S.P.L.A., București, 1960, p. 444; VASILE LUCA, *Clasa muncitoare și mișcarea națională*, Editura P.M.R., 1950, p. 31).

- p.144. "Eu am fost la Auschwitz și la Buchenwald. Acolo mi-au murit părinții. Și tu vii acum să spui că vrei război? Legionarule!"

Comandantul lagărului de la Peninsula, Lazăr Tiberiu, de câte ori avea accese de furie, bătea deținuții, amintind de părinții săi ridicați de unguri și exterminați la Auschwitz. Unui anchetator evreu-ungur, personaj extras din memorie, Paul Goma îi replică: "De ce îi consideri pe români vinovați de ceea ce ți-au făcut ungurii dumitale și nemții? Nu românii te-au trimis în lagăr, nu românii ți-au ucis familia, de ce-ai intrat în securitate și-i rupi în bătaie pe țărani români, acuzându-i că ei te-au trimis la Auschwitz?" (CICERONE IONIȚOIU, *Morminte fără cruce*, vol. II, Freiburg, 1983, p. 42; PAUL GOMA, *Gherla*, Editura Humanitas, București, 1990, p. 45).

XXV. DUMNEZEU MĂ ARUNCĂ ÎN MÂINILE CELOR RĂI (pp 145-149)

- p.147. "grație mareșalului și autorității sale, România a fost singura țară din sateliții Axei care nu a acceptat livrarea evreilor, așa cum s-a petrecut în alte țări aliate sau ocupate de germani"

I. Glasner, rabin de Cluj, declara în 1946: "Regele și poporul s-au opus cu toată energia proiectelor germane de exterminare și au împiedicat înainte de orice deportarea. În același timp, România nu a ocrotit numai populația israelită din țară, dar a acordat și azil evreilor refugiați din țările vecine, în special din Ungaria, salvând astfel viața unui număr mare de israeliți refugiați" ("Universul", 8 februarie 1946).

XXVII. BĂTAIA ORBULUI (pp.153-163)

- p.161. "Dar, așa, crezi că Solange asta, care

era puțin cam iubăreață, nu-și vârâse coada în nici o organizație?"

Solange d'Herbez de la Tour s-a născut la 8 septembrie 1922 în București. Absolventă a Facultății de arhitectură, 1944. Nu a fost implicată în procesul M.N.R.O. din 1949.

XXX. GENERALUL NICOLSCHI (pp.171-176)

p.174. "- Tu, bandit, terorist, fascist"

Fasciști și bandiți vedea și Teohari Georgescu, din fotoliul său de la Ministerul de Interne. "Mai sunt încă fasciști în țară", declara el în octombrie 1945, "Știți bine că întotdeauna când vorbim de curățirea țării de elementele fasciste, înțelegem în primul rând, acele elemente care, de la 6 martie 1945, de când în fruntea țării este un guvern al poporului, au continuat mai departe să uneltescă împotriva intereselor maselor din țara noastră". Mecanismul invectivării funcționa flexibil și eficient. Tot ce nu se supunea gândirii materialist-dialectice cădea sub incidența extremei: "Prin gura lui Rădulescu-Motru a vorbit în incinta Academiei atât vechiul fascism de pură sursă hitleristă, cât și neofascismul de origine nord-americană". Ion Petrovici era și el considerat un "furnizor de idei al pseudoculturii fascizante". Așa-ziii sabotori erau socotiți fasciști: "Dușmanul caută să ne lovească și să ne dezorganizeze economia noastră", scria Gheorghiu-Dej la 7 aprilie 1950. "Chiar în industria socialistă mai sunt elemente dușmănoase, codițe ale foștilor patroni, care se dedau la acte de sabotaj. La Reșița, a fost descoperit un adevărat cuib de fasciști și spioni anglo-americani care au reușit să ne provoace mari daune." Nici dizidenții lagărului comunist nu se bucurau de un tratament mai blând: "Clica fascistă a lui Tito, compusă din renegați, agenți provocatori și spioni în slujba imperialismului, menținându-se la putere prin teroare sălbatică [...] a pregătit renașterea capitalismului în această țară". În concepția lui Vasile Luca, fascistă era și guvernarea Sănătescu: "Se pune

întrebarea: oare s-a schimbat complet caracterul reacționar profascist al ordinii noastre publice și de stat în timpul guvernării de la 23 august până la venirea la cârma statului a actualului guvern de coaliție? Nu!" Tot ceea ce se opunea comunismului primea infamanta etichetă de fascist (uz extern) sau legionar-fascist (uz intern). "Armatele eliberării Chinei, scria Sadoveanu în 1948, sub conducerea partidului comunist expulzează pe ultimii fasciști din China." Nici Occidentul nu era scutit de etichetări, abandonarea conveniențelor politicoase fiind prompt sancționată de liderii comuniști. Astfel, Gheorghiu-Dej socotea că demonstrațiile anticomuniste organizate la New York "otrăvesc atmosfera internațională", ele fiind regizate, în concepția sa, de "huligani fasciști fugari și infractori de drept comun, închiriați cu ziua sau cu ora". Asupra luptătorilor pentru interesele românești plana stigmatul fascismului, în timp ce internaționalismul proletar, agresiv și sfidător, aduna laurii promovării politice: "Reacțiunea aceasta uneltește cu imperialismul străin pentru a crea fricțiuni între aliați și Uniunea Sovietică, folosind în acest scop tot ce a rămas în țară: cuiburi fasciste și resturi politice ale fascismului, antisemitismul, ura antisovietică și șovinismul antimaghiar". Isteria defascizării întreținută de propaganda comunistă a dezorganizat toate instituțiile țării. Sub pretextul apartenenței la structurile vechiului regim, erau epurate îndeosebi personalitățile care apăraseră interesele naționale. Profesorul Onisifor Ghibu, arestat în aprilie 1945, primea din partea Poliției o explicație stupefiantă: "Dr. Bădeanu (subinspector de poliție) îmi comunică mai departe că sunt acuzat de legionarism, hitlerism, antonescianism, fascism, reacționarism și imperialism. Mă sfătuiește să dau o declarație scurtă, deoarece orice aş declara, situația este așa încât nu se va ține seama de cele spuse de mine".

Grila represiunii nu permitea o distincție între foștii membri ai unor organizații de extremă dreaptă și membrii oricăror partide din vechiul regim. Coloniile de muncă își deschideau larg porțile (vezi H.C.M. 1554/1952) atât legionarilor, cât și cuziștilor, atât țărâniștilor (maniști), liberalilor (brătieniști) și dizidenților tătărescieni (aripa Gh. Tătărescu) și bejenști (aripa Petre Bejan), cât și social-democraților (aripa Constantin Titel

Petrescu). Aceeași hotărâre îi plasa în spatele sârmei ghimpate pe răspânditori de zvonuri alarmiste și dușmănoase; ascultătorii unor posturi de radio imperialiste; defăimătorii Uniunii Sovietice sau ai țărilor de "democrație populară"; recalcitranții la colectivizare; propagandiștii religioși; rudele trădătorilor de patrie și spioni care au fugit peste graniță după 1945; foști condamnați pentru trecerea frauduloasă de frontieră după 1945 și alții. Proiectată pe acest ecran, realitatea se fluidizează, iar distincțiile dispar (TEOHARI GEORGESCU, *O vigilantă apărare a libertăților populare*, Editura P.C.R., București, 1946, p.171; ION N. BĂLĂNESCU, *Filozofie sau știință sau înșelăciune și calomie*, în "Contemporanul", nr.71/6 februarie 1948; ION ALUZETCU, *Din "Memoriile" Academiei Române*, în "Contemporanul", nr.72/13 februarie 1948; GH.GHEORGHIU-DEJ, *Articole și Cuvântări*, Editura Politică, București, 1955, p.303; VASILE LUCA, *Cuvântare rostită la adunarea festivă în cinstea celei de a 7-a aniversări a eliberării României*, Editura P.M.R., 1951, p.21; *Lupta pentru democrație și progres*, în "Scânteia", nr.54/13 noiembrie 1944; *Rolul și sarcinile Comitetelor de întreprinderi*, Editura Confederației Generale a Muncii, 1946, p. 14; MIHAIL SADOVEANU, *Mărturisiri*, E.S.P.L.A., 1960, București, p.448; "Scânteia", nr.4950/28 septembrie 1960; ONISIFOR GHIBU, *Ziar de lagăr - Caracal - 1945*, Editura Albatros, București, 1991, p.4).

XXXI. UCENICII PARTIDULUI (pp.176-179)

p.176. "Ne eliberază. Cu o condiție: să ne purificăm ideologic, să ne deparazităm politic"

Deparazitarea prin reeducare constituia la începutul anilor '50 o condiție a promovării sociale. Idealul unanimității victorioase domina expresia politică și literară a epocii. Un exemplu îl oferă Nina Cassian: "Spre Stalin țâșnește din inimi un cânt/ Curat ca izvorul de munte/ Ni-e Stalin putere, îndemn și avânt/ Și largă lumină sub frunte/ Cuvântul lui Stalin e armă de preț/ Și urcă popoarele-n lume,/ Spre viața cea nouă, spre țelul măreț,/ Pe buze cu scumpul său nume". Convertirea tinerilor *rătăciți*

presupunea două operațiuni: preluarea integrală a modelului bolșevic și lupta împotriva dușmanilor comunismului. "Ideile biruitoare ale lui Marx, Engels, Lenin, Stalin sunt un far călăuzitor în munca practică revoluționară. Ele sunt în același timp un izvor de bărbăție și vitejie în lupta cu dușmanul și cu influența sa ideologică". Răsplata se întrevedea sub flamurile glorioase ale comunismului. "Zori noi de belșug și viață însoțită, de fericire și lumină, de civilizație și cultură deschide socialismul în fața tineretului. După cum a spus un poet revoluționar, Comunismul este primăvara și tinerețea lumii". Un mijloc de forjare a personalității și concepțiilor despre viață îl constituia munca. Modelul stalinist recurgea la întreceri în producție, la mobilizarea tineretului în brigăzi de muncă patriotică și a femeilor în echipe de lucru pentru depășirea planului. "La minele Lupeni din Valea Jiului, grupa tovarășului Frais Ioan a depășit norma de muncă cu 140%", anunța ziarul "Scânteia", în martie 1948. "Membru al Partidului Muncitoresc Român, tovarășul Frais Ioan răspunde cu cinste sarcinilor ce i le pune Partidul în domeniul producției". "Tovarăși, să spargem normele prin întreceri socialiste", răsună îndemnul nituitorilor de la Tumu-Severin către cei de la Grivița Roșie. Eroismul și pedagogia muncii alcătuiau osatura proletcultismului în artă, iar practica muncii pentru Partid și Popor conținea și o funcție redemptorie. Apelurile mobilizatoare afectau îndeosebi generația tânără, elevii și studenții anilor 1948-1949. "Organizația unică a tineretului muncitor va trebui să mobilizeze toate forțele creatoare ale tinerei generații în lupta pentru îndeplinirea și depășirea planului economic pe 1949, în lupta pentru mărirea producției și a productivității muncii, pentru ieftinirea prețului de cost al mărfurilor și reducerea deșeurilor. Ea va trebui să desfășoare larg elanul creator al tineretului muncitoresc, mobilizându-l la o participare activă în cadrul întrecerilor socialiste inițiate de Partid. Tineretul trebuie să tindă a fi în rândurile frunțașilor muncii, dovedind prin aceasta devotamentul față de Partidul Muncitoresc Român, față de poporul muncitor și de Republica Populară Română, care i-a dat drepturi și îi garantează, pe măsura dezvoltării spre socialism, o viață din ce în ce mai bună."

Cultul stalinist al muncii a justificat pe scară largă utilizarea

efortului uman în recuperarea infractorilor. Procedul era aplicat în variante sofisticate: de la colonia de muncă la atelierul de penitenciar, de la marile proiecte naționale (Canalul Dunăre-Marea Neagră, Balta Brăilei) până la campaniile de toamnă pentru recoltarea porumbului. Sub supravegherea lui Nicolae Ceaușescu obligativitatea muncii a determinat transferarea corecției penale spre molohul industrial etatizat. Dreptul la muncă, inclus în Constituție, devenea constrângere economică, iar supravegherea populației se efectua după criteriul încadrării în serviciu. "Persoana care refuză sistematic, fără motive întemeiate, să se încadreze în muncă, ducând o viață parazitară, va fi pusă în discuția adunării cetățenești din satul, comuna sau cartierul în care domiciliază, în vederea influențării și determinării sale pentru a se încadra în muncă sau într-o formă de pregătire profesională" (Legea 25/1976, art.9, alin.1). Nici deținuții de drept comun nu au fost neglijați. Încă din 1972, la Conferința Națională a P.C.R., Nicolae Ceaușescu cerea ca legea "să dea posibilitatea ca unele pedepse privind infracțiuni de mai mică importanță să poată fi executate prin muncă". Ceea ce s-a și petrecut. Decretul nr.218/1977 prevedea posibilitatea executării prin muncă pentru faptele prevăzute în Codul penal cu o pedeapsă până la cinci ani. Suportul ideologic al acestui decret era Hotărârea Plenarei C.C. al P.C.R. din 28-29 iunie 1977, care dezvăluia rădăcinile staliniste ale gândirii lui Nicolae Ceaușescu (*Stalin e lumina*, versuri de NINA CASIAN; muzica de VASILE POPOVICI, în *Cântece pentru muncă și pace*, 1953, p.14; TEOHARI GEORGESCU, *Cuvântare rostită la Congresul de unificare a tineretului muncitor*, 21 martie 1949, în *Partidul conduce tineretul spre un viitor luminos*, Editura Tineretului, 1951, pp.48,51; "Scânțtea", 1 martie 1948 și 18 decembrie 1948; *Rezoluția Ședinței Plenare a C.C. al P.M.R. din 22-24 decembrie 1948 asupra activității partidului în rândurile tineretului*, reprodus după *Partidul conduce tineretul spre un viitor luminos*, Editura Tineretului, 1951, p.18; *Conferința Națională a Partidului Comunist Român*, 19-21 iulie 1972, Editura Politică, București 1972, p.62; CORNELIU TURIANU, *Reeducarea prin muncă*, Editura Științifică și enciclopedică, București, 1984).

XXXII. BESTIILE MOȘIEREȘTI (pp.179-185)

- p. 181. "Cum ar fi putut tolera Partidul Comunist supraviețuirea proprietarilor de pământ *bestii moșierești, tagmă de jefuitori și asupritori ai țărănimii muncitoare?*"

Acțiunea de lichidare a proprietarilor de pământ a început a început la 2 martie 1949. Pregătită în birourile Comitetului Central al P.M.R. și pusă în aplicare de Ministerul de Interne, operațiunea a debutat la ora 3 dimineața. În completarea forțelor de intervenție au fost mobilizați peste 18 000 de muncitori și aproximativ 50 000 de țărani săraci. Cele mai mari concentrări de forțe s-au făcut în Timiș (2 500 țărani săraci, 650 muncitori), Constanța (8 000 țărani săraci, 3 000 muncitori), Ialomița (850 țărani săraci, 3 500 muncitori), Argeș (2 285 țărani săraci, 410 muncitori). Forțele participante n-au avut însă un statut distinct, responsabilitățile suprapunându-se, iar rolurile pierzându-și profilul distinct. Astfel, în Sălaj, trupele de milițieni au fost completate cu civili îmbrăcați în haine militare. S-au înregistrat și conflicte între echipele de milițieni și voluntari civili, delegații P.M.R. patronând litigiile cu indiferență. Reușita acțiunii a depins de factorul surpriză. Elaborat în secret, planul de acțiune din noaptea de 2 martie 1949 a lovit în plin: 6 258 moșii ocupate, 4 456 conace preluate și 7 804 persoane (moșieri, familii, administratori) evacuate. După inventarul găsit în conace, se poate reconstitui amploarea operațiunii: pe lângă biblioteci și tablouri de valoare, reședințele proprietarilor mai găzduiau mobilier, stocuri de stofă și pânzeturi, aur și valută, bijuterii și bunuri de preț. De regulă, evacuările s-au făcut sub presiunea timpului, proprietarii fiind obligați să-și părăsească locuințele în câteva minute. Reacțiile au variat de la acceptare resemnată până la rezistență îndârjită. Unii dintre ei, surprinși în miez de noapte, înconjurați și somați să-și abandoneze conacul, au cedat fără împotrivire. Au existat și cazuri de proteste pasive, proprietarii ignorând invitația de a lua la plecare obiecte din casă. Deși nu au existat numeroase cazuri de rezistență, acestea s-au remarcat prin dârzenie. Petre Cioponea din comuna Preajba de

Pădure, județul Romanați a ripostat cu focuri de armă, refugiindu-se apoi în pădurea din apropiere. Tot în Romanați, la Izbiceni, propagandistul și secretarul organizației P.M.R. au fost împușcați în timp ce supravegheau operațiunile de preluare a conacelor. Colonelul Eugen Stoilov din comuna Lunca Zărești, județul Covurlui și Constantin Rotaru din județul Vaslui, și-au apărât proprietățile cu topoarele. Alții s-au baricadat în camere, refuzând să deschidă echipelor de evacuare. Așa s-a întâmplat în comuna Basarabi, județul Constanța, unde Dumitru Șteflea a fost evacuat cu forța sau în comuna Poiana Mare, județul Dolj unde generalul Grigorescu s-a baricadat în casă, declarând că preferă să fie împușcat decât să-și abandoneze proprietatea. Cele mai multe cazuri de rezistență s-au înregistrat în județele Teleorman, Dolj și Covurlui. Doar treizeci de proprietari au izbutit să evadeze în timpul raidului, unii dintre aceștia doar cu câteva ore înainte de sosirea delegaților. Au existat și manifestări de solidarizare cu proprietarii alungați. În comunele Cuca și Gojani din județul Argeș, în comuna Parepa din județul Prahova, activiștii P.M.R. au recurs la *prelucrări* speciale pentru a-i determina pe țărani să se *lepede* de moșierii locului. Bilanțul raidului din 2-3 martie 1945 poate fi considerat o mare victorie a Partidului Comunist: astfel au fost evacuate 7 804 persoane, din care 2 972 proprietari, 3 744 membri de familie, 363 administratori de moșie, 725 persoane. Cei mai mulți proprietari evacuați proveneau din Constanța (288 cazuri), Dolj (220), Timiș (191), Satu-Mare (191), Sălaj (114), Ialomița (109). Ceea ce rămâne de stabilit este cifra supraviețuitorilor după internarea proprietarilor în colonii de muncă sau penitenciare (Pentru detalii vezi DUMITRU ȘANDRU, *Decretul 83/1949*, în "Arhivele Totalitarismului", I, nr.1, 1993, pp.133-145; *Dosarul colectivizării agriculturii în România, 1949-1962*, coordonator OCTAVIAN ROSKE, Camera Deputaților, 1992, pp.127-148).

XXXIII. CÂND MOARTEA VENEA DIN VĂZDUH (pp.185-191)

p.185. "Aici am întâlnit doi tineri: Ilie Marineanu și Virgil Tălpășanu"

Ilie Marineanu a fost condamnat în 1949 la 2 ani închisoare pentru "uneltire contra ordinii sociale". Pentru detalii vezi *Memorii*, vol.I, pp.400-401.

p.190. "Eu îi știu bine pe bolșevici, iar taicămeu, trăind pe malul Nistrului, i-a cunoscut bine pe ruși. Ăștia de acum cu steaua în frunte sunt de o mie de ori mai vicleni decât cei ai țarului"

Prezența lui Stalin în fruntea armatei sovietice reprezenta principala garanție a victoriei împotriva imperialismului. Această opinie era repetată până la obsesie în documentele propagandistice emise de Partidul Comunist. Comentând acțiunile militare din timpul celui de-al doilea război mondial, un document emis de Secția de propagandă și agitație a C.C. al P.C. (b) al U.R.S.S. și preluat de Editura Partidului Muncitoresc Român afirma: "Aceste victorii militare constituie o mărturie vie a triumfului științei militare sovietice staliniste, ca știință a orânduirii socialiste înaintate, ca o treaptă superioară a gândirii teoretice militare în anii războiului pentru Apărarea Patriei. I.V. Stalin a dezvoltat și îmbogățit știința militară sovietică și a dat trupelor sovietice arta de a învinge pe dușman" (*** *Marele conducător și învățător al Partidului Comunist al Poporului Sovietic*, 1949, p. 18).

XXXIV. OSPĂȚUL CALICILOR (p.192-196)

p.195. "Foamea nu e legată de timp. Nu mori de foame într-o clipă anume. Începutul e mult înainte și se întinde, rupând bu-

cată cu bucată din trup, din memorie și din
simțuri"

Chinurile foamei, subiect demn de o antologie a poeziei
încarcerate.

RADU GYR

Foamea

Parcă de veacuri, parcă de cinci ani,
N-am mai prânzit, n-am stat la cină.
Parcă de veacuri, parcă de cinci ani,
Am suge fier, am roade bolovani,
Am hăpăi moloz și rogojină.

În foamea noastră vâjâie păduri,
Se cascadează, se surpă munți din coame
În noaptea noastră vâjâie păduri
De parcă din străbuni sau din scripturi
De la începutul lumii ne e foame.

Ziua pândim cu nările în vânt
Năluca unui abur de mâncare
Ziua pândim cu nările în vânt
Poate din cer, din iad sau din mormânt,
Or să ne arunce resturi ca la fiare.

În bezna nopții ne visăm strigoi,
Că ne ospătam din câte un hoit fierbinte.
În bezna nopții ne visăm strigoi
Dar numai moartea rupe hălci din noi
Ea singură înfulecă morminte.

XXXVI. ZIUA DE DUPĂ (pp.199-204)

p.201. "Nu o dată Vasilescu își etalase în fața noastră *pătimirile* sale de la Doftana"

Construită în 1894-1897, închisoarea Doftana a fost dezafectată după cutremurul din noiembrie 1940. Nu se pot face comparații între condițiile de la Doftana (plimbare zilnică, pachete, vorbitor) și regimul de exterminare aplicat opozanților, după 1945, la Aiud, Gherla sau Jilava (bătăi, înfometare, izolare, lipsa asistenței medicale). Cât de *severă* era detenția la Doftana se poate vedea parcurgând un memoriu înaintat Direcțiunii generale a închisorilor în 1936. Reținem doar câteva puncte: 1) **Durata plimbării.** "Plimbarea este în mod oficial de o oră pe zi ceea ce este foarte puțin când stăm toată ziua cu tineta în celulă. Dar un simplu calcul dovedește că nu avem nici măcar o oră pe zi. Căci se scot câte 6-7 la plimbare din cei 61 deținuți politici din secția C. Plimbarea începe la ora 7 dimineata și ține până la ora 11, apoi de la ora 1 până la ora 4 după-amiaza." 2) **Pachetul cu mâncare.** "Pachetele cu alimente pe care le primim de acasă nu ni se dau în celulă, pentru ca nu cumva să ajutăm un alt deținut, care nu are ce mânca." 3) **Ajutorul în bani.** "Banii care ne sosesc sunt ținuti la cancelarie cu săptămânile [...] pretextul este că domnul contabil n-avea timp pentru efectuarea plăților." 4) **Scoaterea la muncă.** "Noi nu putem accepta aceasta [scoaterea la muncă] în condițiile umilitoare impuse de domnia sa [directorul închisorii] pentru că noi știm că în trecut au fost scoși deținuții politici la muncă și puși intenționat la curățirea closetelor, la spălatul dușumelelor din cancelaria administrației." Asupra condițiilor de izolare, atât de zgomotos reclamate de Comitetele de apărare a deținuților antifasciști, nu este necesar să insistăm. Deținuții de la Doftana aveau canale de comunicații cu exteriorul, iar în închisoare funcționau celule de partid, după modelul bolșevic. Situația era cunoscută și Direcției Generale a Poliției, care la 3 ianuarie 1938, prin Inspectoratul Regional I Ploiești, informa că în fiecare zi "deținuții politici țin discursuri, la ferestre, seara, pentru ca toți să fie la curent cu diferite comunicate comuniste și pentru a menține între deținuți spiritul

comunist [...] acești deținuți sunt la curent cu cele mai noi știri din țară și străinătate cunoscându-le chiar înainte de a apare în ziare". Corpul Detectivilor, Secția a 3-a, raporta la 29 martie 1938, prin adresa nr.790: "Comuniștii din închisoarea Doftana sunt angrenați pe nuclee și țin legătura cu comitetele populare din afară". Practica transmiterii de informații intrase în obișnuința deținuților. "Legătura între comuniștii dinafară și cei din închisori se face la Văcărești, în vorbitor, sau o dată cu înmânarea alimentelor, unde li se transmit știri și instrucțiuni în afară, iar de la închisoarea Văcărești, instrucțiunile sunt difuzate comuniștilor din celelalte închisori prin deținuții transferați" (ALEXANDRU SAHIA, *Doftana, Protestul mamelor deținuților antifasciști. Un memoriu înaintat direcțiunii generale a închisorilor*, în "Adevărul", 23 februarie 1936).

p.204. "Comunismul va pătrunde încet, încet, până în ultima văgăună, până în ultimul cotlon"

Evaluarea efectelor comunismului asupra societății românești continuă să penduleze între concluzii sumbre și considerații hiperoptimiste. Cifrele de mai jos sugerează ritmul penetrației comunismului în România, având ca punct de reper apartenența la Partidul Comunist: august 1944: 883 membri; septembrie 1944: 1 000 membri; martie 1945: 35 800 membri; octombrie 1945: 256 863 membri; iunie 1946: 717 490 membri; decembrie 1947: 803 831 membri; februarie 1948: 1 300 000 membri; decembrie 1950: 720 000 membri; decembrie 1956: 637 351 membri și candidați la P.C.R.; decembrie 1957: 695 750 membri și candidați la P.C.R.; martie 1958: 714 000 membri și candidați la P.C.R.; decembrie 1960: 834 000 membri; aprilie 1962: peste 900 000 membri și candidați la P.C.R.; decembrie 1964: 1 377 847 membri și candidați la P.C.R.; decembrie 1965: 1 450 000 membri; decembrie 1970: 2 089 085 membri; decembrie 1982: 3 260 125 membri. Se poate observa că ascensiunea numerică cea mai abruptă se înregistrează în perioada 1945-1948. În această perioadă toate partidele comuniste din estul Europei au adoptat o politică agresivă de captare, aderența maselor precumpănind în fața rigorilor doctrinare. Printr-o abilă manevră, ajuns în Partidul

Comunist, atât socialiștii, cât și extremiștii de dreapta. În Ungaria acțiunile de convertire au fost recompensate, foștilor anticomuniști oferindu-li-se amnistia dacă reușeau să aducă în Partid alți patru membri. În Cehoslovacia, numărul membrilor de partid a atins, în 1949, cota de 2,3 milioane, adică o treime din populația adultă. În Bulgaria, 6,3% din populație era înscrisă în Partid încă din 1948, față de 0,4%, procentul pentru 1938. În Polonia sporul a fost de la 0,06% în 1938 la 6% în 1948. România a înregistrat, de asemenea, o creștere spectaculoasă de la 0,006% în 1938 la 6,3% în 1948 (VLAD GEORGESCU, *Istoria românilor de la origini până în zilele noastre*, Editura Humanitas, București, 1992, pp.246, 260, 283; R.V. BURKS, *The Dynamics of Communism in Eastern Europe*, Princeton University Press, Princeton, New Jersey, 1961, pp.49-53).

XXXVIII. PARTIZANII DIN BANAT (pp.210-214)

p.211. "Comandantul unităților de partizani era colonelul Uță, fost prefect de Caraș-Severin"

Colonelul Ioan Uță se refugiase în munți încă din toamna anului 1947. Grupul său avea puncte de sprijin în zona Teregova, în comunele Canicea, Domașnea, Verendin, Cornereva, Mehadica, Globul-Rău, din județul Severin. Partizanii se bucurau de sprijinul populației și de acordul tacit al unor șefi de posturi de miliție. De asemenea, existau legături cu ofițeri și reprezentanți ai opoziției (P.N.T., P.N.L.) din Lugoj, Caransebeș, Timișoara și Reșița. Acțiunile partizanilor urmăreau consolidarea moralului populației, îndeosebi a țăranilor terorizați de activiștii de partid și pedepsirea colaboraționiștilor. Colonelul Uță era convins că situația încordată din țară va degenera într-o confruntare deschisă cu forțele de ocupație. Deși admitea că potențialul rezistenței era inferior efectivelor regimului comunist, Uță pleda pentru o împotrivire fățișă, speranțele sale fiind legate de iminenta

extindere a conflictului la nivel internațional. Din această perspectivă, baza rezistenței nu putea fi decât populară, iar acuzațiile aduse de justiția comunistă la procesul lui Spiru-Domoșneanu-Vernichescu, din iulie 1949, demonstrează că regimul se temea de explozia fenomenului rezistenței din Banat. Colonelul Uță intenționa să dubleze nucleeele paramilitare cu o structură politică în care să fie angrenate toate forțele naționale de rezistență, după modelul conceput de Tito în timpul ocupației naziste. "Poporul știe, din luptele noastre trecute, că dreptul de viață liberă nu se poate căpăta în dar de la nimeni. Aceste drepturi de libertate trebuie cucerite și apărate pentru a fi păstrate", notează colonelul Uță în proiectul de înființare a Blocului Național, formațiune de luptă cu caracter politico-militar. În afară de incursiuni de avertisment și intimidare, partizanii difuzau în zonă manifeste prin care populația era îndemnată să lupte împotriva comunismului (manifestul *Deșteaptă-te române*).

Lichidarea grupurilor Uță - Spiru - Domoșneanu a fost precedată de o sistematică infiltrare cu informatori în comunele de contact. Atacul s-a declanșat la 7-8 februarie 1949, când au fost efectuate 51 de arestări în județul Severin, persoanele vizate fiind bănuite că ar întreține legături cu partizanii. Trupe de intervenție din Batalionul 9 de Securitate au fost trimise în comuna Valea Bolvașnița unde a fost capturat comandorul Petre Domoșneanu. Grupul colonelului Uță a fost capturat în apropierea comunei Mehadica din județul Caraș. Călăuza trupelor de Securitate, în acest caz, a fost chiar un țaran din Mehadica, Andrei Vădrariu, care se alăturase grupului în decembrie 1948, din ordinul Securității. Peste patruzeci de soldați au luat cu asalt sălașul în care se afla colonelul Uță și, deși aici nu se găseau decât nouă partizani, lupta a durat aproape o oră. În afară de Uță, au mai pierit în luptă încă trei partizani: Pantelimon Erimescu, Ilie Cristescu și E. Caraba. Doar trei din cei aflați în sălaș au reușit să se retragă în pădure. În adăpost au fost descoperite documente și materiale de propagandă care au oferit Securității indicii pentru un nou val de arestări. Celelalte grupuri vor fi lichidate foarte curând. O parte din grupul lui Blănanu Spiru cade în luptă la 22 februarie 1949, la Cracul Stănei, la circa 22 km vest de Comereva,

județul Severin. Blănaru Spiru va fi capturat în satul Feneș, la 12 martie 1949, după ce două plutoane de Securitate împresuraseră întreaga zonă. Rănit în luptă, Spiru a încercat să arunce o grenadă spre atacatori, dar, aceasta neexplodând, partizanul a fost imediat dezarmat și prins.

Procesul partizanilor s-a desfășurat la Timișoara, debaterile fiind publicate în presă. Tribunalul Militar Timișoara aplica, în iunie 1949, prevederile legii 16/1949, condamnând la moarte pe Blănaru Spiru, Petre Domoșneanu, Ioan Tănase, Petru Pușchiță și Romulus Maritescu. Sentința a fost executată la 16 iulie 1949, la Pădurea Verde din Timișoara. Acțiunile partizanilor au continuat însă și după executarea liderilor. În noaptea de 21 iulie 1949 în comuna Luncavița, partizanii l-au lichidat pe secretarul organizației Frontul Plugarilor. În gara Domașnea-Cornea, în noaptea de 1 august 1949, trei partizani au rănit un soldat de Securitate. Agenții responsabili cu colectarea produselor agricole erau permanent avertizați, iar președinților de Sfat Popular li s-a cerut, prin scrisori ultimative, să renunțe la metodele de intimidare. Diverși activiști sau propagandiști P.C.R. vor fi răniți sau împușcați mortal în cursul raidurilor întreprinse de partizani. Sub presiunea luptătorilor din munți, colectivizarea în această regiune a înregistrat un recul.

Pentru înțelegerea caracterului național al mișcării de rezistență din Banat, reproducem mai jos unul din documentele descoperite în sălașul colonelului Uță. Este vorba de un *Plan de acțiune* privind mobilizarea energiilor naționale împotriva ocupației sovietice. Sublinierile aparțin textului original.

PLANUL DE ACȚIUNE

Partea I

Necesitatea acțiunii

I. Situația

Dacă - cum speră toată lumea de patru ani și jumătate - se va ivi în curând, un conflict armat între Apus și Răsărit, tot poporul știe ce are de făcut, fiindcă multă lume a luat parte la războiul din Răsărit și a luptat contra partizanilor roșii - încât se cunosc

scopul și metodele acestei acțiuni, dusă cu mijloace reduse, dar cu rezultate mari.

Dar chiar și pentru aceasta ne trebuie mijloace de luptă - după cum voi arăta mai departe - din cauza scăderii stocului existent pe teren.

Dacă însă - spre nenorocirea noastră acest conflict întârzie - se va duce tot veșnicul război diplomatic, însoțit de conflicte armate locale de tipul celor actuale: Palestina, Grecia, Indonezia, Indochina, Malaya, Mancuria, China - **atunci devin absolut necesare operațiuni armate cu caracter de răscoală de masă pe teritoriul național.**

Aceste operațiuni sunt o **necesitate care se impune de la sine.**

Rămâne să vedem ce **posibilități** avem și ce **scop** trebuie urmărit.

Bineînțeles - după cum voi arăta - **pentru acest soi de operații mijloacele necesare sunt și mai importante.**

II. Necesitatea acțiunii este de ordin politic intern și extern.

a) Intern

- pentru a nu mai pierde **controlul** asupra **maselor populare**;
- pentru a **menține moralul poporului** - disperat de așteptare zadarnică;
- pentru a **împiedica cu orice preț** consolidarea internă a puterii comuniste pe care ei o urmăresc **cu orice preț**, în special prin distrugerea fizică a conducătorilor mari sau mici;
- pentru a **dovedi lumii** care sunt **adevăratele sentimente** ale poporului, **înlăturând prin fapte aparențele de consimțire** sau apatie;
- a **întârzia** este a face jocul dușmanului politic și a da **timpul și liniștea necesară consolidării lui** și distrugerii oricărei posibilități viitoare de rezistență și de luptă.

b) Extern

- a **atrage prin fapte atenția lumii** arătând care este **adevărata voință a poporului**;
- a face să fim **ajutați în lupta noastră** prin mijloace materiale;
- a fi **îndreptățiți a solicita ajutor politic extern** în diferite situații viitoare - spre pildă când rușii ar interveni pe față cu forțe vii contra noastră.

III. Posibilități

a) **Teritoriul** de operat este necesar să fie cât mai întins pentru a îngloba cât mai multă **lume și mijloace**.

Impedimentele sunt:

- rușii au comunicațiile lor care le furnizează pretextul de intervenție cu forța în caz de turburări mai mari;
- vecinătățile ostile mișcării naționale la toate granițele, afară de a Iugoslaviei.

Concluzia la care ajungem este: de nevoie admitem inițial ca suficientă o formă geografică compusă între Mureș, munții Jiului și Mehedințului și granița Iugoslaviei, cu excluderea comunicațiilor supravegheate de ruși pe Valea Mureșului.

b) **Posibilitățile operative** pe acest teritoriu sunt:

- **hărțuiri mărunte** cu scop de șicană, antrenare și moral pentru populație. Unele sunt în curs de execuție. Suferă din lipsă de mijloace;
- **luptele de guerilă**, cu scop de a demoraliza dușmanul, de a-l ține sub amenințare și mai cu seamă de a opera fie în cadrul unui conflict mondial în spatele și pe comunicațiile inamicului, fie pentru a **acoperi și ascunde**;
- pregătirea unor operațiuni mai mari care să ducă la o răscoală de masă în cazul trăgănării situației actuale în lume;
- **operațiunile propriu-zise** în cadrul răscoalei - în teritoriul indicat și după împrejurări - într-o zonă mai întinsă.

IV. **Scopul urmărit** se poate formula astfel:

- **Acțiuni de forță**, succesive, cu mijloacele necesare, pentru a ajunge la **răscoala de masă a poporului**, la început într-o zonă mai protejată, apoi, după **situația politică externă**, acțiuni cu extindere din ce în ce mai mare;
- Situația politică externă poate aduce operațiuni similare la vecini și în alte zone mai depărtate - poate chiar o ciocnire mondială.

Nesiguranța evenimentelor externe trebuie să ne forțeze să trecem la acțiune cât mai curând pentru a antrena și pe alții.

A aștepta însă după alții înseamnă să pierim.

Conspirațiile de cabinet, fără arme și fără contact cu poporul, duc la faliment politic și la suprapopularea închisorilor

comuniste, de aceea **dați-ne arme și să trecem la acțiune**, până nu e prea târziu pentru poporul nostru.

Partea a II-a

Organizarea acțiunii

V. Dușmanul politic

Dacă nu va fi ajutat îndată cu **forțe vii** de către ruși, ci numai cu materiale, nu poate conta decât pe 1/4 din forțele nominale, adică numai pe puțini comuniști convinși și gata de luptă, restul, după toate informațiile, vor intra în defecțiune la primele ciocniri.

Contând pe ceea ce le-ar rămâne credincioși, pe ceea ce s-ar risipi, cât și pe ceea ce ar trece pe față la adevărații luptători ai poporului, credem că raportul de forțe vii n-ar fi prea disproportionat.

La aceasta se mai adaugă spiritul populației care face ca dușmanul politic să opereze ca într-o țară inamică cu populație profund ostilă.

Ceea ce lipsește acestei acțiuni sunt mijloacele materiale de luptă, fapt ce a împiedicat și împiedică încă poporul să treacă de îndată la acțiune.

Dacă în cadrul acestei chestiuni cercetăm și câteva cifre, ajunge la următoarele concluzii:

- jandarmii și grănicerii trebuie să rămână în teritoriu;
- dar, chiar jumătate din forțele armate trebuie să păzească restul gamizoanelor;
- ceea ce este disponibil, să zicem 60 000 oameni, până la 1 ianuarie 1949 sunt încă neinstruiți.

Prin urmare s-ar putea admite că la început - în mijlocul iernii - guvernul comunist poate dispune de 30 000 de oameni devotați, în afară de cei pe care îi au în capitală și pe care trebuie să-i concentreze pentru a-i utiliza.

Dacă se va lucra în contra posibilităților de concentrare rapidă, s-ar putea ajunge ca inițial să se poată opera cu succes cu o forță numeroasă egală cu forțele dușmanului din zona considerată, deci cu circa **5 - 6 000** de oameni. Această forță inițială, bine dotată și cu îndrăzneală utilizată, ar putea să înceapă, dar n-ar putea să desăvârșească opera.

Această forță bine utilată ar putea să crească până la capacitatea operativă a zonei, în ceea ce privește numărul de oameni, plus aderenții, în prezent, sub steagul comunist, astfel că ar atinge treptat dublu, triplu și mai mult, până la un echilibru de forță.

În acest caz, politica externă trebuie să ne vină în ajutor pentru a face față împrejurărilor, și anume:

- să împiedice pe ruși să ne atace sau să-i neutralizeze prin forță;
- să ne ajute masiv pentru a rupe echilibrul în favoarea noastră.

VI. Modul de a proceda în vederea scopului propus

Desigur că în această privință avem un plan și un program detaliat pe zone, grupe de comune, cu agenți de legătură și execuție, pentru a atinge scopul propus și care plan nu este necesar să fie arătat aici decât în câteva cuvinte:

- Organizarea pe teren a cadrelor mari și mici, pe grupe de comune, în legătură cu operațiunile inițiale întrevăzute.
- Gruparea mijloacelor de acțiune în centrul zonelor și a subzonelor operatoare.
- Legătura intimă cu masa poporului prin contact personal și prin distribuirea mijloacelor de luptă, formarea primelor echipe de luptă în zona indicată.

La aceste prime operațiuni lucrăm de aproape doi ani cu mijloace modeste, dar care pentru viitor nu mai sunt suficiente dacă înțelegem să trecem la acțiune cu un moment mai devreme.

A ridica moralul prin exemple personale de curaj și suferințe și a organiza cu ceea ce avem la îndemână - iată ce am făcut până acum.

Este momentul suprem să le spunem: a sosit clipa. Dar pentru aceasta sunt necesare mijloace, nu numai vorbe de încurajare și exemple de răbdare și curaj.

Trebuie să trecem de la pregătirea tăcută, plină de suferințe și pericole, la acțiune, care întodeauna a fost plină de rezultate fructuoase.

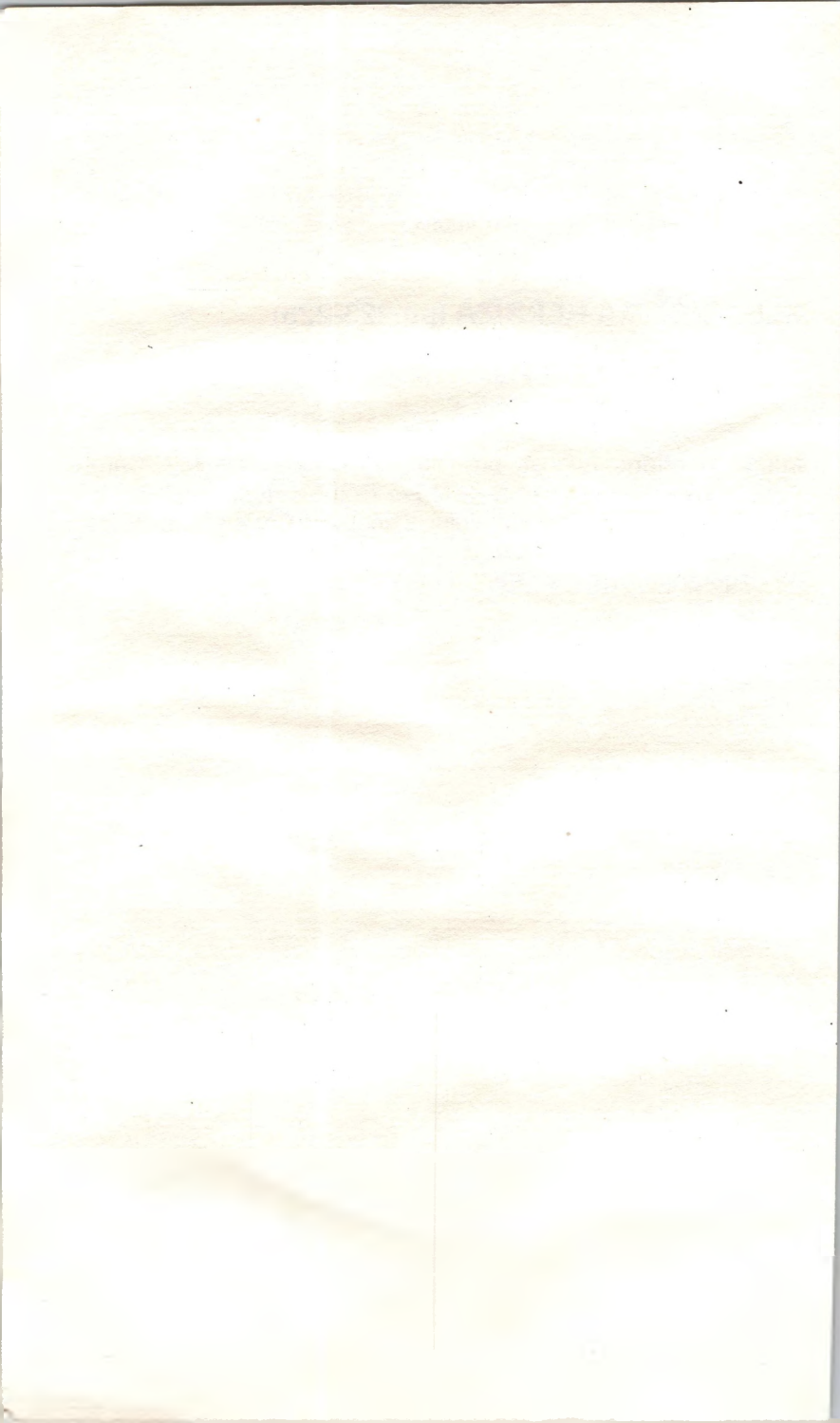
Dacă e să pierim, mai degrabă pierim prin pasivitate decât prin acțiune, în plus dușmanul politic se întărește.

Deci, **acțiune** pentru a ridica **moralul** și cu orice sacrificiu a **împiedica** consolidarea inamicului.

XLI. ULTIMA REPRIZĂ (pp.223-228)

p.226. "Mihail Paulian. Maiorul se lansează într-o tiradă politică"

Mihail Paulian:.. avocat, profesor la Colegiul Național "Carol I", membru în conducerea P.N.Ț., Dolj, a fost implicat în M.N.R.O. A transmis colonelului Gheorghe Cărmășu materiale informative secrete extrase de Iancu Robu de la Inspectoratul de Siguranță Craiova. Pentru alte detalii vezi , *Memorii*, I, p.416.

CUPRINSUL

INTRODUCERE	5
I. Potcoava fără noroc	9
II. Colonelul Visting	15
III. Figaro	22
IV. Bilanț funest	25
V. "Păcat de tinerețea voastră"	30
VI. Metastaza	35
VII. Căderea generalului	41
VIII. Vânătoarea	50
IX. Ancheta de noapte	57
X. Săptămâna fiarelor	64
XI. Năluci curtenitoare	69
XII. Misterul celor cinci	72
XIII. Lupta cu umbra	75
XIV. Zăpadă fierbinte	80
XV. Platforma Borăscu	85
XVI. Al treilea război mondial	97
XVII. Râul de sânge	102
XVIII. Bumbăști-Livezeni	106
XIX. Decretul 358	109
XX. Oglinda care ucide	118
XXI. Profesorul Hudiță	122
XXII. Moartea nemuritorilor	126
XXIII. Moș Crăciun în lanțuri	130
XXIV. Procurorul Republicii	134
XXV. Dumnezeu mă aruncă în mâinile celor răi	145
XXVI. Păduchii	150
XXVII. Bătaia orbului	153
XXVIII. Povestiri basarabene	164
XXIX. Șeful de gară	167
XXX. Generalul Nicolschi	171
XXXI. Ucenicii partidului	176
XXXII. Bestiile moșierești	179

XXXIII. Când moartea venea din văzduh	185
XXXIV. Ospățul calicilor	192
XXXV. Secunda cât un mileniu	196
XXXVI. Ziua de după	199
XXXVII. Goana după aur	204
XXXVIII. Partizanii din Banat	210
XXXIX. Justiția poporului	215
XL. Cum s-a îmbogățit partidul comunist	218
XLI. Ultima repriză	223
NOTE	229

Pe copertă:

Hieronymus Bosch

Purtarea crucii (detaliu)

către 1505, Muzeul din Gand

Procesare computerizată:

Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului

Redactor: **ELENA VICTORIA JIQUIDI**

Tehnoredactor: **CORNELIA LIȚĂ**

Bun de tipar: octombrie 1994

Apărut: 1994; coli de tipar: 20,5

Tiparul executat la Întreprinderea poligrafică "ROMCART" S.A.

Str. Grigore Alexandrescu nr. 89-97, București

